Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2002–2003

28 607 Wijziging van enkele belastingwetten c.a. (Belastingplan 2003 Deel I)

28 608 Wijziging van enkele belastingwetten c.a. (Belastingplan 2003 Deel II – overig fiscaal pakket)

Nr. 58

VERSLAG VAN EEN WETGEVINGSOVERLEG

Vastgesteld 13 november 2002

De vaste commissie voor Financiën[1] heeft op maandag 11 november 2002 overleg gevoerd met minister Hoogervorst en staatssecretaris Van Eijck over **de wijziging van enkele belastingwetten (Belastingplan 2003)**.

Van het overleg brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
Tichelaar

De griffier van de vaste commissie voor Financiën,
Berck

[1] Samenstelling:
Leden: Rosenmöller (GroenLinks), Giskes (D66), Crone (PvdA), Van Oven (PvdA), Hofstra (VVD), Van Hoof (VVD), De Haan (CDA), Van Beek (VVD), Bussemaker (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Kant (SP), Mosterd (CDA), Blok (VVD), Ten Hoopen (CDA), ondervoorzitter, De Pater-van der Meer (CDA), Tichelaar (PvdA), voorzitter, Alblas (LPF), Van As (LPF), Teeven (Leefbaar Nederland), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Varela (LPF), De Nerée tot Babberich (CDA), Van der Velden (LPF) en Van Loon-Koomen (CDA).
Plv. leden: Bakker (D66), Bos (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), B.M. de Vries (VVD), Blaauw (VVD), Kortenhorst (CDA), Luchtenveld (VVD), Noorman-den Uyl (PvdA), Gerkens (SP), Van den Doel (VVD), Koenders (PvdA), Eberhard (LPF), Stuger (LPF), Jense (Leefbaar Nederland), Jan de Vries (CDA), De Graaf (LPF), Mastwijk (CDA), Hoogendijk (LPF) en Van der Vlies (SGP).

KST64544
ISSN 0921 - 7371
Sdu Uitgevers
's-Gravenhage 2002

Stenografisch verslag van een wetgevingsoverleg van de vaste commissie voor Financiën

Maandag 11 november 2002

Aanvang 13.00 uur

Voorzitter: Van Hoof

Aanwezig zijn 13 leden der Kamer, te weten:

Van Hoof, Vendrik, Bussemaker, Van Vroonhoven-Kok, De Nerée tot Babberich, Giskes, Van Dijke, Gerkens, Van As, Crone, Van der Vlies, Duyvendak en Hofstra.

en de heren Hoogervorst, minister van Financiën, en Van Eijck, staatssecretaris van Financiën.

Aan de orde is de behandeling van:
- **Wijziging van enkele belastingwetten c.a. (Belastingplan 2003 Deel I) (28607);**
- **Wijziging van enkele belastingwetten c.a. (Belastingplan 2003 Deel II - overig fiscaal pakket) (28608).**

De **voorzitter**: Welkom bij dit wetgevingsoverleg. De heer Van der Vlies heeft kenbaar gemaakt dat hij in verband met de MPA-hoorzitting het middagdeel van deze vergadering niet zal kunnen bijwonen. Ik maak de leden van de commissie attent op het feit dat zij in het weekend hebben ontvangen een brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over het overleg tussen het kabinet en de Stichting van de arbeid en een brief van de minister van Financiën en de staatssecretaris van Financiën over de behandeling van het belastingplan/spaarloon, alsmede nog een brief over het codificatiebesluit hulpmiddelen van de staatssecretaris van Financiën. Op basis van berichten uit pers en media is bekend wat tot nu toe plaatsgevonden heeft in het overleg tussen kabinet en Stichting van de arbeid. Daarvoor hebben wij in de planning anderhalf uur uitgetrokken. Ik stel voor om in eerste instantie de minister en de staatssecretaris de gelegenheid te geven om kort aan te duiden wat de situatie van dit moment is en hoe zij daar verder mee om denken te gaan.

Minister **Hoogervorst**: Voorzitter. Ik zal in het kort mijn impressies van het overleg van afgelopen vrijdag en zaterdag geven, vooral met betrekking tot de voor het belastingplan relevante onderdelen. Ik moet zeggen dat het overleg vooral over de WAO ging en dat de onderwerpen lastenverlichting en belastingen niet zo uitvoerig aan de orde zijn geweest. Natuurlijk heb ik, zoals ik de Kamer heb beloofd tijdens het debat over de financiële beschouwingen, met sociale partners gesproken over de vraag waar zij een eventuele conditionele lastenverlichting van 500 mln euro aan zouden besteden, gesteld dat het tot een akkoord over loonmatiging komt. Ik heb de sociale partners in grote lijnen een voorstel van de zijde van het kabinet geschetst met betrekking tot de spaarloonregeling. Daarbij heb ik voorgesteld, zoals ik ook in de brief heb geschreven, om binnen de contouren van het belastingplan een deel van het spaarloon budgettair neutraal te handhaven, waarbij de premiespaarloonregeling en de winstdelingsregeling worden afgeschaft. Dan blijft er een kale basisspaarloonvariant over van zo'n 700 mln. Daarvan zouden wij ongeveer 60% kunnen handhaven door het extra deel aan arbeidskorting, dat wij bovenop het regeerakkoord hadden ingezet in het aanvullend pakket, daarvoor in te zetten plus de 82 mln euro die vrij valt ten gevolge van het opschuiven van de levensloopregelingen. Ik heb dat de sociale partners geschetst en vervolgens gevraagd of zij eventueel geïnteresseerd waren, dit verder te verhogen met de 500 mln euro die zij ter beschikking hebben.
Daarbij deden zich twee complicaties voor. Ten eerste werd al snel duidelijk dat het niet mogelijk zou zijn om nog tijdens dit weekeinde tot een akkoord over de loonmatiging te komen. De datum van 28 november is duidelijk te laat om nog veranderingen in het belastingplan aan te brengen. Het was dus niet mogelijk om daarover concrete afspraken te maken.
Er was nog een complicatie, die hier misschien wel mee te maken had. Het was voor sociale partners klip en klaar dat zij de 500 mln euro die zij ter beschikking hadden, geheel wilden besteden binnen verlaging van de WW-premie. Dat is nog wel mogelijk op 28 november, omdat dit geen wetswijziging vereist. Los daarvan leek dit de enige bestemming die sociale partners aan de enveloppe van 500 mln euro wilden geven. Vanuit die gezichtshoek vonden zij het voorstel dat het kabinet over het spaarloon deed, billijk. Zij zeiden dat zij daar mee konden leven, maar dat zij zelf niet van plan waren om daar extra geld bij te doen. Ik leg dit daarom bij de Kamer neer, zij het nog niet in de vorm van een nota van wijziging, omdat ik er eerst over wil spreken. Dit is voor de regering een acceptabele variant op het belastingplan dat in zichzelf sluitend is. Er blijft nog steeds een behoorlijk aandeel van het spaarloon overeind. Het is wellicht iets minder dan de Kamer zou hebben gewild, maar het is dan nog steeds een forse regeling. Ik zeg dit in de wetenschap dat het in ieder

geval niet mogelijk is, ook niet in een later stadium, om vanuit de 500 mln euro die eventueel ter beschikking komen voor additionele lastenverlichting iets te doen. Dit is de toelichting die ik wil geven. Ik weet niet of de staatssecretaris hier nog iets aan toe te voegen heeft.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Nee. Het is een zeer heldere uiteenzetting.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. De uitleg van de minister roept bij mij eerder verwarring op dan dat deze helder is. Ik zal de koe meteen bij de horens vatten. Ik heb begrepen dat het voor de vakbeweging geen uitgemaakte zaak is dat de 500 mln euro conditionele lastenverlichting uitsluitend bestemd wordt voor maatregelen in de sfeer van de sociale premies, verlaging van de WW-premies. Ik lees in de brief van minister De Geus dat dit de inzet is van het kabinet. Zoals ik de brief van minister De Geus lees, is dit het brede pakket dat voorgelegd is aan de sociale partners en waarover gesproken is. Ik heb nadrukkelijk begrepen dat het, voor zover de werknemers profiteren van de conditionele lastenverlichting – zeg dat dit de helft dus 250 mln euro is – nog geen uitgemaakte zaak is waaraan dit geld precies besteed zou moeten worden. Dat is voor mij een onduidelijkheid. De vakbeweging spreekt vandaag met de achterban. Dit alles is dan dus buitengewoon conditioneel, zeer voorwaardelijk en belegd met veel twijfel over de wijze waarop wij hier vandaag met elkaar mee moeten omgaan. Het kabinet kan wel een brief naar de Kamer sturen met de mededeling dat hierover wordt gesproken en de minister kan hier wel zeggen dat het spaarloon en de conditionele lastenverlichting in de premiesfeer voor hem aanvaardbaar zijn, maar dat is dus voor het kabinet aanvaardbaar. Het ging echter niet over wat voor het kabinet aanvaardbaar was, maar wat voor sociale partners aanvaardbaar is. Daar hangt nog grote mist over. Sterker nog, ik denk dat er geen akkoord komt. Als ik de laatste berichten hoor, zou dat heel goed mogelijk zijn. Dat maakt het zeer lastig om hier een politieke afweging te maken over het pakket dat voorligt, want het is zo zwaar geconditioneerd dat het morgen misschien weer helemaal van tafel is. Ik vraag de minister hoe hij dat inschat. Ik kom daar niet goed uit. Als er een akkoord ligt, moeten wij ons daar wellicht – dat is ieders eigen afweging – iets aan gelegen laten liggen, maar er is geen akkoord; er is een brief, er zijn wat opties en er is veel weerstand.
Mijn tweede vraag aan de minister is: hoe gaat onderhandelen in demissionaire status precies? Hoe doe je dat? Zeg je dan: ik zit hier nog een tijdje, maar er zijn ook andere pakketten denkbaar? Tijdens de financiële beschouwingen zijn immers ook andere pakketten geopperd; worden ook die even langsgelopen? Treedt het kabinet een beetje terug of zit u daar eigenlijk gewoon volop missionair? Hebt u de sociale partners daar iets over gezegd, in de zin van: ''U moet rekening met mij houden, maar ook weer niet al te veel, want ik ben demissionair''? Of hebt u dat niet gezegd?
Het is, ook gelet op de opmerkingen die de minister van Financiën tijdens de AFB heeft gemaakt, van belang dat wij een koopkrachtbeeld krijgen van de uit het aanvullende pakket voortkomende ruil tussen het spaarloon en het schrappen van de verhoging van de arbeidskorting, in combinatie met het al tijdens de AFB bekende en op zich door ons gesteunde uitstel van de levensloop. Wat betekent dat precies? Ik neem aan dat dat beeld beschikbaar is en zo niet, dat het dan heel snel gemaakt kan worden, zodat wij dat vandaag of morgen van het kabinet kunnen krijgen. Ik ben erg benieuwd naar de inzichten.
Ik rond nu maar af, want ik kijk ook naar de tijd. Het is buitengewoon verleidelijk om op verschillende punten van de brief van De Geus in te gaan, want eigenlijk heeft alles met het belastingplan te maken, voor zover het via de budgettaire kant gaat. Maar goed, dat is erg ingewikkeld. Ik zou heel graag willen vragen wat ''witte Melkertbanen'' zijn; zij waren volgens mij toch niet zwart? Ook dat heeft een heel belangrijke financiële betekenis. Daar laat ik het op dit moment maar even bij. Ik moet zeggen dat ik op dit moment de politieke conclusie trek dat ik politiek gesproken niet zoveel met deze brief kan. Het is goed om even de laatste stand der dingen te horen van de minister van Financiën, maar ik bewandel in dit debat vooralsnog gewoon de eigen koers. Er is immers geen akkoord; er liggen opties op tafel. Ik zie ook niet dat het kabinet erg bereid is om de vakbeweging tegemoet te komen. Dat versterkt mijn indruk dat er met deze brief geen akkoord komt; dan moet de Kamer haar eigen verantwoordelijkheid nemen.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat de minister eerst reageert op datgene wat de heer Vendrik heeft gezegd, omdat er misschien misverstanden uit de wereld te helpen zijn.

Minister **Hoogervorst**: Ja, op één onderdeel wil ik mogelijke misverstanden, ook bij de overige sprekers, wegnemen; voor de rest zal ik de vragen in mijn eigen termijn beantwoorden. Wat er vandaag zou kunnen gebeuren, is niet ''akkoord of geen akkoord'', want het echte akkoord wordt pas met het najaarsoverleg op 28 november gesloten, als het zover zou komen. Het enige wat vandaag zou kunnen worden besloten is ''go or no go'': gaan wij door of gaan wij niet door? Hoe die besluitvorming ook uitvalt, dat heeft geen gevolgen voor de besteding van die 500 mln euro, want daarover kunnen wij pas op 28 november besluiten omdat pas dan echt een loonmatigingsakkoord zou kunnen worden gesloten. Wij zouden dat wel eerder willen. Ik had gehoopt dat dit weekend te kunnen doen, maar de vakbeweging zegt, om redenen die ik op zich goed kan begrijpen: ''Ook als wij vandaag ''go'' zeggen, hebben wij toch die tijd nodig om de mening van onze achterban te peilen. Dat kunnen wij niet zomaar even in een weekend doen.'' Met andere woorden: ook als het vandaag goed afloopt – dat hoop ik vurig – zal toch pas op 28 november kunnen worden besloten over die 500 mln euro, hetgeen betekent dat die 500 mln euro gewoon niet kan worden ingezet in het belastingplan. Ik vermoed dat dit een reden is waarom de sociale partners hebben gezegd: ''Doe het nou maar helemaal in de sfeer van sociale premies, namelijk via verlaging van de WW-premies; dat is altijd al ons verlangen geweest.''

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Voorzitter. Vandaag gaat het inderdaad om de vraag ''go or no go'', maar voor het belastingplan maakt dat, zoals de minister heeft gezegd, niet veel meer uit. Wij moeten als Kamer deze week

besluiten nemen. Nu er voorlopig geen akkoord is en wij – tenzij de minister al meer weet – ook nog geen zicht hebben op wat de vakbeweging gaat doen, zullen wij hier besluiten moeten nemen. Dat brengt mij gelijk op de vraag hoe deze regering het overleg met de sociale partners is ingegaan. De heer Vendrik heeft het er ook al over gehad. Het demissionaire kabinet heeft twee plannen voorgelegd, waarvan – als ik het goed begrijp – maar één plan is uitgewerkt. Dat staat ook uitgebreid in de brief van minister De Geus. Dat is een meerjarenplan waarin zeer diverse thema's op elkaar ingrijpen. Ik vind het een buitengewoon vreemde gang van zaken voor een kabinet met een demissionaire status om zo hoog te grijpen en om in te zetten op beleid dat nog zo veel jaren zijn beslag zal krijgen. Dat vind ik regeren over het graf heen. Daarom wil ik graag van de minister horen hoe het met die twee pakketten is gegaan in het overleg. Hebt u die in het begin al aangeboden? Of hebt u – die indruk krijg ik – het brede pakket aangeboden en later gezegd dat het ook voor minder kon? Dit plan was alleen buitengewoon slecht uitgewerkt.
In de brief van minister De Geus staat wel iets over lonen respectievelijk lastenverlichting en over WAO- en inkomensmaatregelen, maar hoe het er precies uitziet, wordt voor ons niet duidelijk. Ik ben mij er zeer van bewust dat de WAO nu niet op de agenda staat, maar het is voor mijn fractie van belang om het hele plaatje te kennen. Wij moeten weten waar wij de komende week – nu geen verder uitstel meer mogelijk is – op gaan inzetten. Wij doen dit samen met de fractie van GroenLinks, zoals ook bij de algemene financiële beschouwingen het geval was. Wij varen voorlopig maar onze eigen koers.
Ik wil ook graag weten wie zich vanuit het kabinet met dit overleg bemoeid hebben. Ik weet dat minister Hoogervorst er is geweest; ik weet dat minister De Geus er is geweest. Maar wat heeft de minister-president in dit verband gedaan? Ik kan mij van alle overleggen waar ik ooit over heb gehoord niet anders herinneren dan dat de premier er zeker in moeilijke gevallen altijd bij aanwezig was. Ik herhaal dan ook een vraag die vanuit het CDA wel eens aan anderen is gesteld: Jan Peter, waar was je?

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Die vraag hebben wij nog nooit gesteld.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik krijg graag iets meer uitleg over de financiering die de regering voor de verschillende varianten heeft voorgelegd. Met name als het gaat om de I/D-banen, de Melkertbanen, vind ik het buitengewoon onhelder wat het kabinet precies heeft aangeboden. Men wil extra geld voor de doorstroming, maar het is onduidelijk waaruit dat betaald moet worden. Moet dat geld uit de belastingen komen of komt het ergens anders vandaan? Ik heb begrepen dat het geld moet komen uit de ondersteuning van mensen die langdurig een minimaal inkomen hebben. Ik zou het een gotspe vinden als wij de financiering hiervan zouden regelen ten koste van mensen die langdurig van een minimuminkomen afhankelijk zijn. Het moet mij ook van het hart dat ik de term ''het witten van I/D-banen'' absoluut niet vind kunnen. Het klinkt net alsof mensen met een Melkertbaan als illegale arbeiders worden gezien. Dit zijn reguliere banen die het verdienen om behouden te worden. Waarom is er niet over SPAK en VLW gesproken?

De **voorzitter**: Ik verzoek u om zo dicht mogelijk bij de agenda te blijven.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik blijf daar heel dichtbij. De vraag is of je wilt inzetten op een doorstroompremie van € 8000 voor het bieden van een zogenaamd structurele arbeidsplaats of op een variant van SPAK en VLW, en die zitten in het belastingplan. Het is voor mij buitengewoon ingewikkeld om het niet over het één en wel over het ander te hebben.
Voorzitter. Ik rond af, ook gezien de tijd. Ik heb uit het Financieele Dagblad begrepen dat minister De Geus heeft gezegd dat VVD en CDA zich ook na de verkiezingen zullen binden aan een eventueel akkoord met sociale partners over de WAO, inclusief de verhoging van de uitkeringen. Aanzien de heer De Geus niet eens kamerlid wil worden, vraag ik mij af of hij wel de statuur heeft om zijn fractie, vooruitlopend op de komende jaren, aan zo'n afspraak te binden. Kan de minister bevestigen dat deze afspraak is gemaakt? Geldt dit zich binden ook voor andere afspraken die in een directer relatie staan tot het belastingplan? Van de woordvoerders van het CDA en de VVD wil ik graag horen of zij zich ook in de toekomst aan de verhoging van WAO zullen houden.

De **voorzitter**: Ik stel deze vragen buiten de orde van deze vergadering. Het gaat vandaag over het najaarsoverleg en u kunt de minister vragen stellen over de gang van zaken tijdens dit overleg en de eventuele impact hiervan op het belastingplan. Ik heb nu geen behoefte aan een discussie over elementen die niet direct gerelateerd zijn aan de voortgang van het najaarsoverleg en het belastingplan.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Geldt de afspraak over de WAO ook voor de andere onderdelen die zijn besproken? Dat was mijn vraag voor de minister.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Voorzitter. In tegenstelling tot de vorige sprekers complimenteer ik het kabinet met het feit dat het zijn verantwoordelijkheid heeft genomen en met de sociale partners om de tafel is gaan zitten om te kijken of er in deze buitengewoon zorgelijke economische situatie mogelijkheden zijn om tot oplossingen te komen. Tijdens de algemene financiële beschouwingen hebben wij uitvoerig gediscussieerd over het demissionaire karakter van het kabinet en de zaken die het kabinet kan afhandelen. Het getuigt van moed dat het kabinet in deze tijden zijn politieke verantwoordelijkheid neemt om ervoor te zorgen dat Nederland niet helemaal kapot gaat.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Zo'n lofprijzing verdient wel enig weerwoord. Als het zo belangrijk is dat het kabinet over allerlei onderwerpen overlegt met de sociale partners, heeft het kabinet dan ook niet de verantwoordelijkheid om een aanbod te doen dat enigszins te pruimen is voor de verschillende sociale partners? Wat blijft er over van die verantwoordelijkheid nu dat naar alle waarschijnlijk niet het geval is? Is het spel met de sociale partners dan niet verworden tot het uitdelen van de zwartepiet: wie loopt het eerst weg?

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik weet niet hoe de heer Vendrik weet dat de sociale partners, met name de FNV, het voorstel af zullen wijzen. Voor zover ik weet komen zij pas om twee uur bijeen. In dat geval weet hij meer dan ik op het ogenblik weet. Een voorstel is pas afgewezen, als het is afgewezen. Net zo goed is een voorstel pas aangenomen, als de aanname daar is.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. De heer De Nerée ontwijkt de vraag.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Wij spreken hier over de informatie die het kabinet ons heeft gezonden, namelijk de brief van de heer De Geus en de financiële onderbouwing van het geheel. Ik heb het kabinet gecomplimenteerd met hetgeen er is ingezet.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Mag ik mijn vraag herhalen? Het onderwerp is namelijk niet onbelangrijk

De **voorzitter**: Het lijkt mij niet verstandig om vragen te herhalen. De heer De Nerée heeft het woord.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Deze vraag is, ook tijdens de algemene financiële beschouwingen, al meerdere malen gesteld. Wij draaien steeds om dezelfde zaken heen. De CDA-fractie wil graag van de minister weten of de sociale partners zich konden vinden in het pakket dat nu voorligt voor 2003, met uitzondering van de 500 mln euro lastenverlichting. Konden de sociale partners zich vinden in de gedeeltelijke handhaving van het spaarloon en de maatregelen voor de Melkertbanen? Ik ben het met de vorige sprekers eens dat het witten van Melkertbanen enigszins merkwaardig overkomt, want ik wist niet dat er ook zwarte Melkertbanen bestonden. Die formulering is mijns inziens strijdig met het karakter van de Melkertbanen. Wij zullen tot 28 november moeten afwachten wat er gaat gebeuren met die 500 mln euro. Als blijkt dat er geen akkoord kan worden gesloten, valt die 500 mln euro weer vrij en zullen wij op dat moment verder moeten kijken.
Wij kunnen ons in grote lijnen vinden in hetgeen aan ons is voorgelegd. In het nader overleg komen wij evenwel nog terug op het spaarloon dat slechts voor 60% wordt gehandhaafd. Al tijdens de algemene financiële beschouwingen heb ik naar voren gebracht dat hiertegenover moet staan dat er ook spaargelden gedeblokkeerd mogen worden die aanvankelijk niet gedeblokkeerd konden worden. Dat komt ook tegemoet aan de verwachtingen die gewekt zijn toen werd aangekondigd dat het spaarloon zou worden afgeschaft. Mensen hebben inmiddels allerlei leuke dingen aangeschaft van het geld dat naar verwachting zou vrijvallen, maar nu het spaarloon wordt gehandhaafd, hebben zij geen geld meer om die dingen daadwerkelijk te betalen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Ik worstel nogal met de vraag wat wij hier vandaag nu eigenlijk doen. Wij hebben een brief ontvangen van de minister en de staatssecretaris van Financiën waarin wordt uitgelegd wat zoal is besproken in het overleg met sociale partners. Zij melden ons dat de partners instemmend hebben gereageerd op het voorstel dat zij beschrijven, dat wil zeggen een versobering van de spaarloonregeling en de inzet van een deel van de verhoging van de arbeidskorting. Verder wordt gemeld dat de sociale partners niet positief hebben gereageerd op de eventuele inzet van het bedrag van 500 mln euro. Wat is nu eigenlijk de bedoeling? Moet de Kamer het kabinet van extra munitie voorzien voor het verdere overleg met sociale partners? Moeten wij alleen nog afzegenen wat er dit weekend kennelijk allemaal is besproken? Stel dat wij iets heel anders voorstellen. Wat gebeurt er dan? Als het zinnig wordt gevonden om belastingwetgeving onderdeel te maken van het overleg met sociale partners, is het daarmee onderdeel van dat overleg geworden en blijkbaar niet iets dat primair in de Kamer gebeurt. Wij wachten dan wel de voorstellen af die het kabinet na afloop van het overleg zal doen, dus eventueel na 28 november. Dan moeten er maar noodmaatregelen worden genomen, in die zin dat sommige regelingen met terugwerkende kracht gelding krijgen of pas ingaan als duidelijk is hoe het precies zit.
Wij kunnen natuurlijk niet beide zaken doen, dat wil zeggen hier praten over de inhoud van mogelijke regelingen om vervolgens na 28 november wellicht te horen dat het allemaal wat anders had gemoeten. De minister schudt nee. Ik begrijp wel wat hij bedoelt.

Minister **Hoogervorst**: Ik heb heel duidelijk gezegd dat er op grond van de gesprekken met sociale partners geen enkele wijziging meer wordt verwacht in het belastingplan.

Mevrouw **Giskes** (D66): Stel dat de Kamer van mening is dat de spaarloonregeling volledig intact moet blijven en dat daarvoor een deel van het bedrag van 500 mln euro moet worden ingezet dat nu is gereserveerd voor verlaging van de WW-premies. Dan zitten wij wel met het feit dat daarover in het overleg met de sociale partners geen overeenstemming is bereikt. De Kamer kan dan iets afdwingen waarvan nu in de brief wordt geschreven dat het niet kan, maar wie maakt dat eigenlijk uit?
Ik vind dit een beetje absurdistisch toneelstuk worden en ook een fout toneelstuk. Dit is niet omdat het kabinet demissionair is, want ieder kabinet moet het overleg met sociale partners voeren, maar ik vind dit een rare gang van zaken. Daarom is mijn voorstel om het belastingplan dan toch maar geconditioneerd te laten aannemen.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik vraag mij af wat mevrouw Giskes wil. Ik heb aan de minister gevraagd of de sociale partners het eens zijn over het spaarloon. Als zij het daarover eens zijn en zij willen het bedrag van 500 mln euro niet inzetten voor een verdere verhoging van het spaarloon, wil mevrouw Giskes dan helemaal geen rekening houden met sociale partners? Wil zij dan toch een gedeelte van dat bedrag in het spaarloon stoppen ook al willen sociale partners dit niet? Dit neigt toch een beetje naar arrogantie.

Mevrouw **Giskes** (D66): Als dit geen optie is, vraag ik mij af waarom de Tweede Kamer überhaupt over zoiets zou praten. Als dit wel een optie is, moet je met elkaar in gesprek op een moment dat dit zinnig is en niet onder het beslag van allerlei voorwaarden die aan een andere tafel zijn gesteld. Hier wreekt zich het schimmige spel tussen het enerzijds polderen, polderen, polderen, waarvan de heer De Néree tot

Babberich een fan is, en anderzijds doen alsof er sprake is van een politiek besluitvormingsproces in Nederland. Dit botst hier. Mijn stelling is dan: laat het kabinet maar overleggen met de partners tot zij eruit zijn en dan kan de Kamer bezien of zij zich daarin kan vinden. De Kamer controleert dan het kabinet. Wij kunnen echter niet gaande dat proces proberen iets te doen dat tegelijkertijd onder het beslag van het overleg toch niet tot uitvoering kan komen.
Er wordt nu met groot gemak 340 mln euro ingezet uit de verhoging van de arbeidskorting. Tot voor kort – bij de behandeling van het belastingplan – moesten wij geloven dat het erg nodig was om de arbeidskorting op te hogen en daarvoor werd een aantal doelstellingen genoemd. Mij is niet helemaal helder waarom wij daar nu opeens weer zo heel makkelijk vanaf kunnen, zonder enig probleem in de sfeer van bijvoorbeeld koopkracht en geleiding naar de arbeidsmarkt. Dit punt raakt dan ook aan de vraag die ik iedere keer stel als de arbeidskorting wordt verhoogd: tot hoever gaan wij daarmee door en wanneer houdt het op nuttig te zijn? Kennelijk is een en ander heel flexibel. Dat verbaast mij en het geeft mij geen echt groot vertrouwen in het soort voorstellen. Ik vind de relatie die steeds wordt gelegd tussen spaarloonregeling en levensloopregeling erg moeilijk uit te leggen. Tot en met de nota naar aanleiding van het verslag bij het belastingplan wordt er gemeld dat er budgettair noch inhoudelijk een samenhang bestaat tussen beide regelingen. Tegelijkertijd wordt die koppeling iedere keer weer gelegd, op een of andere, soms wat raadselachtige manier ook budgettair; ze sluiten nooit één op één op elkaar aan. Een kind kan uitleggen dat hierbij dingen tussen de wal en het schip gaan vallen. De verhouding is mij dus niet helder, maar ik hoop dat dit aan het eind van de dag eindelijk anders is.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik heb een vraag over hetgeen mevrouw Giskes zelf zei over het polderen. Wat wil zij zelf in dit geval? Wacht zij het liefst tot na het najaarsoverleg op 28 november om vervolgens eventueel met noodwetgeving te gaan werken of is zij als lid van de fractie van D66 niet zo'n voorstander van polderen en neemt zij deze week haar politieke verantwoordelijkheid?

Mevrouw **Giskes** (D66): De fractie van D66 heeft inderdaad als basishouding dat er wel zoiets als een politiek primaat is. Daarbij probeer je zo goed mogelijk te achterhalen wat diverse partijen willen. Als men ergens helemaal niet uitkomt, is het zeker de taak van politiek Den Haag om er een knoop over door te hakken, niet omdat wij zo graag de baas willen spelen, maar omdat duidelijk moet zijn waar uiteindelijk de besluiten genomen worden in Nederland. Dat is onze insteek. Als de meerderheid er niet voor is, moeten wij niet halfhalf doen, maar alles pas na afloop van de onderhandelingen regelen.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Voorzitter. Wij komen op heel veel punten die het belastingplan betreffen nog terug, maar vooraf heb ik nog een paar vragen. Veel vragen die ik had, zijn al gesteld. Wil de minister ingaan op de vraag hoe dramatisch het is als er geen akkoord komt? Met andere woorden, hoe dramatisch is het als wij het moeten stellen met een overbruggingspakket? Is dan wat de heer De Nerée schetst aan de orde, namelijk dat wij dan ongeveer een ontwikkelingsland worden in Europa? Of is het allemaal minder dramatisch dan hij zojuist zei?

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik heb het niet over de situatie van een ontwikkelingsland gehad, want zover is het nog niet. Gelukkig geven wij een heleboel ontwikkelingsgeld weg, want daartoe zijn wij nog steeds in staat. Ik heb gezegd dat de economische situatie buitengewoon slecht is. De minister heeft tijdens de algemene financiële beschouwingen gezegd dat de trendmatige groei van 2,5%, waarvan in het regeerakkoord is uitgegaan, niet meer gehandhaafd kan worden, dat de groei nu nul is, dat wij moeten bekijken wat het volgend jaar wordt en dat het tekort is opgelopen tot 1%. Ik herhaal nu wat ik al eerder gezegd heb.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): De heer De Nerée heeft gezegd dat wij nu een akkoord moeten sluiten, omdat de economie anders helemaal kapot gaat. Ik weet niet of wij in die termen moeten spreken, want voordat wij het weten, maken wij met woorden meer kapot dan ons lief is. Dat lijkt mij niet echt handig.
Voorzitter. Ik vraag mij af of wat nu voorligt een totaalpakket is of dat er nog los gewinkeld kan worden in het pakket. De brief suggereert dat er voor bepaalde zaken los gewinkeld kan worden, maar ik weet dus niet of dit het geval is.
Ik begrijp dat een structurele verdeling van de lasten het uitgangspunt van dit kabinet is geweest. De vraag op welke manier de verdeling tussen werkgevers en werknemers zou moeten uitpakken, is voor mij een beetje nieuw. Is daarover nog discussie geweest tijdens het overleg?
Ik kan nu een heel verhaal houden met mijn visie over het belastingplan, maar dat lijkt mij nu niet aan de orde. Wij moeten het eerst hebben over wat er afgelopen vrijdag en zaterdag is gewisseld.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Voorzitter. Op zich kan ik mij goed voorstellen dat de sociale partners het afgelopen weekend er moeite mee hadden om zaken te doen met het kabinet. In mijn ogen is er namelijk door het kabinet niets substantieels geboden. Bij de verkiezingen was iedereen al vóór het spaarloon en het bedrag van 80 mln euro voor de Melkertbanen is volstrekt onvoldoende. Dit kabinet zit er pas een paar maanden en de vakbonden zijn terecht bang dat een streep wordt gehaald door de afspraken in het nieuwe regeerakkoord. Het kabinet vraagt voor dit alles een meerjarige loonmatiging, terwijl het er zelf over een paar maanden niet meer is.
Het was netjes geweest als de omstreden maatregelen uit het belastingplan en de begrotingen waren gehaald en was gewacht op het moment waarop de kiezers hadden gesproken, waarna een nieuw kabinet zijn werk kan doen. Dit alles is niet gebeurd en wij zitten nu in een lastige situatie die om een eigen politieke koers vraagt. Ik wil hierop verder bij de behandeling van het belastingplan ingaan.

De heer **Van As** (LPF): Wij moeten duidelijk zijn over de voorliggende zaak. Tijdens de onderhandelingen moeten nog de nodige hobbels genomen worden, maar ik had niet anders verwacht. Net als u weten wij dat de financiële situatie niet goed is. De minister van Financiën heeft dit

tijdens de algemene financiële beschouwingen duidelijk gezegd. Nederland is binnen Europa koploper ten aanzien van de inflatie, mede omdat de lonen de afgelopen jaren zich te hoog hebben ontwikkeld. Wij weten dus dat wij een pas op de plaats moeten maken. De LPF wil haar verantwoordelijkheid in dezen nemen. Daarom menen wij dat de belastingplannen vastgesteld moeten worden. Het voorstel van de sociale partners met betrekking tot het spaarloon kunnen wij als basis nemen. De ontwikkelingen rondom het bedrag van 500 mln euro moeten tijdens de onderhandelingen worden afgewacht. De Kamer kan niet door de onderhandelingen heen fietsen. Ik heb verder begrepen dat daarom de FNV het een en ander zal terugkoppelen. Laten wij de datum van 28 november rustig afwachten. Wij stellen voor om nu te doen, wat nodig is. Nu laten de economische ontwikkelingen zien dat het alleen maar slechter gaat. Wij kunnen ons wel achter de kiezer verschuilen, maar na 22 januari moet die ook het gelag betalen. Uitstel is afstel en betekent een toename van tekorten. De LPF kiest daar niet voor.

De heer **Hofstra** (VVD): De Kamer moet deze week de behandeling van het belastingplan afronden. Dat kan niet anders. De minister zegt dat het bedrag van 500 mln euro, waar wij overigens al eerder een oogje op hadden laten vallen, niet in het belastingplan zit. Wij moeten dit daarvan los zien. Wel merk ik op dat het bedrag van 500 mln euro vroeger vooraf ging door het woordje ''geconditioneerd'' en wij verwachten dat op 28 november – linksom of rechtsom – een loonmatiging en zaken die zo dicht mogelijk aansluiten op het Strategisch akkoord terugkomen. Te zijner tijd zullen wij wel beoordelen of dit goed is. Nu is voor ons een feit dat die 500 mln euro wordt losgekoppeld van het belastingplan. Eerder spraken wij de wens uit om het spaarloon zoveel mogelijk te handhaven. Ik denk dat de minister er verstandig aan doet, mede gelet op wat de collega's zeiden, een nota van wijziging op dit punt in te dienen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De heer Hofstra zegt: wij vinden het goed als er een onderhandelingsresultaat komt, als het maar zo dicht mogelijk tegen het Strategisch akkoord aan ligt. Als je gaat onderhandelen, heb je iets te bieden. Ik begrijp hoe het in het kabinet is verlopen. De partijgenoot van de heer Hofstra heeft tot nu toe het pleit gewonnen. Het Strategisch akkoord, waar de vakbeweging niet voor was, is inzet van de onderhandelingen en dan is de uitkomst voorspelbaar. Wat is nu de positie van de VVD? Moet er serieus onderhandeld worden en moet het kabinet bereid zijn, zeker gelet op zijn demissionaire status, om een beetje mee te geven met de bezwaren van werkgevers en werknemers? Of moet dit kabinet volgens de VVD gewoon het Strategisch akkoord uitvoeren? Als het mee zit komt er een akkoord en als het tegen zit, dan niet, maar dan gaan we zonder akkoord de verkiezingen in. Je kunt niet beide doen: onderhandelen en niets willen weggeven. Wat doet de VVD?

De heer **Hofstra** (VVD): Onderhandelingen moeten altijd serieus gebeuren, zeker als je het op je vrije dag doet. Echter, de term ''het politieke primaat'' is hier al gevallen: er ligt een Strategisch akkoord en ik denk dat het heel verstandig is van het kabinet dat men probeert daar zo dicht mogelijk bij te blijven. Misschien moet je dan in de compromissen af en toe een beetje afwijken; wij zien het allemaal wel. Ik heb daarmee gezegd wat ik heb gezegd.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Er zo dicht mogelijk bij blijven? Dit briefje van mijnheer De Geus ís het Strategisch akkoord, met uitzondering van het spaarloon, maar dat was in de Kamer eigenlijk al geregeld. Het is dus niet een beetje erbij blijven, het is gewoon onderhandelen met niets in je achterzak.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik zou nogmaals van de VVD willen weten wat deze fractie nu bereid is om in te zetten en of zij het overleg met sociale partners daadwerkelijk serieus neemt.
Immers, als ik u zo hoor praten, mijnheer Hofstra, zegt u met zoveel woorden: het is een wassen neus en een formaliteit, dus wij doen toch wat wij willen; dat hebben wij al in het Strategisch akkoord gezet; laat ze op hun vrije dag maar wat leuteren, maar wij doen er niets mee. Behalve dan op het punt van het spaarloon en dat verbaast mij ten zeerste. Als u dicht bij het Strategisch akkoord wilt blijven, moet u ook duidelijk zijn en op het punt van het spaarloon durven zeggen: dat zit niet in het Strategisch akkoord en dat gaan wij dus niet op allerlei vreemde manieren financieren. De 500 mln euro waar u het uit wilt financieren, geeft u nu weer terug en tegen het kabinet zegt u: doe toch maar iets met het spaarloon en zoek maar uit hoe dat moet gebeuren. Dat vind ik absoluut niet kunnen.

De heer **Hofstra** (VVD): Mevrouw Bussemaker legt mij allemaal woorden in de mond die ik helemaal niet gebruikt heb. Ik heb alleen de uitdrukking ''vrije dag'' gebruikt, maar dat heb ik bedoeld in de zin van: dus moet je inderdaad serieus onderhandelen. Het is ook heel belangrijk dat er zo goed mogelijk afspraken in die sfeer gemaakt worden, maar daarnaast ligt er een Strategisch akkoord en het kabinet moet daar zo dicht mogelijk bij blijven. Je kunt overigens wel eens van mening veranderen – dat moet ik mevrouw Bussemaker nageven. Wij zeggen nu dat wij althans voor 2003 en misschien nog wel langer het spaarloon moeten handhaven. Er ligt nu een concreet voorstel om dat helaas niet in zijn geheel maar voor ongeveer 60% te doen. De dekking is ook aangegeven en daarom zeg ik: stuur maar rustig een nota van wijziging.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): U bent het dan ook eens met de dekking, als het gaat om de arbeidskorting? Daar ziet u geen probleem in? Dat is immers ook zo dicht bij het regeerakkoord. Welke kant wilt u nu op?

De heer **Hofstra** (VVD): Ik denk dat ik glashelder ben als ik zeg dat die nota van wijziging mij akkoord lijkt; dat geldt dan ook voor de dekking.

Minister **Hoogervorst**: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor haar inbreng in eerste termijn. Er is van diverse zijden gevraagd hoe het nu was om in demissionaire toestand het najaarsoverleg te hebben. Nu, ik kan u zeggen dat dit een heel wonderlijke ervaring was. Ik had tot nu toe acht voorjaars- en najaarsoverleggen achter de rug. Dit is het eerste dat demissionair gedaan is en het was ook het eerste dat echt ergens over ging, zo had ik het gevoel. Ik heb mij

de afgelopen vier jaar heel vaak dood verveeld tijdens die vergaderingen, want het was allemaal van tevoren uitgekauwd en de conclusies stonden al vast en daarom kwam er ook nooit iets spectaculairs uit. Wij hebben natuurlijk ook nooit een afspraak over loonmatiging gehad of wat dan ook.
Dit keer was het echt spannend; er waren spannende onderhandelingen. Dat betekent ook dat het echt onderhandelingen waren, want als de uitkomst van tevoren vaststaat voor jezelf, dan zijn het geen onderhandelingen. Voor mij stond de uitkomst absoluut niet vast; ik had wel een bottom line in gedachten, maar het was zeer de vraag hoe sociale partners erop zouden reageren. Het is mij natuurlijk wel duidelijk geworden dat het voor één van de zes partijen een heel moeilijke uitkomst is, maar voor de andere vijf niet. Ik wijs op het feit dat werkgevers en ook het CNV tegen ons gezegd hebben – dat is het enige dat ik over het pakket in den brede zou willen zeggen, want dat hoort hier niet helemaal thuis – dat men wat betreft de WAO misschien niet helemaal zijn zin heeft gekregen, maar dat het kabinet deze partijen toch in zoverre tegemoet is gekomen dat zij dit een begaanbare weg vinden. Als vijf van de zes partners dit zeggen, kun je moeilijk zeggen dat hier niet echt onderhandeld is en dan vind ik het een heel belangrijk resultaat dat geboekt is. Nog steeds moet echter blijken welke van de twee pakketten zal worden gekozen. Wij geven natuurlijk de voorkeur aan het brede pakket dat meerjarige afspraken over de loonmatiging betreft en een deal over de WAO, waarbij op een risicoloze manier op het SER-advies wordt ingestoken.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Ik mag natuurlijk niet over het WAO-akkoord en dergelijke gaan spreken, maar het is in mijn ogen wel een zo wezenlijk onderdeel van het totale pakket dat je het niet los van elkaar kunt beoordelen. Zie ik dat verkeerd?

Minister **Hoogervorst**: Voor deze vergadering is in feite alleen het lastenverlichtingspakket van belang, maar ik kan u vertellen dat dit eigenlijk nauwelijks een onderwerp van discussie is geweest. Het is bijna uitsluitend over de WAO gegaan.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Was dat omdat u niet aan dit onderwerp toekwam of omdat het geen discussie opleverde?

Minister **Hoogervorst**: Nee, ik heb aan het einde van de vergadering gezegd dat wij een envelop met 500 mln euro hadden en gevraagd wat men ermee wilde bereiken. Men had namelijk allemaal verlangens met betrekking tot lastenverlichting geuit die opgeteld op zo'n 3 mld euro uitkwamen. Het antwoord op mijn vraag was duidelijk: WW-premie en niets anders. Men had waarschijnlijk een mooier voorstel over spaarloon van ons gewenst, maar men kon ermee leven. Dit was ongeveer de uitkomst op het punt van lastenverlichting. Wij hebben het er verder niet uitgebreid over gehad, omdat wij nog helemaal geen akkoord over de loonmatiging hadden. Het WAO-dossier was echter voor de vakbeweging en de werkgevers het belangrijkst in verband met het loonmatigingsdossier.

Mevrouw **Giskes** (D66): Als de partners bijvoorbeeld van mening waren geweest dat die 500 mln euro wel ingezet mocht worden voor behoud van het totale spaarloon, had u dat dan gisteren kunnen afspreken?

Minister **Hoogervorst**: Dat bleek niet het geval te zijn. Aan het begin van de onderhandelingen heeft de vakbeweging namelijk al aangegeven dat zij, ook al zou zij dat willen, op dat moment geen concrete afspraak met ons kon maken over loonmatiging. De vakbeweging gaf aan dat zij eerst met haar mensen moest praten, omdat het fout loopt als mensen in de krant lezen dat zij al een deal met de regering heeft gesloten. De vakbeweging heeft dus de tijd gevraagd om haar achterban te raadplegen. Ik begreep dat goed, maar het maakte voor mij ook duidelijk dat het heel moeilijk of zelfs onmogelijk zou worden om die 500 mln euro als het ware al ter beschikking te stellen. Daar komt nog bij dat men er überhaupt niet in geïnteresseerd was om het in het belastingplan te laten neerdalen, omdat men het vertaald wilde zien in premieverlaging.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De minister zegt zo prettig in de richting van de FNV dat een van de zes partijen hier moeite mee had. Als ik mijn oor goed te luisteren heb gelegd, gaat het daarbij om twee van de zes partijen. Bovendien zijn dat toevallig ook nog de twee grootste vakbonden in Nederland. Laten wij het beeld op dat punt dus even corrigeren.

Minister **Hoogervorst**: Waar hebt u het dan over?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik heb begrepen dat in de achterban van het CNV grote aarzelingen bestaan over dit akkoord.

Minister **Hoogervorst**: Goed, maar zaterdag was dat dus niet zo.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De minister zegt dat hij een bottom line heeft. De vraag is of dit nu de bottom line is. Ik spits het even toe op het punt van de WAO, omdat dat in het overleg kennelijk wel heel belangrijk is geweest. De toezegging dat met terugwerkende kracht per 1 januari 2006 de Pemba wordt afgeschaft, indien de uitkering voor duurzaam arbeidsongeschikten naar 75% kan en indien de instroom radicaal daalt naar 25% van het oorspronkelijke niveau, is volstrekt theoretisch. De minister weet ook dat dat een loze concessie is. Dat is namelijk niet te halen in een jaar. Wat is dus de bottom line, als het gaat om de verschillende dossiers?

Minister **Hoogervorst**: Bottom lines worden natuurlijk nooit prijsgegeven. Ik kan wel mededelen dat het resultaat boven die bottom line lag. U zegt dat die daling van 100.000 naar 25.000 WAO'ers volstrekt theoretisch is. Daarmee geeft u aan dat u het SER-advies ook volstrekt theoretisch vindt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Nee, het gaat om de termijn. De SER heeft zich nooit gebonden aan een termijn van een jaar, in die zin dat je in 2005 een instroom van 100.000 hebt en in 2006 een instroom van 25.000. Dat is echter wat hier staat.

Minister **Hoogervorst**: Ik heb tijdens de onderhandelingen tegen de heren gezegd dat, als er een jaar is waarin dat gaat lukken, dat het eerste jaar is. Als er een nieuw systeem wordt geïntroduceerd, wordt er in het eerste jaar namelijk altijd het strengste gecontroleerd. Daarna

wordt de controle steeds slapper. Dus als het niet in het eerste jaar gebeurt, gebeurt het nooit.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Is dit het finale bod van het kabinet of kan er nog worden doorgesproken? Wat is de status van dit stuk?

Minister **Hoogervorst**: Ik heb net gezegd dat ik nog nooit zo'n intensief najaarsoverleg heb meegemaakt. Het was verspreid over twee dagen. Het was alle partijen helder dat wij de onderhandelingen hadden beëindigd. De verschillende partijen zullen nog laten weten hoe het resultaat bij de achterban is gevallen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Nu er toch zoveel vragen over de WAO zijn gesteld, zou ik er nog één aan willen toevoegen. Is ook gesproken over de zelfstandigenuitkering voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten? Er wordt nu gesproken over de verhoging...

De **voorzitter**: U gaat nu echt te ver af van de agenda. De vraag is gesteld.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Het gaat nog steeds om de vraag wat de ''bottom line'' is voor dit hele pakket. Waar wil de regering naartoe?

De **voorzitter**: Daar heeft de minister antwoord op gegeven.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Op dit punt nog niet.

Minister **Hoogervorst**: Ook daar is over gesproken.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Wat is daar het resultaat van? Wij mogen dat toch ook weten, zodat wij het kunnen betrekken bij onze afwegingen?

Minister **Hoogervorst**: Het resultaat is dat het kabinet bij het regeringsstandpunt blijft.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Dus de partnertoets wordt niet afgeschaft?

Minister **Hoogervorst**: Nee.
De heer Vendrik vroeg wat het koopkrachtbeeld is van het verhaal dat ik net vertelde over het spaarloon. Wij zullen vanmiddag gedetailleerd laten zien wat de gevolgen zijn. Het blijft natuurlijk binnen de werknemerssfeer en ook ongeveer binnen dezelfde inkomenssfeer, dus erg groot zullen die gevolgen niet zijn.
Ik heb nog een algemeen punt over de onderhandelingen. Er werd gevraagd waar de heer Balkenende was. Dit was niet het najaarsoverleg, maar een vooroverleg. Volgens mij waren de vier heren die namens het kabinet aanwezig waren van voldoende niveau om deze klus met de zes sociale partners te kunnen klaren. Dat is ook gebleken. Bij het najaarsoverleg zal de premier er weer bij zijn.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): De minister begint te vertellen dat het overleg voor het eerst in acht jaar echt ergens over ging. Er moest moeizaam overlegd worden. En dit zou dan het eerste overleg waar een premier niet bij betrokken is? Dat kan hij toch zelf ook niet verkopen?

Minister **Hoogervorst**: Het was een vooroverleg. Het had niet de officiële status van een najaarsoverleg. Vandaar dat wij het zo hebben aangepakt. Ik ben ervan overtuigd dat het echte najaarsoverleg dit keer ook heel belangrijk zal zijn. De premier zal hier gewoon bij aanwezig zijn.
Ik ben het eens met mevrouw Bussemaker dat de term ''witten'' van Melkertbanen een ongelukkige is. Op een gegeven moment ''zet'' zich dat in zo'n gesprek, omdat het heel makkelijk en snel aangeeft, waar je naar toe wilt. Maar, zoals gezegd, het is een ongelukkige term, die zeker niet in de officiële stukken terug moet komen. Wij zullen ons leven beteren.

De heer **Van As** (LPF): Misschien is de naam ''vollemelkbanen'' beter.

Minister **Hoogervorst**: Zo kan het ook wel weer!
De overige vragen van mevrouw Bussemaker...

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik heb een heel duidelijke vraag gesteld, namelijk hoe het kabinet zijn inzet beschouwt in het kader van de demissionaire status. Met name op de vragen over het overbruggingspakket wil ik een duidelijk antwoord hebben.

Minister **Hoogervorst**: Alle issues bekijkend, is de pensioenkwestie absoluut urgent en het huidige kabinet betreffend. Voor het issue lastenverlichting geldt hetzelfde. Van de WAO zou je kunnen zeggen dat dat een kwestie van het volgende kabinet is, maar juist daarom hadden de sociale partners er ongelooflijk veel behoefte aan, dit issue te bespreken. Die behoefte lag veel minder bij ons dan bij de sociale partners. Het is dan een kwestie van hoffelijkheid om daaraan tegemoet te komen. Het spaarloon is een duidelijke kwestie van dit kabinet. Het arbeidsmarktbeleid wordt nu in gang gezet, waarvoor wij flankerend beleid hebben voorgesteld, dat uit de eigen begroting wordt gefinancierd. Dat lijkt mij dus ook iets van dit kabinet. Dat het kabinet over zijn graf heen regeert, zou alleen opgaan voor de WAO. Ik denk echter dat juist de sociale partners op dit punt het gevoel hadden dat het, als de drie partijen een afspraak kunnen maken, voor een volgend kabinet politiek moeilijk zal zijn daarvan afstand te nemen, hoewel het een volgend kabinet natuurlijk vrij staat helemaal opnieuw te beginnen. Het was dus vooral een kwestie van de wil van de sociale partners.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Voorzitter. Ik deel deze analyse absoluut niet, maar ik denk dat u mij niet veel ruimte meer zult geven om daar nog uitgebreid over te debatteren. Ik heb de minister ook gevraagd of hij kan aangeven hoe al die voorstellen van het kabinet nu precies gefinancierd zullen worden. Ik vind dat wij in het kader van het belastingplan mogen weten waaruit die € 800 voor I/D-banen wordt gefinancierd. Wat zijn de koopkrachteffecten van de voorstellen in de brief van het kabinet over de arbeidskorting, de levensloop en het spaarloon? Wij hebben die informatie nodig om deze week ons standpunt te bepalen. Is de minister van plan op deze drie punten een nota van wijziging in te dienen?

Minister **Hoogervorst**: De heer Hofstra heeft om een nota van wijziging verzocht. Als dit verzoek het brede gevoelen van de Kamer weergeeft, zullen wij daaraan voldoen. Daarbij zullen wij ook de koopkrachteffecten aangeven.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Wat ons betreft moet het andersom: wij

willen graag eerst de koopkracht-effecten van deze maatregelen weten.

Minister **Hoogervorst**: Wij kunnen de informatie in elke gewenste volgorde aan de Kamer verstrekken.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): De volgorde die wij voorstaan is wel logisch, want de Kamer moet nu besluiten.

De **voorzitter**: U hebt de toezegging van de minister binnen.

Minister **Hoogervorst**: U hebt nog de hele week de tijd om amendementen in te dienen, maar wij zullen u in de gewenste volgorde, misschien gelijktijdig, van informatie voorzien.

De **voorzitter**: Al dan niet in kleur gedrukt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Gelet op de demissionaire status van het kabinet doet zich de vraag voor wat je aan meerjarenafspraken zou willen overeenkomen. Met name betreft dit de kwestie van de WAO in ruil voor meerjarige loonmatiging. Volgens mij is de meerjarige loonmatiging wel degelijk de behoefte van dit kabinet geweest. De minister moet niet net doen alsof alleen de sociale partners over de WAO willen praten, want het kabinet wilde praten over meerjarige loonmatiging. Hoe verhoudt deze kwestie zich tot de status van het kabinet?
Toont de minister ook inhoudelijk enige bescheidenheid als hij zich in zo'n overleg op de urgente kwesties concentreert? Bij de financiële beschouwingen zei de minister tegen de Kamer: ik ben een beetje uw adviseur en ik bewaak toch vooral de erfenis van mijn opvolger. Hoe dat precies moet, wilde hij vooral aan de Kamer overlaten. Gelet op deze opstelling bij de algemene financiële beschouwingen, verwacht ik dat de verschillende voorstellen voor de invulling van de lastenverzwaring van 2,5 mld euro die dit belastingplan realiseert, worden ingebracht in het overleg met de sociale partners. Dat zou namelijk consequent zijn. Het gaat er dus helemaal niet om, zoals de heer Hofstra roept, dat het sociale akkoord overeind moet blijven. Ik heb nog geen antwoord gekregen op de vraag hoe dat vrijdag en zaterdag in twee etappes is gegaan.

Minister **Hoogervorst**: Wij kunnen de meerjarige loonmatiging niet afdwingen. Als er zo'n afspraak komt, zal deze vermoedelijk een behoorlijk globaal karakter krijgen. Het gaat primair om een afspraak tussen de sociale partners onderling, waarvan beide partijen de urgentie steeds meer beginnen te begrijpen. Ook dat is tijdens het gesprek wel duidelijk geworden.
Ik waardeer het buitengewoon dat de Kamer bij de behandeling van het belastingplan oog is blijven houden voor de budgettaire krapte waarin wij verkeren. Ondanks de demissionaire positie van het kabinet kon ik in de richting van de sociale partners niet uitstralen dat zij een paar forse gaten in de budgettaire kaders konden slaan. Het moest duidelijk zijn dat wij ons in ieder geval gebonden voelden aan de budgettaire kaders, zeker met het oog op de Kamer. Het kan dus niet zo zijn dat de sociale partners meer budgettaire bevoegdheden hebben dan de Kamer. Dat is logisch.
Wat betreft de algemene houding van bescheidenheid, kan ik u nog wel vertellen dat ik op een gegeven moment tijdens het gesprek – ik weet niet meer precies in welke setting – tegen de sociale partners heb gezegd: weet u wel zeker dat u met mij afspraken wilt maken, want over drie maanden bent u misschien wel helemaal van mij af en dan wordt het misschien wel gemakkelijker. Dat was natuurlijk een flauw grapje, maar men heeft toch echt serieus met ons aan tafel gezeten. Dat heeft tot heel serieuze onderhandelingen geleid. Het was vooral aan de tegenpartij om te bepalen hoe serieus dit gesprek kon worden en hoe ver het kon gaan.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Nu herhaalt de minister zichzelf: het ligt weer allemaal bij de sociale partners. Zij moeten aangeven hoe het gesprek moet verlopen, zij moeten over de brug komen, maar zij gaan natuurlijk niet over allerlei budgettaire bevoegdheden, want dat is wat wij hier bespreken. Ik spreek de minister echter aan op wat hij gedaan heeft. Als hij het afgelopen weekend net zo bescheiden is geweest als tijdens de algemene financiële beschouwingen, had ik van hem verwacht dat hij het gesprek zou openen en zou zeggen: ik wil de erfenis van mijn opvolger bewaken. Er zijn echter zeer verschillende modaliteiten te bedenken hoe je dat doet in 2003. Dat blijkt al uit de verschillende plannen die de revue zijn gepasseerd tijdens de algemene financiële beschouwingen. Welke verschillende opties ziet de minister voor zich? Ik hoor hem in de beantwoording alleen maar zeggen dat hij het Strategisch akkoord overeind wil houden. Dat lees ik ook in de brief van De Geus. Het kabinet heeft zich het afgelopen weekend dus volstrekt missionair gedragen, terwijl het die status niet heeft. Dat vind ik niet goed.

Minister **Hoogervorst**: Alle zes de partijen hebben gezegd dat het een heel serieus gesprek is geweest. Zij meenden dat ook. Ik heb vaak genoeg meegemaakt dat er niets werd besloten, hoewel iedereen wel een beetje serieus deed. Als je twee dagen zeer intensief met elkaar hebt gepraat en men niet uit elkaar gaat met teksten als ''volledig onacceptabel'' en ''men heeft geen enkel bod van ons serieus genomen'' weet u dat er serieus is gesproken, zeker als voor het eerst op het vlak van de cao een groot deel van de sociale partners en het kabinet elkaar zijn genaderd. Het zijn geen wassen neuzen die de sociale partners hebben aangedragen. Dat waren echte concessies en er zijn goede gesprekken gevoerd. Natuurlijk wel met het besef dat dit kabinet er straks waarschijnlijk niet meer zal zitten. De sociale partners, die dat moesten beoordelen en die iets moesten gaan prijsgeven voor een afspraak met een demissionair kabinet, hebben de afweging gemaakt dat als hier een afspraak wordt gemaakt, een volgend kabinet dat waarschijnlijk gestand zal moeten doen. Dat heb ik niet voor ze hoeven doen.
De heer De Nerée heeft nog gevraagd naar de kwestie van blokkeren en deblokkeren. Ik laat dat punt over aan de staatssecretaris. Mevrouw Giskes heeft gesproken over een uitstel tot na 28 november. Dat leidt echter tot verschrikkelijke toestanden. Noodwetgeving is niet mogelijk en daarom leidt het tot het opschuiven van het belastingplan. Dat wordt dan heel problematisch. Je zou inderdaad als Kamer kunnen zeggen: wat heb ik te maken met die sociale partners? Ik had het gevoel dat de Kamer en ook mevrouw Giskes, maar misschien heb ik dat niet goed begrepen, de discussie

tussen kabinet en sociale partners zinvol vonden.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik was er niet bij.

Minister **Hoogervorst**: Ik heb u echter tijdens de financiële beschouwingen niet horen zeggen: hou nu toch op, doe dat gewoon niet en laten wij die 500 mln euro nu maar meteen stukslaan. Als je zo'n proces ingaat, moet je dat proces ook helemaal af kunnen maken. Daarom zou ik het op prijsstellen als ik die 500 mln euro tot 28 november op zak kan houden.

Mevrouw **Giskes** (D66): Met betrekking tot die 500 mln euro nog het volgende. Men is dit weekeinde in feite akkoord gegaan met een transactie met gesloten beurzen: een soort ruil van de ene bonus, de arbeidskorting, tegen de andere bonus, het spaarloon. Het is interessant om te weten waarom de vakbeweging het spaarloon interessanter vindt dan de arbeidskorting, maar daar komen wij nog wel achter.

Minister **Hoogervorst**: De vakbonden hebben dit niet zelf aangedragen. Het was mijn bedoeling om een begin neer te zetten en te kijken wat zij ervan zouden vinden en of zij er misschien iets bij wilden doen. De bonden hebben niet gezegd dat zij het een prachtig pakket vonden, maar wel dat zij ermee konden leven. Wij weten dat de bonden het spaarloon een mooie regeling vinden. Misschien hoopten zij wel dat de Tweede Kamer de rest zou doen, terwijl de Kamer hiervoor op de sociale partners hoopte. Het eerste is in ieder geval niet gebeurd, maar men heeft daar niet bij staan juichten alsof dit dé oplossing voor het spaarloon was. Men vond dit een acceptabele oplossing. De bonden hebben niet laten blijken dat zij er over dachten om er nog 100 mln euro bij te doen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Mij heeft van meet af aan verbaasd, dat die 500 mln euro door het kabinet vooral was bedacht om de WW-premies bij de werkgevers te verlagen. Waarom is dat nu de beste inzet van 500 mln euro, als je uit bent op loonmatiging?

Minister **Hoogervorst**: Gezien het beeld van de koopkracht vind ik het niet zo gek. Het gros van de lastenverzwaringen komt in dit pakket toch voor rekening van de werknemers. Ik kan er een heel ingewikkeld verhaal over houden, maar je zit daar gewoon met sociale partners en dan kom je uit op fiftyfifty.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dan is mijn vraag: waarom dacht het kabinet aanvankelijk dat loonmatiging het beste bereikt zou kunnen worden door de werkgeverspremies te verlagen?

Minister **Hoogervorst**: Ik moet u gelijk geven als het gaat om het directe effect daarvan, maar ik heb een heel eenvoudige verklaring gegeven waarom het zo gegaan is.

Mevrouw **Giskes** (D66): Het was ingebouwd wisselgeld.

Minister **Hoogervorst**: Omdat wij beide partijen tot hun recht wilden laten komen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Gesteld nu dat de vakbeweging in tweede instantie ervoor zou kiezen om dat geld toch maar in de spaarloonregeling te stoppen in plaats van in de WW-premies. Zou dat kunnen?

Minister **Hoogervorst**: Ja, maar dan moeten wij wel eerst de toezegging hebben dat die loonmatiging er komt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Gesteld dat die loonmatiging er komt, dan kunnen wij de Belastingwet niet meer per 1 januari aanpassen.

Minister **Hoogervorst**: Daarom zei ik ook dat het al bijna niet anders kan. Stel dat de vakbeweging vandaag plechtig zou beloven dat de loonmatiging er komt en dat zij akkoord gaat met het gehele pakket, dan zouden wij het alsnog kunnen doen. Men heeft ons echter meegedeeld dat men tot 28 november de tijd nodig heeft om tot uitsluitsel te komen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dat legt precies bloot waar ik het in eerste instantie over had. Wat doen wij als de uitkomst van de onderhandelingen op 28 november alsnog zou zijn dat de vakbeweging de helft van de 500 mln euro ingezet wil zien voor het spaarloon?

Minister **Hoogervorst**: Gezien het feit dat de Eerste Kamer nog steeds geen recht van amendement heeft, kunnen wij dat niet meer verhelpen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Kortom, wij zetten hier elkaar voor het blok.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Je zou natuurlijk een conditioneel pakketje in het belastingplan kunnen opnemen met een AMvB waaruit voortvloeit dat het onder de daarin gestelde voorwaarden in werking kan treden. Daar valt wel iets voor te verzinnen. Volgens mij is dat probleem niet zo groot. Wellicht is het mogelijk dat de vakbeweging op 28 november zegt dat de 250 mln euro verlaging van de WW-premies voor de werknemers niet of maar ten dele nodig is en dat zij voorstelt om bijvoorbeeld 100 mln euro over te brengen naar de begroting voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid om de Melketiers te redden. Dat zou wel kunnen, want de begroting voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid is nog niet aangenomen en zelfs als zij wel aangenomen zou zijn, heeft het departement van Financiën nog eindeloos veel mogelijkheden om vooruit te lopen op de desbetreffende aanpassingen in de Voorjaarsnota.

Minister **Hoogervorst**: Ik vind het eerste deel van uw suggestie een heel behulpzame.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Dat was ook mijn vraag in eerste termijn.

Minister **Hoogervorst**: Dan begrijp ik nu pas de heel goede suggestie van mevrouw Giskes om condities in het belastingplan in te bouwen. Als het om het tweede deel van de suggestie van de heer Vendrik gaat, dan weet hij dat er nog steeds een schot bestaat tussen lastenverlichting en uitgaven.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Als de minister echt een akkoord wil voor 100 mln euro, dan weet hij dat de scheiding tussen inkomsten en uitgaven niet echt een argument is.

Minister **Hoogervorst**: Dat is in deze onderhandelingen helemaal geen issue. Naar mijn gevoel waren

sociale partners redelijk tevreden met de belendende maatregelen rond het pakket van de Melkertbanen.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): De minister brengt me in verwarring. Hij zegt nu dat hij met de suggestie van mevrouw Giskes misschien iets kan doen. Mijn vraag was juist of de werkgevers en werknemers akkoord zijn gegaan met dit pakket wat het spaarloon en de Melketiers betreft. In dat geval kunnen we dit pakket afronden en blijft uitsluitend de kwestie van de 500 mln euro over. Ik dacht dat werkgevers en werknemers niet bereid waren iets uit die 500 mln euro in het spaarloon te stoppen. Als dat nu weer anders zou gaan worden, dan gaat de zaak weer open. Ik denk dat we daar niet naartoe moeten. Dat was de kwintessens van mijn vraag.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Mijn vraag sluit hier heel goed op aan. Ik vind het prima om het geconditioneerd te doen. Maar de minister heeft eerder al gezegd dat hij deze week een nota van wijziging gaat maken over het spaarloon. Het is het een of het ander. Ik wil daar helderheid over hebben. Het is voor ons belangrijk om te weten of wij de komende week op een nota van wijziging of op een geconditioneerd pakket moeten reageren.
Verder had de minister het nu zelf weer over de Melkertbanen. Ik zou graag nog willen weten waaruit het bedrag voor deze banen wordt gefinancierd. Het is iets anders of dit uit de voorziening voor de langdurige minima wordt gefinancierd of uit een voorziening waarmee wij kunnen leven. Als dat niet zo is, dan stel ik opnieuw de vraag van de heer Vendrik over het doorsluizen van geld van Financiën naar Sociale Zaken en Werkgelegenheid om met de sociale partners tot een oplossing te kunnen komen.

Minister **Hoogervorst**: Voorzitter. Ik begrijp dat ik een beetje te kort door de bocht ging met de kwestie van het conditionele artikel. Ik dacht dat er misschien iets te creëren zou zijn, als sociale partners op het laatste moment zouden zeggen dat zij toch bereid zijn om 100 mln euro uit hun potje in te zetten voor het spaarloon. Ik dacht dat daarvoor een wetsartikel te creëren zou zijn dat per KB ingaat. Uitvoeringstechnisch blijkt het op zijn vroegst mogelijk te zijn om het op 1 april in te voeren, wanneer er zo laat in het traject nog wijzigingen komen. Ik denk dat we ons die moeite moeten besparen, zeker gezien het feit dat sociale partners heel duidelijk zijn geweest. Ze hebben het er niet voor over. Ik zou ze wellicht nog kunnen overtuigen, maar ik heb het drie keer gevraagd en ze waren duidelijk. Ik denk dat we helderheid moeten creëren.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Kan de minister toezeggen dat wij de koopkrachtplaatjes die hij heeft beloofd, vandaag nog krijgen?

De **voorzitter**: Wil de staatssecretaris nog iets toevoegen aan wat er tot nu toe gewisseld is?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik wil graag nog een enkele opmerking maken. Allereerst is de vraag gesteld hoe het is om met een demissionaire status het najaarsoverleg bij te wonen. Ik weet niet beter!
Een volgende opmerking betreft de mogelijkheid van deblokkeren, zoals die nu in het wetsvoorstel is neergelegd. Er is sprake van een afschaffing, alsmede een volledige deblokkering met uitsluiting van het laatste jaar waarin gedateerd is. We moeten kijken naar de technische mogelijkheden die er zijn om dit op een goede manier te realiseren.
Mevrouw Giskes sprak ook even over de arbeidskorting in relatie tot de SPAK en de VLW. Misschien ten overvloede: datgene wat in het basispakket, dus in het Strategisch akkoord, is afgesproken, blijft gewoon overeind. Dat betekent dat de verhoging van de arbeidskorting, die wordt uitgeruild met de SPAK en de VLW, niet ter discussie staat. Het ging echt alleen om het pakket van 340 mln euro, dat in het aanvullende pakket is opgenomen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik ben ook niet zozeer bezorgd over die relatie met de SPAK. Ik verbaas mij er altijd over dat wij die arbeidskorting eindeloos aan het verhogen zijn. Er is toch een soort grens waarboven dat niet meer effectief is, nog los van de discussie die wij graag zouden willen voeren over de EITC-benadering? Ik bedoel: de arbeidskorting wordt eerst verhoogd; dat blijkt nu ineens niet nodig te zijn, terwijl dat eerst heel nodig was met het oog op het arbeidsmarktbeleid. Dat maakt natuurlijk een nogal willekeurige indruk.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het blijft aantrekkelijk, maar ik begrijp uw mededeling dat het niet tot in het oneindige kan. Het is ook niet de opzet om dat tot in het oneindige te doen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ieder jaar vraag ik waar die grens ongeveer ligt, maar daar krijg ik nooit een antwoord op.

De **voorzitter**: Misschien kunnen wij daar straks zo nodig verder over praten.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Goed, dan gaan wij daar straks mee door.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Wij hebben afgesproken dat wij het eerste deel van deze vergadering zouden besteden aan het najaarsoverleg. Op dit moment is aan de orde de wijziging van de Belastingwet, stuk nr. 28607. Wij beginnen met deel I van het belastingplan. In procedure hebben wij afgesproken dat wij dit belastingplan in blokken zullen bespreken. Er is een indicatieve spreektijd aangereikt, zij het dat ik mij kan voorstellen dat wij daar wat losser mee zullen omgaan, met dien verstande dat mij er alles aan gelegen is om de vergadering uiterlijk om 23.00 uur af te ronden. Wat mij betreft mag het eerder.
Aan de orde is het blok Algemeen van deel I van het belastingplan.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik wil wel een voorstel doen. Wij willen vandaag graag het algemene deel en het arbeidsmarktdeel behandelen, maar wij hebben er buitengewoon veel moeite mee om nu het milieu- en het mobiliteitsdeel te behandelen, vooral omdat niet inzichtelijk is met welke nota's van wijziging het kabinet nog komt en er nog geen reactie van het ministerie van Financiën is op onze amendementen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Met kracht ondersteun ik het pleidooi van mevrouw Bussemaker voor licht uitstel van de bespreking van het bewuste deel van het belastingplan. Er ligt een groot aantal wijzigingen

voor met betrekking tot de fiscale omgeving van duurzame energie. Pas in de loop van vorige week hebben wij het wetsvoorstel MEP gekregen, waardoor wij het nauwelijks hebben kunnen lezen. Wij zijn in de slag met zeer veel amendementen, waardoor er allerlei varianten mogelijk zijn. Alles bij elkaar levert dat een puinhoop op. Het is niet meer doenlijk om daarover vanmiddag op een ordelijke manier te spreken. Het zou mij een lief ding waard zijn om in ieder geval het debat over duurzame energie te verplaatsen naar morgen. Volgens mij zitten wij elkaar hier helemaal gek te maken.

De **voorzitter**: Uw standpunt is duidelijk en misschien zeg ik daar later nog iets over. Ik zie dat de heer Hofstra en mevrouw Giskes nog iets willen zeggen over de orde.

De heer **Hofstra** (VVD): Wij hebben een- en andermaal vastgesteld dat wij vandaag in eerste instantie het belastingplan behandelen en niet de MEP. Wij hebben vorige week uitvoerig geprocedeerd over de MEP. Ik heb nog nooit zo'n lange procedurevergadering meegemaakt. Het staat niet op de agenda en naar mijn idee is er geen enkel probleem om vandaag het belastingplan te behandelen. Voor zover ik weet, is er voor morgen niets op dit terrein geagendeerd. Woensdagavond zijn wij plenair weer aan de beurt. Als wij vanavond doorgaan tot 23.00 uur, vind ik dat welletjes.

De **voorzitter**: Wil er nog iemand reageren op de gedachten van mevrouw Bussemaker over het blokje milieu en mobiliteit?

Mevrouw **Giskes** (D66): Juist vanwege de interessante procedurevergaderingen is het vorige week pas heel laat in de week duidelijk geworden dat er in fiscale zin nog steeds gesproken moet worden over dit onderwerp. Wil je daaraan iets veranderen, dan zullen er allerlei amendementen moeten worden ingediend. De tijd om dat voor elkaar te krijgen, is natuurlijk heel kort geweest. Wat ons betreft, kan de staatssecretaris zelf een deel van dat werk verrichten, zodat wij daarop kunnen reageren. In ieder geval deel ik de wens van mevrouw Bussemaker en de heer Vendrik om ons iets meer tijd te gunnen om dit onderwerp echt goed te kunnen behandelen en ervoor te zorgen – want daar gaat het uiteindelijk om – dat die markt niet opeens drastisch wordt verstoord.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Zoals de heer Hofstra al zei, hebben wij vorige week uitvoerig gesproken over deze problematiek. Wij hebben besloten dat het wetsvoorstel MEP de gewone weg zou gaan en dat de staatssecretaris met een alternatief zou komen, in het geval dat de MEP helemaal fout zou lopen. De staatssecretaris heeft voor dat punt al een contourennota gemaakt en die hebben wij allemaal kunnen bekijken. Wij zien geen enkele aanleiding om dit punt uit te stellen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik heb nog een concrete vraag. Komt het kabinet via een nota van wijziging nog met een vangnetregeling?

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de staatssecretaris. Daarna zal ik pogen een beslissing te nemen over het ordepunt dat mevrouw Bussemaker naar voren heeft gebracht.

Staatssecretaris **Van Eijck**:
Voorzitter. Wat betreft de rationalisering van het milieubeleid lopen de REB en de MEP samen. Dat weten wij allen. Naar aanleiding van wat er tijdens de algemene financiële beschouwingen hierover is gewisseld, is het kabinet mijns inziens aan de Kamer tegemoetgekomen, zowel qua afspraken als qua tijdsplanning. Ik erken onmiddellijk dat het een lastige procedure is geweest om te komen tot het nu gevormde oordeel. Beide zaken moesten in onderlinge samenhang worden bezien en dit moest via de commissies van Financiën en Economische Zaken uitkristalliseren. Het wetsvoorstel MEP is inmiddels keurig ingediend. De afspraken over de tijden daarvoor zijn nagekomen. Wat mij betreft, is de samenhang met de REB, zoals wij vandaag kunnen bespreken in het kader van het belastingplan, volstrekt helder. Ik voel daarom weinig voor het voorstel van mevrouw Bussemaker en ik vraag uw commissie om vandaag te komen tot een afronding van dit onderdeel van het milieubeleid.
Voordat wij met een nota van wijziging komen, moet eerst duidelijk worden wat uw Kamer van het voorstel vindt. Er ligt een contourennota waarin nadrukkelijk is aangegeven waaraan wij denken. Ik heb eerder aangegeven dat de fiscale terugvaloptie, zoals wij die hebben geschetst, wat ons betreft een vrij grofmazige is en absoluut niet te prefereren is boven de wijze waarop het kabinet heeft voorgesteld de MEP en de REB in onderlinge samenhang in te voeren. Zaken als het buitenlandlek dat blijft bestaan, de generieke maatregel, het feit dat je met het fiscale beleid niet tegemoet kunt komen aan de belangrijkste punten van kritiek op het huidige stelsel, wegen hierbij mee. Als wij niets zouden doen, als wij geen vangnetbepaling opnemen en tegelijkertijd niet de REB en de MEP inzetten, ontstaat er een financieel gat van 335 mln euro. Hierdoor worden wij gezamenlijk toch in een soort sandwich gedrukt. Ik geef er de voorkeur aan vandaag de REB te bespreken en de onderlinge samenhang met de MEP te onderkennen en die uiteraard mee te nemen naar de bespreking met het ministerie van EZ.

De **voorzitter**: Vorige week is er in de procedurevergadering een- en ander maal gediscussieerd over de vraag hoe moet worden omgegaan met de behandeling van het belastingplan en de MEP. De conclusies die toen zijn getrokken, zijn bekend en duidelijk.
In de tweede plaats is mij vandaag door de voorzitter van de Kamer meegedeeld dat er vrijwel geen ruimte is voor extra vergaderingen in de komende dagen.
In antwoord op de inbreng van de heer Vendrik, mevrouw Bussemaker en mevrouw Giskes stel ik vast dat de tijd voor de voorbereiding inderdaad beperkt is geweest. Wij wisten dit ook wel min of meer vorige week. Ik nodig u daarom uit om datgene wat u vandaag te berde kan en wil brengen, ook naar voren te brengen. U kunt dan de tijd tot woensdagavond gebruiken om uw opvattingen in amendementen te vertalen. Er is voor woensdagavond een beperkte plenaire afhandeling voorzien. Als wij dit niet doen, komen wij in de klem en dit is bovendien niet in lijn met de uitkomst van de procedurevergadering. Die uitkomst is weliswaar niet unaniem tot stand gekomen, maar ik denk dat wij niet

anders kunnen doen dan nu verder te gaan met de behandeling van het belastingplan. U kunt dan maximaal uw bijdrage leveren, dat wil zeggen voor zover u denkt dat dit kan. Voor het overige is er natuurlijk de ruimte om hierop woensdagavond verder in te gaan. Dit is mijn voorstel voor de werkwijze.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Ik wijs erop dat voor het debat woensdagavond weinig tijd is uitgetrokken. Dan kunnen alleen de hoofdlijnen van de hoofdlijnen worden besproken en meer ook niet. Wij krijgen ook niet meer tijd.
In de loop van vorige week is besloten om het wetsvoorstel MEP ondanks het krachtige verzet van een minderheid gewoon in behandeling te nemen. Dit betekent dat de fracties die het niet met die behandeling eens zijn, sinds vier dagen in een nieuwe positie terecht zijn gekomen, omdat alles wordt behandeld. Dit betekent dat pas vanaf dat moment goed kon worden nagedacht over het recht van amendement. Er zijn nog amendementen onderweg. De medewerkers van het ministerie van Financiën hebben ongetwijfeld hun uiterste best gedaan, maar wij maken elkaar nu ook een beetje gek. Dit is een buitengewoon belangrijk onderwerp. Het enige waarom wij vragen, is om een dag uitstel voor dit onderdeel, zodat wij even iets meer tijd hebben om na te denken. Die tijd ontbreekt ons nu. Ik wijs erop dat het parlement al veel vaker in dit soort tijdsklemmen is gekomen bij de behandeling van fiscale onderwerpen. De staatssecretaris vraagt ons verantwoordelijkheid te dragen voor een radicale verandering van de fiscale omgeving van duurzame energie. Dit doe ik niet in vier dagen! Geef mij dan in ieder geval als gebaar één dag erbij opdat ik hierover nog kan nadenken, met mijn fractie van gedachten kan wisselen en amendementen kan overwegen. Woensdagavond is te laat en vandaag is te vroeg. Wij kunnen hier straks niet fatsoenlijk over spreken. Geef ons morgen de ruimte, desnoods in een algemeen overleg aan het eind van de dag, opdat wij zo beslagen mogelijk ten ijs kunnen komen. Overigens blijf ik dit een waardeloze procedure vinden, maar geef ons dan die ene dag extra. Als dit al niet kan, ben ik echt heel teleurgesteld in mijn collega's. Vorige week is de MEP er door gedrukt, geef ons dan in ieder geval nog een dag de tijd.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik deel het standpunt van de heer Vendrik en ik heb hieraan weinig toe te voegen. De regering regeert en de Kamer controleert. Als de regering met een nota van wijziging komt, moeten wij die toch hebben voordat wij het debat voeren. Ik vind het echt van den zotte om hier een debat te voeren, terwijl wij onze amendementen nog niet hebben en de inzet van het kabinet nog niet duidelijk is. Dat heeft geen zin. Wij kunnen er vanmiddag over praten, maar dan hebben wij er morgen weer evenveel vragen over. Ik doe dus ook een zeer dringend beroep om uitstel van de behandeling, desnoods via een AO.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Misschien zijn de amendementen niet binnengekomen, omdat onze hele mail overspoeld was door acties vanwege de groene stroom.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Hou nou toch op!

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Misschien was dat het geval en blijken ze er toch te liggen, nu de zaak opgeschoond is. Dat is niet onze verantwoordelijkheid, maar die van het ministerie.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik vind het prettig om te horen dat de CDA-fractie kennelijk niet wakker ligt van dat soort geluiden uit de samenleving. Los van de vraag of wij het onderwerp vandaag of morgen behandelen – ik heb overigens een voorkeur voor morgen – zou ik het prettig vinden als de staatssecretaris laat zien hoe zijn terugvaloptie, die in de kleine contourennotitie is beschreven, er wetstechnisch uit zou moeten zien. Hij hoeft dat onderwerp niet in te dienen als een nota van wijziging, omdat dat misschien te veel suggereert dat hij het zelf zo wil hebben. Ik zou het in ieder geval in de vorm van amendementen willen zien, want dat maakt het voor ons een stuk makkelijker om te bekijken of het ons aanstaat of niet.

De heer **Hofstra** (VVD): Net als zojuist pleit ik ervoor om de zaak nu wel te bespreken. Wellicht bestaat de mogelijkheid om, als de behandeling onbevredigend blijkt te zijn, morgen nog een kort AO te houden. Ik zou het in die volgorde behandelen: het onderwerp wordt vandaag op de agenda gehouden, zodat iedereen erover kan spreken. Als het blijft hangen, is er vervolgens ook ruimte om via een AO verder te spreken, als het niet plenair kan.

De **voorzitter**: Ik heb u allen gehoord. Ik houd er aan vast dat wij maximaal spreken over het hoofdstuk Milieu en mobiliteit. Hoe maximaal u dat wilt doen, ligt aan uzelf. Daarmee bepaalt u voor uzelf hoeveel ruimte u op een ander moment nog heeft om de dan beschikbare tijd in te vullen. Als u er nu weinig over zegt, hebt u straks veel te zeggen, maar dan hebt u misschien weinig tijd en dan hebt u uw eigen probleem gecreëerd. Op dit moment besluit ik in ieder geval niet om op voorhand al te zeggen dat er morgen nog enige vorm van een overleg zal zijn. Ik laat dat afhangen van de wijze waarop wij vandaag het overleg met elkaar voeren, van wat er aan de orde komt en van wat de staatssecretaris aan al dan niet bevredigende antwoorden geeft. Dan kunnen wij later vandaag met elkaar vaststellen in hoeverre er nog behoefte is aan een nadere mogelijkheid om over dit blok te spreken, anders dan woensdagavond. Ik stel het onderwerp nu dus gewoon aan de orde. Later bezien wij op welke manier wij met de wel te begrijpen vraag van mevrouw Giskes, mevrouw Bussemaker en de heer Vendrik omgaan. Iets anders lijkt mij op dit moment praktisch niet mogelijk. Dat staat nog los van het feit dat een AO geen wetgevingsoverleg is en dat heeft allerlei procedurele consequenties. Mogelijkerwijs komt dat later nog aan de orde.

Mevrouw **Giskes** (D66): Kan de staatssecretaris alleen antwoord geven op de praktische vragen? Kan hij voor ons zijn contourennotitie in de vereiste, concrete wetswijzigingen vertalen?

De **voorzitter**: Misschien kan de staatssecretaris dat in concept doen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Laat helder zijn dat het kabinet blijft bij wat er ligt. Wij komen niet voor niets met een contourennota, omdat wij weten dat er een mogelijkheid is dat het voorstel dat er nu ligt, niet haalbaar is omdat het op twee

fronten speelt. Er heeft dus een globale verkenning plaatsgevonden. Naar aanleiding van dit blok zal ik bekijken in hoeverre het mogelijk is om de nota om te werken naar technische notitie. Dan weet de Kamer ook enigszins hoe dit er wetstechnisch uit komt te zien. Ik kan nu niet met ''ja'' of ''nee'' op de vraag antwoorden, omdat ik er zelf geen inzicht in heb in hoeverre dit kant en klaar is. Na dit blok komt er een kleine pauze en daarna zal ik terugkomen op de vraag.

Mevrouw **Giskes** (D66): Als het helpt, wil ik dat er even geschorst wordt.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik begrijp dat dit iedere keer gebeurt na zo'n blok. Dat is de procedure die de Kamer heeft vastgesteld.

De **voorzitter**: Wij keren terug naar de orde van de vergadering. Die was dat wij begonnen met het hoofdstuk Algemeen. Mevrouw Bussemaker heeft namens de PvdA-fractie haar bijdrage over dat onderwerp geleverd en die heeft zij afgerond met een ordevoorstel. De laatste vijftien à twintig minuten hebben wij over dat voorstel gesproken. Uit het ordevoorstel en uw stilzwijgen heb ik geconcludeerd dat u met mij deze wat wankele weg wilt ingaan. Straks zullen wij bezien waar wij staan. Thans gaan wij door met de behandeling van het belastingplan, hoofdstuk Algemeen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik heb al het woord gevoerd, maar ik bewaar nog een paar punten, waarover dit belastingplan helemaal niet gaat, tot het eind als het over het tweede deel gaat. Het gaat o.a. over gehandicapten en vrijwilligers.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ik wil een paar inleidende opmerkingen maken. Als uitgangspunt van het fiscale beleid van dit ondertussen demissionaire kabinet noemt de staatssecretaris in de memorie van toelichting en in de nota naar aanleiding van het verslag effectiviteit, efficiency, transparantie en vermindering van de administratieve lasten. Het CDA hecht eraan dat het rechtvaardigheidsbeginsel niet ondergesneeuwd raakt. Het is belangrijk dat dit kabinet iets wil doen aan de efficiency van de maatregelen, maar een begrip als het draagkrachtbeginsel mag daaraan nooit ondergeschikt raken.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik ben blij dat de CDA-fractie dit, net als ik, noemt. Hoe zwaar weegt het rechtvaardigheidsbeginsel voor mevrouw Van Voorhoven? Wil zij dat simpelweg toevoegen aan het lijstje doelmatigheid, efficiency enz.? Of staat dit punt voor haar voorop?

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): In de fiscale theorie kent men de doelmatigheidsbeginselen tegenover de rechtvaardigheidsbeginselen. In het totale fiscale beleid moet daarin een evenwichtige balans te vinden zijn. Het CDA beoordeelt juist alle maatregelen op deze beginselen. Het gehele fiscale pakket moet wat dat betreft een afgewogen balans tonen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): U bent dus met mij van mening dat de fiscale visie van dit kabinet buitengewoon eenzijdig is.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Nee, ik vraag uitdrukkelijk aan de staatssecretaris om het rechtvaardigheidsbeginsel niet uit het oog te verliezen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): In het aanvullend pakket is sprake van een verhoging van de nominale premie. Daarbij gaat het over koopkracht. Dit heeft hetzelfde effect als een belastingverhoging. Zo'n maatregel is heel efficiënt, je haalt meteen 700 mln euro binnen. Dat is grote stappen, snel thuis, maar is het ook rechtvaardig?

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Wat dat betreft kijkt het CDA naar het eind- en het totaalplaatje. In het verslag deelde ik wat de opzet van het belastingplan betreft een compliment uit aan de staatssecretaris en gezegd dat dit voor het eerst in jaren een overzichtelijke opzet van het belastingplan is. In deel I zitten de inhoudelijke punten en in deel II zitten technische veegwetachtige zaken. De staatssecretaris antwoordde dat dit al jaren het geval is, maar in mijn idee is dit de eerste keer dat het zo overzichtelijk is weergegeven. In dit algemene deel wil ik niet al mijn kruit verschieten.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik heb mij niet geprepareerd op een algemeen verhaal. Eerlijk gezegd, vind ik het zonde van de energie om met een demissionair kabinet allerlei fantastische fiscale theorieverhalen te houden, hoewel dat met deze staatssecretaris – gelet op zijn achtergrond – heel leuk kan zijn. Toch meen ik dat wij tot na 22 januari moeten wachten. Wie weet, zit hij daar weer.

De heer **Hofstra** (VVD): Of er is een vacature voor D66!

Mevrouw **Giskes** (D66): Dat zou helemaal een mooi resultaat zijn. Bij mijn weten wachten wij nog steeds op een notitie over de flat tax. Indertijd heeft het CDA hierover een motie ingediend bij de behandeling van het belastingplan 21ste eeuw. Ik ben heel benieuwd naar de vorderingen op dat punt.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik blijf het een lastige kwestie vinden om, zeker in een algemene ronde, de grenzen van de controversialiteit te zien...

De **voorzitter**: Niemand is verplicht tot een bijdrage, mijnheer Van Dijke.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Nee, maar het blijft natuurlijk lastig om daar de grenzen van in het oog te houden. Het doet mij overigens deugd te zien dat ook de coalitiepartners intussen door hebben dat niet elk voorstel uit het belastingplan de toets van de kritiek kan doorstaan. Naderende verkiezingen kunnen wel eens tot nieuwe inzichten leiden en dat hebben wij de afgelopen tijd ook weer gezien.
De staatssecretaris heeft gelijk als hij zegt dat fiscale regelingen moeten worden beoordeeld op effectiviteit, efficiency en handhaafbaarheid. Echter, ik ben van oordeel dat niet alle voorstellen die nu voorliggen, primair op deze punten zijn getoetst. Integendeel, budgettaire overwegingen lijken over het algemeen genomen de basis te zijn van wat wordt voorgesteld. Zo blijkt er wel ruimte te zijn voor het bevriezen van de fiscale regeling voor woon-werkverkeer met de auto van de zaak, maar niet voor fiscale stimulering van maatschappelijk nuttige beleggingsvormen.
Ondanks de sussende woorden van de staatssecretaris in de nota naar aanleiding van het verslag blijf ik van mening dat bij veel voorstellen in het

belastingplan het principe van betrouwbaarheid van de overheid, consistentie van beleid en rechtszekerheid van de burgers wel degelijk wordt aangetast. Het argument dat de economische situatie vraagt om een heroriëntering van bestaand beleid, is voor mij geen voldoende legitimering van de voorstellen, want het gaat daarbij toch om principiële keuzen die worden gemaakt. Als je elke kritische vraag die de Kamer stelt zo beantwoordt, lijk je toch de Kamer niet echt serieus te nemen. Ik vraag de staatssecretaris of uit deze argumentatie afgeleid kan worden dat de meeste maatregelen in dit pakket niet zouden zijn voorgesteld als de economische situatie niet zo was geweest zoals deze nu is.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Voorzitter. In het persbericht van het ministerie van Financiën stond een heel mooie zin: maatregelen met een hoog cadeaugehalte worden afgeschaft of versoberd. U begrijpt dat de SP-fractie vol enthousiasme was toen wij dit lazen, want wij verwachtten dat de verlaging van het toptarief, van 60% naar 52%, op de helling ging. Dat was namelijk pas een maatregel met een hoog cadeaugehalte! En de onbeperkte hypotheekrenteaftrek: is dat niet bij uitstek een maatregel met een hoog cadeaugehalte? Zou deze dan eindelijk worden versoberd? En waarom zou het spaarloon wél een maatregel met een hoog cadeaugehalte zijn? Is deze maatregel niet ooit ingevoerd in ruil voor een loonmatiging? Het blijkt maar weer eens: fiscaal beleid is politiek beleid. Ondanks alle mooie woorden over efficiency, eenvoud en administratievelastenverlichting worden er in dit belastingplan wel politieke keuzen gemaakt. Dat zijn, het moge duidelijk zijn, niet onze politieke keuzen.
Het kabinet is wel gevallen maar zoals al eerder is gezegd: er wordt gewoon doorgeregeerd. Op zich is de SP-fractie niet tegen het behandelen van dit belastingplan, maar wel is de fractie ertegen dat het inclusief alle omstreden maatregelen gebeurt.
Belastingheffing heeft als belangrijkste doel: het generen van voldoende middelen voor het in stand houden van collectiva. Als zodanig zijn er geen bezwaren tegen belastingverhogingen, maar wel tegen de timing ervan: in het midden van een economische crisis. Ook zijn er bezwaren tegen de manier waarop het gebeurt: het zijn namelijk niet de sterkste schouders die de zwaarste lasten dragen. De lage inkomens, waarbij rekening moet worden gehouden met de lage buffers om tegenvallers op te vangen, worden het zwaarst getroffen.
Ik heb een vraag voor de staatssecretaris in dit rondje. In de krant lees ik inmiddels dat de premie van het ziekenfonds veel meer omhooggaat dan is aangekondigd. Betekent dit dat deze extra stijging niet gecompenseerd wordt? Volgens mij worden de lage inkomens op deze wijze zwaarder getroffen doordat het een vaste premie is. Graag verkrijg ik hierop een reactie.

De heer **Van As** (LPF): Voorzitter. U wilt wel begrijpen dat wij als LPF-fractie met een staatssecretaris op Financiën die met name de fiscale zaken in dezen behartigt, eigenlijk geen bijzondere opmerkingen hebben in dit geheel.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dat begrijp ik niet.

De heer **Van As** (LPF): Dat dacht ik al; daar was ik al bang voor.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Dit is nu het vierde of vijfde debat op rij waarbij ik van de LPF-fractie begrijp dat zodra het een bewindspersoon van haar kleur betreft, zij geen kritiek denkt te mogen of te kunnen hebben. Ik vind dat een curieuze manier van nieuwe politiek bedrijven die mij in elk geval niet aanspreekt.

De heer **Van As** (LPF): Dat is heel goed; daarom zitten wij ook in verschillende fracties. Onze fractie heeft in de persoon van de heer Herben een duidelijke inbreng kunnen leveren bij de opstelling van het Strategisch akkoord. Een en ander heeft zich met name gemanifesteerd in deze plannen. Die zullen u wel niet welgevallig zijn, maar ons wel.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Waartoe is er dan nog een LPF-fractie op aarde? Daar moeten wij eerlijk over zijn: het is gerealiseerd; u kunt dus naar huis gaan en u behoeft geen bijdrage meer te leveren.

De heer **Van As** (LPF): Het is volslagen onzin wat u nu uitkraamt. Als wij in het Strategisch akkoord geconfronteerd worden met onze visie op de fiscaliteit, dan staan wij daar ook voor. Of zou u in een regering gaan zitten waardoor voorstellen worden gedaan waar u niet achter staat?

Mevrouw **Giskes** (D66): Het is de heer Van As hopelijk wel bekend dat een regeerakkoord een compromis is. Daarom mag hij hier zeggen wat de LPF-fractie vindt. En daar zijn wij ook allemaal heel benieuwd naar.

De heer **Van As** (LPF): Ik heb gezegd wat wij ervan vinden, namelijk dat wij ons kunnen vinden in deze voorstellen. Ik zal dadelijk zeggen wat wij van bepaalde onderdelen vinden. Op hoofdlijnen staan wij hier evenwel achter.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): In aansluiting op de opmerking van mevrouw Giskes, wil ik van de heer Van As weten of het Strategisch akkoord voor 100% de steun van de LPF-fractie heeft en of hij straks dus niet met wijzigingsvoorstellen zal komen, bijvoorbeeld op het punt van het spaarloon. Ik begrijp nu namelijk dat het Strategisch akkoord helemaal een LPF-plan is.

De heer **Van As** (LPF): Dat is niet helemaal een LPF-plan. Ik heb net gezegd dat wij op een aantal onderdelen, waaronder groen beleggen, met voorstellen zullen komen.

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. Ik wil een paar algemene opmerkingen maken. Wat opvalt in dit plan, is dat er nogal wat regelingen worden afgeschaft die wij nog maar sinds kort kennen. De slechte economische situatie zal hier wel mee te maken hebben, maar toch hebben wij in de schriftelijke behandeling gesuggereerd om, als wij weer eens iets nieuws bedenken – ik neem trouwens aan dat wij ons nog wel tien keer zullen bedenken – dan van een soort garantieperiode te spreken. De staatssecretaris heeft gezegd dat hij dit liever niet wil doen. Ik begrijp wel waarom hij dat zegt, maar ik wil gemarkeerd hebben dat er wel heel gemakkelijk nieuwe regelingen zijn ingevoerd, terwijl er nu alweer tot afstel wordt besloten.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Zo'n garantieperiode was er voor

groen beleggen. We hebben namelijk afgesproken dat wij dat voor een periode van ongeveer tien jaar zouden doen. Dat was een paarse belofte. U maakte deel uit van de paarse coalitie en u breekt dus uw eigen belofte. Daarom vind ik het een beetje curieus dat u anderen nu oproept om die belofte te houden.

De heer **Hofstra** (VVD): U moet niet op mijn inbreng vooruitlopen. Wij hebben het nog niet over groen beleggen gehad. Daar zullen wij het nog wel over hebben.
Wat opvalt, is dat er een grote diversiteit in de overgangsregelingen zit en dat bepaalde dingen worden gedefiscaliseerd en weer terugkomen op de begroting via rijksuitgaven. Sommige antwoorden van de staatssecretaris hebben wel enigszins verduidelijkt waarom de keuze in dit opzicht steeds zo is gemaakt, maar nog niet helemaal.
Meer specifiek is de VVD-fractie voor lage belastingen, lage tarieven en verschuivingen van direct naar indirect en van specifiek naar algemeen. Dit gebeurt in dit pakket ook heel sterk en dat spreekt ons op zichzelf aan. Wij moeten de fiscaliteit daar waar nodig en waar mogelijk gebruiken om mensen te stimuleren tot werken. Vandaar dat wij blij zijn dat die arbeidskorting zo sterk terugkomt.
Het hele belastingplan bevat sowieso een vrij scherpe taakstelling, of het nou met of zonder sociaal akkoord is. Aan de inkomstenkant moet zo'n 2 mld euro extra binnenkomen en de VVD-fractie voelt zich daarvoor verantwoordelijk. Helaas zitten er onprettige maatregelen in het pakket. Een aantal daarvan vinden wij zelfs zo onprettig dat wij willen aandringen op wijziging ervan, maar van een groot deel vinden wij dat zij nodig zijn, mede vanuit de insteek in het regeerakkoord dat in 2003 eerst de zure dingen aan bod moeten komen en later de zoete. Laten wij hopen dat wij dankzij de invoer van dit straffe regime na 2003 in staat zullen zijn, een aantal lastenverlichtingen te geven overeenkomstig onze eerdere plannen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De heer Hofstra zei dat de VVD-fractie houdt van lagere belastingen en lagere tarieven en niet al te veel of zelfs liever helemaal geen speciale regelingen. Als ik dit afzet tegen dit belastingplan, gaan die speciale regelingen er over het algemeen aan. Ik zie echter geen lagere tarieven.

De heer **Hofstra** (VVD): Nee. Als je lagere tarieven nastreeft, is het in elk geval heel prettig dat tarieven niet hoeven te worden verhoogd. Verhoging van tarieven is in dit geval niet nodig omdat de grondslag wordt verbreed. Wij verbreden liever de grondslag voordat wij de tarieven verhogen. Het is allemaal zo consistent als wat.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Nou gaan wij het echt meemaken. Het gaat nu om grondslagverbreding. Er is er dus één waarvan het Centraal Planbureau zegt: politiek, kijk uit de komende jaren, en dat is de fiscale behandeling van het eigen huis. Het was de afgelopen jaren de grootste grondslagversmaller – met pensioenpremies op een goede tweede plaats – dat is het nog steeds en dat wordt de komende jaren nog veel erger. Daar slaat de VVD-fractie echter ineens dit hele verhaal in de wind: niets grondslagverbreding, maar maximale grondslagversmalling met als resultaat hogere tarieven. De heer Hofstra doet zijn eigen verhaal weer helemaal teniet. Of beleef ik hier een impliciet pleidooi om toch maar eens naar het eigen huis te kijken?

De heer **Hofstra** (VVD): Ik ben bij dat de heer Vendrik mij de gelegenheid geeft te zeggen dat er met de VVD niet wordt gemorreld aan de fiscale faciliteiten voor het eigen huis. Ik moet hem toch ook enigszins terechtwijzen. Deze aftrekpost staat namelijk niet in de belastinguitgaven, want het is onderdeel van ons totale fiscale systeem. Het heeft dus niet met grondslagverbreding te maken.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het laatste punt van de heer Hofstra is dus echt kul. Of grondslagverbreding of -versmalling nu geschiedt uit hoofde van het introduceren of van het afschaffen van belastinguitgaven – die volgens een bepaalde definitie een aantal categorieën bevatten, bijvoorbeeld algemene fiscale regelingen zoals de aftrek van de hypotheekrente – doet aan het eindresultaat niets toe of af. Er blijft sprake van grondslagversmalling. Ik constateer dat met de liberale omhelzing van het eigen huis, het hele algemene pleidooi voor lagere tarieven, grondslagverbreding en ''weg met de fiscale feestpartijtjes'' dit gebouw weer als luchtballonnen verlaten. Dan weten wij op dit punt helaas weer waar wij aan toe zijn.
Om te beginnen – het is misschien enigszins ongebruikelijk – maak ik mijn excuses aan mevrouw Giskes. Ik zou vorige week woensdag mede namens haar het woord voeren bij het debat over de AMvB inzake de codificatie van jurisprudentie hulpmiddelen en de inkomenspositie van chronisch zieken en gehandicapten. Ik heb het woord gevoerd, maar ik ben volstrekt vergeten om dat mede namens mevrouw Giskes te doen. Ik heb daar op indringende toon gesproken, de staatssecretaris zal zich dat weten te herinneren. Dat had ik dus, met dezelfde indringendheid als mevrouw Giskes meestal eigen is, ook voor haar moeten doen. Ik zal straks iets zeggen over de brief naar aanleiding van het overleg van vorige week die ik net heb ontvangen.
Mijn fractie steunt het doel van dit belastingplan, namelijk te komen tot een lastenverzwaring in 2003. Eigenlijk komt dit belastingplan erop neer dat ongeveer 20% van de lastenverlichting van de twee paarse kabinetten – dat was ongeveer 14 mld euro – wordt gecorrigeerd. Het is dus eigenlijk een welkome correctie op een kabinet dat in goede tijden al die lastenverlichting heeft uitgegeven, dus op te grote voet heeft geleefd. Zij is welkom, want de overheid komt structureel geld tekort, en dan moet je dus ook structurele maatregelen treffen. Economisch gezien komt dat minder goed uit, dus de hamvraag bij dit belastingplan gaat niet alleen over de economische effecten, maar is ook: wie betaalt het? Wij zullen het debat veelvuldig voeren over de vraag, waar die lastenverzwaring in 2003 neerdaalt. Ik ben het niet eens met het kabinet – maar goed, het is demissionair, dus over drie maanden zit er iemand anders – dat dit slechts een tijdelijke lastenverzwaring is. Nee, wat ons betreft moet dit een structurele lastenverzwaring zijn, en is zij dus niet zozeer nu zuur en straks zoet, maar moet ervoor worden gezorgd dat het zoet van de publieke sector ons allen weer goed gaat smaken, want daarvoor hebben we die belastingen nodig, en daarvoor is een afdoende belastingdruk nodig.
Met dit licht positieve begin zijn er twee negatieve kanttekeningen te maken. Dit belastingplan is niet links,

en het is ook niet groen. Het is niet links, omdat de politiek zeker in tijden van economische tegenspoed de dure opdracht heeft om mensen met de smalste beurs, die werkelijk elk eurodubbeltje moeten omdraaien, te beschermen en dat gebeurt niet. In het aanvullende pakket is ineens de verhoging van de nominale premie erbij gekomen, waardoor het CDA werd gedwongen een verkiezingsbelofte te breken. Mijn fractie is het daarmee zeer oneens. Ik verwijs naar de algemene financiële beschouwingen, waarbij wij een alternatief hebben ingediend. Zeker als wij bezien hoe er in dit land de afgelopen twintig jaar is omgegaan met de beurs van minima, zouden wij ons beter behoren te gedragen. Het is ook geen groen belastingplan. De kleine stapjes op weg naar de vergroening van de fiscaliteit waren goede maatregelen van twee paarse kabinetten, met name van het tweede. Dit beleid wordt nu abrupt gestopt. Er vindt een grote sanering plaats, waarbij 500 mln dure milieuguldens worden opgehaald. Het kabinet verwacht vervolgens dat er een efficiëntere regeling voor in de plaats komt, die precies dezelfde milieuwinst zou moeten genereren als de oude regeling. Ik kom daar nog op terug, maar wij hebben daar grote aarzelingen bij. Daarin schuilt ook mijn irritatie over het wetsvoorstel MEP dat vorige week in behandeling is genomen.

De heer **Van As** (LPF): U neemt het op voor de sociale minima aan de onderkant van de samenleving. Dat is prima en daar kan ik mij best in vinden. U weet echter net zo goed als ik dat er geen ruimte is om daar iets voor te doen. Dat creëert een spanningsveld. Wat heeft de fractie van GroenLinks de afgelopen jaren gedurende acht jaar Paars gedaan aan het beheersen van de uit de hand lopende overheidsuitgaven? Daarin schuilt het gehele probleem. Als je de overheidsuitgaven niet beheersbaar maakt en deze niet terugdringt naar normale proporties, is er geen enkele ruimte meer, voor nu en voor de toekomst, om te zorgen voor een betere herverdeling van middelen. Wij moeten streven naar een meer afgeslankte overheid. Dat is essentieel, want anders blijven wij ieder jaar het paard achter de wagen spannen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Volgens mij houdt u volstrekt geen rekening met de werking van een reëel uitgavenkader, zoals minister Zalm die de afgelopen acht jaar heeft gehanteerd. Daarin zijn alle collectieve uitgaven in een periode van vier jaar aan een maximum gebonden. Dat de samenstelling van die uitgaven in goede tijden zeer sterk kan veranderen, bijvoorbeeld als overschotten bij de sociale zekerheid worden ingezet voor zorg, onderwijs, veiligheid en een heel klein beetje voor natuur, doet daaraan niet af. Er is volstrekt geen sprake geweest van uit de hand lopende overheidsuitgaven. Wel zijn er in goede tijden zeer forse inkomstenmeevallers geboekt. Ten tijde van de opstelling van het regeerakkoord in 1994 en in 1998 waren deze niet te voorzien. Deze meevallers lopen op tot een bedrag van bijna 30 mld euro. Dit stond niet in de boeken, maar is er in acht jaar bijgekomen. Onze bijdrage ging heel sterk over de vraag hoe dit bedrag moest worden besteed. Het terugdringen van de staatsschuld vonden wij prima, maar van de lastenverlichting zeiden wij: niet doen. Wij hebben dat keer op keer aangegeven. De collega's die mij de vorige periode hebben meegemaakt, zullen zich herinneren dat de fractie van GroenLinks pertinent tegenstander is van het afslanken van de overheid door middel van het weggeven van grote sommen geld aan lastenverlaging in tijden van voorspoed. Dit is een van de grootste uitgavenposten van Paars II geweest. Wij waren daar zeer op tegen. Met het afslanken van de overheid heeft dit niets te maken. De vraag wat je met inkomstenmeevallers doet, is een zaak van trendmatig begrotingsbeleid. Ik zie dat het kabinet, een onvervalst rechts kabinet, met een heel leuke staatssecretaris van Financiën overigens, dit in een jaar tijd met 20% gaat corrigeren. Dat zegt iets, zou ik denken. Ik ben het daarmee eens. De belastingdruk in Nederland moet omhoog, niet conjunctureel voor een jaar, maar structureel. Wij komen middelen te kort om de publieke sector goed te financieren en wij komen middelen te kort om een structureel positief saldo op de begroting achter te laten, zodat wij in goede tijden de staatsschuld kunnen aflossen. Ik pleit daarvoor. Hoe wil ik dat? Via een tegenbegroting, een kiezersprogramma, het plan met de PvdA en vandaag de amendementen. Met andere woorden, mijnheer Van As, ik heb u maximaal voorzien van mijn ideeën.

De heer **Van As** (LPF): Het voert te ver om hier te lang op in te gaan, maar ik ben het niet eens met wat u zegt. Het is niet alleen een kwestie van meevallers. Een en ander leek rooskleurig, maar er is niet voldoende adequaat mee omgegaan. Ik wijs met name op de zeer langdurige verplichtingen die tijdens Paars zijn aangegaan. Denk aan de Betuweroute, die ook ergens in het nowhere eindigt. Het is schrikbarend wat voor verplichtingen men is aangegaan. Als ik dan ook nog denk aan de tolpoortjes en het rekeningrijden en al die onrendabele investeringen, concludeer ik dat het geld wel beter gebruikt had kunnen worden.

De **voorzitter**: Ik wil het nu graag houden bij het belastingplan dat nu voorligt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De staatssecretaris zegt in de nota naar aanleiding van het verslag, op de pagina's 5 en 6, dat de betrouwbaarheid van de overheid niet in het geding is. De VVD zegt dat men die betrouwbaarheid in wil metselen en dat men daar een betonnen betrouwbaarheid van wil maken door het opstellen van garantiebepalingen. Daar zegt de staatssecretaris dan op dat er ook flexibel moet worden geopereerd en dat garantiebepalingen tot starheid leiden. Het is overigens goed om tegen de VVD te zeggen dat je in de fiscaliteit ook wel flexibel mag opereren. De staatssecretaris moet mij echter eens heel precies uitleggen waar de noodzaak van betrouwbaarheid eindigt en waar de flexibiliteit begint. Er zijn al verschillende faciliteiten genoemd, zoals het groen beleggen. Leen van Dijke zei zeer terecht dat dat niet een avontuurtje voor één of twee jaar was, maar dat het om een langere periode ging. Nu vervalt dat echter ineens. Hoewel ik het heel erg eens ben met dit kabinet dat de basisaftrek lijfrente eraan gaat – daar hebben wij in 1991 bij de brede herwaardering al voor gepleit, want dat is echt een onding – kan ik mij wel voorstellen dat vanuit de verzekeringswereld wordt gezegd: wij hadden een kerstpakket in 2000, maar hoe zit het nu? Kortom, waar eindigt de noodzaak van betrouw-

baarheid en waar begint de flexibiliteit? Daarbij mag de staatssecretaris wat mij betreft ook ruimhartig het eigen huis in meenemen. Op dat punt moeten wij namelijk opeens helemaal betrouwbaar zijn en dus ook heel star, met alle consequenties van dien. Neemt u de waarschuwing van het Centraal Planbureau toch vooral serieus.
Ik zei al dat het geen groen belastingplan is. De kwestie van duurzame energie bespreken wij later, maar ik heb een grote irritatie overgehouden aan de kwestie rond grond beleggen en sociaal-ethisch beleggen. Wij hadden het net geregeld en toen kwam er een nieuw club, die de hele regeling weer om zeep helpt. Ik ben dan ook heel blij dat ik samen met mevrouw Bussemaker – ik meen echter dat meer collega's zich daar zeer druk over maken – het amendement op stuk nr. 13 heb kunnen indienen. Dat groen en sociaal-ethisch beleggen gaan wij vandaag regelen, staatssecretaris.

Mevrouw **Giskes** (D66): En het cultureel beleggen, mijnheer Vendrik.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Wie ben ik om daar tegen te zijn.
Op pagina 6 zegt de staatssecretaris bij een aantal regelingen dat als er sprake is van overstimulering, freeridergedrag, cadeaueffect hij geen overgangsregeling gaat inboeken. Dat doet hij bij de VLW en de SPAK wel, want die lopen als het ware af. Dat geldt ook een beetje voor de toetrederskorting. Waarom worden die regelingen dan toch afgeschaft? Ik haak daar met name op aan, omdat ik uit wil vissen wat precies de motivatie is van het kabinet. Op pagina 6 lees ik namelijk dat het kennelijk geen verspillende regelingen zijn, hoewel ik mij daar bij de SPAK wel iets bij kan voorstellen. Volgens mij klopt de tekst dan ook niet helemaal. Als echter waar is wat het kabinet daar schrijft, moet er een andere reden zijn om de SPAK en de VLW ter ziele te laten gaan. Met name de VLW is erg belangrijk voor de financiering van de Melkertbanen. Dat wordt voortdurend vergeten in het debat. Er wordt gedaan alsof het alleen een begrotingskwestie van Sociale Zaken is. Die SPAK en VLW zijn voor de werkgevers van de Melketiers echter een heel belangrijke financieringsbron. Als wij die nu met een druk op de knop afschaffen, is dat een extra rem op de gesubsidieerde arbeid. Dat zou in deze tijd met een zich verslechterende arbeidsmarkt een serieus punt moeten zijn. Daarom vraag ik waarom die regelingen eraan gaan. Ik begrijp de argumentatie niet.

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, ik wijs u erop dat als ik kijk naar de indicatief verstrekte tijden, nu al uw spreektijd al op is. Ik zal wat souplesse betrachten, maar ik wil u laten zien wat het effect is van lange betogen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): U zat echter zeer geïnteresseerd naar mij te kijken, voorzitter.

De **voorzitter**: Maar ik had steeds een oog op de klok. Dat had u gemist.

Staatssecretaris **Van Eijck**:
Voorzitter. De amendementen zijn kennelijk niet bij alle kamerleden binnengekomen. Ook de brief over de codificatie van de hulpmiddelen, die ik eerder had toegezegd, heeft de Kamer niet op tijd bereikt. Dat heeft niet zozeer aan ons gelegen. Het is er tussendoor geglipt door de groenactie die tot een stroom e-mails aan kamerleden heeft geleid. Ik zal er echter rekening mee houden bij de beantwoording van de vragen en bij de behandeling van de amendementen.
Mevrouw Bussemaker heeft gevraagd waarom de keuze is gemaakt voor de arbeidskorting en niet voor ''earned income tax credit'' (EITC), inkomensafhankelijke arbeidskorting. Wat heeft er nu gespeeld rond de keuze voor de arbeidskorting? In eerste instantie speelt een accentverschuiving in het arbeidsmarktbeleid hier een rol. Wij hebben hierbij gezegd dat wij van een stimulering van de vraagzijde naar een stimulering van de aanbodzijde moeten komen. Wij hebben daarover natuurlijk eerder gesproken om te kijken of er nu wel of niet sprake is van een krappe arbeidsmarkt. Dat hele debat is gevoegelijk bekend. In elk geval is dat een van de redenen om die invulling daaraan te geven, ook de optredende vergrijzing heeft alles met die noodzaak te maken. Ik ga later nog nader in op de rol van de SPAK en de VLW daarbij. De heer Vendrik heeft immers ook gevraagd met welke concrete argumenten die regelingen in dat hele palet gesneuveld zijn.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Een punt van orde. Ik had deze punten eigenlijk bewaard voor het blok modernisering arbeidsmarkt, dat immers hierop betrekking heeft.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik vind het prima, maar ik beantwoord de vragen die mij nu bij dit algemene deel zijn gesteld.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): U hoeft niet op de maatregel op zichzelf in te gaan. Ik heb de arbeidskorting alleen als voorbeeld genoemd bij mijn constatering dat dit kabinet, gezien de economische situatie in Nederland, de verkeerde besluiten neemt en dat dit politieke keuzes zijn. In dit algemene deel wil ik daarop een reactie.

De **voorzitter**: Ik laat het aan de staatssecretaris over om zijn keuzes te maken in de volgorde van de blokken.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik stel mij voor dat wij later op deze punten terugkomen, maar ik zal de keuzes nu in het algemeen motiveren. Er is bij de modernisering van het arbeidsmarktbeleid gekozen voor de arbeidskorting en niet voor de inzet op bijvoorbeeld de SPAK en de VLW, omdat zowel een interdepartementaal beleidsonderzoek als een doorrekening van het CPB eenvoudigweg hebben aangetoond dat dit beter werkt. Wanneer de doelstelling is de arbeidsparticipatie te vergroten, is dat een instrument dat werkt. Er zijn analyses verricht waaruit blijkt dat de SPAK in belangrijke mate en de VLW in iets mindere mate niet effectief zijn geweest.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Dat begrijp ik als er sprake is van een markt waarin een enorme vraag is naar arbeidskrachten. Maar die markt is nu in elk geval gekanteld. Zou dat niet tot aanpassing van het beleid moeten leiden? De SPAK is toch een heel specifieke korting, terwijl een arbeidskorting op een generieke manier wordt ingezet, waardoor geld gelegd kan worden bij banen waarvoor niemand ooit geld heeft gevraagd.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Die laatste keuze laat ik graag aan de

Kamer. Dat de SPAK een specifieke afdrachtkorting is en dus bij een specifieke doelgroep terechtkomt, is volstrekt helder. Dat de maatregel van het verhogen van arbeidskorting een meer generiek karakter heeft, is ook helder. Dus als uw conclusie is dat meer ingezet wordt op een generiek beleid en wat minder op een specifiek beleid, dan is dat inderdaad een politieke keuze die daar is gemaakt. Een tweede aspect dat daarbij speelt is dat wij vinden dat het uit moet zijn met de hoge administratieve lasten, zowel bij de belastingdienst als bij uitvoerende instanties zoals loonadministratiekantoren, werkgevers en dergelijke. Men loopt te hoop tegen een ongelofelijke hoeveelheid regelgeving die verwerkt moet worden. Al eerder vandaag speelde de discussie over juridische rechtvaardigheid tegenover economische doelmatigheid. In dat spanningsveld, kijkend naar het bedrijfsleven, komt naar voren dat het verlagen van de administratievelastenverlichting ook een rol speelt. Ik zeg niet dat het een primaire rol speelt, maar wel dat het daarbij mede een rol speelt, dat het mooi meegenomen is als je ook op het gebied van de administratievelastenverlichting iets kunt bereiken.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik bewaar mijn vele vragen over de VLW en de SPAK voor het volgende onderdeel. Ik wil wel graag een antwoord op mijn vraag waarom het kabinet kiest voor dit soort generieke maatregelen, dat ook terechtkomt bij een Ed Maas en een Herman Heinsbroek. Waarom kiest het kabinet in een situatie van economische tegenslag met een sterk oplopend aantal werklozen niet voor gerichte maatregelen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: U heeft ook specifiek gevraagd waarom niet is gekozen voor de EITC. Als de verhoging van de arbeidskorting op een deel van het WML – 70% tot 130% – wordt ingezet, zoals indertijd is voorgesteld, loopt de arbeidskorting eerst op en na een bepaalde top weer af. Dat heeft ingrijpende gevolgen voor de arbeidsmarkt. Ik zal er een aantal geven.
Ten eerste. De marginale druk in een zeer groot deel van het inkomensgebouw wordt daarmee verhoogd. Voor de onderkant van de arbeidsmarkt daalt de marginale druk overigens ook to replacement rate. Voor hooggeschoolden stijgt deze juist. Dat leidt tot een verschuiving in de vraag van hooggeschoolde naar laaggeschoolde arbeid. Overigens zijn dit objectieve gevolgen van de maatregelen, zonder dat je daarbij onmiddellijk een waardeoordeel uitspreekt of je ervoor of ertegen bent.
Ten tweede. Het heeft een ontmoedigend effect op training en scholing.
Ten derde. Bij een maximum arbeidskorting op 70% van het wettelijk minimumloon stijgt de marginale druk op dat traject van 70% tot 100% ten opzichte van de huidige regeling.
Ten vierde. Het maximum van de arbeidskorting tussen 70% en 100% van het WML bevordert het deeltijdwerk ten koste van voltijdwerk. Je bereikt de marginale arbeidskorting dan reeds bij een niet-volledige baan. Dat betekent dat het arbeidsaanbod in uren afneemt.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Hoe is het effect van een constructie waarbij je de EITC heel voorzichtig laat aflopen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: De mate waarin het effect zich voordoet, is dan uiteraard anders. Mensen maken berekeningen of ze wel of niet willen gaan werken. Met een inkomensafhankelijke arbeidskorting stimuleer je zeer specifiek gerichte arbeid. Iemand gaat werken en krijgt een bepaalde stimulans in de vorm van een inkomensafhankelijke arbeidskorting. Na verloop van tijd daalt die arbeidskorting. Zijn afweging om al dan niet te werken wordt beïnvloed door de wijze waarop de inkomensafhankelijke arbeidskorting is vormgegeven. Uw vraag is terecht. Als je dit instrument op een geleidelijker wijze inzet, zal het effect ook geleidelijker zijn.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Als mensen redelijk gaan verdienen en de EITC begint af te lopen, besluiten ze toch niet om dan maar thuis te blijven?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ze zullen dat besluit niet op die manier vormgeven.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik bewaar de EITC tot het volgende blokje. Ik wil graag even terug naar het vorige punt van de staatssecretaris. In het IBO-rapport wordt inderdaad voorgesteld om de loonkostensubsidies uit te ruilen tegen aanbodstimulering. Of dat een arbeidskorting of EITC is, is vers twee. Eerst komt de kwestie van de uitruil. Ik begrijp iets niet. Als het om het budgettaire beleid of het EMU-saldo gaat, stuurt dit kabinet een zeer harde boodschap de wereld in: Beste mensen, het gaat heel slecht met Nederland; alle hens aan dek; de werkloosheid loopt helemaal uit de klauwen. Als vervolgens die boodschap aan deze kant van de tafel door sommige woordvoerders wordt begrepen en vanuit die bril naar het arbeidsmarktbeleid wordt gekeken, krijgen zij te horen dat dit kabinet rekening houdt met een tamelijk snel stijgende werkgelegenheid, omdat we binnenkort weer krapte op de arbeidsmarkt hebben. U moet mij dat eens uitleggen. Ik ben het met u eens dat u in een krappe arbeidsmarkt niets aan die loonkostensubsidies heeft, afgezien van de VLW die voor de Melkertbanen van belang is, maar dat is een andere discussie. U heeft er generiek niets aan. We zitten echter in een ruime arbeidsmarkt. Dat communiceert het kabinet voortdurend. Maar het kabinet geeft geen antwoord op de vraag of dit dan ook niet om een licht aangepast arbeidsmarktbeleid vraagt.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Dat was steeds de crux van mijn vraag. Ik wil het in dit rondje nog niet specifiek hebben over de EITC, de VLW en de SPAK. Ik wil wel de vraag stellen waarom dit kabinet niet van mening is en niet inziet dat er in deze tijden van economische tegenspoed juist gerichte maatregelen nodig zijn. Misschien mag ik daar een vraag aan toevoegen over de EITC en het commentaar van de staatssecretaris daarop. Hij zegt dat een EITC van 70%-100% van het WML deeltijdwerk bevordert. Dat was ook altijd een doelstelling van het vorige kabinet – die is volgens mij ook nog niet door dit kabinet in twijfel getrokken – bijvoorbeeld om tot een meer gelijke verdeling van arbeid en zorg tussen mannen en vrouwen te komen. Ik zou dus zeggen: tel uit uw winst; dat is alleen maar een extra reden om daarvoor te zijn.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): De staatssecretaris heeft zoveel gezegd over de inkomensafhankelijke

arbeidskorting dat ik mij afvraag of alle daarbij genoemde argumenten niet neerkomen op wegduiken achter de werkelijke reden. Laten wij eerlijk zijn: of het nu deeltijd bevordert of niet, dat kun je met de techniek makkelijker voorkomen. Waar het nu feitelijk om gaat, is dat het een nivellerende werking heeft en dat het kabinet daar eigenlijk helemaal niet aan wil beginnen. Als dat het bezwaar is, moet de staatssecretaris dat gewoon zeggen: ''Welke maatregel wij ook nemen, wij willen niet dat er een nivellerende werking van uitgaat.'' Dat zou ik het slechtst denkbare argument vinden.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik ga eerst in op de kernvraag waarom bij deze arbeidsmarkt dit beleid wordt gevoerd. Dat sluit ook aan bij de vraag van de heer Van Dijke, waarbij ik direct opmerk dat wij helemaal niet hebben gezegd dat wij tegen nivellering als zodanig zijn. Ik wijs er nog maar eens dat ik bij de opsomming heb aangegeven dat dit objectieve, getoetste criteria zijn die door ons op een bepaalde wijze zijn ingevuld. Dat algemene beleid moet niet alleen geïsoleerd worden bezien voor wat betreft de arbeidsmarkt, maar moet in totaliteit worden bezien. Dit kabinet heeft op een goed moment gezegd: wij nemen onze verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld met betrekking tot de gevolgen van de vergrijzing voor de toekomst. Dat heeft ertoe geleid dat een van de belangrijkste pijlers waarop het beleid is gebaseerd, het aflossen van de staatsschuld in één generatie is. Dan kan men ook zeggen: als je het allemaal nou eens wat ruimer budgetteert, een langere aflosperiode neemt of een bepaalde restschuld overlaat, wordt de soep niet zo heet gegeten en dan heb je budget over om allemaal leuke dingen mee te doen. Nee, dat is heel nadrukkelijk niet het beleid geweest.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Als ik het goed begrepen heb, is de LPF-fractie dat niet met deze staatssecretaris eens.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat moet de LPF-fractie voor zich beantwoorden; ik zit hier niet als LPF'er.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Die suggestie kreeg ik even, maar als ik het goed begrepen heb, wil de LPF-fractie best praten over een wat ruimer over de tijd verspreiden van de gehele aflossing van de staatsschuld. Dat was naar mijn idee het standpunt van de LPF-fractie.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik kan mij niet voorstellen dat u die vraag aan mij stelt.

De **voorzitter**: Gaat u gang met uw betoog.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Goed. Als er een reactie op komt, neem ik aan dat die van de LPF-fractie is. Het beleid van het aanvaarden van de consequenties van de vergrijzing moet overal doorklinken. Dat betekent: als wij zien dat er een enorme staatsschuld is met ongelooflijke rentelasten die drukken op de mogelijkheid om in de begroting iets te doen, moet je proberen om die staatsschuld af te lossen. Als er straks een smalle beroepsbevolking is, die genoodzaakt is om voor de ouderen een pensioen op te brengen, heb je op die manier een beleid uitgestippeld waardoor die lasten in ieder geval zijn afgenomen. Die visie voor de toekomst hebben wij ook neergelegd in het arbeidsmarktbeleid. Als men nu terecht constateert dat er een kanteling heeft plaatsgevonden waarvan wij niet weten of die structureel is – wij zien in ieder geval incidenteel dat de arbeidsmarkt wat ruimer wordt – zou dat betekenen dat je het arbeidsmarktbeleid een zodanige vorm geeft dat er alleen rekening wordt gehouden met deze incidentele ommezwaai, omdat wij niet weten of die verruiming van de arbeidsmarkt zich zal voortzetten.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dan moet u toch ook erkennen dat u een erfenis hebt van een voorganger? Daar zitten een paar loonkostensubsidies bij, zoals de SPAK, de VLW en ook nog wat andere dingen, maar laten wij het even tot die twee beperken. Dan staat u niet voor de vraag of u dat soort regelingen op incidentele basis invoert. Nee, u staat nu voor de vraag of u die regelingen, gelet op de snel verslechterende omstandigheid op de arbeidsmarkt, nu gaat afschaffen. Ik ben het met u eens dat de subsidies afgeschaft zouden moeten worden als er een krappe arbeidsmarkt zou zijn en dat daarbij even moet worden nagedacht over de vraag wat dat betekent voor de financiering van Melkertbanen. Er is echter geen krappe arbeidsmarkt. De vraag die u moet beantwoorden, is: waarom nu?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik denk dat het antwoord volstrekt helder is: omdat wij focussen op een structureel beleid. Wij gaan nu niet mee met een incident; je weet immers niet of die verruiming van de arbeidsmarkt zich permanent zal voortzetten. Wij nemen op dit moment onze verantwoordelijkheid. Overigens kom ik in het volgende blok uitgebreider terug op SPAK en VLW. Er waren namelijk ook andere redenen om die tegen het licht te houden en uiteindelijk te besluiten om die te ruilen voor de arbeidskorting. Het woord ''afschaffen'' doet onrecht aan het feit dat daar een verhoging van de arbeidskorting tegenoverstaat, dat wil zeggen in het basispakket, niet in het aanvullend pakket. Dit laat echter onverlet dat er in het structurele beleid dat nu wordt ingezet rekening mee wordt gehouden dat straks vanwege de vergrijzing een verantwoordelijkheid gedragen moet worden. Dan moet je niet denken dat je dit jaar nog wel een paar zaken overeind kunt houden. Ik kom straks nog specifiek terug op de SPAK en de VLW, omdat er ook andere argumenten hebben gespeeld die tot afschaffing hebben geleid. Er was ook sprake van ruil tegen andere zaken.
Dan kom ik bij de vragen van mevrouw Van Vroonhoven-Kok.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw Bussemaker. U krijgt alleen het woord voor een directe vraag. Anders zie ik het ervan komen dat ik u straks allemaal moet afhameren op interrupties en op spreektijd. Wilt u daar rekening mee houden? Dit gaat allemaal af van uw eigen spreektijd.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik bewaar al mijn vragen over arbeidsmarktbeleid voor het volgende blok, maar ik had ook een vraag gesteld over de visie van dit kabinet op het fiscale beleid. Daar wil ik graag een antwoord op, want...

De **voorzitter**: Ik suggereer u om het bij deze vraag te laten.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Mevrouw Bussemaker heeft groot gelijk, maar

ik heb de blokken iets anders ingedeeld. Er waren immers ook andere vragen over het fiscale beleidsprofiel. Er is veel gezegd over rechtvaardigheid. Ik heb dat overgeheveld naar de vragen van mevrouw Van Vroonhoven. Ik wijs er overigens op dat er een groot aantal amendementen is ingediend. Mevrouw Bussemaker noemde er al een paar over groen beleggen, de feestdagenregeling en allerlei andere ideeën. Zij gaf daarbij aan dat de PvdA-fractie een ander idee over rechtvaardigheid heeft dan ik. Ik verzoek haar wel om, mede omwille van de overzichtelijkheid en de mogelijkheid om op een budgettair verantwoorde wijze met de zaak om te gaan, een pakketbenadering te kiezen. Anders krijgen wij straks een geïsoleerde werking. Mevrouw Bussemaker gaf terecht aan dat haar gedachten over rechtvaardigheid anders zijn dan die van het kabinet, maar dat moet zich dan wel vertalen in een combinatie van de genoemde amendementen. Anders worden deze per onderdeel besproken.
Ik kom bij het rechtvaardigheidsbeleid en alles daaromheen. Laat ik beginnen met de noodzaak om als gevolg van de economische ontwikkelingen in eerste instantie voor het komende jaar, maar ook structureel, te snijden in de budgetten. Het is voor ons allen helder dat het mes diep moet snijden. Daar is in het Strategisch akkoord een begin mee gemaakt en dat heeft een vervolg gekregen in het aanvullend pakket toen het nog slechter ging. De vraag is wat het rechtvaardigheidsbeleid is. Mevrouw Van Vroonhoven zegt dat wij het niet moeten laten ondersneeuwen door effectiviteits-, doelmatigheids- en kostenbewaking. Wel wordt daarbij erkend dat effectiviteits-, doelmatigheids- en kostenbewaking uitgangspunten zijn waarop een belastingplan moet worden afgerekend. Wat mij betreft geldt dit niet alleen voor het belastingplan, maar ook voor maatregelen die in het verleden zijn genomen. Daar moeten wij nog eens kritisch naar kijken.
Op het moment dat de economie dusdanig verslechtert dat je maatregelen moet nemen, moet je met een fiscaal beleidsprofiel komen. Dat fiscale beleidsprofiel bestaat uit twee stappen. Een daarvan wordt hier consequent aangehaald en dat is de stap van effectiviteit en doelmatigheid. Dat wil zeggen dat je kijkt of doelstellingen wel of niet worden gerealiseerd en dat je de volgende vragen probeert te beantwoorden. Wat is indertijd beoogd met deze maatregel? Werkt hij wel of niet? Wij hebben het net al even over SPAK en VLW gehad, maar er zijn veel meer regelingen te noemen waarvan je je kunt afvragen of zij hun doelstelling hebben bereikt. Ik noem de regeling omtrent schone en zuinige auto's. Verder heeft het fiscale beleidsprofiel een onderdeel dat op verschillende thema's betrekking heeft. Het gaat daarbij om de vraag hoe je het energiebeleid kunt rationaliseren. Net gaf de heer Vendrik al aan dat hij dit beleid noch groen, noch links vond. Het laatste vind ik moeilijk te plaatsen, omdat links en rechts toch wat aan het vervagen zijn in mijn optiek. Wij leggen andere criteria aan. Wij hebben het vaak over normen en waarden en die proberen wij ook in het fiscale palet een duidelijke plek te geven. Dan stuit je eveneens op een begrip als rechtvaardigheid. De doelstelling was om het totale pakket te rationaliseren. Op welke wijze wij daarover hebben nagedacht, zal nog blijken. Als je dat doet, kom je vanzelf op vragen uit als: hoe los je het op als er een buitenlandlek in blijkt te zitten? Hoe ruil je een concreet project, dat je via een subsidie bij Economische Zaken wilt entameren, uit met een regulerende energiebelasting die je bij de particulier heft? Het gaat niet alleen om een beleid van efficiency, doelmatigheid, kostenbeheersing en dergelijke, want dat zou heel kil overkomen. Overigens is een dergelijk beleid wel noodzakelijk en daarom doe ik er niets vanaf. Ik denk dat het fiscale stelsel moet worden opgeschoond van regelgeving die er om doelmatigheidsoverwegingen niet in thuishoort en moet worden gestroomlijnd. Het gaat om beide vormen van beleid.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De staatssecretaris houdt dit betoog in reactie op mijn uitspraak dat dit geen groen belastingplan is. Dit staat dus nog steeds recht overeind. U hebt mijn zegen als u en uw ambtenaren iedere dag nadenken over hoe het beter, slimmer, handiger en goedkoper kan. Dat is niet aan deze tijd gebonden. Ik zou wel gek zijn om hier te pleiten voor slechte milieuregelingen of milieusubsidies die geen enkel milieudoel dichterbij halen. Als ik het heb over een groen belastingplan bedoel ik het opnieuw betrekken van de milieutaakstelling – die buitengewoon groot is – in de fiscale afweging. In dat geval zouden wij weer een extra stap zetten op weg naar verdere vergroening van de belastingheffing. Dat doet u niet. U maakt pas op de plaats en fungeert als zaakwaarnemer door op de groene winkel te passen. U haalt een aantal groene maatregelen uit het belastingstelsel omdat u ze niet efficiënt vindt. That's all. Dat is geen groen belastingbeleid, maar dat is gewoon business as usual. Dat vind ik niet echt bijzonder voor een staatssecretaris van Financiën. Daarin stelt u mij een beetje teleur.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Wij stellen u wel vaker teleur. Tegelijkertijd komen wij tot de conclusie dat het rationaliseren van de energiebelasting, de REB en de MEP in onderlinge samenhang, leidt tot het veel beter inzetten van hetzelfde geld. Als u zegt dat er dan toch 500 mln euro op wordt bezuinigd, wijs ik u op het feit dat dit waarschijnlijk binnen de sector wordt gedragen. Dat betekent dus dat onze inzet daar effectief is. Wij komen later ongetwijfeld nog heel uitvoerig te spreken over het milieubeleid. Ik begrijp uw gevoelens over de procedurele gang van zaken, maar ik vind het niet terecht dat het fiscale beleidsprofiel uitsluitend wordt afgezet tegen de bestaande rechtvaardigheidsgronden om regelgeving te laten voortbestaan als die niet efficiënt of doelmatig is. Het palet is wat dat betreft veel uitgebreider.
Vervolgens kom ik op de vraag van mevrouw Van Vroonhoven over de rol van het rechtvaardigheidsbeleid. Zij gaf die rol op theoretische gronden al aan en ik weet inmiddels dat deze op praktische gronden nog veel belangrijker is. Er is consequent een spanningsveld bij de inzet van fiscaal beleid tussen economische doelmatigheid en juridische rechtvaardigheid. Bij het fiscale beleid moet ook consequent de vraag worden gesteld of het gaat om het opbrengen van gelden die je inzet om overheidsuitgaven te bekostigen dan wel als instrument om bepaalde processen te sturen, investeringen aan te jagen, gebruik van bepaalde middelen af te remmen en dergelijke. Het is duidelijk dat je je op zo'n moment iedere keer moet afvragen hoe effectief zo'n instru-

ment is, of je de doelstelling helder kunt formuleren. Allerlei andere zaken die ik heb neergelegd in bijlage 10 van de miljoenennota zijn hierbij van belang. Ik ben glashard van mening dat dit in het verleden, om wat voor reden dan ook, in onvoldoende mate gebeurde. Wat mij betreft bestaat het toekomstige beleid eruit dat iedere maatregel daaraan wordt getoetst.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Dit klinkt heel gezond. Ik wil even terug naar het terugbrengen van normen en waarden in het belastingstelsel, want die uitspraak hebt mij uitgedaagd. Het is misschien verhelderend als u uitlegt waar u het dan over hebt. Doelt op een verbod op de fiscale aftrek van steekpenningen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat is zeker een voorbeeld. U weet dat binnen de ministerraad een groep is gevormd die zich bezighoudt met normen en waarden. Wij hebben daarin op twee niveaus inbreng gehad: het fiscale beleid en de uitvoering bij de belastingdienst. Dat laatste omvat ook de integriteit van het personeel en alles wat daarmee te maken heeft. Het is belangrijk dat wij daarover nog een keer komen te spreken, want het debat over normen en waarden is naar mijn mening essentieel.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Krijgen wij daarover een notitie?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het wetsvoorstel over steekpenningen wordt binnenkort ingediend. Daar doelt u toch op?

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ja, maar u sprak net over integriteit en belastingen in het algemeen. Komt daar nog iets fundamenteels aan ten grondslag te liggen dat wij kunnen beoordelen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zeg u een notitie toe, waarin wordt opgesomd waar wij het in het kader van normen en waarden over hebben. De steekpenningen die u net noemde, zijn daar een voorbeeld van, maar het gaat natuurlijk veel verder. Ook in het kader van de vennootschapsbelasting en andere deelterreinen speelt deze problematiek. Op beide niveaus kunnen wij een inventarisatie geven van de zaken waaraan wij denken.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Een notitie over normen en waarden in het belastingstelsel lijkt mij interessant, maar belasting gaat mijns inziens per definitie over normen en waarden. De vraag is alleen: welke normen en waarden. Welke waarden hanteert de staatssecretaris bij het Belastingplan 2003?

De **voorzitter**: Deze vraag is buiten de orde.

Mevrouw **Giskes** (D66): Wordt in die notitie ook ingegaan op het begrip betrouwbaarheid?

De **voorzitter**: Ook hier geldt dat de vraag buiten de orde is.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Omdat ik ook vol ben van dit onderwerp, kan ik mij voorstellen dat ik de leden zo'n reactie ontlok. Die notitie moet in ieder geval zodanig zijn opgesteld, dat wij op basis daarvan verder kunnen praten. Ik onderstreep echter dat wij nu praten over het Belastingplan 2003 en wat daarin staat. Overigens ben ik niet voornemens om als demissionair staatssecretaris achterover te leunen en de verkiezingen af te wachten. Ik zal tot het laatste moment die noeste arbeid te verrichten waartoe u mij in staat stelt en die arbeid zal ook betrekking hebben op dit soort aspecten.
Ik heb geduid op het spanningsveld tussen economische doelmatigheid en juridische rechtvaardigheid. Dit levert een uitkomst op die rechtvaardig zou moeten heten. Ik geef hiermee ook aan dat dit een dynamisch begrip is. In een maatschappij als de onze wijzigt dit begrip voortdurend. Daarom moet je iedere keer weer het belastingstelsel ijken. Je moet je steeds weer de vraag stellen: klopt het wel waarmee wij bezig zijn op fiscaal gebied. Dit is niet eenvoudig, want ieder onderkent een eigen waarheid bij het begrip rechtvaardigheid. Het is moeilijk om hierover in uniforme zin met elkaar van gedachten te wisselen.
Mevrouw Giskes heeft gevraagd naar de flat tax. In augustus 2001 heeft het vorige kabinet de Verkenning belastingen en premies uitgebracht. Daarin is ingegaan op de mogelijkheden om de tariefstructuur verder af te vlakken. Onder meer is aandacht besteed aan de gedachte van de CDA-fractie over een flat tax. Op dit moment bestaan er geen concrete voornemens om die mogelijkheid nader te onderzoeken. Bij ons is ook niets bekend over een toezegging dienaangaande.

Mevrouw **Giskes** (D66): Het is waar dat dit in de verkenning is opgenomen. Ik vraag de staatssecretaris nu wat hij er zelf van vindt. Zou hij die weg willen inslaan?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik verwijs naar de verkenning.

Mevrouw **Giskes** (D66): De verkenning bevat bouwstenen voor een nieuw aantredend kabinet. Dit kabinet is aangetreden en weer afgetreden, maar de staatssecretaris zegt dat hij doorgaat tot de laatste snik. Daarom heeft hij de gelegenheid om tussen nu en 22 januari belangrijke voorstellen te doen op het terrein van de flat tax.

Staatssecretaris **Van Eijck**: In het kabinetsbeleid is niets opgenomen over een nadere studie naar de flat tax. Het is ook niet mijn voornemen om dit te doen.
De heer Van Dijke heeft gesproken over de economische omstandigheden die de regering ertoe hebben genoopt om van de nood een deugd te maken. Hij heeft daaraan toegevoegd dat het budgettaire belang niet mag prevaleren. Ik heb zojuist uitgelegd dat dit niet het geval is. Het beleid rust op twee pijlers: namelijk een pijler die door het eerste stuk van het fiscale beleidsprofiel wordt ingegeven en een pijler die ziet op de modernisering van het arbeidsmarktbeleid, de rationalisering van het energiebeleid, etc. De economische omstandigheden hebben ons inderdaad genoopt om het mes te zetten in de fiscale regelgeving. In bijlage 10 van de miljoenennota wordt over belastinguitgaven gesproken en daarin is een aantal toetsingscriteria neergelegd. Ik ga ervan uit dat het toekomstig beleid daarop wordt afgerekend. De vraag is steeds hoe wij zullen omgaan met toekomstige belastinguitgaven. Is de doelstelling nu helder en duidelijk geformuleerd? Is het ook duidelijk waarom er een financiële prikkel aanwezig moet zijn? Waarom moet dit dan via fiscaliteit lopen en kan het niet op een andere wijze worden vormgegeven? Als de

antwoorden op al die vragen bevestigend zijn, luidt de laatste vraag hoe de evaluatie eruit ziet, althans wat men voorstaat als evaluatie, en wat men naar aanleiding daarvan gaat doen. Dat zou je eigenlijk altijd moeten doen bij belastinguitgaven. Daarbij ga je met overheidsgeld om.
Bij de vragen van de SP-fractie was het heel plezierig om te horen dat wij hier ook zouden kunnen debatteren over de hypotheekrenteaftrek en dergelijke, maar ik beperk mij tot het verwoorden van het kabinetsstandpunt dat uitgedragen wordt tot 22 januari en zoveel langer als noodzakelijk is. Dat standpunt houdt eenvoudigweg in dat een beperking van de hypotheekrenteaftrek niet aan de orde is. Ik zie de heer Vendrik nu al spijtig kijken, want ik weet welke amendementen hij allemaal heeft ingediend.

De **voorzitter**: Mijnheer van Eijck, daagt u de heer Vendrik alstublieft niet uit.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Maar dan gaat hij door zijn spreektijd heen!

De **voorzitter**: Ik stel u voor, gewoon door te gaan. Ik vraag de heer Vendrik om hierop niet te reageren.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Ik ben er wel benieuwd naar of de afweging om de hypotheekrenteaftrek vooral niet te beperken, gemaakt is langs dezelfde lijnen waarlangs een heleboel voorstellen wel gemaakt zijn.

Staatssecretaris **Van Eijck**: De lijnen zijn overeenkomstig hetgeen is ingebracht door de drie partijen die als coalitiepartners rond de tafel zijn gaan zitten. Zij hebben onder andere ingebracht wat er in hun verkiezingsprogramma's stond. Dat geldt voor de zaken die het gehaald hebben, maar ook voor de zaken die het niet gehaald hebben.

De **voorzitter**: Ik wijs ook de heer Van Dijke op de agenda. Daarop staat de hypotheekrente niet genoemd, maar enkel het Belastingplan 2003.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Mevrouw Gerkens heeft ook gevraagd of het belangrijkste doel is om opbrengsten te genereren om overheidsuitgaven te doen. Wat mij betreft is dat inderdaad het primaire doel. Dat zal helder zijn.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik stelde dat.

Staatssecretaris **Van Eijck**: U stelde dat en ik ben het daar helemaal mee eens. Zo ziet u dat wij volledig op één lijn zitten op dit traject, zij het dat als je specifieke doelgroepen tegemoet kunt komen – daar hebben wij het hier met enige regelmaat over – je dat volgens ons dan heel weloverwogen moet doen. Je moet het wel als beleid inzetten.
Voorzitter. In reactie op een vraag van de heer Van As zeg ik dat wij alles kennelijk al geregeld hebben in de achterkamertjes.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik had nog een vraag gesteld over de ziekenfondspremie.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Er staat in de agenda van vandaag niet dat er over de stijging van de premies van het ziekenfonds wordt gepraat. Ik verwijs daarom naar de agenda's die daarvoor ingevuld zijn. Ik kan er niet veel mee.
Voorzitter. Van de heer Van As heb ik alleen maar complimenten gehoord over het feit dat wij eruit zijn.
De heer Hofstra heeft gevraagd naar de houdbaarheidsdatum. Ligt die verder weg dan de datum van een pak melk? Het wordt een beetje een eentonig deuntje, vandaar dat ik korter zal zijn. Dat is nu juist niet meer de bedoeling. Vandaar ook wat wij over de belastinguitgaven in de miljoenennota hebben geschreven. Het verhaal gaat nog verder. Ik pak even de vragen erbij die later ook naar voren zijn gebracht door de heer Vendrik. Hij geeft een hoop steun aan de correcties die dit kabinet in de optiek van de heer Vendrik op het beleid van eerdere kabinetten heeft gegeven. De hamvraag blijft wie het betaalt. Daarover debatteren wij straks nog. De vraag is waar de betrouwbare overheid stopt en je overgaat op flexibel opereren. De heer Hofstra vraagt daar ook naar met zijn opmerking over de houdbaarheidsdatum. Ik zie niet hoe de punten in elkaars verlengde zouden liggen, dan wel tegenstrijdig zouden zijn.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Een betrouwbare overheid is alom tegenwoordig. Daarover hoeven wij niet te debatteren. Maar wanneer houdt de betrouwbaarheid nu op en wanneer geef je jezelf de ruimte om flexibel te opereren in de fiscaliteit? Waar ligt de grens?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zie absoluut niet dat die zaken in tegenspraak zouden zijn ten opzichte van elkaar. Als overheid moet je trachten om altijd betrouwbaar te zijn en om altijd flexibel te opereren. Het een ligt niet in het verlengde van het andere, zodat er niet verondersteld mag worden dat het een eindigt en het ander dan doorgaat. Zo zit het niet. Bij elke regeling die je in het leven roept, dien je je af te vragen wat de doelstelling ervan is en voor welke periode zij geldt. Er is zojuist al een paar keer op groen gewezen. Wat mij betreft gaan wij die discussie ook aan, want ten aanzien van groen beleggen is er bijvoorbeeld geen package deal geweest die mag veronderstellen dat het beleggen ook voor een langere termijn gegarandeerd was. Als je dat garandeert zonder dat je eraan tegemoet komt, ben je in mijn optiek een onbetrouwbare overheid. Dit punt komt overigens terug in een ander blokje. Dat laat onverlet dat het aspect van de betrouwbare overheid en het feit dat je flexibel moet opereren binnen de dynamische maatschappij waarin wij leven, naast elkaar staan. De combinatie daarvan is fiscaal beleid en niet het één of het ander. In het spanningsveld tussen deze twee zaken speelt het overgangsrecht een rol. Willen wij het effect daarvan mitigeren op het moment waarop wij dit afschaffen en hoe kunnen wij dat doen?

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Mensen stemmen hun financiële huishouding voor een langere periode af op een fiscale regeling als het groen beleggen. Zo'n regeling moet toch duurzaamheid in zich dragen, wil dit überhaupt enig effect sorteren? Wij mogen toch van de overheid veronderstellen dat een dergelijk instrument voor enige tijd geldt zodat daar gebruik van kan worden gemaakt? Wanneer dit voor maar drie jaar geldt, zoals in dit geval, mag toch het verwijt gemaakt worden dat een overheid onbetrouwbaar is als het gaat om de duurzaamheid van de regelgeving?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Mijn allergische reactie op het moment waarop gesuggereerd wordt dat de betrouwbaarheid van de overheid in het geding is, spreekt boekdelen. Juist aan deze regeling lag een weloverwogen oordeel ten grondslag. Men kan zich in eerste instantie op een formeel juridische manier opstellen. De financiële hoeksteen van menig gezin is het eigen huis. Stel, dat men de aflossing van een schuld wil entameren die is aangegaan om een eigen woning te kopen. Dan weet iedereen dat je dat doet voor een langere periode. Je lost een dergelijke schuld niet in een jaar af. Daarom bestaat een voorziening als de kapitaalverzekering eigen woning. Hierbij is de garantie gegeven dat dit voor een langere periode geldt. Ik geef nog een voorbeeld. U herinnert zich de problematiek van voor de brede herwaardering. Het ging toen om de mogelijkheid, lijfrentepremies wel of niet af te trekken. Het daarna vormgegeven beleid is nadrukkelijk geregeld op een manier waardoor de garantie niet meer bestaat dat premiebetalingen vele jaren lang kunnen worden afgetrokken. Op het moment waarop nu de overheid besluit om de aftrek van een lijfrentepremie niet langer meer toe te staan, kunnen mensen niet spreken van een onbetrouwbare overheid. In de wet heeft nooit gestaan dat er een langere houdbaarheidsdatum in zat.
Hoe wordt dit nu ervaren door mijn voorbeeldgezin? Ik stap nu van die formeel juridische houding af en kijk naar wat in de praktijk gebeurt. Ik wijs daarbij op een spaarloonregeling. In de praktijk geven financiële instellingen de mogelijkheid om wat gespaard is, om te zetten in een aftrekbare lijfrentepremie. Als men een contract voor een langere duur aangaat, weet een dergelijke financiële instelling dat de regeling zo beperkt moet zijn dat, op het moment waarop de wetgever de wet aanpast, de burger als belastingplichtige kan terugkomen op de ingeslagen weg. Deze weg is bij al deze regelingen in het leven geroepen. Ook daar erkent en herkent men het verschil tussen wat een langere houdbaarheidsdatum heeft en wat niet.
De wijze waarop wij naar een betrouwbare overheid kijken moet min of meer op dezelfde manier gebeuren. Wat mij betreft is er geen sprake van, en zo heb ik dat op bladzijde 65 van de nota aangegeven, een ander perspectief. De betrouwbaarheid is dan ook niet in het geding.

De **voorzitter**: Hiermee is het blokje Algemeen afgehandeld. Ik wijs u erop dat dit ruim anderhalf uur geduurd heeft en dat wij nog vijf blokken te gaan hebben. Ik hoop dat u hiermee rekening wilt houden. Willen wij dit onderwerp vandaag kunnen afhandelen, dan moet ik u af en toe op de tijd wijzen.
Wij gaan nu over naar het tweede blok, in ons planningsschema het derde blok genoemd: Modernisering arbeidsmarkt.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): In de nota naar aanleiding van het verslag heet het blok: Modernisering arbeidsmarkt en inkomenspositie minima. Ik had mijn opmerkingen over de inkomenspositie van de gehandicapten hierbij willen maken, maar ik wil dat nu helemaal aan het eind behandelen.

De **voorzitter**: U mag uw eigen tijd indelen. Naar mij blijkt, willen ook de andere sprekers het gehandicaptenbeleid naar het eind verschuiven.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): In de invalshoek die het kabinet kiest, het stimuleren van het arbeidsaanbod en niet zozeer van de arbeidsvraag, kan de CDA-fractie zich vinden. Het CDA heeft er in het verleden al vaker op gewezen dat met name de maatregelen om de arbeidsvraag te stimuleren minder effectief blijken vergeleken met een aanpak die aansluit bij de andere kant van de arbeidsmarkt. Ik wil hierbij één punt naar voren halen, namelijk de EITC. Het CDA heeft het zelf ook voorgesteld in het al door mevrouw Giskes genoemde vlaktaxrapport. Als één van de maatregelen om de vlaktax te dekken, hebben wij erop gewezen dat wij daarvoor – wij hebben dat niet een EITC genoemd – een inkomensafhankelijke arbeidskorting in het leven roepen.
Ik wil hier niet meteen de afweging maken of wij naar een arbeidskorting moeten of een inkomensafhankelijke arbeidskorting. Ik wil hier wel zeggen dat ik de redenering van de staatssecretaris dat de EITC mensen in het afbouwtraject van de kortingen destimuleert, niet volg juist omdat je dan de mensen wel al op de arbeidsmarkt hebt. Dat punt wil ik graag hier nog even markeren.
Wat betreft SPAK en VLW heeft de CDA-fractie in het verleden al vaker gezegd te betwijfelen of dit wel de enorme sloot geld die het kost, waard is. Wij betwijfelen, met andere woorden, of het wel effectief genoeg is. Wij hebben geconstateerd dat het niet werkt zoals wij dat graag zouden willen. Als dan gezegd wordt dat wij het nu hebben over andere tijden en dat nu de arbeidsmarkt veel ruimer is dan hij was, wil ik er toch op wijzen dat al in het rapport van de Algemene Rekenkamer uit 1997 werd gezegd dat met name de regeling SPAK minder effectief was dan iedereen hoopte.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik heb een vraag aan het CDA over de SPAK-regeling. Erkent de CDA-fractie wel dat er met name in het midden- en kleinbedrijf ontzettend veel gebruik wordt gemaakt van deze regeling en ook met goede resultaten? Het MKB wijst er niet voor niets op dat het afschaffen van de SPAK-regeling tot heel veel meer drop-outs zou leiden. Ik zou daar graag een reactie op hebben, met name ook op de voorstellen van onder andere het MKB om de SPAK-regeling te moderniseren in plaats van af te schaffen.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Dan sluit het CDA liever aan bij het stimuleren van het arbeidsaanbod dan bij het stimuleren van de vraag. Als wij het hebben over het MKB, wijs ik bovendien op de administratieve lasten die de regeling zowel voor de belastingdienst als met name ook voor de bedrijven zelf bewerkstelligt. Het heeft, kortom, ook te maken met een afweging die je maakt. Wij zeggen heel duidelijk, ook in het kader van de economische situatie die wij nu hebben: laten wij ons nu niet richten op SPAK en VLW, maar op de arbeidskorting.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Dat wordt nu juist door de betrokken organisaties betwist – ik denk aan het MKB maar ook aan de ABU. Daar wordt gezegd dat het helemaal geen lastenverzwaring is, maar dat het een buitengewoon doeltreffende maatregel is. Ik stel dat u die organisaties in de kou laat staan.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik constateer dat het CDA het kabinet wel volgt als het gaat om de afschaffing van de loonkostensubsidies, maar dat er kennelijk toch twijfel is over de aanwending van de vrijkomende gelden. Voorts lijkt het CDA redelijk positief te zijn over een vorm van een inkomensafhankelijke arbeidskorting. Misschien kan mevrouw Van Vroonhoven daar meer handen en voeten aan geven. Ik heb hier namelijk een mooi amendementje voor me liggen dat ik nog niet heb ingediend en dat zij dan zou kunnen indienen.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ik weet niet over welk amendement u het heeft. U heeft het over loonkostensubsidies en in dat woord zit al het probleem van het CDA. Het feit dat je in de fiscaliteit een subsidie verweeft – dit zijn eigenlijk twee tegenstrijdige begrippen – betekent eigenlijk al dat het CDA er weinig voor voelt. Dat is altijd zo geweest.
Nu even terug naar de inkomensafhankelijke arbeidskorting. U weet net zo goed als ik dat het CDA in het genoemde vlaktaxrapport gekozen heeft voor een inkomensafhankelijke arbeidskorting.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De vlaktax is er nog niet.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Wat dat betreft hebben wij nu gekozen voor een verhoging van de arbeidskorting, juist ook in het licht van de koopkrachtplaatjes. Het CDA is er heel huiverig voor om te tornen aan de bouwstenen die fundamenteel zijn voor de koopkrachtplaatjes die er nu liggen.
Ik wil nog iets over de toetrederskorting opmerken. Die heeft maar een jaar bestaan. Wij hebben vorig jaar al bij de invoering ervan gezegd dat wij betwijfelden of die effectief was, omdat wij de uitvoering complex vonden, en dat wij sowieso tegen die korting waren. Nu moeten wij die alweer afschaffen en daarom hebben wij in ons verslag gevraagd of de redenen daarvoor niet al een jaar geleden bij de inwerkingtreding bekend waren. Daarop heeft de staatssecretaris gezegd dat wij die nu moeten afschaffen in het kader van het begrotingsevenwicht. Die redenering volg ik wel. Hij heeft echter ook gezegd dat deze maatregel is ingevoerd ter ondersteuning van de loonmatiging. De vraag is nu of dat echt het geval is geweest. Ten slotte merk ik op dat wij de aandacht voor de participatie van herintreders natuurlijk niet mogen verwaarlozen. Dit zeg ik met een knipoog naar mevrouw Bussemaker.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Het is geen geheim dat de D66-fractie al jarenlang tegen het fenomeen SPAK aanhikt, juist omdat zij de effectiviteit van die maatregel altijd ernstig heeft betwijfeld. Ik vind het wel apart dat er nu ineens onderzoeksresultaten zijn die aantonen dat die maatregel inderdaad niet effectief is, terwijl de vorige staatssecretarissen altijd bij hoog en bij laag hebben beweerd dat hij dat wel degelijk was. Ik zei in discussies met hen altijd dat het modelmatig rekenen was, in die zin dat je in het model invoerde dat de maatregel werkte, vervolgens ging toetsen of hij werkte om dan te constateren dat hij werkte. Zo kun je natuurlijk nooit de effectiviteit van een maatregel aantonen. De D66-fractie verzet zich dus niet tegen afschaffing van de SPAK.
Een ander onderwerp – wij hebben hier al even over gesproken met de minister, toen wij het hadden over de onderhandelingen met de vakbeweging over het spaarloon en wat dies meer zij – is de arbeidskorting als zodanig. Ik hecht eraan om er van het kabinet nog eens inzicht in te krijgen wat nu de ideale hoogte van de arbeidskorting is om het primaire doel, namelijk het aantrekkelijk maken van de overgang van niet werken naar werken, te bereiken. Hoe ver moet je doorgaan met het verhogen daarvan? Mevrouw Van Vroonhoven zei net al dat het ook gaat om de koopkrachtplaatjes en dergelijke. De vraag is echter of de middelen met de arbeidskorting het meest gericht worden ingezet om zaken, waar nodig, eventueel te corrigeren.
Ik vind het trouwens wel aandoenlijk dat de PvdA-fractie vandaag uitvoerig heeft gesproken over het belang van een EITC. Het is geen geheim dat de PvdA-fractie bij de paarse onderhandelingen niet thuis was, toen de D66-fractie bepleitte om geen algemene arbeidskorting in te voeren, maar een EITC. Langzamerhand beluister ik aan de kant van de Kamer dus een steeds grotere meerderheid voor het idee van een EITC. Ik bied de heer Vendrik aan om, als hij hier al een amendement voor heeft liggen, dit met z'n allen in te dienen, want dan komt het er misschien van. Met een EITC kun je de middelen namelijk veel effectiever gebruiken. Met dezelfde hoeveelheid geld kun je een veel grotere eerste hobbel creëren en een en ander daarna langzaam laten aflopen. Het kabinet voert hiertegen als argument aan dat je dan opeens uurlonen moet weten en dat er dan niemand meer geïnteresseerd zou zijn in scholing. Ik vind dat wel leuk bedacht, maar volgens mij zijn die argumenten er met de haren bijgesleept. Daarom herhaal ik het pleidooi dat de heer Ybema al voor 1994 heeft gehouden om tot een EITC te komen. Verder leg ik daarbij een relatie met de vraag hoe hoog de arbeidskorting eigenlijk moet zijn.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Voorzitter. Het kabinet zet meer in op stimulering van het arbeidsaanbod dan op stimulering van de arbeidsvraag. Dat valt op, omdat zowel de SER als de Raad voor werk en inkomen zich uitgesproken hebben voor stimulering van de vraag. Ik heb zo mijn twijfels over de toepassing van een tamelijk ongericht instrument in de vorm van een generieke verhoging van de arbeidskorting. Ik heb daar zojuist al opmerkingen over gemaakt. Het CPB komt tot de conclusie dat de kabinetsvariant de slechtst denkbare resultaten oplevert voor laaggeschoolde werkgelegenheid. Ik deel dan ook de opvatting van Jan van Zijl van de Raad voor werk en inkomen dat het afschaffen van subsidies voor werkgevers die langdurig werklozen in dienst nemen, vijf jaar geleden misschien had gekund omdat er toen veel werk was, maar nu niet. Het antwoord op mijn vraag of de verhoging van de arbeidskorting minimaal eenzelfde effect sorteert aan de onderkant van het loongebouw als de SPAK en de VLW, is ronduit vaag. Het effect op het gedrag van werknemers en werknemers is moeilijk te bepalen. Is het feit dat de sociale partners de voorkeur geven aan vraagstimulering geen duidelijk signaal voor de regering?
De staatssecretaris heeft niet veel goede woorden over voor inkomensafhankelijke arbeidskorting als vervanging voor de SPAK en de VLW. Ik vind zijn argument, net als mevrouw Giskes, erg gezocht. De

angst voor een nivellerende werking is volgens mij groter dan de deugdelijkheid van de rest van de argumenten. Ik vind de benadering van de staatssecretaris eenzijdig. Hij heeft veel te weinig oog voor de minpunten van die generieke verhoging van de arbeidskorting en te weinig waardering voor de pluspunten van een inkomensafhankelijke arbeidskorting. Mijn fractie bepleit niet de afschaffing van de SPAK en de VLW, maar een modernisering ervan. Ik voel wel wat voor de gedachte om bijvoorbeeld bedrijven met minder dan 50 werknemers toch een SPAK te geven. Ik overweeg op dit punt een amendement in te dienen. Afschaffing van de jongeren-SPAK kan misschien wel op onze steun rekenen. De argumentatie op dit punt is wel overtuigend.
Gemeenten zullen ook pijn voelen door de afschaffing van de VLW en de SPAK omdat de bezuinigingen worden doorvertaald in de WSW-begroting. Vanaf 2004 zal daarvoor geen compensatie meer worden gegeven en de gemeenten mogen dus het gat van 82 mln euro – daar moet niet gering over worden gedacht – zelf dichten door nota bene efficiencyverhoging. Hoezo efficiencyverhoging in de WSW? Moet de gemeentelijke bijdrage worden verhoogd en de WSW-cao worden aangepast? Ik begrijp het afknijpen van de sociale werkvoorziening helemaal niet. Het lijkt me niet te verkopen. Ik pleit ervoor die pijn op lokaal niveau weg te nemen. Is de regering bereid op dit punt een handreiking te doen? Ik zal de Kamer zo nodig om een uitspraak hierover vragen.
Ik heb nog een opmerking over de armoedeval. Ik leid uit de stukken af dat de harmonisatie van het inkomensbegrip in inkomensafhankelijke regelingen de aandacht heeft van de regering. Ik weet nog goed dat ik mijn eerste begroting Sociale Zaken deed in 1994 en dat het toen ook al de aandacht van de regering had. Ik heb er daarna elk jaar om gevraagd en het had altijd de aandacht van de regering. Hoe lang moet het aandacht krijgen voordat er eens iets van komt?

Mevrouw **Gerkens** (SP): Voorzitter. De SP staat fronsend tegenover de verhoging van de arbeidskorting, vooral omdat deze vorm van arbeidskorting voor iedereen geldt en niet iedereen het nodig heeft. De SP-fractie had liever gezien dat er een andere regeling kwam. Waarom is er niet gekozen om een begin te maken met een inkomensafhankelijke ''terugtax'' of EITC? Ik vind net als mevrouw Giskes de argumenten die al zijn genoemd, namelijk het ontmoedigend effect op scholing – dat mij zeer bevreemdt omdat het volgens mij een wens van mensen zelf is en niets te maken heeft met dit soort regelingen – en het bevorderen van werken in deeltijd, niet echt steekhoudend. Misschien kan de staatssecretaris mij straks overtuigen.

De heer **Van As** (LPF): Voorzitter. Ik had twee vragen, die al door mevrouw Van Vroonhoven en mevrouw Giskes zijn gesteld. De ene vraag ging over de effectiviteit van de SPAK, de andere over het verschil tussen werkenden en niet-werkenden bij de arbeidskorting. Andere vragen heb ik niet.

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. Ik heb zo-even in algemene zin al opgemerkt dat wij ervoor zijn, specifieke regelingen te vervangen door algemene regelingen. Het zal dus niet verbazen dat wij ons goed kunnen vinden in de voorstellen van de regering om de SPAK en wat eromheen zit, te vervangen door een hogere generieke arbeidskorting. Wij zijn daar heel erg voor. Melkertbanen en wat daarop lijkt, daar houden wij niet zo van, maar dat is uit andere debatten al gebleken. Die banen hadden, gelet op hun definitie, allang weg moeten zijn. Daarom kunnen wij instemmen met dit onderdeel van het belastingplan.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Het is nog maar anderhalf jaar geleden dat ik samen met de VVD een wijzigingsvoorstel bij de begroting van Sociale Zaken indiende om de SPAK voor ouderen mogelijk te maken. Hoe heb ik het dan nu? Is wat toen is gedaan een vergissing geweest, of is dat oude politiek?

De heer **Hofstra** (VVD): Misschien was het een poging om van de verkeerde weg op de goede weg te komen, maar dat was dan geen handige poging.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Neemt u afstand van wat u toen samen met fracties van andere partijen, waaronder de ChristenUnie, hebt gerealiseerd?

De heer **Hofstra** (VVD): Ik neem niet nadrukkelijk afstand van wat u aanhaalt, want ik ken de situatie helemaal niet. Ik zeg wat mijn fractie vindt van het belastingplan op dit punt. Wij zijn voor deze verandering. Ook door de generieke arbeidskorting leidt dit belastingplan tot denivellering. Dat is helemaal niet zo erg, want deze dempt de zeer progressieve tarieven in dit land een beetje. Wij kunnen instemmen met dit onderdeel van het belastingplan.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik kan het laatste niet volgen, maar de VVD gaat nu wel met grote stappen vooruit; naar rechts kan ik beter zeggen. Wil de VVD-fractie elke maatregel om iets te doen aan het bevorderen van arbeidsmarktparticipatie aan de onderkant van de arbeidsmarkt schrappen? Ziet uw fractie daar helemaal niets meer in? Dat gaat een stap verder dan het standpunt dat uw fractie een paar jaar geleden heeft ingenomen. Het deed mij deugd dat de VVD-fractie toen altijd bereid was tot het geven van een aanzet om ervoor te zorgen dat mensen voor zichzelf kunnen zorgen. Nu hoor ik u eigenlijk zeggen dat iedereen het zelf maar moet uitzoeken.

De heer **Hofstra** (VVD): Dat heb ik niet gezegd. Wij moeten een oordeel geven over het belastingplan en op dit punt stemt mijn fractie in met de voorstellen. Volgens mij gaat er in dit land helemaal niets mis als wij het op deze manier organiseren.

Mevrouw **Giskes** (D66): De heer Hofstra is niet alleen voorstander van een generiek systeem, maar ook van een zo groot mogelijke grondslagverbreding. Je zou de arbeidskorting ook achterwege kunnen laten, dat is enorm grondslagverbredend. Waarom doen wij dat niet? Wat is volgens u het nut van de arbeidskorting?

De heer **Hofstra** (VVD): Op zichzelf genomen zou je dat kunnen overwegen, maar dan ontstaat er discussie over de vraag wat dan de goede tarieven zijn. Ik heb niet voor niets de opmerking gemaakt dat ik het niet zo erg vind dat de vaste arbeidskorting denivellerend werkt,

tegen de achtergrond van de nog steeds sterke progressie, ook al zijn wij de 72% van Den Uyl gelukkig te boven.

Mevrouw **Giskes** (D66): U was uit op grondslagverbreding.

De heer **Hofstra** (VVD): Jazeker, maar in afweging tegen het element dat ik zojuist noemde. De optimalisatie schuilt in beide.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. De arbeidskorting komt terug in het najaarspakketje. Voor de beoordeling daarvan ben ik even teruggegaan naar de miljoenennota. Daarin worden de verhoging van de nominale premie, de verhoging van het belastingtarief over de eerste schijf en de verhoging van de arbeidskorting gepresenteerd als een pakket, te weten de aanpak van de armoedeval. De verhoging van de arbeidskorting ten bedrage van 340 mln wordt uit het aanvullende pakket gehaald en toegevoegd aan het spaarloon. Ik had al grote moeite met het pakketje armoedeval, want alle mensen die de verhoging van de nominale premie voor hun kiezen krijgen, moeten inleveren. Dat geldt ook voor mensen zonder betaald werk. Dat geld komt via de arbeidskorting ten goede aan de werknemers. Die arbeidskorting wordt er nu uitgehaald en toegevoegd aan het spaarloon, waarvan wij allemaal weten dat de werknemers met de hogere inkomens er het meeste van profiteren. Per saldo is de operatie na dit weekend als volgt: bij de mensen met de laagste inkomens wordt geld weggehaald, vooral bij mensen met een uitkering. Die hebben geen spaarloon; die hebben helemaal niets. Dat geld gaat naar werknemers met over het algemeen behoorlijke salarissen, die behoorlijk wat kunnen aftrekken en die überhaupt geld hebben om het spaarloon te kunnen financieren. Dat is de politieke portee van het pakketje.

De heer **Hofstra** (VVD): U suggereert nu dat alle arbeidskorting vertrokken is, maar er blijft nog genoeg arbeidskorting over. Dit bedraagt ongeveer evenveel als het SPAK-bedrag dat vervalt. Uw stelling is dus onjuist.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Daar heb ik het helemaal niet over. Ik heb het over de 340 mln euro die het kabinet in het aanvullend pakket heeft uitgetrokken voor de aanpak van de armoedeval. Dat bedrag is gefinancierd uit de nominale premieverhoging. Er zat ook nog een tariefverhoging bij. Het belangrijkste is dat de nominale premieverhoging een financieringsbron was voor het kabinet in het kader van de verhoging van de arbeidskorting. Nu is de extra verhoging van de arbeidskorting dit weekend door het kabinet zelf, overleg hebbend met de sociale partners, geschrapt. Dat betekent, als je nu kijkt naar het totale pakket dat op tafel ligt, dat de mensen met de laagste inkomens fors moeten betalen voor de verhoging van de nominale premie. Dat hakt in hun koopkrachtbeeld. Zij moeten gaan betalen voor de herleving van het spaarloon, waar vooral de beter betaalde werknemers van profiteren. Ik heb hier buitengewoon veel moeite mee. Dat was ook niet de bedoeling. Het was de bedoeling om de armoedeval aan te pakken. Volgens mij zou dat op een verkeerde manier gebeuren, maar dat is vers twee. Nu verdwijnt de aanpak van de armoedeval en krijgen wij een verschuiving van koopkracht van mensen die het het slechtste kunnen dragen naar mensen die het over het algemeen heel redelijk kunnen dragen, zijnde de beter betaalde werknemers die überhaupt al geld hebben om een spaarloon te reserveren.

Mevrouw **Giskes** (D66): De minima waar u over spreekt, hebben echter ook geen arbeidskorting, want die werken niet.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat klopt. De portee van mijn verhaal is dat het nog erger wordt. Er zat in het oorspronkelijke pakket al een verschuiving van lasten van werkenden naar uitkeringsgerechtigden. Daar kwam het armoedevalpakket uit de miljoenennota, pagina 68, op neer. Nu komt er een nog sterkere verschuiving van lasten, terwijl de beter betaalde werknemers over het algemeen veel vaker in staat zijn om geld voor het spaarloon opzij te zetten en een hoger marginaal tarief hebben. Zij hebben nog een zeker profijt van de gedeeltelijke herleving van het spaarloon. Het wordt namelijk niet naar inkomensniveau geknipt. Die 788 euro, die nu maximaal fiscaal gefaciliteerd opzij mag worden gezet, wordt een bedrag van ongeveer 500 of 480 euro. Dat geld hebben die lage inkomens niet. Dat beeld wordt dus nog schever. Ik vind dat zeer bezwaarlijk.

Mevrouw **Giskes** (D66): Wat vindt u dan van de opstelling van de vakbeweging, die met dit alles akkoord is gegaan?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De vakbeweging is niet akkoord gegaan. De heer Hoogervorst zegt wel voortdurend dat er geen akkoord is, maar als het hem uitkomt is er wel een akkoord en is de vakbeweging akkoord. De vakbeweging heeft in een reactie op het belastingplan duidelijk aangegeven dat zij de verhoging van die nominale premie niet ziet zitten. Op dat punt voel ik mij zeer verwant met haar. Er ligt nu dus niet een akkoord op tafel waar wij ons aan hebben te houden. Daarnaast heeft de vakbeweging zich ook nadrukkelijk uitgesproken tegen de consequenties van alles wat er rond belastingen en premies gebeurt in 2003 voor de laagste inkomens.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): U doet nu net of de spaarloonregeling een soort koopkrachtmaatregel is, waarmee je koopkrachtplaatjes recht kunt breien. Het enige dat de spaarloonregeling doet, is je de mogelijkheid geven om via de werkgever geld te sparen, dat je op een ander moment weer in kunt zetten. Ik ben niet van mening dat met het spaarlooninstrument verschillen tussen werknemers moeten worden behandeld.

De **voorzitter**: Wij zullen straks pas over spaarloon spreken.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het kabinet maakt echter een koppeling met dit pakket en ruilt spaarloon en arbeidskorting tegen elkaar uit. Daarom ben ik erover begonnen. Het gaat mij er niet zozeer om hoe het kabinet het spaarloon wel of niet inzet als het gaat om het koopkrachtresultaat. Ik heb willen benadrukken dat hier sprake is van een rare verschuiving van lasten van beter betaalde werknemers naar mensen met een uitkering, zonder perspectief op betaald werk, die het werkelijk absoluut niet kunnen betalen. Dat verkeerde beeld stond al in de miljoenennota en wordt door dit

najaarspakketje alleen nog maar schever. Ik heb daar veel moeite mee.
Over de verschuiving van vraaggericht naar arbeidsgericht arbeidsmarktbeleid is al veel gezegd. Ik zal daar het mijne niet meer aan toevoegen, want dat is bekend. Ik vind het raar dat het nu ineens zo heftig gespeeld wordt, zeker als het gaat om de VLW. Ik vraag opnieuw naar de financiering van Melkertbanen, want daar worden zowel de SPAK als de VLW voor ingezet. In de stukken staat ook dat het budget voor die afdrachtsvermindering langdurig werklozen voor 90% terechtkomt in het gesubsidieerde circuit. Dan kun je volgens mij niet van verspilling spreken. Als je dat geld daar namelijk weghaalt, komen die werkgevers massaal in de problemen. Aan de begrotingskant, de Melkertregeling, de I/D-regeling, is ook sprake van een probleem. Volgens mij wordt het punt van de fiscaliteit, die op dit moment via de VLW de Melketiers ondersteunt, zwaar onderschat. Dat betekent dat er ook daar een probleem is. Ik heb in de schriftelijke behandeling al aangegeven dat de loonkostensubsidies en ook de toetrederskorting – wij waren daar absoluut geen voorstander van ...

De **voorzitter**: Gaat u verder. Er zijn wat collega's die op de klok wijzen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat is heel verstandig, maar ik ben nu even van mijn à propos.

De **voorzitter**: Ik vraag u om af te ronden.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): In het Strategisch akkoord was al afgesproken dat een deel van de besparing door de verschuiving van loonkostensubsidies naar arbeidskorting, voor de arbeidskorting zou worden ingezet. Deze afspraak was gemotiveerd vanuit het IBO-rapport. Hoe wordt het aanbodbeleid dan vormgegeven?
Daarbij komt het aspect van de EITC aan de orde; collega's hebben dat ook al gezegd. Men kent de voorliefde van mevrouw Giskes en mij voor de EITC en toen ik dat stukje las in de nota naar aanleiding van het verslag, kreeg ik bijna het idee dat een ambtenaar een ''opdrachtje tot afbranden'' had gekregen. Die beoordeling van de EITC is werkelijk zo onevenwichtig dat zij, ik zou bijna zeggen, Financiën onwaardig is. Het is echt volstrekte onzin om te roepen dat er een urencriterium noodzakelijk is. Bovendien wordt de indruk gewekt dat een urencriterium nieuw is in de fiscaliteit. Dat is niet zo. Er zijn vaker urencriteria gehanteerd, zoals bij de zelfstandigenaftrek – die je ook niet zomaar krijgt – waaraan een soort urentoets is verbonden. Er is echt naar argumenten gezocht om de EITC buiten de deur te houden. Ik vind dit heel raar, omdat de staatssecretaris hiermee vergeet om het nut van die arbeidskorting te verdedigen. Dat nut is er niet, aangezien de heer Heinsbroek die korting ook krijgt, terwijl hij er niets aan heeft. Ook wij krijgen die korting; het is dus echt weggegooid geld. Uit de analyses van het CPB, waarop het kabinet zich zo graag verlaat, blijkt keer op keer dat voor de arbeidsparticipatie de EITC een buitengewoon efficiënt instrument is. Ik heb het dan niet over het aantal gewerkte uren, want dat duikt hier ineens op, maar over de participatie. Die uitruil van loonkostensubsidies naar een EITC scoort vele malen beter dan de uitruil van loonkostensubsidies naar een arbeidskorting.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Voorzitter. Bij het vorige blok heb ik al gesproken over onze opvattingen over de modernisering van de arbeidsmarkt. Ik zou bijna zeggen: what's in a name? Is dit modernisering? Als ik de voorstellen van het kabinet bekijk, kan ik daar maar moeizaam een beargumenteerde modernisering in vinden. Ik vind eerder dat op een heel platte manier goede instrumenten worden afgeschaft en dat – de heer Vendrik wijst er ook al op – er wel op een heel gemakkelijke manier met argumenten wordt omgegaan. Ik noem in dit verband de arbeidskorting, de EITC en allerlei varianten daarop. Ik noem ook de SPAK, de VLW en varianten die daarvoor zijn bedacht in het arbeidsmarktrapport van het IBO, in een rapport van de SER en in een rapport van de Raad voor werk en inkomen. Wij hebben hierover bij de schriftelijke inbreng veel vragen gesteld. De antwoorden daarop hebben mij niet kunnen overtuigen. Bijvoorbeeld op basis van een analyse van het CPB over de denkbare alternatieven die er zijn geweest, moet ik constateren dat het kabinet uitgaat van de slechtst denkbare uitkomsten daarvan voor het creëren van werkgelegenheid voor laaggeschoolden. Bij de varianten die het kabinet in wil voeren, daalt de werkgelegenheid aan de onderkant met 7500 personen, terwijl bovendien de totale stijging van de werkgelegenheid het laagst is. Deze stijgt namelijk slechts met 400 personen, terwijl bijvoorbeeld bij een EITC de werkgelegenheid met 5000 personen stijgt. Een EITC op jaarloonbasis resulteert in een totale stijging van de werkgelegenheid met meer dan 16.000 personen. Kortom, in de nota naar aanleiding van het verslag worden wel heel veel cijfers genoemd, maar wij kunnen er net zo veel tegenover stellen. Ik ben dus allerminst overtuigd van de weg die het kabinet inslaat.
Als het dan toch om een arbeidskorting moet gaan, snap ik niet waarom het kabinet niet meer na wil denken over gerichte arbeidskortingen, met name tussen de 70% en 100% WML. Dat zou een echte modernisering van de arbeidskorting zijn, waardoor het met name voor alleenstaanden aantrekkelijk wordt om betaalde arbeid te verrichten. Ik ben benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris hierop.
Voorzitter. Het heeft onze voorkeur om de SPAK en de VLW te behouden. Als er nu iets te noemen is dat vruchten heeft afgeworpen voor het arbeidsmarktbeleid, dan is dat wel de VLW en ook de SPAK.
Voorzitter. Er zijn wat ons betreft wel varianten denkbaar voor de toekomst. Wij geven er de voorkeur aan om voor volgend jaar beide regelingen te behouden. Wij zijn graag bereid om met betrokkenen te kijken naar de wijze waarop we de regelingen kunnen stroomlijnen en moderniseren. De Raad voor werk en inkomen heeft een aantal concrete suggesties gedaan om de regelingen te bundelen in een fiscale loonkostensubsidie die hoger is, maar wel korter van duur. Ik vind dat een interessante suggestie. Ik begrijp niet waarom de regering, gezien het draagvlak dat hiervoor bij sociale partners en gemeentes bestaat, niet over deze optie wenst te praten.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Voorzitter. Mevrouw Bussemaker zegt dat als een instrument de laatste tijd zijn vruchten heeft afgeworpen, dit de VLW en de SPAK

zijn geweest. Bij de bespreking van het rondje hiervoor is een paar keer gezegd dat aan de effectiviteit van dit instrument getwijfeld kan worden. Waarop berust de constatering van mevrouw Bussemaker?

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Er zijn de laatste jaren verschillende onderzoeken verschenen, een onderzoek van het NEI, het IBO-arbeidsmarktrapport en het SER-rapport. Daaruit blijkt dat er vele banen zijn bijgekomen en dat met name het draagvlak om iets te doen voor laaggeschoolde arbeid vergroot is. Ik heb erbij gezegd dat er wat ons betreft wel te praten valt over verbetering en modernisering. Ik zie best dat er met name aan de SPAK iets verbeterd kan worden. Maar dit kabinet schaft simpelweg alles af en wil niet meer nadenken over de wijze waarop je aan de onderkant van de arbeidsmarkt tot verbetering kunt komen. Ik vind dat schandalig. Ik zeg: eerst verbeteren en moderniseren en dan pas afschaffen.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): We kunnen dus wel een beetje afdoen aan uw opmerking dat dit instrument zijn vruchten heeft afgeworpen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik heb gezegd: in vergelijking met de instrumenten die dit kabinet voorstelt. Ik heb al eerder gezegd dat de generieke arbeidskorting ook naar een Ed Maas en een Herman Heinsbroek gaat, die daar helemaal niet op zitten te wachten. Ik zeg: kabinet, doe iets in een periode waarin de werkloosheid oploopt. Wij vinden dat de prioriteit in deze economische situatie is om iets te doen aan de onderkant. Je moet dan niet beginnen met het afschaffen van deze maatregelen.
Voorzitter. Wij hebben in de schriftelijke inbreng vele vragen gesteld over de relatie tussen VLW en gesubsidieerde arbeid. Ik begrijp het antwoord van het kabinet niet. Op pagina 26 staat dat de bestaande VLW-rechten blijven voortbestaan en er verder geen problemen zijn. Dat komt omdat I/D-banen niet meer opgevuld worden. Met betrekking tot WIW-banen wordt gesteld dat de hoge inleenvergoedingen van organisaties die gebruikmaken van WIW-diensten gecompenseerd worden. Hoe dan? Blijkbaar moeten WIW-bedrijven daar zelf maar zorg voor dragen. Op onze vragen over de relatie tussen VLW en WSW, waaraan ook de heer Van Dijke refereerde, wordt geantwoord dat gemeenten daarvoor compensatie moeten trachten te vinden door efficiencyverhoging. Ik vind dat, gezien de problemen waar WSW-bedrijven de afgelopen jaren al mee te maken hebben gehad, absoluut geen zorgvuldig beleid. Ik begrijp niet dat de staatssecretaris dat zo gemakkelijk durft te verkondigen. Ik wil daarop graag een toelichting hebben. Ook voor ons geldt dat we het er niet bij laten zitten.
Tot slot in het rijtje: de VLW wordt ook gebruikt door een weliswaar klein maar heel sympathiek beleidsinstrument, de witte werksters. Hier is anders dan bij I/D-banen witten wel een adequate benaming. Het gaat om het regulier maken van zwart werk. Het afschaffen van de VLW heeft dan ook grote consequenties voor het voortbestaan van de projecten van de witte werksters. Is de staatssecretaris het met mij eens dat een kabinet dat illegale arbeid hoog op zijn agenda heeft staan, de instrumenten zou moeten aanreiken om dat werk te witten in plaats van te zeggen: die bedrijfjes zoeken het maar uit, wat betekent dat ze over de kop zullen gaan?
Het zal duidelijk zijn wat wij anders willen. Samen met de heer Vendrik hebben wij daarvoor al een aantal amendementen ingediend, waardoor de VLW en de SPAK overeind blijven. Ik zeg daarbij dat er wat ons betreft valt te praten over een modernisering van de fiscale loonkostensubsidies; dat is dus nog niet in de amendementen terug te vinden. Er is ook een amendement dat de generieke verhoging van de arbeidskorting schrapt, omdat wij denken dat dat geld beter kan worden ingezet.

De vergadering wordt van 16.25 uur tot 16.40 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik geef met betrekking tot het blok Modernisering en arbeidsmarkt het woord aan de staatssecretaris. Ik verzoek ook hem om rekening te houden met de beschikbare tijd en het feit dat wij om 23.00 uur gereed willen zijn.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zal proberen daar rekening mee te houden, ook door onderwerpen bij elkaar te pakken en herhalingen te voorkomen. Veel argumenten zijn reeds gewisseld. Daarom zal ik, mede gelet op de tijdsdruk die er op het behandelen van het belastingplan ligt, wat vaker verwijzen naar wat er in het plan staat.
Om te beginnen behandel ik de arbeidskorting in relatie tot de voorstellen voor een inkomensafhankelijke arbeidskorting, de EITC. Ik heb daar net al een aantal argumenten voor gegeven. Verschillende partijen hebben daar de kanttekening bij geplaatst dat hun vragen daarover niet adequaat of niet overtuigend beantwoord zijn. Dat kan ik niet helpen, omdat het ook een politieke invulling is of men iets als overtuigend ervaart of niet. Verder is gekeken naar het armoedevalbeleid. Ik bestrijd dat daar niet voldoende aan wordt gedaan. Ik onderstreep overigens dat ik van meet af aan bezig ben om de veelheid van inkomensafhankelijke regelgeving helder in kaart te brengen. Het armoedevalprobleem is namelijk naar mijn mening niet altijd even duidelijk, om de eenvoudige reden dat er regelingen op verschillende niveaus van de overheid bij betrokken zijn. De financiële relatie tussen de burger en de overheid dient dus op een veelheid van terreinen helder in kaart te worden gebracht. Het armoedevalbeleid kun je pas goed aanpakken wanneer je het goed in kaart hebt gebracht.
Het belangrijkste argument voor de arbeidskorting is het verschuiven van de marginale druk van de lage naar de hoge inkomens, want het is eenvoudigweg het verplaatsen van de armoedeval naar hogere inkomens. Een ander aspect is net al genoemd. Het leidt tot een rem op scholing. Scholing is immers niet meer zo aantrekkelijk op het moment dat je ziet dat je er niet meer op vooruitgaat. Die investering in menselijk kapitaal, waar wij allen voorstander van zouden moeten zijn, moet je entameren. Ik denk dat dit een negatief effect heeft op de arbeidsproductiviteit. Je remt ook de doorstroming op de arbeidsmarkt ermee af.

Mevrouw **Gerkens** (SP): U stelt hier iets wat ik in mijn vele jaren personeelswerk in ieder geval niet heb opgemerkt. Volgens mij gaan mensen zich scholen omdat zij zichzelf willen ontwikkelen en niet alleen omdat zij daar een betere

baan mee kunnen krijgen. Vaak is het zo dat zij met scholing hun eigen werk beter kunnen uitoefenen. Het argument dat hier genoemd wordt, kan ik niet delen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat is mogelijk. Wij hebben daar een andere mening over en die wordt meer budgettair, financieringstechnisch, ingevuld. Er is zeker gekeken naar de effecten van dergelijke maatregelen op het gedrag van mensen.
Een ander aspect betreft de uitvoeringssfeer. Er werd net een verband gelegd met de zelfstandigenaftrek, maar daar is van iets heel anders sprake. Daar vindt namelijk een registratie plaats van het aantal gewerkte uren. Dat dient in voorkomende gevallen minimaal 1225 uur te zijn voor toepassing van bepaalde regels. Dat is iets anders dan het registreren van het uurloon. In de uitvoeringssfeer is er dus een lastig obstakel.

Mevrouw **Giskes** (D66): U hebt gelijk dat het zelfstandigencriterium niet klopt. Bij de oplopende arbeidskorting die wij nu hebben, wordt er echter ook al gekeken of mensen dat verdiend hebben met deeltijdwerk dan wel anderszins als zij onder het minimumniveau zitten. Volgens mij kijken wij al of mensen in deeltijd werken.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat gebeurt op basis van tabellen. Er vindt geen uurloonregistratie plaats.

Mevrouw **Giskes** (D66): Volgens mij kom je niet aanmerking voor oploop als je als gevolg van deeltijdarbeid op dat inkomensniveau zit. Of wel?

De **voorzitter**: Ik stel voor dat wij hier eventueel straks nog een keer naar kijken en dat wij nu doorgaan. De staatssecretaris heeft het woord.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik ben ingegaan op de administratie per uur. Daarnet werd aangegeven dat de teneur van vragen die zijn beantwoord lijkt te zijn: maak maar iets wat het voorstel afbrandt. Men vond niet dat er voldoende argumenten zijn aangedragen om de conclusies te staven. Ik wijs erop dat datgene wat erin staat over het scholingsaspect – daar ging het zojuist specifiek om – gedragen wordt door het CPB-rapport en de Fiscale verkenningen. De ambtenaren die de antwoorden hebben gegeven, staan daarin dus niet alleen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De term afbranden heeft onder meer betrekking op de noodzaak die in de nota naar aanleiding van het verslag wordt toegekend aan EITC op uurloonbasis. Die noodzaak hoeft er helemaal niet te zijn, want je kunt ook heel goed een EITC op jaarloonbasis invoeren. Kennelijk wordt die optie niet overwogen. Daarmee wordt gekozen voor de administratief meest bewerkelijke variant om die vervolgens af te branden.
De staatssecretaris wil de fiscaliteit voortdurend toetsen op efficiëntie en effectiviteit. Als er één instrument om arbeidsaanbod te stimuleren niet efficiënt is, is het de arbeidskorting. Als hij streng wil zijn tegenover SPAK, VWL en andere échte belastinguitgaven – arbeidskorting is namelijk geen belastinguitgave – moet hij ook zien dat de korting die hij voorstelt, terechtkomt bij 7 miljoen mensen die daar niets aan hebben. De korting stimuleert niet tot extra scholing en stimuleert niet tot meer werk. Het is dus een inefficiënt instrument en die horde heeft hij zonder enige twijfel genomen. Ik confronteer de staatssecretaris met zijn eigen uitgangspunt dat het een efficiënt instrument moet zijn, en dat is het niet.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zal later bij de behandeling van de SPAK en de VWL terugkomen op de uitruil met de arbeidskorting waarvoor wij hebben gekozen en de reden waarom wij van mening zijn dat het wel degelijk een efficiënt instrument is.
Er zijn vragen gesteld over de hoogte van de arbeidskorting. De eerste vraag was: wat is de ideale hoogte van de arbeidskorting om de primaire doelstelling, namelijk een optimale doorstroming, te halen? De ideale hoogte van de arbeidskorting in absolute zin is in feite niet te geven. Dat weet u waarschijnlijk zelf ook wel. Zolang er een armoedeval bestaat en het mogelijk is door middel van een arbeidskorting een verschil aan te brengen tussen werkenden en niet-werkenden en een prikkel in te bouwen, kun je overwegen om de arbeidskorting in te zetten. Dat is het enige dat je kunt zeggen. Dat betekent dat de arbeidskorting niet tot in het oneindige kan worden verhoogd, maar dat een verdere verhoging wat ons betreft wel gewenst is. Wij hebben er niet alleen voor gekozen om dat bij het Strategisch akkoord in het basispakket te doen, maar wij maken er ook heel nadrukkelijk een keuze voor in het aanvullende pakket.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): En dat gaat er nu weer uit.

Staatssecretaris **Van Eijck**: U doelt nu waarschijnlijk op het voorstel dat in het overleg met de sociale partners is gelanceerd om de instandhouding van de spaarloonregeling voor 340 mln euro te bereiken door middel van de arbeidskorting. Ik begeef mij nu op glad ijs, maar ik heb zo-even een SMS'je gezien waarin stond dat de FNV...

De **voorzitter**: Ik weet niet of dat allemaal waar is, dus laten wij daar maar niet over speculeren. Het onderwerp spaarloon behoort tot het volgende blok, dus stel ik voor dat de staatssecretaris doorgaat met zijn betoog.

Mevrouw **Giskes** (D66): In plaats van het steeds verhogen van de arbeidskorting, kun je overwegen de combinatiekorting flink te verhogen, want daarmee bereik je een meer specifieke doelgroep. Je weet dan zeker dat je mensen bereikt die extra kosten maken als zij gaan werken, namelijk voor kinderopvang.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Wij behandelen dit punt natuurlijk geïsoleerd. Eigenlijk zou je het geheel breder willen bezien, omdat er allerlei andere redenen zijn waarom mensen gemotiveerd worden om te werken en daadwerkelijk weer aan het werk gaan. Het kabinet moet proberen het verschil tussen werken en niet-werken groter te maken en daartoe staan verschillende instrumenten ter beschikking. De door u genoemde combinatiekorting is een mogelijkheid. Wij hebben een heleboel mogelijkheden overwogen. Wij wilden die mogelijkheden uiteindelijk neerleggen in een levensloopbenadering. Daarbinnen zijn veel facetten aan de orde gesteld, al heeft die benadering niet die vorm gekregen die ons voor ogen stond. Onze afwegingen zijn

mede geënt op de behoefte om die levensloopregeling vorm te geven. Ik kom nu op de bedoeling van de aanpak van de armoedeval. Ik heb al eerder aangegeven dat de verhoging van de premie voor de Ziekenfondswet hier eigenlijk niet aan de orde is. Die vraag wil ik daarom overslaan.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Er is zoveel samenhang en de regering creëert die zelf in de miljoenennota op bladzijde 68. Die samenhang ontbreekt na dit weekend en nu zegt de staatssecretaris dat hij er niet op ingaat, omdat dit geen fiscaal onderdeel is.

De **voorzitter**: Ik heb de staatssecretaris eerder horen zeggen dat hij niet precies weet hoe de vork in de steel steekt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik heb het niet over de actualiteit, maar over het voornemen van het kabinet om de nominale premie voor aanvullende pakketten te verhogen. Dit moet 718 mln euro opleveren.

De **voorzitter**: Er is al eerder gereageerd op de krantenberichten van vandaag. Het woord is aan de staatssecretaris.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dit is echt iets anders. Dit zijn twee verschillende dingen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik wil op dit punt terughoudend zijn, omdat zo veel dingen in onderlinge samenhang moeten worden bezien. Dit geldt ook voor de wijze waarop het beleid met betrekking tot de armoedeval gestalte krijgt. Dit geldt ook voor zaken als Melkertbanen en dergelijke. Mede gelet op het feit dat zojuist is afgesproken dat wij ons zullen concentreren op het belastingplan, heb ik mijn antwoord zo geformuleerd als ik heb gedaan.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik vraag de staatssecretaris in te gaan op een specifieke verhoging van de arbeidskorting voor werkenden met een jaarloon tussen 70% en 100%. Ik begrijp dat hij voorstander blijft van een generieke arbeidskorting, maar dit zou een aanvulling kunnen zijn die het met name voor alleenstaanden aantrekkelijker maakt om van een uitkering naar de arbeidsmarkt te gaan.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik verwijs naar het algemene standpunt dat wij eerder hebben verwoord. Ik denk dat het zinloos is nu weer in te gaan op specifieke vragen naar de schuif tussen 70% en 100% of tussen 70% en 130% met alle effecten daarvan. Wij hebben niet de politieke keuze gemaakt voor een income tax credit of een inkomensafhankelijke arbeidskorting. De argumenten blijven hetzelfde. Het zal zeker waar zijn dat die schuif een bepaalde doelgroep betreft, maar dit past niet in het beleid dat wij hebben ingezet.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Het gaat hier wel om een hele duidelijke doelgroep, namelijk alleenstaanden. De visie van dit kabinet is mijn visie niet, maar ik probeer wel mee te denken. Het zou zeker binnen het kabinetsbeleid passen om ook voor alleenstaanden het werken aantrekkelijker te maken.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Uiteindelijk is de arbeidskorting ingevoerd door de Partij van Arbeid. Bij de invoering van de belastingherziening in 2001 was de Partij van de Arbeid de grootste voorstander van de arbeidskorting.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Wij zijn niet tegen de arbeidskorting op zich. Daarom heb ik ook een vraag gesteld over de specificering. Wij richten ons op het totaalplaatje, maar dit kabinet komt precies aan die dingen waaraan wij veel meerwaarde hechten zoals de stimulering van laaggeschoolde arbeid en het specificeren van de arbeidskorting. Wij zijn daarvan al heel lang voorstander.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Mevrouw Bussemaker heeft een specifieke vraag gesteld over werkenden met een jaarloon tussen 70% tot 100%. In het totale inkomensbeeld is duidelijk onderkend dat bepaalde doelgroepen meer getroffen werden dan het kabinet wenselijk achtte. In die zin is er bijvoorbeeld een tegemoetkoming geweest. Ik verwijs hierbij voor de volledigheid naar de memorie van toelichting bij het Belastingplan 2003 deel I, pagina 7, Aanvullende maatregelen voor AOW'ers en sociale minima. Het heeft weinig zin om dat hele verhaal nu aan de Kamer voor te leggen, maar ik zeg wel dat het bij het uitstippelen van het beleid niet de bedoeling geweest om specifiek via een arbeidskorting door de 70/100-variant tegemoet te komen aan alleenstaanden. Wij hebben evenwel onderkend dat er aanvullende maatregelen voor AOW'ers en sociale minima noodzakelijk waren. Daarvoor hebben wij een politieke beleidskeuze gemaakt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Deze opmerkingen nopen opnieuw tot een vraag. Het kabinet gaat niet in op het punt dat mevrouw Bussemaker volgens mij terecht maakt. Sterker nog, het kabinet gaat de andere kant op. In het voorstel krijg je de facto bij 92% WML volledige arbeidskorting. Het staat allemaal keurig beschreven. Verder wordt het punt weggelegd. De mensen die tussen 92% en 100% WML verdienen hebben de komende jaren niets aan de verhoging van de arbeidskorting, omdat het punt van de maximale korting verder weg gelegd wordt. De verhoging slaat neer bij mensen die de maximale korting krijgen. Ons punt is dat je het naar voren moet halen, want dan doe je echt iets aan de armoedeval, in het bijzonder voor alleenstaande uitkeringsgerechtigden die werk aanvaarden. De staatssecretaris kan toch ingaan op de vraag waarom hij rechtsaf en niet linksaf slaat? Wij weten dat hij keuzes heeft gemaakt, want daar spreken wij juist over. Waarom doet hij het?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik ondersteun de etiketten ''linksaf'' en ''rechtsaf'' niet, zeker niet in dit kader. Ze worden ingegeven door nu geïsoleerd naar één maatregel te kijken. Ik heb er al eerder op gewezen. Ook voor het armoedevalbeleid is er een breed pakket aan maatregelen neergelegd. Ik wijs ook op de brief die de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft gestuurd over het overleg dat wij met de sociale partners hebben gehad. Daarin werden ook Melkertbanen genoemd. Daarbij is overigens ook de term ''witte'' gebruikt; misschien kunnen wij straks nog even praten over de vraag in hoeverre dat terecht was. In het totale beleidspakket is nu eenmaal gekozen voor een bepaalde aanpak. Ik kan mij best voorstellen dat de Kamer er nu een onderdeel uithaalt en daarbij de specifieke vraag stelt waarom er gekozen is wat er is gekozen op dat onderdeel. In het totale beleidspakket leidde dit

namelijk tot een evenwichtige uitkomst. Dat is de visie van het kabinet. Als men het met die visie niet eens is, kan ik alleen maar zeggen dat wij op dat punt geen overeenstemming hebben.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik was zo blij dat de heer Hoogervorst de term ''witte'' in verband met Melkertbanen onmiddellijk zou schrappen. Nu hoor ik de staatssecretaris echter weer zeggen dat daar over gepráát moet worden. Ik stel voor om die term vanaf nu niet meer te gebruiken, want ik vind hem echt ongepast. Voor het overige zijn wij het inderdaad oneens.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Laat volstrekt helder zijn dat het niet de bedoeling is om die term met terugwerkende kracht opnieuw in te voeren. Er moet bekeken worden wat er precies met die banen gebeurt. Maar goed, die discussie voert nu te ver. Zojuist hebben wij haar bovendien urenlang met de sociale partners gevoerd.
Voorzitter. Ik heb een aantal opmerkingen over de modernisering van de SPAK en de vragen die daarover zijn gesteld in het kader van de VLW. Daar waar de Kamer ons enigszins verwijt wat laconiek te zijn omgegaan met de schriftelijke vragen over de income tax credit in de nota naar aanleiding van het verslag, moeten wij constateren dat wij ook nu niet te onzorgvuldig zijn omgegaan met de bevindingen over de SPAK en de VLW. Anders zou je te snel tot de conclusie komen dat er gewoon beleid op afgestemd is dat niet weloverwogen is. Dat is beslist niet het geval.
Naar de effectiviteit van de SPAK is een aantal studies verricht, waarbij de geschatte omvang ervan varieerde. In het interdepartementaal beleidsonderzoek Toekomst van het arbeidsmarktbeleid dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in september 2001 heeft aangeboden, is de SPAK nadrukkelijk bekeken. Een van de aanbevelingen die in het eindrapport van het onderzoek zijn gemaakt, is een omzetting van de SPAK in een stimulering van het arbeidsaanbod door verhoging van de arbeidskorting te overwegen. In het IBO wordt dat dus heel nadrukkelijk naar voren gebracht.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Dat is voor deze specifieke doelgroep, het is niet generiek. Je komt dan toch weer terecht bij een instrument dat op een doelgroep is gericht.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het gaat om de effectiviteit van een instrument waarvan het de bedoeling is om een bepaalde doelgroep aan het werk te krijgen en de mate waarin dat succes oplevert. In het belastingplan en in de memorie van toelichting heb ik cijfers gegeven omtrent de insteek om dat indertijd te realiseren en de mate waarin dat gelukt is.
De SPAK is een specifieke maatregel en de arbeidskortingen een generieke; dat is voor ons beiden duidelijk. Op het moment waarop wij in zijn algemeenheid arbeidsparticipatie willen stimuleren werkt de arbeidskorting beter dan de SPAK-regeling. Als u bereid bent, een stuk van die effectiviteit op te offeren om specifiek aan de onderkant van het bouwwerk mensen te stimuleren om aan de slag te gaan, offert u buitengewoon veel op, gezien het oordeel over de SPAK dat het niet zo'n effectief instrument is. Concreet: het effect van de SPAK-regeling op de werkgelegenheid is niet groot. Minder dan 8% van de laagbetaalden zou anders niet aan het werk zijn gekomen.
Ik memoreer een gesprek dat ik heb gevoerd met LTO Nederland en met MKB Nederland. Men ziet niet graag dat de SPAK wordt opgeofferd. Mijn vragen luidden toen: waarop baseert u dat en in hoeverre is uit beleidsonderzoeken bekend geworden dat de maatregelen niet effectief blijken te zijn? Men meende dat men nogmaals van gedachten moest wisselen over de vraag of de oorspronkelijke opinie klopte met de uitslagen van de onderzoeken.
Niet iedereen sprak overigens in negatieve zin over de SPAK. D66 en andere partijen zijn wel er wel degelijk een voorstander van dat de SPAK wordt afgeschaft.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Ik ben niet de woordvoerder van degenen die opmerken dat er niets aan de SPAK te verbeteren valt. Ik heb hiertoe concrete voorstellen gedaan en ik wil graag dat u daarop ingaat. Zo stelde ik voor om voor bedrijven met maximaal 50 werknemers de jongeren-SPAK af te schaffen. Ik ben bereid tot modernisering. De staatssecretaris gaat echter voorbij aan het gegeven dat je, bij een dergelijke generieke maatregel, de specifieke doelgroep die wij een duwtje in de rug willen geven niet bereikt met het instrument dat op die groep was toegesneden.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik wil mij hierbij aansluiten. De staatssecretaris verwijst naar het IBO-arbeidsmarktrapport, maar niet naar de SER en de Raad voor werk en inkomen die modernisering van loonkostensubsidies bepleiten. Ik heb hiertoe voorstellen gedaan om volgend jaar te bekijken hoe met de betrokken organisaties stroomlijning en modernisering kan worden bereikt. Beperk het misschien in tijd, maar verhoog het bedrag, zodat het effectiever werkt. Er is nog een variant te bedenken door het in tijdsduur, het aantal minimum uren dat mensen moeten werken, te beperken en door het aan de omvang van bedrijven te koppelen. Wilt u serieus overwegen of dit betere mogelijkheden zijn om aan de onderkant van de arbeidsmarkt gericht beleid te voeren?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Beide vragen liggen in elkaars verlengde en slaan op de effectiviteit van de SPAK en de mogelijkheid van modernisering om deze regeling meer op specifieke doelgroepen te richten. Op beide vragen wil ik hetzelfde antwoord geven. Wij hebben inzake de SPAK-regeling ervoor gekozen een aantal zaken op orde te krijgen via de opschoning en de stroomlijning. Daardoor vindt ongeveer 15 mln euro aan besparing plaats in de administratievelastensfeer voor het bedrijfsleven. Kijkend naar het totaal van de gelden die daarvoor worden uitgereikt is dat een behoorlijk bedrag.
Ik wijs erop dat de jongeren-SPAK wordt afgeschaft en dat de rest gefaseerd wordt afgeschaft. Verder wijs ik op de andere maatregelen die het kabinet neemt voor de onderkant van de markt. Anders lijkt het namelijk alsof wij nu met één fiscale regelgeving een bepaalde doelgroep treffen waarbij wij zeggen dat wij daar eigenlijk bedrogen uitkomen, terwijl er bij bijvoorbeeld Sociale Zaken andere maatregelen worden genomen die juist de onderkant van die markt tegemoet komen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Dan moet de staatssecretaris hier man en paard noemen, want ik heb de begroting van Sociale Zaken van A tot Z gelezen en ik kan daar geen concrete initiatieven op dit vlak in ontdekken.

Staatssecretaris **Van Eijck**: U heeft die begroting bestudeerd, maar waar ik het specifiek over heb – dat is wellicht in een wat ander daglicht komen te staan – is datgene wat ook in het kader van het overleg met de sociale partners is besproken, namelijk de wijze waarop wij bijvoorbeeld met de Melkertbanen kunnen omgaan. Als er ergens iets aan de onderkant zit, dan is het dáár.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Met alle respect wijs ik erop dat de staatssecretaris initiatieven van onze kant met betrekking tot het behoud van de doelgroepbenadering afschiet met een verwijzing naar concrete maatregelen bij de begroting. Dan moet hij ook die maatregelen noemen en anders zijn opmerkingen in onze richting met betrekking tot het behoud van een deel van de SPAK in een ander licht plaatsen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: De opmerking die ik heb gemaakt over het behoud van de SPAK kan ik niet in een ander licht plaatsen omdat ik die heb gemaakt op basis van een groot aantal argumenten. U bedoelt waarschijnlijk één specifiek argument, namelijk de kanttekening die ik maak als er van uw zijde wordt aangegeven dat het een specifieke doelgroep betreft die aan de onderkant van het loonbouwwerk zit en waarvoor je toch zo'n maatregel in stand zou moeten houden. Op zo'n moment zeg ik tegen u dat je dat niet geïsoleerd alleen maar voor de SPAK moet bezien, maar dat je daar het totale kabinetsbeleid op zou moeten afrekenen. Als u zegt dat wij hier dan ook moeten praten over alles wat daarover bij Sociale Zaken wordt aangegeven, dan is mijn antwoord dat ik dit alleen als indicatie heb gegeven omdat bij datgene wat wij net achter de rug hebben, het overleg met de sociale partners, een aantal van dit soort zaken ook naar voren is gebracht door de werkgevers- en de werknemersorganisaties.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik kan er nog steeds geen chocolade van maken. De staatssecretaris verwijst naar Sociale Zaken en naar de Melkertbanen, maar het enige wat er in de begroting van Sociale Zaken zit, is het bezuinigen op de gesubsidieerde arbeid, op I/D-banen en WIW-banen en bovendien met gevolgen voor de sociale werkvoorziening. En dan zegt de staatssecretaris hier: wij schaffen de SPAK af omdat wij dáár iets extra's gaan doen? Dat kan hij echt niet maken, want de regering schaft twee keer dingen af: hier de SPAK en de VWL en bij Sociale Zaken wordt er bezuinigd op gesubsidieerde arbeid.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Die relatie heb ik niet gelegd. Ik heb niet gezegd dat hier de SPAK wordt afgeschaft vanwege het feit dat er elders maatregelen worden genomen die de onderkant van het inkomensbouwwerk tegemoet komen. Die conclusie mag u, denk ik, niet trekken, want die relatie heb ik zo niet uitgesproken. Wij praten hier met elkaar over maatregelen die een specifieke doelgroep treffen en dan wordt er geïsoleerd ten aanzien van de SPAK de vraag gesteld wat dit kabinet in zijn algemeenheid doet met betrekking tot de laagst betaalden. Welnu, daarvan heb ik aangegeven – dat baseerde ik op het overleg met de sociale partners – dat daar wel degelijk oog voor is en dat wij daarover in gesprek zijn. Het is niet zo dat u dit dan geïsoleerd moet beschouwen. Overigens is het bedrag van de administratievelastenverlichting inderdaad 15 mln euro en dat komt ook weer ten goede aan het MKB; ik zeg dit mede in reactie op de opmerking dat het MKB eronder lijdt.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Wij zitten hier niet voor het MKB; wij zitten hier om iets aan de onderkant van de arbeidsmarkt te doen.

De **voorzitter**: Uw punt is duidelijk, mevrouw Bussemaker. U heeft nu een antwoord gekregen, ook al is het niet het antwoord dat u wilt horen.

De heer **Van As** (LPF): Ik heb een punt van orde. Ik heb aan de hand van de vragen die mevrouw Bussemaker en ook de heer Van Dijke hebben gesteld, de schriftelijke beantwoording van de vragen er eens bij gepakt. Ik zou de geachte commissieleden willen verwijzen naar de bladzijden 26 en 27, want daar krijgen zij antwoord op de vragen die zij hier stellen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik begon juist mijn inbreng met erop te wijzen dat die antwoorden niet goed waren.

De **voorzitter**: Mijnheer Van As, soms is het politiek wenselijk om iets nog even te onderstrepen. U heeft gelijk als u de collega's vraagt, zo nu en dan puntig te zijn en niet te blijven herhalen. Ik zal geen herhalingen meer toestaan vanaf nu. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Voorzitter. Wij komen aan de VWL, de afdrachtvermindering voor langdurig werklozen. Dit is een tijdelijke fiscale tegemoetkoming ten behoeve van de langdurig werklozen. Ook te dien aanzien hebben wij het met elkaar gehad over de effectiviteit ervan. Ik wijs weer op het IBO naar de toekomst van het arbeidsmarktbeleid. Daarin wordt weliswaar gezegd dat het netto-effect van die VLW groter lijkt dan dat van de SPAK, maar dat dit voornamelijk aan de samenloop met gesubsidieerd werk ligt. De VLW is dan wel een generieke fiscale regeling waar overigens ook particuliere werkgevers een beroep op kunnen doen, maar die regeling wordt voornamelijk ingezet als additionele financieringsbron voor gesubsidieerde arbeid.
Voor onze argumenten om de afdrachtvermindering voor langdurig werklozen tegen het licht te houden en samen met de SPAK af te schaffen, verwijs ik naar de argumenten die ik zo-even heb aangereikt voor de SPAK.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Uit de eerdere antwoorden heb ik überhaupt geen antwoord op mijn vragen kunnen halen, dus het stelt me niet tevreden dat er wordt verwezen naar iets wat niet gezegd is. Ik heb gevraagd naar de specifieke betekenis van zowel de VLW als de SPAK voor de gesubsidieerde arbeid. Bij Sociale Zaken en Werkgelegenheid zit er namelijk al een taakstelling in de uitgavensfeer, want op ID en WIW wordt al beknibbeld. Dit leidt dus tot een zeer forse additionele aanslag op het budget dat voor de Melkertiers beschikbaar is. Zou het niet verstandig zijn om nog eens te

vertellen hoeveel die nu bedraagt en wat de gevolgen ervan zijn? Op deze manier dreigt het namelijk echt van de tafel te vallen.

Staatssecretaris **Van Eijck**:
Voorzitter. Ik begrijp niet waarom dat bedrag zoveel hoger zou zijn dan het bedrag dat gemoeid is met de gefaseerde afschaffing van de SPAK. Bij de SPAK gaat het uiteindelijk om 237 mln euro en bij de afschaffing van de afdrachtvermindering voor langdurig werklozen om 52 mln euro. Ik begrijp derhalve niet dat het bij die VLW om een veel groter belang zou gaan, want het bedrag dat is gemoeid met de afschaffing van de SPAK is aanzienlijk hoger.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat was mijn punt niet. Het gaat erom dat van het VLW-budget van 52 mln euro bijna 90% naar gesubsidieerde arbeid gaat. Ik neem aan dat er ook van de SPAK een vergelijkbaar of iets lager bedrag naar die sector gaat. En er is veel rumoer rond de Melketiers. Het loopt dus niet alleen via de uitgavenkant, maar er wordt via de fiscale weg ook grofweg 100 mln euro weggehaald bij de gesubsidieerde arbeid. Zie ik dat goed en, zo ja, wat zijn de consequenties daarvan voor de toekomst van de gesubsidieerde arbeid? Dat wil ik graag weten, want dat dreigt elke keer veronachtzaamd te worden in het debat omdat wij het dan alleen maar hebben over de uitgaven die verantwoord worden bij de begroting van SZW. De fiscale route is echter ook heel belangrijk.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Die vraag is ook aan de orde geweest in de nota naar aanleiding van het verslag. Er is inzicht gevraagd in de wijze waarop de VLW en de SPAK gebruikt worden in de WSW-regeling. In het antwoord op bladzijde 24 wordt precies aangegeven hoe de 82 mln euro die de gemeenten voor de VLW en de SPAK ontvangen, worden aangewend. Ik weet niet of die vraag nog nadere beantwoording behoeft. Het kan ook zijn dat de heer Vendrik meer inzicht wil in de wijze waarop de Melkertbanen in dat verband worden gefinancierd. Er is geen onderlinge samenhang, maar het ministerie van SZW heeft wel voorgesteld om 81 mln euro aan te wenden om de Melkertbanen te witten of te echten.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ze zijn al echt.

De **voorzitter**: Laten wij dat nou niet doen, want anders krijgen wij het belastingplan er vandaag niet doorheen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat is jammer, want het is een heel goed plan van het ministerie van SZW om daar op die manier vorm aan te geven. Ik zal mij echter inhouden. Het is niet anders.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): De heer Van Dijke en ik hebben nog gevraagd naar de WSW en de witte werksters.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik wil u vragen of ik daar later op mag terugkomen. Er moet namelijk even worden uitgezocht in hoeverre daar een link tussen is. Ik weet overigens precies waar u op doelt. U krijgt daar dus nog antwoord op.
Ik ga nog even in op de toetredingskorting en de stelling dat de vergroting van het arbeidsaanbod bijdraagt tot lastenverlichting en loonmatiging. Het is de vraag of de toetredingskorting heeft bijgedragen aan de verhoging van het arbeidsaanbod. Bij het opzetten van die regeling was het de bedoeling om de toetredingskorting als een eenmalig bedrag uit te keren. Later werd gezegd dat dit niet handig was, omdat als iemand die toetredingskorting heeft genoten, het vervolgens maar de vraag is of hij dat werk continueert. Er is toen besloten om het bedrag te splitsen en het in twee termijnen te betalen. Dat geeft een beetje aan dat er toch de neiging was om uit te gaan van een gebruik dat niet was beoogd en dat de regeling dus fraudegevoelig was. Het is ook maar de vraag, in hoeverre de toetredingskorting heeft geleid tot een hogere arbeidsparticipatie. Het is een regeling die uitvoeringstechnisch nogal complex is en die niet structureel van aard was. Bovendien was de regeling niet generiek. Ik weet dat wij daarover van mening kunnen verschillen, omdat sommigen niet-generieke, specifieke regelingen charmant vinden. Ik ben echter van mening dat een meer generieke benadering de voorkeur heeft boven een specifieke benadering.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): De staatssecretaris zei dat hij terug zou komen op de vragen over de WSW en de ''witte werksters''. Mijn opmerking inzake de WSW was dat er een gat van 82 mln euro valt dat de gemeenten via efficiency-maatregelen moeten dichten. Ik vind dat onacceptabel en ik heb de staatssecretaris gevraagd of hij de gemeenten op dat punt een handreiking kan geven.
Daarnaast heb ik gevraagd hoe het zit met het inkomensbegrip bij de inkomensafhankelijke regelingen, dus met de harmonisatie van het begrip inkomen. Er wordt al acht jaar toegezegd dat hier duidelijkheid over zou moeten worden gegeven en ook in dit stuk wordt weer gezegd dat het wel erg nodig is. Wij komen echter niet veel verder, terwijl het toch essentieel is.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Mijn excuses dat ik de vraag over het harmoniseren van het inkomensbegrip niet heb beantwoord. In de loop van de tijd zijn verschillende gremia bezig geweest met de begrippen inkomen, bruto-inkomen, onzuiver inkomen, zuiver inkomen, fiscaal inkomen, brutoloon en al die andere begrippen meer. De heer Van Dijke zegt dat al lang is toegezegd dat tot harmonisering zou worden gekomen. Ik verwijs hem naar het rapport-Walvis, waarin een discussie op gang is gekomen tussen Sociale Zaken en Financiën om te komen tot het steeds verder naar elkaar toebrengen van die begrippen. Het is immers verwarrend en niet nuttig dat in alle gevallen verschillende begrippen worden gebruikt. Wij hebben het eerder gehad over het harmoniseren van het winstbegrip in Europees verband, het rapport van elf jaar geleden van mevrouw Scrivener. In dit geval moet een veel kortere periode in ogenschouw worden genomen. Ik begrijp uw hartenkreet. Ik heb intern afgesproken dat wat mij betreft ook na deze kabinetsperiode zoveel mogelijk zal worden gestreefd naar het op één lijn brengen van die loonbegrippen en als dat er geen uniform loonbegrip is voor bepaalde onderdelen, dit gerechtvaardigd wordt in de uitvoeringssfeer of in andere zaken.
Ik kom toe aan de tweede vraag over de 82 mln euro. Beantwoording daarvan zou erop neerkomen dat ik het stukje onder aan bladzijde 24, waarin die vraag concreet is beantwoord, ga voorlezen, want

daarin staat die hele uitleg. Ik zie dat de voorzitter dat niet raadzaam vindt.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Daar gaat het mij niet om. Het gaat mij om het politieke punt dat u een gat schiet in de begrotingen van de gemeenten, wat moet worden opgevuld door efficiencymaatregelen. Na wat in de afgelopen jaren in de WSW is aangericht, leidt dat ertoe dat zij mensen uit de WSW moeten knikkeren. Met andere woorden: ik vind dat een asociale maatregel, zodat ik u vraag of u de gemeenten wilt compenseren voor het gat dat daar wordt geslagen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: De kwalificatie die u daaraan geeft, zal ik niet volgen. Ik zal kijken, in hoeverre ik daarop straks nog terugkom.

De **voorzitter**: Waarmee het blok Modernisering van de arbeidsmarkt is behandeld. Het volgende blok heet Combinatie van werk; levensloop- en spaarloonregeling. In de afgelopen uren is daarop al regelmatig ingegaan. Kijkend naar de indicatieve en werkelijke spreektijden stel ik voor dat u maximaal vier minuten per spreker gebruikt.

De heer **Hofstra** (VVD): Geldt dat ook voor die leden die nog ver binnen hun spreektijd zitten? Ik stel deze vraag om precedentwerking te voorkomen.

De **voorzitter**: Ik zal hiermee met beleid omgaan.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. U zegt terecht dat er over dit onderwerp al veel is gewisseld, ook onlangs bij de algemene financiële beschouwingen. Daarbij zijn toen al flink wat conclusies getrokken, waaronder die dat wij per 1 januari 2003 geen nieuwe levensloopregeling zullen hebben. Op verzoek van mijn fractie is nog eens bevestigd dat de bestaande regelingen op het gebied van de financiering van de loopbaanonderbreking, de afdrachtvermindering in verband met ouderschapsverlof en de bestaande fiscale verlofspaarregelingen intact blijven. Ik vind het belangrijk om dat in dit overleg nogmaals te bevestigen, want uit de nota naar aanleiding van het verslag maak ik op dat men nog een beetje achter de feiten aanliep. Tegen de heer Van As zeg ik, dat ik de nota heb gelezen en naar aanleiding daarvan vragen stel. In de nota ben ik overigens niet zo heel vaak de naam van de LPF tegengekomen.
Ik benadruk dat de fractie van D66 de afgelopen jaren steeds heeft verkondigd dat er goede voorzieningen moeten zijn voor mensen die flexibeler invulling willen geven aan de relatie tussen arbeid en nietarbeid, soms gerelateerd aan zorg, maar niet alleen daaraan. Het onderwerp is inmiddels verworden tot de combinatie van werk en levensloop. Mijns inziens valt het werken ook binnen de levensloop. Wij moeten derhalve niet doen alsof daartussen een verschil bestaat, in de trant van: ik ga werken of ik ga ''levenslopen''. Wezenlijk in de discussie is de erkenning van het belang van deze zaken. Een en ander is in de vorige periode in gang gezet door staatssecretaris Verstand, bijvoorbeeld met de regelingen die ik noemde. Het is een goede zaak dat het kabinet erkent dat er iets moet gebeuren, maar ik ga twijfelen als ik zie wat er feitelijk van terechtkomt en als ik probeer te duiden wat men nu echt voor ogen heeft. Al eerder in de discussie heb ik aangegeven dat het mij niet helder is waarom er de ene keer een duidelijke link wordt gelegd tussen spaarloon enerzijds en levensloopregeling anderzijds en de andere keer niet. Op blz. 58 van de gedrukte versie staat bijvoorbeeld dat er geen enkele relatie is, inhoudelijk noch budgettair. In de onderhandelingen met de sociale partners wordt die link echter wel degelijk gelegd en beschouwt men het ook als uitruilbare zaken. Tegelijkertijd speelt de discussie rond het Witteveenkader, waarmee men ook nadrukkelijk een link legt.
Ik ben blij dat de discussie een jaar wordt verschoven, zodat wij uitgebreid de tijd hebben om over een definitieve regeling te praten. Wel vraag ik de staatssecretaris de Kamer op korte termijn een notitie te sturen over de mogelijkheden die de combinatiekorting biedt, niet alleen in het kader van dit levensloopverhaal, maar ook in het kader van alles wat er verder wordt verzonnen rondom kinderopvang en de financiering daarvan. Mijn fractie vindt dat ervoor moet worden gezorgd dat betrokkenen, in dit geval ouders, zelf over voldoende financiële middelen voor kinderopvang beschikken om te kunnen werken. De combinatiekorting voorziet daarin, omdat deze niet inkomensafhankelijk is en gebaseerd is op de erkenning dat iedereen die werkt en de zorg heeft voor jonge kinderen daarvoor een financiële tegemoetkoming moet krijgen. Die bedraagt nu nog maar € 190 per jaar. Deze korting kan wel twee keer aan een huishouden worden toegekend, maar wij vinden het bedrag nogal laag en zouden graag zien dat de korting wordt verhoogd, desnoods door een deel van de algemene arbeidskorting in te leveren, waarover wij het zojuist uitvoerig hebben gehad. Dan kom je tot een gerichtere stimulering voor mensen om de overstap te maken van niet werken naar werken. Daar hebben wij het steeds met zijn allen over.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Heeft de combinatiekorting geen betrekking op een heel andere systematiek? Enerzijds is er de levensloopregeling, waarin je spaart via je werkgever. Anderzijds is er de combinatiekorting, met behulp waarvan je bij wijze van spreken een soort subsidie krijgt van de overheid in de vorm van een soort heffingskorting. Daar komt bij dat de combinatiekorting volgens mij een veel beperkter doel nastreeft dan de levensloopregeling. De levensloopregeling is voor een veel breder aantal doelen inzetbaar.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Zou het niet logischer zijn om in plaats van de combinatiekorting te verhogen, de aftrek die wij straks in de Wet basisvoorziening kinderopvang gaan bespreken, te verhogen? Dat garandeert ouders namelijk dat zij de kosten voor opvang van kinderen kunnen aftrekken. Dat is volgens mij precies wat u wilt.

Mevrouw **Giskes** (D66): In antwoord op de vraag van mevrouw Van Vroonhoven wil ik zeggen dat ik helemaal niet probeer te doen alsof de combinatiekorting in plaats van de levensloopregeling kan komen. Ik vraag alleen naar aanleiding van het onderwerp levensloop ons een notitie toe te doen komen waarin staat hoever je kunt en wilt gaan met die combinatiekorting. Daarmee kun je namelijk gerichter de overgang van niet werken naar werken stimuleren. Dat raakt aan het onderwerp arbeid en zorg, maar het

komt niet in de plaats van de levensloopregeling. Ik misbruik het onderwerp dus eigenlijk een beetje. Tegen mevrouw Bussemaker wil ik zeggen dat wij vinden dat je niet zo gelabeld en precies omschreven aan moet geven wanneer men voor hoeveel vergoeding in aanmerking komt. Wij vinden dat je moet erkennen dat mensen die kinderen hebben en willen werken kosten maken. Hoe ze het precies regelen, kan ons niet veel schelen. Er moet alleen voor worden gezorgd dat zij voldoende financiële ruimte hebben om het goed te regelen. Dan komt er vanzelf een markt voor de kinderopvang en kan men dat zonder tussenkomst van wie dan ook voor elkaar krijgen. Dat is de kern van de combinatiekorting.
Met betrekking tot de spaarloonregeling zit ik met het probleem dat wij nu berichten krijgen dat uit de check bij de achterban van in ieder geval een van de vakbewegingen is gebleken dat men niet akkoord zou gaan met het brede pakket. Kan de staatssecretaris toelichten wat het smalle pakket precies inhoudt? Zit de spaarloondeal ten koste van de arbeidskorting daar ook in? Speelt er verder nog iets in de sfeer van de pensioenen? Dat is ook een onderwerp dat in dit paragraafje terugkomt. Er wordt nu nog, ook in de nota naar aanleiding van het verslag, gedaan alsof daar nog discussie over is. Heb ik goed begrepen dat ook de discussie over het inperken van het Witteveenkader een jaar vooruit geschoven is en dat wij daar vandaag niet verder over hoeven te praten?

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Voorzitter. De voorgestelde levensloopregeling betekent, wat je er ook van zeggen wilt, een verschraling ten opzichte van de huidige faciliteit in de vorm van een spaarloonregeling, inclusief de winstdelings- en premiespaarregeling, de basisaftrek lijfrente en het huidige Witteveenkader. Wij hebben er steeds voor gepleit om het spaarloon te handhaven. In onze optiek gaat dan de premiespaarregeling er wel aan. Ook het handhaven van de basisaftrek lijfrente komt dan te vervallen. Ik verwijs wat betreft onze voorstellen op dat punt naar onze tegenbegroting, waarbij het behoud van het spaarloon uitgangspunt is. Wat mij betreft is de regering nu aan zet. Ik sluit mij aan bij de vragen die over de houding van de sociale partners zijn gesteld door mevrouw Giskes. Het inperken van het Witteveenkader vinden wij voorbarig. Het lijkt mij dan ook goed dat het uit het pakket is gelicht. Komt het volgend jaar ook nog niet te vroeg? Wordt met de beoogde inperking niet miskend dat momenteel 60% tot 65% van de totale beroepsbevolking minder dan 40 jaar betaald werk verricht? Blijft de overgangstermijn van twee jaar bij die inperking vanaf 2004 gelden? Is die overgangstermijn hoe dan ook niet te krap? Als ik de kritische commentaren mag geloven, is dat het geval.
Ik heb nog een wat diepergaande vraag. Daar kan de regering dan alvast een jaartje over nadenken. In de nota naar aanleiding van het verslag wijst de staatssecretaris op de mogelijkheid om op de pensioeningangsdatum het opgebouwde nabestaandenpensioen om te zetten in een ouderdomspensioen. Gemakshalve gaat hij er dan aan voorbij dat er momenteel wat betreft de dekking van het nabestaandenpensioen, na ingang van het ouderdomspensioen een deel van het hogere ouderdomspensioen kan worden omgezet in een nabestaandenpensioen. In de nieuwe opzet wordt het nabestaandenpensioendeel dus duurder. Kan de staatssecretaris dat bevestigen?

Mevrouw **Gerkens** (SP): Voorzitter. Over het spaarloon is al veel gezegd. CDA, PvdA, GroenLinks en D66 stelden in hun verkiezingsprogramma's voor om deze regeling af te schaffen.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Dat stond niet in het verkiezingsprogramma van het CDA.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Er stond dat het ingewisseld moest worden voor de levensloopregeling.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Nee, echt niet, mevrouw Gerkens.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Dat kijk ik na en dan kom ik er bij u op terug. Met de VVD voorop wordt om het hardst geroepen dat het spaarloon moet blijven. Ik vermoed dat dit wordt geroepen, vanwege de vele e-mails die binnenkomen. Natuurlijk zullen wij alle voorstellen hiertoe steunen, maar wij vragen ons wel af hoe geloofwaardig dit allemaal is. De spaarloonregeling in combinatie met een lijfrente wordt door veel mensen met een laag inkomen gebruikt om een pensioengat te dichten.

Mevrouw **Giskes** (D66): Mag ik vragen waarom de SP-fractie bij de algemene politieke beschouwingen dan niet de motie-Giskes/Rosenmöller heeft gesteund waarin gevraagd werd om het spaarloon te behouden, al dan niet met inzet van de 500 mln euro die was gereserveerd voor de WW-premieverlaging.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik neem aan dat bij de algemene politieke beschouwingen mevrouw Kant het woord voerde?

Mevrouw **Giskes** (D66): Ja, en bij mijn weten is zij ook lid van de SP-fractie.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ja, maar ik val hier voor haar in en u moet zich kunnen voorstellen dat ik niet alle antwoorden paraat heb. Ik zal het nakijken, maar nu zeggen wij dat wij alle voorstellen daartoe zullen steunen. Wellicht kunt u daarmee uw voordeel doen.
Voorzitter. Ik sprak over het dichten van het pensioengat. Aangezien het voor mensen met een laag inkomen moeilijker is om te sparen voor een dubbele aftrek, is het spaarloon voor hen vaak de enige mogelijkheid om nog iets aan pensioenaanvulling te doen. Verzekeraars zadelen hun klanten met vrij hoge kosten op wanneer zij hun contracten willen afkopen of premievrij maken. Dit in tegenstelling tot de eerdere suggestie van de staatssecretaris dat verzekeraars daar rekening mee houden. Dat doen zij echter niet in die mate.
Het afschaffen van de basisaftrek van de lijfrenteaftrek hoeft geen gevolgen te hebben voor mensen die sparen om hun pensioen tot 70% van het eindloon op te bouwen. Je komt alleen in de problemen als je niet aan de ingewikkelde wettelijke regels voor een pensioengat voldoet, terwijl je in de praktijk wel een pensioentekort hebt. Als voorbeeld noem ik iemand die enkele jaren in het buitenland heeft gewerkt en daar geen of onvoldoende pensioen heeft opgebouwd of allochtonen die sinds kort in Nederland wonen. Het

aantonen van een pensioentekort is ook erg ingewikkeld en met name mensen met lage inkomens hebben problemen bij het vragen van advies op dit gebied.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ik wijs mevrouw Gerkens graag op een amendement dat ik heb ingediend en waarop ik later terugkom. Met dit amendement wordt het gemakkelijker om een pensioengat aan te tonen.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik kijk er met interesse naar uit. Vooralsnog is dit een probleem. Ik vraag de staatssecretaris om een reactie op deze gevolgen. Om deze reden zijn wij geen voorstander van afschaffing van de basisaftrek.

De heer **Van As** (LPF): Voorzitter. Bij de algemene financiële beschouwingen heeft de LPF-fractie haar standpunt over de levensloopregeling kenbaar gemaakt. Die regeling was niet voldragen en derhalve was het niet mogelijk om haar per 1 januari 2003 in te laten gaan. Wij zijn sterk voorstander van de spaarloonregeling. Dat hebben wij duidelijk kenbaar gemaakt. Tevens staan wij open voor een eventuele nieuwe levensloopregeling, maar dat zal een kwestie zijn voor het nieuwe kabinet. Wij hadden ons ook sterk willen maken voor het Witteveenkader, maar ik heb begrepen dat die regeling niet wijzigt. Wij kunnen met dit blok verder instemmen.

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. Over de levensloopregeling is al veel gezegd, maar er is nog veel onduidelijk. Wij wisten alleen hoeveel geld ervoor zou worden uitgetrokken: 200 mln euro eerst en later 400 mln euro per jaar. Als wij nu zien waar de spaarloonregeling in de uitleg van de minister van Financiën in versoberde vorm op neerkomt en wij tellen daar het geld structureel bij voor de levensloopregeling, dan zitten wij financieel ongeveer weer op de ruimte van het spaarloon nu. Ik wil iedereen er dan ook voor waarschuwen om van die levensloopregeling niet al te veel te verwachten, tenzij wij de budgetten weer bijplussen. Wij zijn er natuurlijk wel benieuwd naar hoe een en ander straks in concreto wordt ingevuld. Wij zijn voor een fiscale regeling op dat punt – ik zeg dit maar alvast, ook al wordt het pas actueel voor het volgende belastingplan – waarbij de omkeerregel geldt: dus eerst aftrekken en pas later betalen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Dat is echte VVD-taal. Ik wil de heer Hofstra een vraag stellen. Ik heb zijn fractievoorzitter de heer Zalm een aantal keren horen zeggen: we zijn voor het behoud van de spaarloonregeling, maar vinden dat deze omgebouwd moet worden tot een levensloopregeling. Stelt u dat hier concreet voor door de regeling in de toekomst als fiscale verlofregeling vorm te geven?

De heer **Hofstra** (VVD): Ik dacht dat de heer Zalm het iets anders had gezegd. Het komt erop neer dat wij nu met een versoberde spaarloonregeling kunnen doorgaan en dat de levensloopfaciliteit, wat dat ook precies wordt, daar naar onze smaak ingebouwd moet worden. Dat is het standpunt van de VVD-fractie.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Wat is het verschil tussen spaarloon behouden en daar een levensloopregeling inbouwen en de spaarloonregeling vervangen door een levensloopregeling? U weet dat blijkbaar al.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Mijn vraag ligt in het verlengde hiervan. Zou het niet meer voor de hand liggen om de levensloopregeling in te bouwen in de regeling voor verlofsparen in plaats van in de spaarloonregeling?

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. Het wordt een kwestie van definitie. We moeten met zijn allen vaststellen dat we nog niet precies weten wat er kan komen en ook niet wat we precies willen. De VVD-fractie vindt dat we het moeten combineren. We zien dan later wel hoe we het precies noemen. Nogmaals, mijn waarschuwing was er vooral op gericht dat we ons niet al te rijk moeten rekenen, want zoveel geld is er budgettair niet voor volgens het eenvoudige doch juiste sommetje dat ik zojuist maakte.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): De heer Hofstra schetst een verkeerd beeld van de zaak. Als hij de inbreng van de heer De Nerée heeft gehoord tijdens de financiële beschouwingen, weet hij precies waar het CDA op doelt. Het CDA heeft heel concreet voor ogen wat het wil hebben, liefst per 1 januari.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ook de heer Hofstra goochelt voortdurend met de cijfers. Ik vind dat in het hele dossier steeds erg verwarrend. Bij de voorstellen die nu bij de vakbeweging liggen, wordt voor een deel al gebruik gemaakt van gelden die gereserveerd waren voor de levensloopregeling.

De heer **Hofstra** (VVD): 200 mln minus x minus y minus z, dus die 82 mln.

Mevrouw **Giskes** (D66): U telt ze nu vrolijk op en zegt dat we uiteindelijk weer op de oude hoogte van de spaarloonregeling komen. Dat zal nooit meer lukken.

De heer **Hofstra** (VVD): Nee, voorzitter, dan is er misschien een misverstand. Het is niet onze bedoeling om weer terug te komen op 825 mln euro en dan weer de oude spaarregeling te maken, inclusief winstdelingsregeling en premiesparen. Dat is niet ons voorstel. Wij redeneren vanuit de versoberde regeling, zoals vanmiddag geschetst door de minister van Financiën. Daar komt de levensloop bij. Wij zeggen dan: laten we kijken wat we kunnen doen. Wij willen een fiscale regeling die niet met terugwerkende kracht ingaat, maar keurig op 1 januari. Dat zal op zijn vroegst in 2004 zijn.

Mevrouw **Giskes** (D66): Het lukt de regering voor een deel om op 422 mln euro te komen door het geld voor de verlofspaarregeling daarbinnen al in te zetten. Je kunt dat geld daar straks niet nog eens bijplussen. Je bent dat geld al aan het weggeven voordat je überhaupt een nieuwe verlofspaarregeling hebt.

De heer **Hofstra** (VVD): Dat klopt, uitgaande van 200 mln euro. Structureel zou het 400 mln euro zijn. Daarom wordt het bedrag volgens mijn sommetje hoger.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dit is de 82 mln euro die er nu vanaf gaat.

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. Ik zei al: geen tussentijdse aanpassingen, maar het keurig per 1 januari doen. Wij zijn blij dat het nu een jaar kan worden uitgesteld. Witteveen

loopt in onze zienswijze mee. De collega's hebben dat ook al gezegd. We hoeven daar pas de volgende keer weer over te praten.
Wij begrijpen dat het verstandig is om de basislijfrenteaftrek te laten vervallen. De regel blijft dat je, als je een pensioengat hebt, mag blijven aftrekken. Dat is een heel goede regeling.
Voorzitter. Ik kom dan bij de moeilijkheid om dat pensioengat te becijferen. Mevrouw Van Vroonhoven zei daar iets over. De belastingdienst heeft prachtige STER-spots. Ik hoorde er vanochtend een van een verzekeringsmaatschappij. Het was een zeer ingewikkelde formule die mij als Delfts ingenieur zelfs boven de pet ging. Het komt erop neer dat het pensioengat heel moeilijk is vast te stellen is. Er moet iets gedaan worden, zodat het simpeler kan. De staatssecretaris heeft gezegd dat hij het op de homepage op internet zou zetten, maar ik heb het nog niet kunnen vinden. Er moet een goede regeling gevonden worden. Als dat lukt, kan afschaffing plaatsvinden.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Ik heb drie punten. Ik wil eerst graag enige wetstechnische duidelijkheid hebben op het gebied van Witteveen en het herleven van bestaande verlofregelingen die voor een deel fiscaal ingekleed zijn en voor een deel verantwoord worden op de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hoogervorst heeft tijdens de algemene financiële beschouwingen gezegd dat de hele boel wordt gehandhaafd, dat er even niets wordt veranderd en dat het een jaar wordt uitgesteld; zo heb ik hem toen begrepen. Ik vond de nota naar aanleiding van het verslag op dit punt een tikje onduidelijk. Het leek alsof wij in het kader van dit wetsvoorstel vandaag ook weer een heel debat over het Witteveenkader zouden hebben, maar volgens mij is het vrij simpel: de staatssecretaris moet hier gewoon zeggen dat hij ons amendement op stuk nr. 12 overneemt. Dan is de zaak geregeld en in ieder geval een jaar uitgesteld. Dan is die zeer ingewikkelde discussie over ''Witteveen'', de uitruil, spaarloon, verlof en het huidige fiscale verlof van tafel. Ik krijg dus graag helderheid; ik neem dus aan dat de staatssecretaris straks zal antwoorden: ''Ja, wij nemen het amendement op stuk nr. 12 over.'' Als dat niet zo is, hoor ik dat graag.
Een algemene opmerking over de levensloop. Ook dat is weer lastig, omdat de staatssecretaris demissionair is. Ik heb op dit punt echter toch één hartenkreet: bij het trekken van de analogie tussen levensloopregelingen en pensioenen halen het kabinet en ook vele fracties direct het ''derde pijlerpensioen'' van stal; dat vind ik jammer. Dat zijn individuele spaar- of verlofregelingen; bij de pensioenen heet dat ''lijfrenteaftrek''. Dan krijg je inderdaad ''de formule van Hofstra'': als je geld hebt, trek je dat eerst af en betaal je later. Waar blijven in het kader van die levensloop echter de eerste en de tweede pijler? GroenLinks heeft in haar verkiezingsprogramma niet voor niets nadrukkelijk gepleit voor een soort basismodel, waarbij er een volksverzekering voor verlof komt en waarbij het hebben van geld, het kunnen aftrekken van een bepaald bedrag en het kunnen opbouwen van een zeker spaarpotje voor verlof dus niet de toegang tot zo'n regeling bepalen.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): De woorden van de heer Hofstra waren volgens mij een beetje suggestief, want hij suggereerde dat je in het midden van je carrière, juist in de tijd waarin je gebruik zou maken van de levensloopregeling, minder zou verdienen dan in de tijd waarin je ging sparen, dus in het begin van je carrière. Bent u het met mij eens dat, als het gaat om de levensloopregeling, de toepassing van de omkeerregeling er helemaal niet toe hoeft te leiden dat je belasting gaat betalen op het moment dat je minder verdient dan aan het begin van je carrière? Begrijpt u mijn redenering?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Nee.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Dan zal ik het nog eens proberen. De omkeerregeling houdt in dat je premies aftrekt aan het begin van je carrière en dat je die gebruikt op het moment waarop je de verlofregeling krijgt uitbetaald.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Die regeling ken ik.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Bent u het met mij eens dat het gebruiken van de levensloopregeling niet per se hoeft te betekenen dat je minder verdient dan op het moment waarop je spaarde voor die levensloopregeling? Met andere woorden: de woorden van de heer Hofstra doen eigenlijk niet ter zake en zijn eigenlijk misleidend, omdat het net zo goed voor lagere inkomens geldt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat de heer Hofstra ons structureel misleidt, ben ik met u eens; dat is absoluut correct. Ik probeer het goed tot mij door te laten dringen, maar ik vrees dat u het mij straks even moet uitleggen; ik krijg het even niet te pakken.
Ik vrees dat de analogie met pensioenen helemaal verdwenen is: wij pakken dat ''derde pijlerproduct'', de individuele regeling, waarbij de premies inderdaad worden afgetrokken op het moment waarop je verlof opneemt; de betreffende uitkering die met die premies is opgebouwd, wordt dan belast. De eerste en tweede pijler wordt door de politiek in den brede dus vergeten; dat vind ik buitengewoon jammer.
Het tweede punt betreft de basisaftrek lijfrente. Ik ben dolenthousiast over het feit dat het kabinet eindelijk het lef, de mazzel en de durf heeft gehad om dat te doen. Hartstikke goed, staatssecretaris, alleen hebben heel veel collega's volstrekt gelijk als zij zeggen dat een getoetste aftrek – die blijft natuurlijk bestaan voor degenen die een pensioengat hebben – echt onbegonnen werk is. Dan is het heel erg goed dat de belastingdienst een internetsite heeft om dit in enigszins eenvoudige taal aan de man en vrouw met een pensioengat te brengen; het is ook heel goed dat die internetsite helemaal vooraan in de homepage meteen zichtbaar wordt. Volgens mij is dat echter gewoon niet voldoende. Volgens mij lopen in Nederland echt miljoenen mensen rond bij wie alles begint te flapperen zodra zij het woord ''pensioengat'' horen: zij worden bang en weten niet wat dat is. Zij krijgen troep van verschillende pensioenfondsen en verzekeraars en dat moeten zij op elkaar gaan betrekken en waarderen. Daar moeten wij een keer een goede regeling voor treffen. Mijn pleidooi zou zijn om de belastingdienst te laten nadenken over een Jip en Jannekebureau voor het pensioengat.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ik kan u uitkomst bieden met het amendement op stuk nr. 15. Wilt u daarnaar kijken en er eventueel op reageren?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik heb er net al naar gekeken. Het lijkt mij heel sympathiek, maar toch blijft er een kloof tussen het pensioengat en de burger die een pensioengat heeft. Die kloof moet gedicht worden. Volgens mij moet er een soort helpdesk komen, een telefoonnummer dat mensen kunnen bellen als zij een pensioengat hebben. Collega's uit mijn directe omgeving kijken mij hulpeloos aan als ik spreek over het pensioengat. Ik probeer het ze wel uit te leggen, maar dan kijken zij mij wazig aan. Volgens mij hebben belastingplichtigen behoefte aan een heldere uitleg.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Het amendement is juist bedoeld om die kloof tussen de belastingbetaler en het pensioengat te dichten.

De **voorzitter**: Het lijkt mij uitstekend als de heer Vendrik daar straks naar kijkt, maar mag ik hem nu vragen om af te ronden?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Volgens mij moeten wij de burger toch iets meer bieden.
Voorzitter. Mijn laatste punt is het spaarloon. Mevrouw Gerkens zegt dat niet in ons verkiezingsprogramma stond dat dit gehandhaafd moet worden. Dat klopt, omdat wij een uitruil hebben gepleegd. Het zou chic zijn als zij dat erbij zou zeggen. Wij hebben het spaarloon voor een deel laten herleven – let wel: voor een deel – omdat de verlofregeling die er in september aan zat te komen ons niet erg aansprak. Dan is het logisch om achter een vorm van herleving van het spaarloon te gaan staan. Wij willen niet het totale spaarloon terug, zoals de VVD dat wil. Dat hebben wij gedaan omdat ik in 2003 geld wil hebben, en ik neem aan mevrouw Gerkens ook, om de verhoging van de nominale premie van tafel te halen. Nog belangrijker dan het herleven van het spaarloon vind ik het om ervoor te zorgen dat de mensen op het minimum in 2003 niet door het ijs zakken, want dat organiseert het kabinet.

De **voorzitter**: Laatste zin graag.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Interessant blijft de vraag welke variant voortvloeit uit het overleg van de sociale partners van dit weekeinde. Is het inderdaad het verlagen van het bedrag of zijn er ook andere varianten denkbaar? Dit kan een heffingskorting zijn of een andere variant, zoals de variant die wij in het amendement op stuk nr. 7 hebben ingediend.

De **voorzitter**: Ik vraag u om voortaan de staatssecretaris niet meer uit te nodigen om in strijd met het RvO van de Tweede Kamer te handelen, want op basis van artikel 100, lid 3, mag een amendement niet worden overgenomen tijdens een wetgevingsoverleg.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Hij kan er toch wel zijn enorme sympathie voor uitspreken?

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Met betrekking tot het spaarloon wordt tegenwoordig al gesproken over het S-woord. Veel mensen willen er vanaf, maar het wil niet lukken. De VVD loopt voorop en had het inderdaad in het verkiezingsprogramma staan. Onmiddellijk na de val van het kabinet was de heer Zalm er als de kippen bij om te zeggen dat het behouden moest worden. Men wil geen effectief arbeidsmarktbeleid, maar in het vooruitzicht van de verkiezingen wel leuke dingen voor de mensen. Het CDA dat het Paars altijd zo kwalijk heeft genomen niet genoeg te doen aan de combinatie van arbeid en zorg maakt zich nu mede verantwoordelijk voor het afschaffen van de duur bevochten fiscale verlofregelingen.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Er komt veel voor in de plaats.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Alles wat ervoor in de plaats komt, is uiteindelijk een verslechtering van de huidige situatie. Kijk maar wat er afgeschaft wordt en wat daarvoor in de plaats komt, voor zover dat al duidelijk is. Het schiet allemaal niet op. De fractie van de PvdA is voorstander van een beter beleid, waarbij participatie op de arbeidsmarkt, verlof en scholing gecombineerd kunnen worden. Als ik de woordvoerder van de CDA-fractie zo hoor, vraag ik mij af wie mensen de arbeidsmarkt opjaagt. Dat is ons in de afgelopen jaren namelijk vaak verweten. Ik constateer dat het niet opschiet met de regelingen die mensen in staat stellen om betaalde arbeid met scholing, zorg en vrije tijd te combineren.
Voorzitter. De voorstellen van de regering zijn ook ondoordacht. Wij wisten natuurlijk al enkele maanden geleden dat het niets zou worden met die levensloopregeling. Wij kregen wat halfbakken voorstellen op een half A4'tje die verder niet waren uitgewerkt. Men zei steeds dat de uitgewerkte voorstellen nog zouden komen, maar ik concludeer dat die gewoon niet meer komen. Het zou prettig zijn als de regering dat ook een keer zou erkennen. Wij willen graag een goede levensloopregeling. Laat daarover geen misverstand ontstaan. De SER komt in januari met een advies, waar ik vol spanning naar uitkijk. Uit wat ik tot nu toe heb gehoord, maak ik op dat de gedachten van de SER uitgaan naar een driepijlermodel, waarvoor de PvdA dit voorjaar al heel concrete voorstellen heeft ontwikkeld. Ik heb een exemplaar meegenomen voor de staatssecretaris, want het leek mij aardig om Naar een nieuwe levensloop aan hem ter beschikking te stellen. Nu wij meer tijd hebben, kan dat wellicht meegenomen worden.
Ik ben blij te hebben beluisterd dat het Witteveenkader en de afdrachtkorting ouderschapsverlof, waarover de heer Vendrik en ik een amendement hebben ingediend, zal worden overgenomen of in ieder geval op een meerderheid zal kunnen rekenen. Dat zeg ik ook omdat ik mij veel zorgen maak over het pensioentekort. Ik heb daarover een aantal vragen gesteld in onze schriftelijke bijdrage. In de nota naar aanleiding van het verslag wordt door de staatssecretaris aangegeven dat bepaalde groepen oververtegenwoordigd zijn. Het gaat dan om vrouwen – met name gescheiden, ongehuwde en alleenstaande vrouwen – en allochtonen. Deze groepen, met name gescheiden en alleenstaande vrouwen, hebben het wat inkomen betreft vaak toch al behoorlijk moeilijk, dus zou het mij verheugen als wij dat kunnen regelen.
Ik heb tot slot een specifieke vraag die mogelijk aan de orde komt in het overzicht dat minister Hoogervorst ons heeft beloofd. Hoe komt de spaarloonregeling eruit te zien als

het voorstel wordt aangenomen dat het kabinet ook voor de korte termijn aan de sociale partners heeft gedaan? Ik begrijp dat hier is uitgegaan van een bedrag van 470 mln euro, terwijl er – als mijn informatie juist is – aan het begin van het overleg met de sociale partners sprake was van een hoger bedrag. Ik wil graag precies beredeneerd zien hoe men op dit bedrag komt en wat daarvan de koopkrachteffecten zijn.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Het CDA moest slikken toen het kabinet viel. Niet zozeer omdat het kabinet viel, als wel omdat de levensloopregeling voorlopig op de helling zou gaan. En dat, terwijl de levensloopregeling voor het CDA zo ontzettend belangrijk was; een speerpunt van het kabinetsbeleid. Wat ons betreft, blijft deze regeling dan ook inzet voor de volgende verkiezingen. Wij zouden de levensloopregeling graag per 1 januari 2004 ingevoerd zien. Wij zijn dan ook zeer content met de brief die de minister van Sociale Zaken dit weekeinde heeft gestuurd, waarin hij uitdrukkelijk schrijft dat het denken over de levensloopregeling niet wordt stilgezet. Wij zullen hem aanmoedigen te blijven nadenken om ervoor te zorgen dat er een goede, degelijke en uitvoerbare regeling komt, waaraan iedereen wat heeft. Dit zeg ik met name richting mevrouw Bussemaker. De heer Vendrik wil ik nog één keer uitleggen dat de regeling door middel van de omkeerregeling voor iedereen, en niet alleen voor de rijken, wat zou kunnen betekenen. De omkeerregeling houdt in dat je premie kunt aftrekken op het moment dat je spaart en belasting betaalt op het moment dat je je verlof opneemt. In tegenstelling tot het pensioen dat mensen genieten als zij ouder zijn en minder verdienen – de heer Hofstra zei terecht dat zij dan ook minder belasting gaan betalen – maken mensen meestal gebruik van de levensloopregeling als zij op hun hoogtepunt zijn. In dat geval kun je best nog in de derde schijf van het belastingtarief vallen en betaal je dus helemaal niet minder belasting.

De heer **Hofstra** (VVD): Het levert dus geld op. Begrijpt de heer Vendrik dat?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik ondersteun dit pleidooi van mevrouw Van Vroonhoven. Ik begrijp dat zij de progressieve tariefstructuur in box 1 een warm hart toedraagt. Ik vind het heel goed dat weer eens van iemand van het CDA te horen, want dan is de vlaktaks dus weer van tafel.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik trok net een andere conclusie. Ik ben blij te horen dat het CDA bij de levensloopregeling ook iets voor de lagere inkomens wil regelen. Dat kan eigenlijk niet anders, want wat ik tot nu toe hierover van de SER weet, is dat er een verzekeringselement bij moet komen. Voor een deel zou moeten worden verzekerd en voor een deel zou moeten worden gespaard. Ik ben blij als wij de CDA-fractie wat dat betreft aan onze kant vinden, dan kan er nog iets moois van komen.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Wij verwachten in de loop van 2004 prachtige debatten over de uitwerking van deze levensloopregeling. Nu duidelijk is dat de regeling niet per 1 januari 2003 zal worden ingevoerd, kunnen onzes inziens de voor de dekking ervan opgenomen maatregelen uit het belastingplan worden geschrapt. Wat dat betreft, lopen de heer Vendrik en mevrouw Bussemaker met hun amendement op de troepen vooruit. De heer Vendrik kan zijn amendement intrekken als de heer Van Eijck komt met een nota van wijziging. Wij zijn blij dat de spaarloonregeling in een wat soberder vorm voorlopig in stand blijft. De heer De Nerée heeft tijdens de financiële beschouwingen aandacht gevraagd voor de mogelijkheden tot deblokkering van de spaarloonregeling. Met andere woorden: als de regeling gedeeltelijk wordt afgeschaft, moet je in ieder geval ook gedeeltelijk kunnen deblokkeren. Wat vindt de staatssecretaris van dit voorstel?
De CDA-fractie vindt het belangrijk dat iedereen een goed pensioen kan opbouwen. Wij noemen dit wel het Witteveenkader. Dit gaat uit van 70% van het eindloon. Zij vindt het verder belangrijk dat het voor belastingplichtigen duidelijk is of zij een pensioengat hebben of niet. Daarom heeft mijn fractie een amendement ingediend om de kloof tussen de belastingplichtige en zijn pensioengat iets te dichten. Ik hoop dat mijn amendement wordt gesteund. Ik stel in ieder geval vast dat iedereen hier aan tafel, van links tot rechts, overtuigd is van de noodzaak dat het berekenen van het pensioengat gemakkelijker moet worden voor de belastingplichtige.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik heb dit amendement gelezen. Ik vind het sympathiek, want het stelt voor om gegevens eerder beschikbaar te stellen opdat betrokkenen beter kunnen oordelen over die gegevens. Ik weet niet of mevrouw Van Vroonhoven zelf wel eens die gegevens onder ogen heeft gekregen en dan ook nog van meerdere pensioenfondsen. Uit die gegevens alleen kun je echt niet opmaken of je een pensioengat hebt. Met andere woorden: met die gegevens alleen wordt het probleem niet opgelost. Er zijn natuurlijk nog steeds mensen die problemen hebben, omdat zij geen fiscaal pensioengat hebben, maar wel een werkelijk pensioengat. Dit zijn de schrijnende voorbeelden die ik net noemde. Hoe denkt mevrouw Van Vroonhoven daarover?

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Het pensioengat waarover mevrouw Gerkens spreekt, valt buiten de context van dit debat. Ik wil daarover graag met haar debatteren, maar ik zit niet in de commissie Sociale Zaken dus dat moeten wij dan misschien op een ander moment doen.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Het wegvallen van de fiscale aftrek heeft wel consequenties voor deze groep. Betrokkenen kunnen niet aantonen dat zij een pensioengat hebben. De regeling die hiervoor in de plaats komt, biedt dus geen oplossing voor hun probleem.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): In dit debat moeten wij regelen dat een belastingplichtige op een redelijke manier zijn pensioengat kan aantonen. Ik kom hier straks op terug.
Ik weet niet meer precies wat mevrouw Gerkens heeft gezegd over de inhoud van mijn amendement.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik zei dat ik dit amendement sympathiek vind, maar dat het geen oplossing biedt voor het probleem. Aan je gegevens kun je niet zien of je een pensioengat hebt en mensen met lagere inkomens beschikken niet over een

pensioenadviseur om dit op te sporen.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Dit amendement komt hieraan tegemoet, want de verzekeraars moeten de factor A aanleveren. Aan de hand van factor A kun je heel gemakkelijk uitrekenen of je een pensioengat hebt. Met dit amendement wordt die factor A op heldere en eenvoudige wijze door de verzekeraars op een vroeg moment aangeleverd. Dan is het probleem opgelost.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Vooropgesteld dat je weet wat voor pensioenregeling je hebt. Daaraan schort het al bij veel mensen. De gegevens van pensioenverzekeraars zijn zo ondoorzichtig dat mensen niet eens weten wat hen te wachten staat. Daarom moet je ervoor zorgen dat je een goede adviseur hebt en de mensen voor wie die mogelijkheid binnen bereik ligt, zullen dus eerder hun pensioengat kunnen vullen dan andere mensen die geen adviseur hebben.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): De gedachte is dat je aan het begin van het belastingjaar weet wat je factor A is, zodat je weet wat je pensioengat is en welke maatregelen je de rest van het jaar zou kunnen nemen om je eigen pensioengat af te dekken, bijvoorbeeld een vorm van lijfrente kopen.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik stel dat het gros van Nederland niet eens weet wat factor A is en wat het überhaupt betekent.

De **voorzitter**: Wij hebben dit onderwerp op dit moment voldoende besproken. Mevrouw Giskes heeft aangegeven dat zij enkele onderwerpen vergeten was. Geheel tegen mijn stijl in sta ik haar toe om nog even een nabrander kwijt te raken.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik was de onderwerpen niet vergeten, maar dacht net als mevrouw Van Vroonhoven dat de basisaftrek in een ander blokje thuishoorde. Ik zeg er toch ook even iets over. De fractie van D66 is er nooit een groot voorstander van geweest dat er een algemene basisaftrek kwam, maar nu hij er eenmaal is, vinden wij het lastig om eenzijdig afstand te nemen van de financiële afspraken die pas twee jaar geleden zijn gemaakt met de hele verzekeringsbranche. Ik vind dat ver gaan, want het gaat ook om betrouwbare flexibiliteit of flexibele betrouwbaarheid, of hoe de staatssecretaris dat ook probeerde uit te leggen in het blokje Algemeen. Wij durven verder voor te stellen om de belastingdienst voor de mensen te laten uitrekenen wat hun pensioengat is, want dan weten zij gewoon wat zij mogen aftrekken. Er zijn voorts nogal wat mensen die hun spaarloon bij deblokkering meteen omzetten in een lijfrente. Als wij gaan morrelen aan de spaarloonregeling, wil ik weten wat wij doen voor de mensen die in de overgangssfeer vastzitten aan allerlei premiebetalingen. Wij weten allemaal dat ze in het begin vooral de kosten van het afsluiten van de verzekering dekken. Pas later worden ze rendabel. Hoe maken wij het morrelen aan de spaarloonregeling voor die mensen aanvaardbaar?
Eerlijk gezegd vind ik het nogal merkwaardig dat als de bewindslieden bij de financiële beschouwingen op mijn vragen zeggen dat de bestaande ''arbeid en zorgregelingen'' blijven bestaan, er nu opeens een amendement ligt van enkele leden van de Kamer die dat willen bewerkstelligen. Ik kan er toch van uitgaan dat het kabinet dit onderwerp gewoon regelt?

De **voorzitter**: Als wij nu schorsen om de staatssecretaris de ruimte te geven zijn antwoorden te formuleren, zijn wij in ieder geval tien minuten kwijt. Het lijkt mij veel aardiger om nu de Kamer de vragen over het blok Overige maatregelen te laten stellen. In de procedurevergadering heeft de Kamer dat blok zo genoemd en in de memorie van toelichting is het te vinden onder hoofdstuk 5. Na de dinerpauze geeft de staatssecretaris eerst de antwoorden betreffende de blokken Combinatie werk en levensloop plus spaarloonregeling en Overige maatregelen. Daarna volgen de blokken Milieu en mobiliteit en Belastingplan 2003, deel II. Dan is de pauze voor de Kamer gewoon dinertijd en voor de staatssecretaris gedeeltelijke werktijd. Hiermee winnen wij bovendien minstens een half uur. Ik constateer dat hiertegen geen bezwaren bestaan.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Voorzitter. Ook bij de voorstellen van de regering voor de afschaffing van de heffingskorting voor maatschappelijk beleggen en beleggen in durfkapitaal komt de opmerking over de betrouwbare overheid om de hoek kijken. Het gaat om een plotseling afschaffen van faciliteiten met een nogal hoge maatschappelijke waarde, waarbij bovendien grote groepen mensen die hun financiële situatie hebben ingericht op de bestaande wetgeving, geconfronteerd worden met negatieve financiële gevolgen. Het kabinet stelt in een reactie op de kritiek op de afschaffing van de heffingskorting dat bij beleggen in durfkapitaal vooral ideële en persoonlijke motieven een rol spelen, zodat beleggingsbeslissingen niet louter gebaseerd worden op louter financiële redenen. Dat is enigszins weglopen voor de discussie. Ik vind dit wel een beetje naïef. Waarop baseert de staatssecretaris de mening dat ideële motieven een dempend effect zullen hebben op de negatieve gevolgen van de afschaffing van de heffingskorting? Op dit moment lenen startende ondernemers meer dan 1,5 miljard onder het Tante Agaathregime. Door het schrappen van de heffingskorting zullen de leningen volgens het MKB met zo'n 20% stijgen. Uit onderzoek blijkt evenwel dat juist het financieringsvraagstuk het grootste struikelblok is voor startende ondernemers. Ik verneem graag een reactie van de staatssecretaris hierop.
Onbegrijpelijk vind ik het ook – ik sta daarin niet alleen – dat het kabinet de stimulans voor groen beleggen wil versoberen. Terecht is daar grote onrust over ontstaan. Wij hebben het hier over een succesvolle fiscale faciliteit die, ondanks hetgeen het kabinet erover zegt, wel degelijk een positieve bijdrage levert aan de milieu-investeringen. Het was onze fractie al duidelijk dat het kabinet het milieu niet hoog in het vaandel heeft staan. Ik heb van Paars gezegd dat paars niet groen is, maar ik heb ook gezegd dat dit kabinet de stekker er helemaal uit trekt. Ik heb in elk geval begrepen dat er een heleboel plannen zijn om dit voorstel te amenderen en wij staan daar sympathiek tegenover. Een en ander geldt ook voor sociaal-ethisch en cultureel beleggen. Ik kan mij trouwens niet voorstellen dat het kabinet op dit punt geen budgettaire ruimte kan vinden, want het gaat om

een bedrag van 1 mln euro of daaromtrent. Op welke manier wegen naar het oordeel van de regering de geraamde opbrengsten op tegen het maatschappelijke belang van deze regeling?
Dan kom ik bij het onderwerp vrijstelling van overdrachtsbelasting voor woningcorporaties. Het is een goede zaak dat het probleem van een dubbele heffing op corporatiebezit bij stedelijke vernieuwing wordt aangepakt. Uit de antwoorden rijst voor mij een nieuwe vraag, namelijk of de vrijstelling alleen moet gelden bij de inbreng in een wijkontwikkelingsmaatschappij. Kan de vrijstelling niet beter sowieso gelden in herstructureringsgebieden? Kan de staatssecretaris eens aangeven wat de budgettaire gevolgen daarvan zijn?
Een andere vraag die ik hieraan koppel, betreft de heffing van overdrachtsbelasting bij erfpacht. De gemeente Rotterdam overweegt grootschalige verkoop van erfpacht, maar daarover wordt nu nog een overdrachtsbelasting geheven. Deelt de staatssecretaris mijn mening dat dit een vreemde situatie is? Het betreft immers geen eigendom.

De heer **Van As** (LPF): Voorzitter. De laatste vraag van de heer Van Dijke zou ook de vraag zijn die ik had willen stellen over de woningbouwcorporaties, te meer omdat zij zich voor een groot gedeelte ook opwerpen als projectontwikkelaar.
Een andere vraag die ik heb, gaat met name ook over het groene beleggen. Wij zijn er als LPF-fractie een voorstander van om dit overeind te houden. Wat betreft voorts het cultureel beleggen had ik begrepen dat te dien aanzien nog niet helemaal duidelijk is hoe een en ander zich verhoudt tot de Europese wetgeving. Misschien kan daar nog een antwoord op komen.
Over de afschrijvingssystematiek bij onroerende zaken heb ik de vraag in hoeverre de besparing die is berekend, zich verhoudt tot hetgeen gemeld wordt in het schrijven dat wij van de IVBN hebben ontvangen; ik neem aan dat iedere fractie dit heeft ontvangen. Daarin wordt gewezen op de investeringen van buitenlandse beleggers in Nederland en dan wordt met name gedoeld op beleggers uit Duitsland, maar het betreft ook beleggers uit andere landen. Er is daarbij sprake van bedragen van 3 mld tot 5 mld euro aan investeringen, maar laten wij uitgaan van het laagste bedrag. Als dat inderdaad circa 3 mld euro is op jaarbasis – het kan echter best iets hoger zijn – dan scheelt dit nogal wat op het punt van de overdrachtsbelasting. Mijn eerste vraag is of het in de praktijk zou betekenen dat de verkopen of de beleggingen in Nederland hierdoor zouden stagneren. Immers, de Duitse beleggers in Nederland maken een behoorlijk deel uit van de buitenlandse beleggers. Daarnaast heb ik begrepen dat het ook stagnatie teweegbrengt in de nieuwe ontwikkeling van projecten en in de verhandelbaarheid ervan, hetgeen weer leidt tot stagnatie op het gebied van de bouw van commercieel vastgoed. Dat heeft op zijn beurt te maken met een stuk werkgelegenheid. Ook daarop zou ik graag het antwoord van de staatssecretaris vernemen.

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. Allereerst wil ik ingaan op de belastingsubsidies op beleggen: die term kwam ik tegen in de stukken. Op zich klinkt het natuurlijk al raar: iemand gaat beleggen en dan ga je hem subsidiëren. Als wij het goed hebben begrepen, blijven alle bijzondere vormen van maatschappelijk beleggen qua vrijstelling overeind in box 3. Het voorstel is, als ik het goed heb begrepen, om de bewuste 1,3% heffingskorting in box 1 ter discussie te stellen.
De VVD-fractie pleit ervoor om de heffingskorting in box 1 te handhaven bij het groene beleggen en ook bij het durfkapitaal, maar dan in de directe lijn van de ene naar de andere persoon en niet via de beleggingsfondsen van banken.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik wijs de heer Hofstra erop dat de heer Vendrik en ik op beide punten een amendement hebben ingediend, namelijk over het groen beleggen en over het behoud van de particuliere variant van de Tante Agaathregeling.

De heer **Hofstra** (VVD): Dat is heel fijn, maar wij zijn meestal van de afdeling doe-het-zelf.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Wij zouden graag wel uw reactie op onze amendementen horen. Dat moet toch mogelijk zijn.

De heer **Hofstra** (VVD): Zodra ik ze gelezen heb, zal ik u mijn reactie geven.
Over de overdrachtsbelasting voor woningbouwcorporaties wordt al lang gediscussieerd. De woningbouwcorporaties hebben al jaren een vrijstelling op dat punt. Wij vinden het acceptabel om die vrijstelling op te heffen. Er wordt, zo begreep ik, dan een uitzondering gemaakt voor herstructureringsgebieden, stadsvernieuwingsprojecten en dergelijke. Dat lijkt ons ook uitstekend, maar wij willen graag dat dit dan ook voor private partijen geldt. Anders creëren wij opnieuw ongelijkheid tussen projectontwikkelaars en de corporaties.
Op een drietal punten wordt de willekeurige afschrijving afgeschaft. Ten eerste gaat het dan om de immateriële activa. Daar hebben wij niet veel berichten over gehoord en ik heb de indruk dat dit ook niet zoveel kritiek oproept. Ten tweede gaat het om de investeringen op het continentaal plat, hetgeen rechtstreeks te maken heeft met het kleinegasveldenbeleid. Vanuit de gassector hebben ons daarover alarmerende berichten bereikt. Men zegt dat, als dit wordt ingevoerd, de productie van 100 à 150 miljard m^3 gas ter discussie komt. Dat vind ik nogal wat. De sector heeft de regering voorgesteld om twee jaar lang niets te doen, dus geen belastinguitgaven op dit punt te realiseren, maar om wel in 2003 verder te gaan. Hoe is dat voorstel tot de staatssecretaris gekomen en waarom heeft hij dat afgewezen? Moeten wij niet vrezen dat de maatregel een groot negatief economisch effect heeft? Ten derde gaat het om de beleggingen in onroerend goed. Dat voorstel vinden wij niet echt prettig. Hiermee is namelijk sprake van een nogal discriminatoire handeling, want er wordt duidelijk fiscaal onderscheid gemaakt tussen de eigenaar/gebruiker en de gebruiker/huurder. Het kan niet anders dat dan effecten optreden die ook de heer Van As heeft genoemd. Projectontwikkelaars zullen zich van investeringen in Nederland afkeren, ook buitenlandse projectontwikkelaars. De huren zullen ook hoger worden. Wij vrezen dus ook dat dit een economisch effect heeft dat heel ongunstig is. In Noorwegen heeft de regering ook zo'n maatregel geprobeerd, maar die heeft zij binnen drie maanden weer ingetrokken. Misschien heeft de

staatssecretaris van die ervaring kennis kunnen nemen.
Wij vinden het jammer dat de feestdagenregeling eraan gaat, omdat deze regeling ook in de kleine private sector veel wordt gebruikt. Het is mooi als je de mensen af en toe dat extraatje kunt geven. Wij begrijpen echter dat je in de huidige moeilijke situatie keuzen moet maken. Wij zijn dan ook bang dat de afschaffing van de regeling onontkoombaar is. Wij stellen echter met genoegen vast dat de feestdagen blijven en dat de regering niet in staat is om die af te schaffen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Misschien kan ik ook hier de heer Hofstra erop wijzen, dat hij nog iets extra's kan doen om die feestdagenregeling te behouden. Op dat punt ligt het amendement-Bussemaker/Vendrik voor.

De heer **Hofstra** (VVD): Helaas heb ik niet de tijd, maar anders zou ik het graag onder de kerstboom lezen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Dat is misschien een beetje laat. Ik vraag u om dat vandaag nog te doen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Eerst kom ik op de heffingskorting voor groene beleggingen, sociaal-ethische beleggingen, durfkapitaal en culturele beleggingen. Vooral de regelingen voor groene beleggingen en durfkapitaal hebben in de markt breed hun weg gevonden. Het sociaal-ethische beleggen zit in het compartiment van groen beleggen; dat heet dan maatschappelijke beleggingen. Die markt moet eigenlijk nog beginnen. Met de vorige staatssecretaris hebben wij heel hard geknokt om daarvoor een fatsoenlijke regeling te krijgen. Wie schetst onze verbazing dat deze staatssecretaris, die ik altijd verdenk van veel sympathie voor dit type regelingen, komt met de afschaffing. Ik kan overigens de heer Hofstra geruststellen. Hij zei net in zijn termijn dat de VVD-fractie niet van belastingsubsidies en beleggingssubsidies houdt. In de originele versie was het echter een persoonsgebonden aftrekpost. De VVD-fractie wil eerst aftrekken en dan pas betalen, dus het komt goed. De heer Hofstra is volstrekt consistent met zijn pleidooi om de heffingskortingen voor groene en sociaal-ethische beleggingen en voor durfkapitaal te handhaven. Ik verwelkom zijn steun zeer. Het gaat concreet om de amendementen 8 en 13. Dat is dus geregeld.

De heer **Hofstra** (VVD): Om misverstanden te voorkomen, merk ik op dat ik groen beleggen heb genoemd en een deel van het risico van de Tante Agaathregeling en niet van de andere twee die u noemt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De sociaal-ethische beleggingen vormen een heel kleine markt. Dat kan de heer Hofstra terugvinden in het overzicht van belastinguitgaven. De budgettaire derving is op dat vlak nog minder groot dan op het vlak van de overgangsregeling van het belastingplan tussen Nederland en België, dat hij heeft ingediend, dus op dat punt kan ik hem ook geruststellen. Amendement 8 van mevrouw Bussemaker en ondergetekende ziet op het directe durfkapitaal en niet op het zogenaamde bancaire durfkapitaal. Volgens mij zijn wij het dus helemaal met elkaar eens en dat is goed nieuws, want er is hard gevochten om met name die maatschappelijke beleggingen overeind te houden. Dat is dus bij deze geregeld. Ik neem aan dat de staatssecretaris dit nieuwe politieke feit op dit moment zal verwelkomen en ik nodig hem daartoe van harte uit.
Mijn volgende punt betreft de fiets en de mooie kleine regeling die wij op dat punt hebben voor alle mensen die elke dag meer dan tien kilometer willen fietsen en het risico willen lopen van kletsnatte knieën.

De heer **Hofstra** (VVD): De fietsaftrek valt onder een ander hoofdstuk. Ik vind het prima dat u daar nu iets over zegt, maar ik wil er straks nog wel iets over zeggen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dan fiets ik even door naar het volgende onderwerp. Ik neem althans aan dat het eigen huis wel onder ''overige aangelegenheden'' valt.

De **voorzitter**: Als u dat binnen vier minuten doet, wel. U moet echter wel opschieten.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Om het debat nog maar weer eens te stimuleren – u kent mijn rol in dit debat – heb ik drie amendementen ingediend. Ik ben trouwens benieuwd of de PvdA-fractie daar nu in kan meegaan, omdat zij haar standpunt enigszins gewijzigd heeft. Ik heb ook meegedacht met de staatssecretaris, omdat hij budgettaire nood heeft. Met mijn amendementen wil ik hem een stukje op weg helpen in het kader van een betrouwbare flexibiliteit aangaande fiscaliteit. Zij zijn dan ook een serieuze overweging waard.
Het eerste amendement behelst eigenlijk een fiscaal consistente vormgeving van het laatste PvdA-plan. Ik hoor hier graag de reactie van de staatssecretaris op. Het volgende amendement is een heel logisch amendement, omdat daarmee wordt beoogd om het plafond van het eigenwoningforfait op te heffen. Dat is namelijk zo'n irritante regeling. Ik heb al zes keer een amendement daartoe ingediend. Het wordt dus tijd dat het aangenomen wordt. Het levert weliswaar niet zo heel veel op, maar het ontgaat mij waarom de heer Heinsbroek niet naar de volle waarde van zijn huis een eigenwoningforfait toebedeeld krijgt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Het is veel te veel eer voor die man om hem steeds te noemen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het derde amendement betreft een kwestie die volgens mij ook zorgt voor de uitholling van de grondslag waar het CPB op wijst. Het is in de praktijk van de hypotheekmarkt steeds meer usance dat fiscale adviseurs, financiële adviseurs en bancaire adviseurs mensen die een huis kopen, aanraden om geen eigen vermogen in het eigen huis te stoppen. Nu heeft het eigen vermogen als gevolg van de beursontwikkeling een klap gehad, maar het is natuurlijk onzin dat Nederland daardoor op slag arm is geworden. Het verschijnsel dat mensen een tophypotheek en daarnaast een redelijke hoeveelheid spaargeld hebben, neemt dus hand over hand toe. Ik vind het buitengewoon merkwaardig dat wij daar nog steeds geen van alle taboes ontbloot debat over kunnen voeren. Het gaat namelijk niet meer om de fiscale stimulering van het eigenwoningbezit, maar om oneigenlijk gebruik van de huidige regeling. Ik vraag de staatssecretaris om hierop te reageren. Met het amendement op

dit punt doen wij helemaal niets af aan de huidige fiscale stimulering van het eigenwoningbezit. Wij willen er alleen voor zorgen dat de regeling beter gericht wordt en zo uitwerkt als zij bedoeld is, dus niet het fiscaal stimuleren van eigen vermogen via de hypotheekrenteaftrek, maar het echt stimuleren van eigenwoningbezit. Met de heer Hofstra zeg ik dat het dan een fiscale subsidie is.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ik neem aan de heer Vendrik het initiatiefwetsvoorstel van de heer Hillen van het CDA kent dat beoogt, mensen aan te moedigen hun hypotheekschuld af te lossen door ervoor te zorgen dat zij geen huurwaardeforfait hoeven te betalen als zij geen hypotheekschuld meer hebben. Dat voorstel is opgenomen in het Strategisch document.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik herinner mij het debat met de heer Hillen afgelopen voorjaar heel goed. Het was helaas een debat in één termijn, omdat de meerderheid van de Kamer niets voelde voor zijn voorstel. In het debat heb ik gezegd dat ik de intentie van de heer Hillen, namelijk het voorkómen van onnodige hypotheken die vervolgens maximaal fiscaal worden gepresenteerd, heel goed begreep maar dat ik zijn oplossing echt niet zie zitten. Ik verwijs verder naar mijn inbreng in dat debat. Ik heb hetzelfde doel als de heer Hillen, namelijk ervoor zorgen dat mensen die het niet nodig hebben de desbetreffende hypotheken niet maximaal fiscaal presenteren, maar ik los het op een andere manier op. Ik proef echter een beginnend bondgenootschap op dit punt en ik ben dus benieuwd naar de reactie van de CDA-fractie.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Voorzitter. Over het groen en ethisch beleggen kan ik kort zijn, want verschillende woordvoerders hebben er al op gewezen dat het onbegrijpelijk is dat het kabinet de heffingskorting voor maatschappelijk beleggen afschaft. Deze regeling levert een belangrijke bijdrage aan een verantwoorde economische groei en het milieu en de economie hebben er baat bij. Dat blijkt ook uit een recent rapport van KPMG: iedere euro die de overheid sinds het begin van de regeling in 1995 investeerde, leverde € 40 aan investeringen in groene projecten op. Het zo plotseling minimaliseren van dergelijke regelingen met een langetermijnkarakter getuigt niet van inzicht in rentmeesterschap en een visie op een betrouwbare overheid. Het maatschappelijk protest is dan ook bijzonder groot. Het kabinet heeft op dit punt ook last van blikvernauwing. Door de overconcentratie op de budgettaire afspraken uit het Strategisch akkoord, ziet men de maatschappelijke en langetermijneffecten over het hoofd. Het zal daarom niemand verbazen dat de heer Vendrik en ik een amendement hebben ingediend over groen en ethisch beleggen en dat ik het amendement van mevrouw Giskes over cultureel beleggen van harte steun.
Wij zijn ook buitengewoon teleurgesteld over het feit dat de regering de Tante Agaathregeling, de durfkapitaalregeling, wil afschaffen. De voorgenomen maatregel heeft naar ons idee negatieve gevolgen voor de financierbaarheid van startende en jonge ondernemingen in Nederland. Wij zijn ons ervan bewust dat die regeling veel geld kost, maar dat geldt in het bijzonder voor de bancaire variant. Onze voorkeur gaat ernaar uit, de particuliere variant te laten bestaan, ofte wel de letterlijke variant, waarin een Tante Agaath een neef of een nicht die een bedrijf wil oprichten, ondersteunt. Ik denk dat deze vorm van familieondersteuning en bevordering van economische productiviteit niet geweigerd kan worden. Het is zo evident wat de voordelen daarvan zijn! De staatssecretaris zegt weliswaar dat het ingewikkeld en moeilijk van de bancaire variant te onderscheiden is, maar ik ben daarvan op grond van de antwoorden in de nota naar aanleiding van het verslag nog allerminst overtuigd. Milieudefensie heeft vanmiddag, bij het aanbieden van een petitie, heel nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de particuliere variant, als het gaat om het bevorderen van de ecologische landbouw. Kortom, volgens mij moet dat blijven; ook daarover ligt een amendement klaar.
In de willekeurige afschrijving zit het Langmanakkoord verweven. De staatssecretaris zegt dat het hier maar om een erg klein bedrag gaat, maar ook kleine bedragen tellen natuurlijk. Als we weten, hoe moeizaam het Langmanakkoord tot stand is gekomen en hoe moeilijk de noordelijke provincies het al hebben, vind ik het antwoord van de staatssecretaris in de nota naar aanleiding van het verslag te kort door de bocht.
Wij snappen dat het vaak moeilijk is, onderscheid te maken tussen commerciële en sociale doelstellingen van woningbouwcorporaties. Wij hadden namelijk gevraagd, dat onderscheid wel te blijven maken. Daar ligt wel een wezenlijk probleem. Immers, als het publieke en private deel helemaal niet meer kan worden onderscheiden, heeft dat grote consequenties voor alle discussies die wij over PPS hebben. Ik zou ook daarop graag een nadere toelichting van de staatssecretaris krijgen. Ik vind het interessant om te horen dat de staatssecretaris het pleidooi van VNO-NCW voor het stimuleren van het ondernemerschap in achterstandswijken wil overnemen. Kan de staatssecretaris bevestigen dat hij daarover binnenkort, nog voor het einde van dit jaar, een brief aan de Kamer stuurt?
Bij de feestdagenregeling wordt de leus van de belastingdienst ''Leuker kunnen wij het niet maken'' wel heel letterlijk genomen. Sinterklaas is nog niet begonnen, of onder het mom van het onttakelen van de kerstboom worden ook alvast de pepernoten en de kerstkransjes in de vuilnisbak gegooid. Ik snap niet waarom de regering zo vasthoudt aan de afschaffing hiervan. Werkgevers en werknemers zijn het eens over de regeling. De werkgevers bestrijden de regering op het punt van de administratieve lasten. Zij zeggen dat deze helemaal niet toenemen, terwijl de regering zegt dat dit wel het geval is. Dit is nog nooit vertoond. De werkgevers zeggen ook dat de lasten voor werknemers zullen toenemen als die regeling wordt afgeschaft. Het is ook bijzonder om dat te horen uit de mond van werkgevers.
Als dit kabinet nog tot overleg wil komen met de sociale partners en het klimaat wil scheppen om dit tot een goed einde te brengen, moet het over die kleine dingen niet zo ontzettend moeilijk doen. Laat het kabinet toch gewoon die regelingen in stand houden. Ik wil ook graag een specifieke reactie op hoe het argument van de administratievelastenverlichting dat de staatssecretaris aanvoert zich verhoudt tot de uitspraak van de toenmalige staatssecretaris van Financiën tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel Vermeend/

Vreugdenhil in 1993, waaruit de regeling voortkwam. De staatssecretaris zei toen dat de praktijk leert dat deze regeling met name in het midden- en kleinbedrijf zeer wordt gewaardeerd. Het is een eenvoudige regeling die nauwelijks administratieve lasten met zich brengt. Dat was toen niet het geval en dat is ook nu niet het geval. Volgens mij is er geen enkel nieuw argument te bedenken om de regeling nu opeens af te schaffen.
De maatregel op het gebied van de scholingsaftrek voor ouderen begrijp ik ook niet zo goed, want dit kabinet wil de arbeidsparticipatie van ouderen bevorderen, de sollicitatieplicht voor mensen van 57,5 jaar en ouder herinvoeren en een wetsvoorstel over leeftijdsdiscriminatie nog behandelen. Tegelijkertijd schaft het kabinet de regelingen af die het ouderen gemakkelijker maakt om langer in de arbeidsmarkt te participeren.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ook de CDA-fractie heeft moeite met het feit dat een streep is gehaald door het groene beleggen. Verder wijs ik op het vliegwieleffect dat de fiscale faciliteiten voor investeringen in de groene beleggingen te weeg brengen. Dat argument was nog niet genoemd. De CDA-fractie zal de amendementen van GroenLinks en de PvdA beoordelen op de financiële dekking. Hetzelfde geldt voor andere amendementen die zich misschien nog in de pijplijn bevinden. Mocht er een deugdelijke financiële dekking zijn, dan houden wij ons van harte aanbevolen om te strijden voor het behoud van deze regeling.
Dan kom ik op de afschaffing van de vrijstelling van overdrachtsbelasting voor de woningbouwcorporaties. Wij hebben daar in het verslag een paar opmerkingen over gemaakt. Hoe staat het met de situatie dat woningbouwcorporaties onroerend goed aan elkaar verkopen, juist in het kader van de opbouw en het beheer van hun eigen portefeuille? Ik heb in het verslag gevraagd of van de woningbouwcorporaties dan twee keer overdrachtsbelasting wordt geheven. Het antwoord luidde dat dit inderdaad de bedoeling is. Dat verbaasde mij. Ik acht dat niet wenselijk vanuit huisvestingsbeleid. Als woningbouwcorporaties aan elkaar verkopen en vervolgens weer terugkopen, voor zover deze verkopen geen bedrijfsmatig karakter hebben, dan vind ik dat ze maximaal een keer in de heffing moeten worden betrokken. Wat vindt de staatssecretaris daarvan?
Het kan toch niet de bedoeling zijn dat er bij fusies tussen woningbouwcorporaties alsnog overdrachtsbelasting wordt geheven? Uit contact met het ministerie blijkt dat dit wel het geval is, maar ik plaats hier vraagtekens bij.
Over de begrenzing van de afschrijvingssystematiek onroerende zaken hebben wij in de nota naar aanleiding van het verslag een kleurrijk debat gevoerd. Ik denk dat het voor fiscalisten een feest is om te lezen. Wij hebben daar principieel juridische bezwaren tegen, maar ook economische. Ik heb begrepen dat de staatssecretaris niet erg gevoelig is voor de principiële bezwaren. Ik wil die echter toch graag benadrukken. Er wordt van verschillende kanten gezegd dat er gemorreld wordt aan het goed koopmansgebruik, dat toch een heel wezenlijk element is van onze winstbepaling. Verder worden eigenaren van vastgoed verschillend behandeld. Naar mijn idee kan dat niet de bedoeling zijn.
Misschien is de staatssecretaris wat gevoeliger voor de economische argumenten. Juist in de internationale context zullen wij veel van de investeringen missen. Het Financieel Dagblad heeft daar in het verleden ook een paar keer op gewezen. Ik hecht eraan om te zeggen dat wij ons zorgen maken over ons eigen investeringsklimaat in Nederland.
Over de terbeschikkingstellingsregeling het volgende. Er ligt een nota van wijziging voor van de staatssecretaris, waarin staat in hoeverre de afschrijvingssystematiek ouders raakt die hun pand ter beschikking stellen aan hun kinderen. De staatssecretaris zegt daarvan dat het niet zo'n vaart zal lopen. Als ik de tekst echter goed doorlees, ben ik bang dat het juist ouders raakt die in het kader van bedrijfsoverdracht hun pand ter beschikking stellen aan hun kinderen. Wil de staatssecretaris daar nog een keer goed op reageren?

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Ik wil eerst ingaan op het punt van de fiscale faciliteiten rondom beleggingen. D66 vindt het niet belachelijk dat er links en rechts wat ondersteund wordt als het om beleggingen gaat die normaal gesproken niet zo vreselijk rendabel zijn. Bij de financiële beschouwingen werd door de bewindslieden nogal honend gezegd dat het hier gaat om tax driven gedrag. Dat zou zeer afkeurenswaardig zijn. De grap is echter juist dat je wilt dat mensen die, uit welke motieven dan ook – vaak is dat inderdaad fiscaal gedreven – aan het beleggen slaan, kunnen kiezen voor maatschappelijk goede doelen. Dat is de grap van groen beleggen, van sociaal-ethisch beleggen, van durfkapitaal, zowel Tante Agaath, als cultureel. Ook D66 vindt dat dit soort regelingen alleen zin hebben als niet alleen de vrijstelling in box 3, maar ook de heffingskorting in box 1 intact worden gelaten. Die hebben wij namelijk niet voor niets verzonnen. Dat hebben wij niet gedaan omdat wij zo graag iets extra's doen, maar omdat wij willen proberen het op zo'n niveau te houden dat het voor mensen aantrekkelijk blijft. Als de staatssecretaris kan aantonen dat er te veel toegelegd wordt op dit soort beleggingen – dat heb ik nooit gezien – dan hoor ik dat graag. Anders is ons pleidooi om het gewoon intact te houden.
Ik hoef niet nog eens uit te leggen waarom al die zaken goed zijn. Cultureel beleggen moet zelfs nog beginnen. Groen beleggen is in 1995 verzonnen. Toenmalig minister Wijers was daar heel actief mee. Cultureel beleggen is verleden jaar gelanceerd. Men begint zich er nu op in te stellen en dan zou het weer verdwijnen. Dat raakt aan het onderwerp van die betrouwbare overheid. Wij vinden dan ook dat dit niet te verkopen is. D66 zal uiteraard met belangstelling kijken naar eventuele amendementen over dit onderwerp, maar eigenlijk gaan wij ervan uit dat de staatssecretaris het licht alsnog zal zien en uit eigen beweging ons vandaag mede gaat delen dat hij deze snoeioperatie terug gaat draaien. In het uiterste geval zou ik nog willen weten of hij het reëel vindt om als het gaat om groen beleggen, de kleine 30 mln euro die nu nog is gereserveerd voor de vrijstelling in box 3, te verdelen over vrijstelling en heffingskorting, zodat de regeling, met strakkere criteria, overeind kan blijven.
Is de staatssecretaris gevoelig voor de roep uit de corporatiewereld om pas te zijner tijd tot het afschaffen van de overdrachtsbelasting te komen? Wil hij eerst kijken wat precies nodig is in de herstructu-

reringsgebieden? Is het niet denkbaar dat er eerst een totaalpakket wordt bedacht en dat dan definitief wordt besloten waar wel en niet overdrachtsbelasting wordt geheven? In het verlengde hiervan vraag ik de staatssecretaris om duidelijkheid te verschaffen over de koop-huurconstructies. Die zijn eigenlijk tussen wal en schip geraakt bij de belastingherziening voor de 21ste eeuw. Wij zouden graag zien dat mensen die daarmee in zee zijn gegaan toch de mogelijkheid hebben voor belastingaftrek in de sfeer van hypotheekrente en wat dies meer zij.
Voorzitter. Dan kom ik bij de willekeurige afschrijving, met name met betrekking tot het continentaal plat. Daarover heb ik zojuist nog een hartenkreet onder ogen gekregen, waaruit ik begrijp dat het kleine-veldenbeleid als het gaat om gaswinning in het geding is. Ik stel voor dat ik de staatssecretaris de brief meegeef met de argumenten die ik net daarbij gekregen heb om niet geheel af te zien van die regeling, maar om het anders in te kleden. Misschien kan hij hierop na de schorsing terugkomen.
Ik verzoek de staatssecretaris om een overzicht met betrekking tot de afschrijving onroerend goed. In de eerste plaats wil ik weten hoeveel buitenlandse investeerders er in Nederland actief zijn op het punt van het onroerend goed. Daarmee krijgen wij een beter zicht op waar het precies om gaat. In de tweede plaats zou ik graag een totaalbeeld willen hebben van de regelingen in de diverse landen in de EU met betrekking tot de willekeurige afschrijving. Kan de staatssecretaris onderbouwen hoe men tot de raming van 70 mln euro is gekomen? Er zijn geluiden dat het om veel meer geld zou moeten gaan.
Voorzitter. Tot slot noem ik de feestdagenregeling. Wat de fractie van D66 betreft wordt toch wel heel erg op de vierkante millimeter gerekend als het erom gaat wat er in arbeidsverhoudingen kan gebeuren. Is dat onderdeel van dat voornajaarsoverleg dat de afgelopen dagen gevoerd is? Zo nee, ziet de staatssecretaris echt geen mogelijkheden om die regeling intact te laten, zodat niet alle aangename dingen des levens weggesneden worden.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Hoe kan mevrouw Giskes het nu hebben over de vierkante millimeter? Wij hebben het hier over 135 mln euro.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ja, en er zijn heel wat mensen die werken in Nederland. Dan gaat het per persoon om relatief kleine kerstpakketten die nu net een beetje schwung aan het bestaan op de arbeidsvloer geven, waarvan wij zeggen: ga daar niet ook nog aan zitten peuteren.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): U suggereert alsof dit ''gemiemel'' zou zijn, maar als het om kleinere bedragen ging, zou het juist veel gemakkelijker zijn om die feestdagenregeling in stand te houden. Juist omdat het om zo'n groot bedrag gaat, heeft het iets fundamenteels. Dan moet u het niet bagatelliseren.

Mevrouw **Giskes** (D66): Het is niet niks, maar op het totaal van de belastinginkomsten en -uitgaven is het natuurlijk wel ''peanuts''. Laten wij daar helder over zijn.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Is mevrouw Giskes het met mij eens dat de druk op de lonen van werknemers vergroot wordt door het afschaffen van die regeling. Naar aanleiding van haar vraag of deze regeling wel deel uitmaakt van het pakket, vraag ik haar of zij het met mij eens is dat dit nu juist een goed aanbod zou kunnen zijn van een regering die loonmatiging wil. Zonder dit zullen de lonen namelijk alleen nog maar verder opgedreven worden.

Mevrouw **Giskes** (D66): Onder het motto ''alle beetjes helpen'' wil ik dat best meegeven, maar wij moeten het ook weer niet overdrijven. Het gaat mij veel meer om het signaal dat het kabinet, de overheid, wil geven aan de mensen die normaal werken.

De vergadering wordt van 18.45 uur tot 20.15 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik heet in ons midden welkom de heer Van der Vlies die zich eerder op deze dag heeft beziggehouden met een hoorzitting op geheel ander terrein. Wij gaan luisteren naar de reactie van de staatssecretaris op het blok Combinatie werk-levensloop-spaarloonregeling en het blok Overige maatregelen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zal bij het eerste blok de zaken doorlopen naar analogie van de sprekers die achtereenvolgens het woord hebben gevoerd. Ik zal dat bij het tweede blok enigszins veranderen en enkele thema's eruit lichten.
Mevrouw Giskes ondersteunt de flexibiliteit van het gedachtegoed van werken, zorgen en leren. Zij refereert aan het rapport Verkenning levensloop van ex-staatssecretaris Verstand. Zij vraagt of er wel of geen link is tussen de spaarloonregeling aan de ene kant en de levensloopfaciliteit aan de andere kant. Het antwoord is dat die link in politieke zin wel is gelegd. Dat is overigens herhaaldelijk met de Kamer gecommuniceerd. De Kamer heeft dat proces in feite omgedraaid. Wanneer er in onderdelen melding wordt gemaakt dat er geen samenhang zou zijn, is dat volgens mij niet correct. Die samenhang is er wel degelijk. Voor het overige geldt natuurlijk dat er inhoudelijk geen relatie tussen beide is.

Mevrouw **Giskes** (D66): In de nota naar aanleiding van het verslag staat op bladzijde 58 heel nadrukkelijk dat er zowel inhoudelijk als budgettair geen verband is tussen de spaarloonregeling en de levensloopfaciliteit.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik gaf zojuist al aan dat er inhoudelijk geen relatie tussen beide is. Wel hebben wij gezegd dat het de bedoeling is dat er op het moment dat het spaarloon verdwijnt iets voor in de plaats komt op basis van de levensloopgedachte. Wat het budgettaire aspect betreft, is ook door de Kamer gezegd dat zij die relatie wel ziet. De Kamer is van mening dat de spaarloonregeling alleen mag worden afgeschaft als er iets voor terugkomt. De Kamer heeft zelf het politieke standpunt ingenomen dat er wel een relatie is.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dat lijkt me meer een opvatting van een deel van de Kamer. Maar dit is door het kabinet zelf bij mijn weten heel nadrukkelijk op deze wijze gepresenteerd bij de financiële beschouwingen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik weet niet precies in welk samenspel er op een gegeven moment tot de constatering is gekomen dat er een

samenhang was. Het spel wie het eerst aan zet was, heeft een eigen leven geleid. Ik weet ook niet hoe relevant de vraag is of het wel of niet aan elkaar gelinkt is. De spaarloonregeling als zodanig is, wanneer werd gesproken over opheffing ervan, consequent genoemd in samenhang met de levensloopvariant. In die zin worden beide altijd in een adem genoemd. Op uw vraag of dit wel of niet zo beoogd is, heb ik het antwoord gegeven dat dit in politieke zin inderdaad het geval is, maar dat dit voor het overige zeer de vraag is.
Mevrouw Giskes vroeg vervolgens naar de combinatiekorting. Op het moment dat er een verkenning komt naar de invulling van de fiscale variant van een levensloopbenadering, waar expliciet om is gevraagd, zal de combinatiekorting daarin een rol moeten spelen. Deze zal in ieder geval meegenomen worden. De combinatiekorting ziet ook op de relatie arbeid-zorg, maar is een andere benadering. Waar het gedachtegoed is dat het hele spitsuur van het leven wordt bezien waar behoefte aan is, bijvoorbeeld om er eens een tijdje tussenuit te gaan of een sabbatical year te nemen, moet deze korting in die perspectieven worden meegewogen. De Kamer heeft heel expliciet via een motie gevraagd om een fiscale invulling, gebaseerd op de omkeerregel. Deze invulling kan breder gemaakt worden dan alleen de combinatiekorting. Het is voor mij echter glashelder dat de combinatiekorting daarin een rol speelt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Mijn verzoek was eigenlijk lichtelijk anders: zou, nog los van al die levensloopverhalen, niet ook naar de combinatiekorting als zodanig gekeken kunnen worden, ook in relatie tot de arbeidskorting, om zo gericht mogelijk te stimuleren dat mensen de stap naar de arbeidsmarkt kunnen maken en durven te maken? Wetende dat mensen met kinderen enorme kosten moeten maken, juist als zij van niet werken naar wel werken gaan, verzocht ik u om daar nader op in te gaan. Ik vind het prima dat dit ook wordt meegenomen in de levensloopbeschouwing, maar mijn verzoek was dus anders.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dan is het toch de vraag of wij dat, naast het feit dat de combinatiekorting in de levensloopbenadering wordt meegewogen, ook nog eens een keer expliciet kunnen bezien. Die combinatiekorting is, zoals u zelf eigenlijk al hebt verwoord, juist in het leven geroepen om de mogelijkheid van werken en zorgen op een bepaalde manier gestalte te geven. De combinatiekorting bestaat daar dus al voor. Als nu een nieuwe variant wordt bezien van een levensloopbenadering waarbinnen de combinatiekorting past – daarbij wordt dus afgewogen wat de combinatiekorting wel en niet afdekt, waaraan wij behoefte hebben en in hoeverre de combinatiekorting moet volstaan; of is er behoefte om de combinatiekorting te elimineren en te vervangen door iets anders? – lijkt het mij in vergelijking met een aparte analyse van de combinatiekorting in relatie tot de arbeidskorting zuiverder dat het nieuwe kabinet een analyse maakt van de onderlinge samenhang tussen die nieuwe levensloopbenadering en de combinatiekorting. Uit die aparte analyse zou immers blijken dat in het kader van de relatie tussen arbeid en zorg de combinatiekorting een bepaalde rol vervult. Omdat wij het er allemaal over eens zijn dat de levensloopbenadering gestalte moet krijgen, kunnen wij dit daarom het best gecombineerd doen. Ik zie dus eerlijk gezegd niet het nut van een afzonderlijke notitie of van het op een andere wijze komen tot een stuk met betrekking tot de rol die de combinatiekorting speelt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Het verschil is natuurlijk juist dat de levensloopbenadering betrekking heeft op mensen die een tijdje van arbeid af willen zien om andere dingen te doen, terwijl de combinatiekorting juist betrekking heeft op mensen die wel willen werken, maar de combinatie met zorgtaken ook financieel rond willen krijgen. In die zin hebben zij niet heel veel met elkaar te maken. Ik vind de combinatiekorting nu te laag om echt reëel te voldoen aan haar doel.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Nu heb ik door waar het probleem tussen ons wringt. Ik denk dat ik de levensloopgedachte veel breder interpreteer dan u, want ik heb het idee dat gewoon over het hele speelveld moet worden bezien waar behoefte aan is. Er zullen mensen zijn die in het kader van ouderschapsverlof misschien de behoefte hebben om een tijdje vrij te zijn, maar wellicht kan in de toekomst ook bestudeerd worden of ouders en grootouders niet kunnen gaan oppassen, zodat de ouders van die kinderen aan de slag kunnen. Het hele levensloopbeleid overziend, denk ik dat de combinatiekorting daar een heel goede rol in kan vervullen, maar dan zijn wij het volgens mij al snel met elkaar eens. Dit is gewoon een andere opvatting van wat wij onder een levensloopbenadering verstaan.
Volgens mij wil mevrouw Bussemaker interrumperen.

De **voorzitter**: Ja, maar ik vraag mij af of dat op dit moment zinvol is.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik wil even checken of wij nu niet op glad ijs terechtkomen. Ik moet zijn naam toch maar eens noemen: de heer Heinsbroek heeft al eerder voorgesteld om grootouders in crèches te laten werken. Nu begrijp ik dat u een combinatiekorting voor de grootouders wilt.

De **voorzitter**: Dit is precies wat ik vreesde. Het woord is aan de staatssecretaris, die zijn betoog voortzet.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat lijkt mij eerlijk gezegd geen correcte analyse van mevrouw Bussemaker. Nu gaan wij kijken naar de uiteindelijke uitspraak van de FNV en het effect daarvan op het Witteveenkader en dergelijke. Ik zal hier straks op terugkomen om dat exact te laten zien. Wat wij inmiddels via op teletekst vermelde letterlijke citaten van de heer De Waal weten, is dat de FNV zich in elk geval kan vinden in het voortzetten van de discussie over wat ik maar even ''het kleinere akkoord'' noem. Dat akkoord ziet op het jaar 2003 en is dus niet de meerjarenraming. Dat betekent in feite dat van de drie eerder met elkaar bestudeerde opties – namelijk de mogelijkheid dat er geen akkoord zou komen, de mogelijkheid dat er een beperkt akkoord zou komen en de mogelijkheid dat er een uitgebreid akkoord zou komen, waarbij de WAO-problematiek zou worden getackeld, meerjarenramingen in beeld zouden worden gebracht en afspraken over loonkostenmatiging zouden worden gemaakt – de eerste

optie definitief van de baan is. Dat betekent dat de fiscale invulling niets meer uitmaakt voor de keuze tussen die twee andere alternatieven, omdat wij daar met betrekking tot het spaarloon, het Witteveenkader, ouderschapsverlof en alles wat daarvoor geldt, uitsluitend de afspraken hebben gemaakt voor 2003. Er lagen dus geen meerjarenramingen. Ik zal straks, bij de behandeling van de vragen van de heer Van Dijke, precies uitleggen wat dit betekent en welke budgettaire rol dit speelt.
Dan kom ik op de opmerking van de heer Van Dijke. Hij noteert dat er sprake zou zijn van een verschraling ten aanzien van de huidige combinatie spaarloon en lijfrente. Ik geef met stelligheid aan dat er geen combinatie bestaat tussen spaarloon enerzijds en lijfrente anderzijds. Dit zijn twee gescheiden aspecten van het fiscale instrumentarium dat ingezet kan worden door iemand die óf zijn pensioen wil aanvullen óf aan vermogensvorming wil doen. De combinatie van spaarloon en lijfrente is in de praktijk in het leven geroepen door de financiële dienstverlening; het gestorte spaarloon werd afgetrokken als premie voor de lijfrente. Zo gaat dat in de praktijk, maar dat laat onverlet dat de wetgever deze combinatie niet zo heeft bedoeld. Zij is in de praktijk zo ontwikkeld. De opmerking over de verschraling klopt, omdat de spaarloonregeling gereduceerd wordt, althans volgens het voorstel dat ik straks nog zal voorleggen. Tevens vervalt de ongetoetste lijfrenteaftrek.
Dat brengt mij op de omzetting. De Kamer heeft een brief ontvangen over de behandeling van het belastingplan spaarloon. Daar zit ook de benadering met de dekking in. Toch rest er nog onduidelijkheid. Daarom zal ik er iets meer over zeggen. Wat speelt er nu allemaal? Voor alle duidelijkheid: er komt een nota van wijziging waarin wij als kabinet voorstellen om de plannen die wij hebben voorgelegd aan de sociale partners hebben voorgelegd door te laten gaan. Dat betekent dat de spaarloonregeling zoals wij die nu kennen enigszins wordt opgeschoond, omdat de premiespaarregeling en de winstdelingsregeling vervallen. Voor het budgettaire belang daarvan is bepalend of men het effect van box 3 meeneemt. Daar zit volgens mij ook de consternatie in of het juiste bedrag 108 of 112, 24 of 26 is. Als ik het zonder dat effect doorreken, kom ik op een premiespaarregeling van 108 mln euro, een winstdelingsregeling van 24 mln euro en apart daarvan de vrijstelling van box 3 voor 6 mln euro.
Daarnaast staat de verhoging van de arbeidskorting van het aanvullende pakket dat dan wordt teruggedraaid, omdat het ter financiering dient. Dat is 340 mln euro. Het uitstellen van de levensloop bedraagt 82 mln euro. Als het spaarloon beperkt wordt tot 60% van het huidige niveau, is daarmee totaal 560 mln euro gedekt.
Ik wil daar nog iets aan toevoegen. Er wordt vaak gevraagd hoe het zit met die 82 mln euro, omdat wij het steeds over 200 mln euro hebben. Hier is eerder al een brief over gestuurd, maar ik herhaal het voor alle duidelijkheid, te meer daar dit ook een aantal andere vragen beantwoordt, bijvoorbeeld over het Witteveenkader. Ook daar zit een samenloop in. Het uitruilen van de spaarloonregeling tegen een levensloopfaciliteit had gekund, als het allemaal op tijd was gekomen. Dan was het ook de bedoeling geweest om het te laten meewegen, maar de vraag is wat wij dan doen met het Witteveenkader, het ouderschapsverlof en met de Wet FINLO voor loopbaanonderbreking. Het is niet de bedoeling dat je andere regelingen afschaft als je de spaarloonregeling reduceert. Die regelingen moeten dus gewoon in stand blijven. Ik zal voorrekenen hoe wij van het bedrag van 180 mln euro uitkomen op 82 mln euro. De inperking van het Witteveenkader brengt een budgettair beslag van 59 mln euro mee. De afdrachtvermindering betaald ouderschapsverlof levert natuurlijk ook een gederfde inkomstenpost op; dat is 32 mln euro. Dan moeten er extra uitgaven worden gedaan in het kader van de Wet financiering loopbaanonderbreking. Dat is overigens niet zoveel; dat is 7 mln euro. Dan is het totaal van gederfde inkomsten en extra uitgaven 98 mln euro. Dat stellen wij tegenover de opbrengsten in verband met het uitstel van de overgangsregeling in het belastingplan. De overgangsregeling van het inperken van het Witteveenkader is eveneens 59 mln euro. Dat kun je dus in feite tegen elkaar wegstrepen. Dat is budgettair neutraal. Dan houden wij de overgangsregeling afdrachtvermindering betaald ouderschapsverlof over. Die is, omdat deze overgangsregeling wat anders uitwerkt, niet gelijk aan de gederfde inkomsten, maar 21 mln euro. Dan krijgen wij nog het uitstel van de verlofknip; dat is nog eens 100 mln euro. Dat is dus samen 180 mln euro. Als u die 98 mln euro van die 180 mln euro aftrekt, krijgt u een opbrengst van 82 mln euro door het uitstel van de levensloopbenadering.
Er is ook gevraagd of het verlofsparen blijft bestaan. Ja, dat blijft natuurlijk gewoon bestaan. Er is eerlijk gezegd geen sprake van geweest dat dit niet zou blijven bestaan. Ik hoop dat nu glashelder is hoe het budgettair loopt, wat er wel en niet blijft bestaan en hoe de regeling die naar u toe gaat komen, eruit komt te zien.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Het klinkt helder, maar krijgen wij dit vanavond ook nog op papier, zodat wij het rustig kunnen overdenken?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Natuurlijk, maar wij moeten even kijken of dat vanavond nog lukt. U bent natuurlijk ook hartstikke gaar, dus ik durf het u bijna niet meer aan te doen. Dit is overigens niet het enige dat eraan komt, want de minister heeft ook nog een overzicht toegezegd van de cijfers over de koopkrachteffecten. Misschien kan ik die twee documenten beter bundelen, zodat u die informatie morgen krijgt. Terecht wijzen mijn ambtenaren mij er nu op dat een paar zaken waarover ik zonet sprak in een stuk worden vermeld dat u reeds heeft bereikt, maar ik begrijp dat u iets uitgebreider geïnformeerd wilt worden. Een iets andere opstelling leest bovendien misschien iets plezieriger. Wij zullen het zo gemakkelijk mogelijk maken, want wij streven er altijd naar om de dingen gemakkelijker te maken. Ik begrijp van mijn ambtenaren dat het mogelijk is u die informatie zo dadelijk op schrift te geven, zodat deze als noot kan worden opgenomen in het verslag van dit overleg.

De **voorzitter**: Ik neem aan dat tegen het opnemen van een noot in dit verslag geen bezwaren bestaan.

(De noot is opgenomen aan het eind van dit verslag.)[1]

Staatssecretaris **Van Eijck**: De heer Van Dijke heeft gevraagd of het

duurder wordt om een pensioen om te zetten in een nabestaandenpensioen. Het antwoord is ja, dat kan duurder worden. Bij een geringere opbouwmogelijkheid heb je ook minder mogelijkheden om het bedrag over te dragen. Het is dus een logische consequentie van het systeem dat bij een geringere opbouw, minder mogelijkheden bestaan voor overdracht. Ik moet er overigens wel bij zeggen dat dit geldt voor de mensen die de 2% volmaken, de Herman Heinsbroeken van deze wereld. Behalve DGA's maken natuurlijk ook andere mensen die hun pensioen bewust plannen, de 2% vol, maar naar onze mening is dat geen grote groep.
Dan kom ik op de vragen van mevrouw Giskes over het dichten van het pensioengat van mensen met een lager inkomen. Zij merkte op dat de wetgever er geen rekening mee heeft gehouden dat afkoop van lijfrentes dramatische gevolgen kan hebben. Versobering van de regeling en de gevolgen van afkoop staan echter los van elkaar. De wetgever heeft onder een bepaald economisch en politiek gesternte de mogelijkheid gegeven een lijfrentepremie af te trekken. Later is besloten deze regeling te versoberen en dat betekent dat de getoetste aftrek van lijfrentes overeind blijft, maar dat de ongetoetste aftrek vervalt. Er zijn nog andere vragen over gesteld, dus kunnen wij daar misschien later nog specifieker naar kijken. Het effect is dat mensen de vrije keuze hebben tussen het voortzetten van de regeling zonder de aftrekmogelijkheid en het afkopen van de regeling. In geval van afkoop wordt men ermee geconfronteerd dat vanwege de kostenstructuur bij de verzekeraars in de eerste jaren van opbouw bedragen zijn gereserveerd om provisie en dergelijke te betalen. Als iemand dus een regeling wil afkopen, kunnen de economische gevolgen in de praktijk negatief uitwerken. Mensen die een aantal jaren premies hebben gestort, kunnen schrikken van de lage afkoopsom. Dat betekent niet dat de wetgever rekening moet houden met de wijze waarop afkoop in de praktijk geschiedt. In het kader van de betrouwbare overheid denk ik niet dat de wetgever de verantwoordelijkheid hoeft te dragen voor de kostenstructuur die de financiële dienstverleningsector aan dit soort regelingen koppelt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik ben dit laatste met de staatssecretaris eens. Ik heb gezegd dat ik mij over twee punten zorgen maak. Met het oog op de betrouwbaarheid heb ik erop gewezen dat de ongetoetste aftrek ooit is ontstaan, omdat wij destijds 600 mln gulden bij de verzekeraars konden weghalen doordat zij anders moesten gaan afschrijven of zoiets. Die ''deal'' is gemaakt bij de introductie van het belastingplan. Mijn tweede punt van zorg is dat mensen die aan de spaarloonregeling meedoen, vaak zijn ingegaan op een aanbieding om meteen te deblokkeren en het geld in een lijfrente onder te brengen. Die mensen zitten aan een contractverplichting vast in de veronderstelling dat zij voorlopig aan de spaarloonregeling konden meedoen. Als wij dan opeens de spaarloonregeling afschaffen, zitten zij wel vast aan die verplichting om de lijfrentepremie te betalen. Die mensen komen nu in aanraking met die problematiek van die rare kostenverdeling.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Mevrouw Giskes zegt dat er destijds sprake was van een ''deal'', omdat de vennootschapsbelastingheffing zou worden opgelegd bij de verzekeraars. In dit kader zou er sprake zijn geweest van een uitruil. Het Verbond van verzekeraars is natuurlijk ook bij mij geweest en het heeft dit expliciet aan de orde gesteld. De vraag is of er sprake was van een ''deal''. Dit is op het ministerie van a tot z uitgezocht en bestudeerd. De uitkomst is eensluidend: er is geen sprake geweest van een ''deal'' zoals die nu wordt omschreven. Ik waarschuw ervoor dat dit een eigen leven gaat leiden.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik geloof de staatssecretaris direct als hij zegt dat die ''deal'' niet zwart op wit is gesteld, maar ik kan niet voordoen hoe trots staatssecretaris Vermeend destijds was toen hij kon melden dat hij dit voor elkaar had gekregen met de verzekeraars.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik kan mij voorstellen dat staatssecretaris Vermeend met trots naar dit hele belastinginstrumentarium heeft gekeken, omdat hij in de gelegenheid was een fantastische kerstboom op te tuigen; het economisch gesternte was natuurlijk ook anders. Ik kan mij ook voorstellen dat hij daarover bepaalde uitlatingen heeft gedaan. Voor mij staat echter vast dat hier geen sprake is van een ''deal'' die als een ''deal'' moet worden opgevat met een respecterende werking e.d. Het onderzoek heeft dit duidelijk uitgewezen. Ik heb hierover bovendien nog telefonisch contact gehad met de voormalig minister van Financiën, de heer Zalm. Hij zei ook dat er geen sprake is geweest van een ''deal''.
Mevrouw Giskes wijst erop dat mensen de spaarloonregeling hebben gebruikt om tot een aftrekbare lijfrentepremie te komen. Zij hadden ook het idee dat zij dit tot in lengte van jaren zouden kunnen voortzetten. Ook hiervoor geldt dat dit in de wetgeving niet is verankerd voor een langere duur. Daarom ben ik van mening dat de wetgever niet verplicht is om daarvoor een respecterende werking of een eerbiedigende werking of iets dergelijks te geven. Ik heb dit signaal wel op een andere manier opgepikt. Als nu zou blijken dat banken en verzekeraars tegen burgers zeggen dat zij vastzitten aan de verplichting om een lijfrentepremie te storten, omdat er een contract is aangegaan dat geen beperkende voorwaarde bevat dat de belastingplichtige eronder uit kan als de wetgeving wordt gewijzigd, hoor ik dit graag. Ik vind dat wij daarover dan met elkaar moeten praten.
De heer Hofstra heeft erop gewezen dat er voor de levensloopbenadering in het Strategisch akkoord een bepaalde budgettaire ruimte is gecreëerd. Hij vindt het jammer dat wij willen overgaan tot een reductie van het spaarloon, want als het kabinet volgend jaar weer aan het werk is, is er geen budgettaire ruimte voor die benadering. Dit is waar, maar wat zou hij liever zien? Dat wij nu een gat laten vallen of de spaarloonregeling minder dan voorgesteld intact houden, opdat wij een bedrag kunnen reserveren voor de invulling van de levensloopbenadering? Of heeft hij liever dat wij dat toch maar niet doen, omdat er verkiezingen aankomen en wellicht een nieuw kabinet dat misschien andere gedachten heeft over het budget? Ik heb er moeite mee om nu al op voorhand een bedrag te reserveren waarbij wij allemaal een wensenlijstje hebben om het op een adequate manier in te vullen. Mijn voorstel is dan ook om

geen reservering te maken teneinde te vermijden dat er een extra gat komt.
Er is ook naar voren gebracht dat het voorstel inzake de lijfrenteaftrek maar moet sneuvelen. Er bestaan hierover amendementen die ik nog niet mag kennen, onder andere dat van mevrouw Van Vroonhoven. Er is onder meer gevraagd wat er met de formule gebeurt en hoe duidelijk zij is. Daarbij is gevraagd of het wel toereikend is als de belastingdienst het onderwerp op haar website plaatst. De vraag is natuurlijk wat de rol van de belastingdienst in dezen is. In hoeverre moet zij actief participeren? Met het prominenter duiden van het bestaan van de formules, de rekentechnieken die nu op de website zijn geplaatst, maak je de helderheid en duidelijkheid al een stuk groter. Misschien moet je daarbij ook de verzekeraars eens vragen of zij op de hoogte zijn van de mogelijkheid voor belastingplichtigen om op de website een en ander uit te rekenen.
Natuurlijk kun je je afvragen of je nog verder kunt gaan. Ik betrek hierbij vragen van onder anderen de heer Vendrik. Het voorstel was om een Jip en Jannekebureau, een helpdesk, in het leven te roepen. Ik zie daarin grote bezwaren. Nu weet iedereen ook al dat hij de belastingdienst kan bellen met een vraag over bijvoorbeeld aangifte of teruggave. Men wil dat uitbreiden, zodanig dat men ook het pensioengat kan laten toetsen. Misschien zijn er straks wel weer andere dingen, zoals berekening van alimentatie. Je waagt je dan op een glijdende schaal, waarbij een aantal zaken meegewogen moeten worden.
De vraag is onder meer of de belastingdienst hiervoor geëquipeerd is. Een van de belangrijkste dingen die je moet weten om je pensioenruimte, jaarruimte, inhaalruimte en andere ruimten te berekenen, is het fameuze A'tje waarover wij vandaag al even gesproken hebben, de waardeaangroei. Daarvoor geldt dat zij geleverd moet worden door de verzekeraars, want zij kunnen die als enigen berekenen; dat kan de belastingdienst niet. Hoe moet de belastingdienst nu antwoord geven, als zij eenvoudigweg niet beschikt over dat A'tje?

Mevrouw **Giskes** (D66): Door aan te dringen op renseignering.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het zal helder zijn dat als er behulpzaamheid kan worden geboden met het vervroegd krijgen van dat A'tje, voor zover dat A'tje dienstbaar is, de belastingdienst achter de schermen wel eerder heeft gezegd dat het plezierig zou zijn als het ter beschikking stond. Het gaat evenwel niet zo ver als de suggestie dat de belastingdienst het maar moet kunnen berekenen. Die heeft daarbij een actieve in plaats van een passieve rol. Dat is een heel groot verschil.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik wil dit debatje ook een beetje in Jip en Janneketaal voeren.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Heel goed. Ik deed mijn best.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Miljoenen Nederlanders weten bij God niet hoe zij moeten omgaan met een wel of niet bestaand pensioengat. Zij gaan allemaal naar adviseurs toe, als zij er geld voor hebben, of laten het gewoon lopen. Die mensen hebben behoefte aan heldere informatie. Als het meezit, krijgen zij één keer per jaar een opgave van hun pensioenfonds en slaan meteen op tilt. Zij begrijpen er helemaal niets van. Dat is de praktijk van volgens mij honderdduizenden, zo niet miljoenen Nederlanders. Aangezien het hier gaat om een toekomstige inkomensvoorziening – de pensioenen hebben de grote belangstelling van ons allemaal – is het voorstel tamelijk eenvoudig. Lever de mensen niet over aan loslopende fiscale adviseurs, hoe bekwaam ook. Het gaat hier om een zaak van nationale importantie, iedereen heeft ermee te maken, want als het goed is wordt iedereen oud. Iedereen moet nadenken over zijn pensioen. Doe daarmee nou eens iets leuks voor de mensen. Help ze gewoon even op weg. Dat is ook een mooie uitruil. Als de staatssecretaris de basisaftrek lijfrente afschaft, wat mijn grote steun heeft, vraag ik hem om mensen op dat punt even ruimte te geven, want het is knap ingewikkeld. Met of zonder amendement van mevrouw Van Vroonhoven blijft het ingewikkeld voor de doorsnee burger om zich te bedenken wat hij moet met zijn pensioen. Drijf hem niet in handen van de fiscale adviseurs, want zij hebben contracten met maatschappijen. Er ligt een schone taak voor de staatssecretaris, namelijk door een regeling op dat punt achter te laten voor zijn opvolger.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ik vond vorige week tussen mijn belastingspullen het formulier van een verzekeraar met mijn A'tje. Ik had het maart 2002 opgestuurd gekregen en het ging over het jaar 2001. Ik heb het helemaal laten lopen uit eigen onwetendheid. Ik neem aan dat ik wat dat betreft niet anders ben dan de andere belastingplichtigen. Het punt dat ik wil maken, richting de staatssecretaris ook, is dat juist in het amendement dat nu voorligt, uitdrukkelijk de bewijslast is blijven liggen bij de belastingplichtige zelf. Wat dat betreft doen we echter wel een handreiking naar de belastingplichtige door te zeggen: laten wij dan zorgen dat hij zo snel mogelijk in het traject weet waar hij aan toe is, zodat hij nog een jaar lang de tijd heeft om zijn zaakjes te regelen.

De heer **Van As** (LPF): Ik wil een aanvullende opmerking maken naar aanleiding van wat de heer Vendrik zo-even zei. Het is mij uit ervaring gebleken dat alle pensioenverzekeringsmaatschappijen, via tussenpersonen of hoe dan ook, die berekening gewoon willen maken, want iedereen wil een lijfrente of wat dan ook verkopen. Het is mijn ervaring dat men dat zo voor je wil uitrekenen en dan kun je het daarmee aantonen; daar is de fiscus ook mee akkoord gegaan. Ik zie derhalve het probleem niet echt.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Voorzitter. Ik zie de argumenten die naar voren zijn gebracht als een duidelijke aanmoediging voor het beleid dat ik toch al voorsta, namelijk om te zorgen dat de verzekeraars en de pensioenfondsen zo snel mogelijk die A'tjes aanleveren. Het probleem is eenvoudigweg dat de pensioenfondsen en verzekeraars daar heel veel tijd voor nodig hebben. Dat betekent dat je je kunt afvragen of je het probleem kunt oplossen zoals wij er nu over praten. Kun je zeggen, uitgaande van de formule die er ligt en uitgaande van de behoefte de A als zodanig te kennen om het pensioengat te berekenen, dat wij daar iets in kunnen doen? Laat ik in ieder geval toezeggen dat wij nog eens met klem de argumenten die hier naar voren zijn gebracht, zullen

doorgeven aan de pensioenfondsen en de verzekeraars om ervoor te zorgen dat men ziet hoe belangrijk het is. Immers, te dien aanzien heeft de heer Vendrik natuurlijk volstrekt gelijk en ook ik ben een groot aanhanger van het voeren van een zo goed mogelijk pensioendebat op een zo breed mogelijke schaal. De pensioenproblematiek is iets dat mij zeer dierbaar is en ik vind dat je dan ook moet proberen om te zorgen dat degene die een pensioengat heeft, dit adequaat kan dichten. Die aandacht zullen wij het zeker meegeven.
Verder gaan levert echter problemen op die ik nog eens even helder in kaart wil brengen. Stelt u zich voor wat je doet richting de financiële dienstverleningssector, als je dit proces gaat overnemen. Er wordt wel gezegd dat je hier fiscale adviseurs en dergelijke voor moet hebben, maar het merendeel van die pensioenproblematiek wordt afgewikkeld door assurantie-tussenpersonen, gevolmachtigde agenten, hypotheekverstrekkers en andere financiële adviseurs die niet fiscaal-technisch geschoold zijn. Ik denk derhalve dat de doelgroep aanzienlijk groter is dan die fiscale adviseurs.
Een ander punt dat ik daarbij naar voren wil brengen, is: wat gebeurt er met de aansprakelijkheidsstelling op het moment dat er fouten gemaakt worden en dergelijke? Dit is eenvoudigweg niet een taak die de belastingdienst op zich moet nemen, zeker niet gelet op de functie die de belastingdienst in het huidige tijdsgewricht heeft.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De vraag is niet of de belastingdienst die A'tjes moet overnemen. Ik ben het er volstrekt mee eens dat dit een taak is van pensioenfondsen en verzekeraars. De problemen voor de eenvoudige burger beginnen echter op het moment dat die dingen op de mat belanden. Wat moeten zij ermee? Dan vind ik het logisch dat de belastingdienst erover gaat nadenken of hij daar extra ondersteuning in kan bieden.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Uw boodschap is helder maar wij vervallen hiermee in herhaling. Ik heb aangegeven dat de taak van de belastingdienst daadwerkelijk een andere is en ik denk dat ik dit redelijk heb beargumenteerd.
Ik wilde overstappen op het S-woord, aangedragen door mevrouw Bussemaker. De vraag daarbij is wat wij doen met het alternatief waar nu telkens over wordt gesproken en of er nog wat komt in het geval het niet doorgaat. Ik begrijp dat zeer goed en ik denk dat ik daar helder in ben geweest. Er komt een nota van wijziging en er hoeft dus niet meer gevraagd te worden of wij die aanleveren: die komt er eenvoudigweg. De cijfers zullen wij aangeven, zodat u ook de koopkrachteffecten ervan kunt zien. Mevrouw Bussemaker refereerde nog even aan het SER-advies. Welnu, ook wij zijn er heel positief over gestemd als dit advies er komt.
Dan kom ik op de vragen van mevrouw Van Vroonhoven. Zij moest even slikken op het punt van de levensloopregeling. Ja, dit geldt ook voor mij. Ik had gedacht dit in de komende vier jaar nu eens op een plezierige wijze vorm te mogen geven. Ik vind het ook buitengewoon jammer dat dit feest nu niet doorgaat. Wij hebben derhalve samen geslikt, zij het op een andere manier en tegen een ander tarief.
Vervolgens is door mevrouw Van Vroonhoven gevraagd hoe het zit met de deblokkeringsregelingen en wat er te dien aanzien geldt. Laten wij even de film weer terugdraaien: wat was er aan de hand? Met betrekking tot het spaarloon is indertijd naar buiten gebracht dat wij dat wilden afschaffen en omzetten in een levensloopfaciliteit. Als je dat doet en dus niet meer een fiscale faciliteit in het leven roept waardoor vermogensvorming bij werknemers wordt aangejaagd, heb je er ook geen recht op om het gespaarde geld onder een bepaalde klem te houden. Dat moet je dan vrijgeven. Dat heb ik glashelder duidelijk gemaakt. Ik heb gezegd dat je er dan ook rekening mee moet houden dat men hierop zal anticiperen en nog net even aan het eind van het jaar een storting zal doen. Dat willen wij voorkomen. Het jaar 2002, waarin dan nog zou worden gestort, is daarom uitgezonderd van de vrijval in 2003.
Wat is er nu gewijzigd? De winstdelingsregeling en de premiespaarregeling moeten in hun totaliteit vervallen. Wat mij betreft, betekent dat dan ook een deblokkering. Het gaat dan overigens om aardig wat geld. Er komt dan namelijk 2,7 mld euro vrij. In de praktijk blijkt dat het vaak om een combinatie van regelingen gaat: wie een premiespaarregeling of een winstdelingsregeling heeft, heeft ook vaak een spaarloonregeling. Het lijkt mij voldoende om de tegenvallende verwachtingen die er waren, te compenseren. Ik ben ook op de hoogte van het feit dat mensen hebben gezegd dat zij hebben geanticipeerd op de vrijval en bijvoorbeeld een auto hebben gekocht. Dat is tragisch.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Kunnen wij op dit punt een nota van wijziging verwachten?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dit wordt allemaal opgenomen in de nota van wijziging.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): U komt nog op het deblokkeren van de spaarloongelden op zich?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ja.

De **voorzitter**: Volgens mij is de staatssecretaris nog steeds bezig met de beantwoording van het eerste blok. Elf uur is echt de deadline.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Kan het niet een beetje later?

De **voorzitter**: Nee, niet een beetje later. Als u uw belastingplan erdoor wilt hebben, zult u daar echt rekening mee moeten houden.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik doe mijn uiterste best.
Dan kom ik op het deblokkeren van de spaarloongelden. Het nieuwe kabinet zal volgend jaar opnieuw kijken naar de wijze waarop het de levensloopfaciliteit in het leven kan roepen. Wat nu geboden is, is dat daarmee een vliegende start kan worden gemaakt. Het is niet de bedoeling dat de budgetten die in de gewone spaarloonregeling zijn gespaard, ook worden gedeblokkeerd. Die worden volledig aangehouden. Dat is ook in lijn met de filosofie, dat het nieuwe kabinet de mogelijkheid moet hebben om daaraan invulling te geven. De deblokkering geldt alleen voor de regelingen die worden opgeheven.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): De CDA-fractie hecht eraan dat, als de spaarloonregeling gedeeltelijk wordt afgeschaft, de

gelden ook gedeeltelijk worden gedeblokkeerd. In onze filosofie mag 40% van die gelden worden gedeblokkeerd.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het bedrag van de jaarlijkse storting wordt verlaagd, maar dat betekent niet dat de regeling als zodanig wordt gewijzigd. Als een indexatie plaatsvindt, behoeft er ook geen bijstorting over het verleden plaatsvinden. Ik zeg dat om te duiden dat er geen relatie is met datgene wat in het verleden is opgebouwd. De versobering betekent dan ook niet dat de gelden vrijvallen. Dat zou ook niet verstandig zijn, want het nieuwe kabinet moet ook de mogelijkheid hebben om dat vliegwiel aan te jagen. Het zijn in feite uw eigen termen, maar dan in een andere context. Het kabinet moet een vliegende start kunnen maken, waarbij de gespaarde gelden moeten kunnen worden aangewend om een nieuwe regeling vorm te geven.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Vanmorgen heb ik er ook wat over gezegd. Gezien de onzekerheden die rond het spaarloon gecreëerd zijn, vinden wij het terecht dat er wat gedaan wordt. Het kabinet doet dat niet, dus wij zullen met een amendement komen.

De **voorzitter**: Dat vind ik prima. Dat doet u dan maar op een ander moment, maar niet nu.

Mevrouw **Giskes** (D66): Begrijp ik het goed dat voor een eventuele nieuwe levensloopregeling, inclusief de spaarloonregeling, het volgende bedrag beschikbaar is: 422 mln + 200 mln + 190 mln - 82 mln euro? Zeg ik dat goed?

De **voorzitter**: Ik heb de neiging om bingo te roepen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Wat was het reservegetal?

Mevrouw **Giskes** (D66): De kleur is oranje.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dan heb ik blauwe sokken aan. De verhoging van de arbeidskorting is 340, het uitstel van de levensloop is 82 en zo kom je aan die 422, die voor het gedeeltelijke behoud van het spaarloon staat.

Mevrouw **Giskes** (D66): Gaan wij dat uiteindelijk in zijn geheel in een nieuwe levensloopregeling omzetten?

Staatssecretaris **Van Eijck**: U hebt het over het volgend kabinet?

Mevrouw **Giskes** (D66): Nou ja, in uw optiek komt dus uiteindelijk beschikbaar voor een totale levensloopregeling...

Staatssecretaris **Van Eijck**: Nee, dat is een misvatting. Net werd er gevraagd of er gedeblokkeerd kan worden.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dat interesseert mij nu niet. Ik heb een andere vraag. Hoeveel zal er volgens u uiteindelijk in totaal zijn voor een levensloopfaciliteit?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik heb geen idee. Daar ga ik ook niet over. Het nieuwe kabinet zal dat moeten invullen.

Mevrouw **Giskes** (D66): U hebt eenen andermaal gezegd dat u hoopte een vliegende start te maken en dat een en ander uiteindelijk diende op te gaan in een totale levensloopfaciliteit. U hebt ook gezegd dat dit kabinet er structureel iets voor had uitgetrokken.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik kom toch terug op het antwoord dat ik u net gaf over de deblokkering. Uw vraag ziet daar ook op. U vraagt wat er ter beschikking staat voor de nieuwe levensloopregeling. Dat heeft echter niets te maken met het feit dat er een vliegende start kan worden gemaakt met de door de burger gespaarde gelden die hij kan aanwenden om dat af te storten.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ja, maar ik ben een volgende vragensteller en ik heb een nieuwe vraag. Als in uw optiek, gegeven datgene wat u tot op heden hebt begroot voor een levensloopfaciliteit – volgens mij is dat 200 plus 190 structureel in 2006 en volgende jaren – ...

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het kabinet heeft in het Strategisch akkoord aangegeven dat in 2003 met ongeveer 200 mln euro invulling gegeven zal worden aan de levensloopfaciliteit en dat het bedrag daarna met 200 mln tot 400 mln euro uitgebreid zal worden. Er is nu echter sprake van een nieuwe ronde en nieuwe kansen. Na de verkiezingen zal het nieuwe kabinet bekijken wat voor invulling het eraan kan geven. Mijn standpunt – u vraagt daarnaar – is het standpunt van het kabinet en dat is wat ik zo-even aangaf.
Ik wil nu naar de overige maatregelen kijken, dus het tweede blok. Ik wil dit iets thematischer doen. Daarna zal ik de vragen doorlopen die op dat moment nog niet zijn beantwoord. Ik begin met het heikele punt van de groene beleggingen. Ik weet dat de heer Vendrik nu zijn rug gaat rechten. In onze vorige gedachtewisseling heeft hij alle argumenten aangedragen die hij nodig vond ter ondersteuning van zijn pleidooi om de fiscale stimulering van beleggingen, met name de groene, niet af te schaffen. Ik heb toen goed naar hem geluisterd en heb daar vervolgens mijn argumenten naast gelegd om daarna gezamenlijk tot een eindoordeel te kunnen komen. De heer Vendrik heeft mijn argumenten gewikt en gewogen, net zoals ik dat met zijn argumenten heb gedaan. Mijn conclusie was toen dat ik het afschaffen van de overstimulering, het aanpakken van het freeridergedrag en dergelijke gewoon conform het kabinetsstandpunt konden doorgaan.
Ik heb vandaag opnieuw goed naar de heer Vendrik geluisterd om te horen of hij nieuwe politieke argumenten naar voren bracht. Volgens mij is daar echter geen sprake van. Er zijn wel dingen gebeurd. Ik kom mijn kamer ook bijna niet meer in, omdat er kistjes met appelen en dozen met 16.000 handtekeningen staan. Ik begrijp dat de kamerleden ook zijn belaagd, maar dat levert geen nieuwe politieke feiten op. Een en ander is voor mij althans geen aanleiding om de argumenten die ik eerder met de Kamer heb gewisseld, aan te passen. Ik moet ook zeggen dat ik geen concrete voorstellen van de sector heb gekregen om bijvoorbeeld door te gaan met verdonkergroenen of om hier een andere invulling aan te geven. Mijn standpunt in dezen is dan ook niet gewijzigd. Dat geldt voor het groene beleggen en voor de Tante Agaathregeling, waarbij ook sprake is van samenhang tussen box 1 en box 3. Ik heb hierbij de overstimulering genoemd, althans in verhouding tot de stimulering van andere beleggingen. Verder heb ik

gewezen op het feit dat in de praktijk veel wordt belegd met geleend geld. Ik onderken overigens dat er, zoals de heer Hofstra zei, een verschil is tussen directe beleggingen in durfkapitaal en indirecte beleggingen in durfkapitaal. Het zou heel wel zo kunnen zijn dat financiële instellingen startersleningen hebben ondergebracht in de Tante Agaathregeling om zo gebruik te kunnen maken van fiscale regelingen. Dat is absoluut niet illegaal, maar je moet je dus wel afvragen of hier niet een groter free-ridereffect is ontstaan dan bij de directe beleggingen. De directe beleggingen binnen de Tante Agaathregeling bedragen overigens circa 11 mln euro en de bancaire beleggingen ongeveer 35 mln euro.

De heer **Hofstra** (VVD): Wat is politiek volgens de staatssecretaris?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Politiek is hetgeen wij hier met elkaar bedrijven. Er worden argumenten verzameld vanuit een bepaalde achterban, een gedachte die daar vaak aan is gekoppeld, een filosofie, een gedachtegoed dat men met zich meedraagt, afhankelijk van de organisatie waar men voor staat. Deze argumenten zijn politiek geladen. De Kamer maakt dus een keuze op basis van argumenten die zijn ingegeven door een gedachtegoed.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Volgens mij is politiek de gezaghebbende toedeling van waarden. Dat gebeurde hier ook. Er is vanmiddag een nieuw politiek feit ontstaan, namelijk dat er een nadrukkelijke kamermeerderheid is – de Kamer is misschien zelfs wel unaniem, maar laat ik mijn hand niet overspelen – die zich uitspreekt voor handhaving van heffingskorting, in ieder geval voor het groen en sociaal-ethisch beleggen en voor directe beleggingen binnen het durfkapitaal. Dat is een nieuw politiek feit. De vorige keer was er nog geen meerderheid, nu wel. Gaat de staatssecretaris nu strijdend ten onder of gaat hij meebewegen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik weet niet eens of strijdend ten onder gaan nog kan, want wat moet ik dan? Helemaal weggaan? Ik noem deze meerderheid geen nieuw politiek feit. Het is dus geen argument dat ik meeweeg in het beleid zoals het kabinet dat voorstaat. Ik zeg dus niet dat ik door voortschrijdend inzicht tot de conclusie ben gekomen dat ik er heel anders tegenaan moet kijken, vanuit het kabinet bezien. Het is dus geen nieuw politiek feit. Dat laat onverlet dat ik ook kan tellen en dat ik weet wie allemaal ondersteunen. Er zou eventueel een wijziging in het belastingplan kunnen komen doordat u voorstelt de maatregelen inzake groene beleggingen en wat dies meer zij in ieder geval te behouden. De dekkingsvoorstellen zijn hierbij van het grootste belang. Wij moeten immers kijken of de voorstellen wat ons betreft haalbaar zijn.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik sluit aan bij de vraag van de heer Vendrik. Ik had ook de indruk dat er een nieuw politiek feit was gecreëerd door de meerderheid die hier voor beide ideeën werd uitgesproken. De staatssecretaris kan zeggen dat hij het geen nieuw feit vindt en zijn argumenten blijven herhalen. Hij zou ook kunnen zeggen dat hij gaat kijken of hij er een dekking bij kan vinden, omdat de Kamer het misschien op haar eigen manier doet als hij het niet zelf doet.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat is precies de bedoeling.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik dacht net dat de heer Hofstra toch ook een eind onze kant opschoof.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zal niet in herhaling vallen. Wel wil ik daaraan toevoegen dat het helder is dat ik dat niet als een nieuw politiek feit zie. Dat daarnaast begrotingsregels met de Kamer zijn afgestemd, is ook helder. Het oordeel is wat dat betreft dus aan de Kamer, en niet alleen het oordeel, maar ook het vinden van de dekking daarbij. Ook dat is helder.
Mevrouw Bussemaker heeft een vraag gesteld over het ondernemerschap in achterstandswijken. Ik verwijs naar het pleidooi van VNO-NCW om dat ondernemerschap in achterstandswijken te stimuleren. Op 18 februari 2002 is daarover een brief gestuurd, waarin het kabinet een onderzoek aankondigt naar het geheel aan belemmeringen, waaronder fiscale, en naar maatregelen voor het stimuleren van herstructurering in aandachtswijken. Het streven is er in ieder geval op gericht dat de Kamer nog voor het einde van het jaar door de minister van VROM wordt geïnformeerd over de uitkomsten van dat onderzoek. Dat komt er dus aan.
Ik kom toe aan de vragen over de woningbouwcorporaties. Het is moeilijk, zo is gesteld, om een onderscheid te maken tussen commercieel en sociaal. De vrijstelling bij inbreng in het kader van herstructureringsprojecten maakt geen onderscheid tussen commerciële en sociale aspecten. Alle inbreng met betrekking tot de herstructurering is dus vrijgesteld. Technisch gezien is er geen verschil te maken.
Bij fusies wordt doorgaans niet tweemaal overdrachtsbelasting betaald. Incidenteel kan dit wel het geval zijn, maar dat is helemaal afhankelijk van de wijze van fuseren. Als woningbouwcorporaties onroerend goed aan elkaar verkopen, wordt er maar eenmaal overdrachtsbelasting geheven. Vrijstelling van de overdrachtsbelasting bij de inbreng in een wijkontwikkelingsmaatschappij geldt voor alle partijen, dus ook voor de private partijen.
Binnenkort komt in de gemeenteraad van Rotterdam een voorstel aan de orde om iedereen die op erfpachtgrond woont, in de gelegenheid te stellen die erfpachtgrond in eigendom te verkrijgen. Daarbij speelt de vraag of er overdrachtsbelasting is verschuldigd. Sinds jaar en dag is het antwoord op die vraag: ja. De eigendom is namelijk gesplitst in een ''bloot'' eigendom, die je de juridische eigendom zou kunnen noemen, en een erfpachtcanon of afgekocht erfpachtrecht. Bij dit laatste is er sprake van het vruchtgebruik. Als het vruchtgebruik, namelijk de erfpacht, naar een belanghebbende wordt overgeheveld, is dat een verkrijging in de zin van de wet. Dit is een economische overdracht die kwalificeert voor de betaling van overdrachtsbelasting. Vanuit de commissie is gesuggereerd dat er geen sprake is van economische eigendomsoverdracht. Dat is echter wel het geval. De wet is op dit punt al sinds enige jaren aangepast.

Mevrouw **Giskes** (D66): Wilt u ook nog even ingaan op de koophuurkwestie?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Indertijd is er bij de Erasmus Universiteit een rapport Bouwsparen verschenen over cascohuur, koophuur en alle

tussenvormen, onder voorzitterschap van de heer Albrechts.

Mevrouw **Giskes** (D66): De Erasmus Universiteit is een goede universiteit.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Jazeker, ik noem die naam maar weer eens. Je moet toch wat als je weer terug wilt. Ik moet ook aan mijn toekomst denken, maar ik heb al gehoord dat ik mag terugkomen.

De **voorzitter**: Is dat een politiek gegeven?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Nee, ik mag terugkomen. Het is nog niet gezegd dat het ook gebeurt.
In dat rapport wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de tussenvormen waarvan ik weet dat die de Kamer buitengewoon dierbaar zijn. Als u mij vraagt hoe het nu precies zit met de overdrachtsbelasting bij koophuur, zouden wij eigenlijk koophuur, cascohuur en al die tussenvormen langs moeten lopen. Ik denk dat de tijd daarvoor eenvoudigweg te beperkt is. Bovendien zal de overdrachtsbelasting bij de woningbouwcorporaties in die vorm niet spelen. Als u wilt weten hoe dit in specifieke omstandigheden werkt, kunnen wij dat uitzoeken.

Mevrouw **Giskes** (D66): Laat ik de zaak omdraaien. Kunt u met uw apparaat nog eens nagaan wat er precies allemaal rond die koophuur speelt en wat er fiscaal wel of niet goed gaat? Dan kan men weer rustig slapen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat is een heel brede vraagstelling. Dan spelen meteen ook de hypotheekrenteaftrek, het ''grotendeelscriterium'' uit het eigenwoningforfait en al die andere zaken mee, dus die toezegging doe ik u niet. Ik weet echter zeker dat u mij nog specifiek kunt duiden welke technische zaken rond het genieten van vrijstelling overdrachtsbelasting door woningbouwcorporaties verheldering behoeven, gerelateerd aan de koop-huursituatie.

De heer **Van As** (LPF): Een aanvullende opmerking. Als het gaat om herontwikkelingslokaties ten behoeve van sociale woningbouw, de sector huur, kan ik mij voorstellen dat men wordt vrijgesteld van het betalen van overdrachtsbelasting. De corporaties zijn echter ook vrij commercieel bezig in de sfeer van de projectontwikkeling. Woningen worden ook gewoon verkocht. Dan praat je vaak over woningen in het duurdere segment. Ik vind het dan niet voor de hand liggen dat je dan vrijstelling geeft van het betalen van overdrachtsbelasting. Misschien kan de staatssecretaris dat aspect meenemen. Wellicht kan een en ander worden beperkt voor ontwikkelingen met betrekking tot de sociale huur.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het is helder dat de vraag van mevrouw Giskes wordt verscherpt. Er wordt namelijk gevraagd om binnen dat specifieke kader te kijken naar een nog specifieker kader. Het lijkt mij geboden dat wij daar nog even naar kijken. Ik vind dat een goede suggestie, hoewel ik mij afvraag of het wel om een grote doelgroep gaat.
Ik wil nu ingaan op de afschrijving op onroerende zaken. Dat punt is tegen het licht gehouden in het rapport van Van Rooij. Daarin is onder andere de suggestie gedaan om de afschrijvingsmethodiek aan te passen, zoals is voorgesteld door dit kabinet. Daar zijn vragen over gesteld en opmerkingen over gemaakt. Wij moeten constateren dat de motivering van het kabinet om te komen tot een aanpassing van het afschrijvingsregime, nog steeds onverkort van toepassing is. Het beoordelen van iets dat wordt gekwalificeerd als een belegging, brengt met zich mee dat in het goede koopmansgebruik een bepaalde waarderingstechniek wordt gevolgd. Die waarderingstechniek is bekend: marktwaarde of lagere beurskoers.
Als wij gaan kijken naar onroerende zaken is de specifieke vraag in hoeverre dat een ander beleggingsobject is dan aandelen of effecten en in hoeverre, daarop voortbordurend, het gerechtvaardigd is om daarop af te schrijven. Het beleid van het kabinet is dat de aanpassing van de afschrijving op de onroerende zaken, synchroon loopt met de wijze waarop andere beleggingsinstrumenten, zoals aandelen en obligaties, worden behandeld. Dat betekent dat je uit moet gaan van een waardering tegen de waarde in het economische verkeer. Dat is een interessant gegeven, want die waarderingstechniek kun je niet vergelijken met aandelen en obligaties. Daar bestaat namelijk een beurskoers van, tenzij ze niet vrij verhandelbaar zijn. Dan is er echter een uitgebreide jurisprudentie, die zelfs bij familiekapitaal aangeeft hoe die waardering vervolgens tot stand moet worden gebracht.
Wat geldt echter op het moment dat je op de balans een onroerende zaak moet zetten, volgens de methode die wij naar voren hebben gebracht? Ik kijk dan bijvoorbeeld naar het groot onderhoud. Dat zit er in de toekomst aan te komen en je zou dan ook kunnen zeggen dat er sprake is van een afschrijving. Je vormt een afschrijvingsreserve om straks dat groot onderhoud in een keer te kunnen doen. Stel nu eens dat het waardebegrip dat zich dan ontwikkelt, inhoudt dat je uitgaat van de indirecte opbrengstwaarde, de toekomstige waarde van bijvoorbeeld de huuropbrengsten. Dan zou zoiets als groot onderhoud of andere zaken die in de toekomst op zo'n belegger af komen, toch mee verdisconteerd kunnen worden in de vaststelling van de waarde in het economische verkeer? Dat zou dan toch betekenen dat ook in het systeem, zoals dat door het kabinet is voorgelegd, wel degelijk rekening wordt gehouden met een waardevermindering? Dat gebeurt dan alleen via een andere invalshoek, dus niet via het systeem van afschrijving. Er wordt echter wel rekening mee gehouden.
Verder is gevraagd hoe ik aan die 70 mln euro ben gekomen. De totale portefeuille, zoals die nu in aanmerking is genomen, bedraagt 10 mld euro. Vervolgens mogen wij ervan uitgaan dat er ongeveer 2% op jaarbasis op wordt afgeschreven. Dat is 200 mln euro. Op het moment dat dat wordt afgezet tegen 35% vennootschapsbelasting, ontstaat een bedrag van 70 mln euro. Zo is dat bedrag tot stand gekomen.

De heer **Hofstra** (VVD): De discussie leunt op de gedachte dat je een kantoorpand of een fabriekshal kunt vergelijken met een aandeel. Dat vind ik gek, want wat is een aandeel; zeker tegenwoordig. Daar gaat de vergelijking volgens mij mank. U creëert een discriminatie ten opzichte van andere fabriekshallen en andere kantoorpanden die worden gebruikt door mensen die toevallig ook eigenaar zijn. Ik vind dan ook dat de redenering principieel onjuist is.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Stel dat die onroerende zaak wordt ondergebracht in een BV en dat die BV aandelen uitschrijft, hoe waardeert u die aandelen dan? In hoeverre verschilt de belegging in aandelen als blijkt dat de onderliggende waarde een onroerende zaak is? Dat verschil is er niet. Dus op het moment dat de waarde van een aandeel in het economische verkeer bepaald moet worden en als die waarde dan is gekelderd, omdat bijvoorbeeld de helft van het gebouw is ingestort, ziet u hetzelfde verschijnsel ontstaan. U mag die vergelijking tussen twee beleggingssoorten wat mij betreft dus onverkort doortrekken. Wanneer u zegt dat er dan toch een verschil wordt aangebracht tussen enerzijds de eigenaar van een bedrijfspand die zijn pand zelf gebruikt en anderzijds de belegger in onroerend goed, heeft u gelijk. Het is echter ook expliciet de bedoeling van het kabinet om dat verschil te duiden.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik wil de staatssecretaris niet op verkeerde gedachten brengen, maar dan zou je dezelfde redenering moeten toepassen op die andere kantoorpanden en fabriekshallen die ook in een BV of een NV zijn ondergebracht; eigenaar en gebruiker gecombineerd. En die kun je dus ook weer beschouwen als aandelen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat is niet juist, omdat die onroerende zaken dan concreet anders worden gebruikt. Dan past de vergelijking, ook weer volgens goed koopmansgebruik, met een machine die wordt gebruikt en verbruikt ten behoeve van een productieproces en daardoor in waarde vermindert. Uit jurisprudentie blijkt overigens vast dat de waarde van een duurzaam actief zoals een machine kan worden vastgesteld op basis van de indirecte opbrengstwaarde van die machine. Het is wetstechnisch eigenlijk een sluitend verhaal.
Laten wij ook andere zaken in de gaten houden. Naast wetstechniek is er ook gevraagd naar de economische effecten. Van verschillende zijden is ook schriftelijk gevraagd of men op de hoogte is van wat er in Noorwegen heeft gespeeld. Het antwoord is dat wij daarvan zeer goed op de hoogte zijn, maar de vraag is of de situatie in Noorwegen vergelijkbaar is met die in Nederland. Allereerst betrof het daar het volledige onroerend goed en dus geen onroerend goed waarmee werd belegd. Het is in de tweede plaats niet geheel onbelangrijk dat het kabinet dat volgde op het kabinet dat die afschrijvingssystematiek in Noorwegen invoerde, heeft besloten om de maatregel terug te draaien. Eerlijk gezegd is hierbij niet voor iedereen duidelijk of de teloorgang van het onroerend goed daaraan helemaal te wijten is.
Gevraagd is of bekend is dat het buitenland terugtrekkende bewegingen maakt met betrekking tot investeringen in Nederland. Die signalen hebben ons inderdaad bereikt. Daarbij gaat het om bedrijven die aangeven een clausule op te nemen bij een investeringsproject waarvoor geldt dat men de mogelijkheid heeft om de investering in te trekken of niet als het afschrijvingssysteem wijzigt. De heer Van As heeft in dit verband bedragen genoemd in de orde van grootte van 3 mld tot 5 mld euro. Die berichten kan ik niet onderstrepen, maar ik kan ze ook niet tegenspreken, omdat er geen inzicht is in de omvang van de bedragen en de beleggingen. Daarbij moet ik overigens opmerken dat het onroerend goed natuurlijk niet meteen van de baan is op het moment dat een buitenlandse belegger ertoe besluit dat onroerend goed verder niet te financieren. Er zal dan wel een andere investeerder worden gezocht. Dan kunnen er natuurlijk prijseffecten optreden. Helder is dat wij dat niet in kaart kunnen brengen. Overigens geldt dat niet alleen voor deze maatregel, maar voor het hele palet aan fiscale maatregelen, dat gedragseffecten als zodanig niet op voorhand zuiver te toetsen zijn.

De heer **Van As** (LPF): Ik doe de staatssecretaris de suggestie om deze zaak in een breder kader te bekijken en een vergelijking te maken met andere landen binnen Europa. Het lijkt mij verstandig als er een richtlijn komt die aansluit op andere landen. Ik heb begrepen dat Duitsland een behoorlijk goed systeem daarvoor hanteert. Wellicht is dat voor ons een goede suggestie voor de toekomst.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Duitsland hanteert het systeem van een vast afschrijvingspercentage op alle onroerende zaken. Dat is ook een systeem. Het zal helder zijn dat wij het nu met elkaar over het belastingplan hebben en dat dit vertaald moet worden naar de toekomst. Daarbij speelt een rol hoe een toekomstig kabinet daarover denkt. Men zal er zich uiteraard rekenschap van moeten geven dat deze discussie niet alleen nu, maar ook in de toekomst speelt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Ik heb schriftelijk gevraagd waarom men niet met afschrijvingstabellen werkt. Het antwoord daarop is dat het te ingewikkeld zou zijn. Ik heb echter begrepen dat de belastingdienst daar wel degelijk gebruik van maakt, zij het informeel. Is er niet een mogelijkheid om dat formeel te maken?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Nu overvraagt u mij. Het antwoord op de vraag die u schriftelijk heeft gesteld, is helder. Ik weet echter niet in welk kader de belastingdienst van die tabellen gebruik maakt. Als die tabellen worden gebruikt als toetsingskader om na te gaan of in een specifieke branche met betrekking tot specifieke onroerende zaken er een marge is gehanteerd waartussen de afschrijving zich moet bewegen, omdat er anders alarmbellen gaan rinkelen, heeft dat een andere waarde dan dat je in de wet een systeem verankert waarbij je op basis van een bepaalde waarde een vast afschrijvingspercentage zoals in Duitsland hanteert.
Voorzitter. Ik kom bij de vragen over het Continentaal plat. De willekeurige afschrijving als zodanig verdwijnt. We hebben met elkaar afgesproken dat er na twee jaar een evaluatie plaatsvindt. Als daarbij blijkt dat er voor de kleine velden toch een probleemgebied is ontstaan, moeten we op dat moment met elkaar overeenstemming bereiken over het doen van een eventuele aanpassing en het maken van een nieuwe regelgeving. De bezwaren die de sector heeft tegen de maatregel, zoals we die indertijd hebben voorgesteld, zijn voldoende ondervangen in het belastingplan. Er wordt eerst twee jaar pas op de plaats gemaakt door de willekeurige afschrijving te laten verdwijnen, waarna we de zaken met elkaar zullen evalueren. Overigens heeft de sector indertijd zelf ook een voorstel gedaan om met een moratorium van twee jaar te komen. Wij hebben toen

voorgesteld om deze regeling eerst uit de wet te halen en vervolgens te kijken wat we met elkaar willen. Een nieuwe regeling kan allerlei vormen hebben, tot royalty's op aardgasbaten toe, om aan de specifieke wensen van de doelgroep tegemoet te komen.

Mevrouw **Giskes** (D66): U schaft de regeling dus af. Roept u daar niet ontzettend veel problemen mee op, die u later misschien weer zult willen herstellen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Er is daarom een evaluatieperiode van twee jaar afgesproken om te kijken of de effecten zoals die zijn aangekondigd, zich gaan voordoen. Dat is met de sector afgestemd. Als na twee jaar blijkt dat het besluit dat nu genomen is, inderdaad de effecten heeft waarvan de sector zegt dat ze zich zullen voordoen, is het nog tijd genoeg om te kijken of we de uitgestelde mogelijkheid van de willekeurige afschrijving opnieuw in het leven zullen roepen of op een andere wijze regelgeving zullen maken waardoor de problematiek van het teruglopen van de animo voor de kleine velden gecompenseerd wordt. Dat kan dus verschillende verschijningsvormen hebben. Voorzitter. Er is begrip voor het afschaffen van de feestdagenregeling. Je zou kort maar goed kunnen zeggen: the party is over. Wij kunnen ook op dit gebied geen tegemoetkoming aan eenieder doen. Aan de andere kant bestaat hier ook begrip voor. Er is altijd verweer tegen alle regelingen die je afschaft. Er is ook gesproken over de fietsenaftrek. Ik maak even de opmerking dat deze regeling in de uitvoeringssfeer een crime was, omdat er op een bepaalde manier gebruik van werd gemaakt. Er was dan weer een fietsenverklaring nodig. Bedrijven vinden het leuk om met elkaar pakketten samen te stellen. Een ondernemersclub legde me laatst uit dat zij er al in november heel enthousiast mee bezig waren. Ik zei dus dat afschaffing een behoorlijke arbeidskostenbesparing zou opleveren. Ik vond dat geen sterk argument. Ik heb al eerder gewezen op de aanzienlijke administratievelastendruk die hiermee gepaard gaat. We hebben het dan over 30 mln euro. Ik kan me voorstellen dat men zich afvraagt of 135 mln euro besparing op de feestdagenregeling nu wel nodig is. Voor mij is het budgettaire aspect het belangrijkste. We moeten door een aantal regelingen bij elkaar op te tellen komen tot een versobering van de fiscale regelgeving. Als we dan ook de administratievelastenverlichting kunnen meepikken, is dat mooi meegenomen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik vraag de staatssecretaris dan toch om eens serieus op onze argumenten en die van VNO in te gaan. Hij komt nu weer met de opmerking dat lastenverlichting nodig is. VNO zegt dat er op dit punt helemaal geen probleem is met de lastendruk. Er is alleen een voordeel, namelijk dat het makkelijker onderhandelen is en misschien ook bijdraagt aan loonmatiging. Iedereen steunt deze regeling. Waarom nu zo moeilijk doen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Voorzitter. Het belangrijkste argument is het budgettaire aspect. Mevrouw Bussemaker kan daar geen tegenargumenten tegenover zetten. Het gaat om een bezuinigingsmaatregel waardoor je 135 mln euro binnenloodst. Wij constateren dat de afhandeling per geschenk een bepaalde hoeveelheid euro's met zich brengt. Als je dat met elkaar vermenigvuldigt, kom je tot een administratievelastenverlichting. In de sector wordt gezegd dat het wel zal meevallen. Dat zegt men omdat men er belang bij heeft dat de regeling niet wordt afgeschaft. Overigens wordt er volgens mij niet in alle gevallen gebruik gemaakt van de regeling op de wijze zoals ik denk dat we die hebben bedoeld. Als dit wordt omgezet in cadeaubonnen of op een andere wijze in verkapt loonbeleid, zeg ik: dat was niet de bedoeling van de feestdagenregeling. De combinatie van die argumenten – het opschonen van regelgeving, het aftuigen van de kerstboom, het onbedoelde gebruik, de administratievelastendruk, maar ook gewoon het eerlijke budgettaire argument – heeft ertoe geleid dat wij al bij de informatie hebben gezegd dat de feestdagenregeling zal sneuvelen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Is er...

De **voorzitter**: Nee, kijkend naar de klok, wil ik nu over de feestdagen stoppen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Nog even en wij halen de feestdagen. De eigen woning is genoemd door de heer Vendrik. Hij zou het heel plezierig vinden als ik zou reageren op amendementen over de hoogte van de hypotheekrenteaftrek, de plafoniëring en dergelijke. Daarvan kan ik alleen zeggen dat datgene wat daarover eerder met u is gewisseld, het standpunt van het kabinet is voor deze kabinetsperiode. Kort, maar overzichtelijk geldt dat wij niet tornen aan de hypotheekrenteaftrek en dat ook geen aanpassing plaatsvindt van de plafoniëring van het eigenwoningforfait.
Nog even over de feestdagenregeling. Mevrouw Bussemaker heeft gezegd dat mijn voorganger staatssecretaris Vermeend heeft aangegeven dat dat een eenvoudige regeling was.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Dat was het kamerlid Vermeend.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Was hij toen kamerlid? Die man heeft vele verschijningsvormen gekend; benijdenswaardig. Maar goed, ik ben het op veel punten met hem eens, maar hier kan ik mij echt niet in vinden. Deze regeling is in de uitvoering redelijk complex en leidt echt tot administratievelastenverzwaring. Er moet een hoop getoetst worden. Ik heb zelf een bedrijf gehad waar dat aan de orde was. Het is niet een heel makkelijke regeling.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik doelde op Vermeend als kamerlid, waarbij de toenmalige staatssecretaris heeft gezegd dat dit een eenvoudige regeling is die nauwelijks administratieve lasten met zich meebrengt. Mijn vraag was dus: wat is er in de tussentijd veranderd?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Voortschrijdend inzicht heeft ertoe geleid dat bij analyse is gebleken... Ik weet niet welke motieven mijn illustere voorganger heeft gehad om tot deze constatering te komen, maar ik tracht alles buitengewoon sterk te laten uitrekenen; anders gaat het zes keer terug, want er moet gewoon een helder beleid worden afgestemd op basis van ''meten is weten''.

De heer **Vendrik** (GroenLinks):

Volgens mij moet u gewoon kamerlid worden; dat lijkt het mij het verstandigst.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Komen wij dan naast elkaar te zitten?
Ik denk eerlijk gezegd dat ik heel veel, zo niet alle vragen heb beantwoord. Als dat niet zo is, hoor ik dat graag.

De **voorzitter**: Het belangrijkste is dat u ook mijn vraag hebt beantwoord, namelijk om te proberen om rond 21.30 uur gereed te zijn met de beantwoording; dat is gelukt. Wij hebben nu nog het blok Milieu en mobiliteit en deel II voor ons liggen. Ik kijk ook naar de wijze waarop er inmiddels met de tijd is omgegaan. Ik wijs erop dat de fracties van de ChristenUnie, D66 en GroenLinks relatief veel van hun tijd gebruikt hebben; sommige fracties zitten ongeveer op het dubbele. Ook mevrouw Bussemaker is over haar tijd heen. Kijkend naar de klok, stel ik voor dat wij het blok Milieu en mobiliteit gaan behandelen, waarbij ik fracties die vijf minuten aan het woord zijn geweest, voorzichtig zal afhameren, voor zover zij al over hun tijd heen zijn. Als iedereen een beetje meewerkt, kunnen wij met acht fracties iets meer dan een halfuur gebruiken om het blok Milieu en mobiliteit te behandelen. Als de staatssecretaris kans ziet om daarna in een kwartier te antwoorden – ook dat moet volgens mij kunnen – hebben wij nog de tijd om het laatste blokje af te handelen en inderdaad voor 23.00 uur af te ronden. Ik zal straks dus helaas streng gaan optreden.
Ik stel nu het blok Milieu en mobiliteit aan de orde.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik ben mij bewust van mijn beperkte tijd, maar ik wil toch even ingaan op de, overigens terechte, vraag van mevrouw Giskes waarom de SP-fractie niet voor de motie heeft gestemd die zij samen met de heer Rosenmöller heeft ingediend. Dat komt doordat loonmatiging als voorwaarde is opgenomen voor de onderhandeling. Dat vonden wij te veel het mes op de keel van de onderhandelingspartners zetten. Voor het overige waren wij het zeker eens met die motie.
Wij zijn het niet eens met de kabinetsplannen voor groene stroom. Wij vinden dat het anders moet. Stimulering is goed voor zover effectief en nodig, maar wij denken dat het kabinet doorslaat nu het die regeling op deze manier wil terugdraaien. Niemand is hier volgens mij voor dubbele subsidiëring of voor het spekken van Oostenrijkse waterkrachtstroom, die volstrekt rendabel is zonder het Nederlandse belastinggeld, maar er zijn natuurlijk wel regelingen nodig om andere mogelijkheden van opwekking van groene stroom te stimuleren.
Ik kan de verhoging van de ecotax natuurlijk alleen maar beoordelen in relatie met het wetsvoorstel MEP. De subsidiebedragen die daarin worden vermeld voor warmtekracht, wind op land en zonne-energie zijn echt te weinig en zullen duurzame energie kosten in plaats van opleveren. De minister verwacht een geringe prijsstijging; de SP-fractie verwacht een flinke prijsstijging. Lopende jaarcontracten zullen weliswaar gerespecteerd worden, maar dat zegt nog niets over nieuwe contracten. De groene stroom zal volgens ons dan ook dure stroom worden. Nu is groene stroom ook duur, want al deze subsidies verhullen de werkelijke prijs van die stroom. Het lijkt mij beter als de energiedistributiebedrijven verplicht worden om een in percentage oplopende hoeveelheid groene stroom aan te bieden. Daarmee hebben de energiebedrijven ook de door de regering gewenste zekerheid en is het halen van de doelstelling die wij hebben gesteld voor 2010 gegarandeerd. Ik krijg graag een reactie op deze suggestie.
Ik maak nog een opmerking over de regeling voor de auto van de zaak. Deze wordt versoepeld. Dat is erg cynisch als je moet constateren dat de fietsaftrek sneuvelt. De SP-fractie heeft een amendement ingediend om de fietsaftrek te behouden, wat slechts € 1 aan arbeidskorting kost. Er is ook nog een ander amendement ingediend. Wellicht kunnen wij elkaar wat dat betreft vinden.

De heer **Van As** (LPF): Voorzitter. Ik kan kort zijn. Wij kunnen ons vinden in de voorgenomen maatregelen rondom de MEP. Er is vorige week een uitgebreide procedurevergadering aan voorafgegaan. Ik heb begrepen dat er voor de Kerst voorstellen komen. Ik heb over dit onderdeel verder geen vragen en opmerkingen.

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. U zult het mij niet kwalijk nemen als ik met de mobiliteit begin. Als wij heden de regeling Schoon en zuinig zouden moeten invoeren, zouden wij dat niet doen. Hoe raar het misschien ook klinkt uit mijn mond, ik heb geen probleem met het opheffen van deze regeling. Met name het begrip ''zuinig'' vertaalt zich terug in de portemonnee. Auto's worden gelukkig zuiniger. Ik denk dat het ook niet zo heel veel uitmaakt voor de samenstelling van het autopark of wij het wel of niet doen. Nu las ik ergens dat er sprake van onderuitputting is bij deze post. Aan het eind van het jaar is er een kopersstaking. Er worden geen auto's meer verkocht, want die moeten allemaal op het kenteken van het nieuwe jaar komen. Dat was vorig jaar ook zo. Het zou sympathiek zijn als wij zouden zeggen dat de kraan op 10 januari dichtgaat.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Als de burgers het moeten voelen in hun portemonnee dat de auto zuiniger is, moeten wij het kwartje van Kok natuurlijk niet afschaffen. Anders verpesten wij dat ook voor de burger. Wij moeten het kwartje dus handhaven, want dan voel je het in je portemonnee als je een goedkope auto hebt.

De heer **Hofstra** (VVD): Wij gaan het kwartje ook niet afschaffen, wij gaan het aan de pomp teruggeven.

De heer **Crone** (PvdA): Staat u nog steeds achter de vele ingediende moties-Hofstra/Crone met als doel variabilisatie? Daarmee is onder andere deze regeling gefinancierd. Zijn die moties nog geldig?

De heer **Hofstra** (VVD): De regeling Schoon en zuinig heeft geen verband met de variabilisatie. Wij hebben, deels samen, bepleit dat wij daaraan moeten werken. Ik kom daar straks nog even op terug. Dit is een heel mooie kerstbal in de boom van Vermeend en ik hoop binnenkort te kunnen zeggen dat het een mooie kerstbal was in de boom van Vermeend.
Alleen al de gedachte dat de werkgever moet controleren of de man of vrouw echt op de fiets komt, geeft aan dat dit een belachelijk systeem is. Het gaat om een administratieve regeling en wij vinden het niet erg dat die regeling

verdwijnt. Overigens kun je nog wel een fiets cadeau geven. Men weet hoe dat gaat op zaterdagochtend in de fietsenwinkel. De werknemer komt met zijn twaalfjarige zoon Jan aanzetten en zoekt een luxe crossfiets uit op kosten van de belastingdienst. Waarom blijft die regeling bestaan? Ligt het niet meer voor de hand om die regeling ook op te heffen? Daarbij kun je ook de administratieve controles in de overwegingen betrekken. Die werknemer gaat natuurlijk niet op die crossfiets naar zijn werk.
De regeling voor de auto van de zaak wordt bevroren. Daar zijn wij op zich wel voor, omdat de oude regeling heel erg slecht was, maar de regeling die nu resteert, is een worst van een regeling om het even duidelijk te zeggen. Hoe ingewikkeld die is, is niet uit te leggen. Wij zijn er heel erg voor – en dat geldt naar ik meen ook voor de staatssecretaris – dat het autodossier radicaal wordt opgeschoond. Dat geldt voor de auto van de zaak, maar ook voor de luxebelasting, de BPM, voor de woon-werkreiskosten en, wat vrachtwagens betreft voor het eurovignet. Wij overwegen om hierover woensdagavond een motie in te dienen waarin wij uitspreken graag per 1 januari 2004 een aantal verbeteringen gerealiseerd te willen zien. Dat heeft geen consequenties voor de budgetten in 2003. Ik heb bijvoorbeeld al eerder gesuggereerd om in het kader van de auto van de zaak de werkgever te belasten en ons als belastingheffer minder intensief te bemoeien met de relatie tussen werkgever en werknemer. Een werkgever maakt kosten voor een auto van de zaak. Ik vind dat hij een reële afweging mag maken tussen het geven van hoger loon en een auto. Vandaar de suggestie om die auto bij de werkgever te belasten. Ik sluit overigens niet helemaal uit dat de werknemer ook voor een deel moet worden belast, maar niet zoals nu het geval is.
Wat energie betreft, valt mij op dat er een ontzettende strijd om de klant gaande is. Groene energie is duur, maar kost volgens de maatschappijen niks. Dat er op het terrein van de energieopwekking sprake is van oversubsidiëring lijkt mij op zich een redelijke stelling. Er zit een duidelijk lek in naar het buitenland, maar het hele pakket levert wel 500 mln euro op in het belastingplan. Als ik het weglekken schat op 100 mln à 200 mln euro, blijft er nog 400 mln à 300 mln euro over. De vraag is of de budgettair gekozen bedragen voldoende zijn om datgene te laten gebeuren wat in het kader van duurzaamheid blijvend moet gebeuren. Op zich vinden wij het principe juist dat de subsidie voor de consument wordt afgebouwd en gerichter aan de producent wordt gegeven. Vandaar de samenloop van de REB-maatregelen die er zijn met de MEP. De MEP gaan wij nog apart behandelen. Ik heb op dit punt dan ook nu slechts een aantal vragen. De belangrijkste vraag is natuurlijk wat er op 1 januari gebeurt als het toch niet lukt om de nieuwe MEP tot ieders tevredenheid kant en klaar te hebben. Wij zijn er niet voor om voor korte tijd een nieuwe fiscale regeling in het leven te roepen. Ik zou dan ook zeggen: zet alles op alles begin 2003, met wat de subsidie aan de producenten betreft terugwerkende kracht tot 1 januari 2003. Ik hoor hierop graag een reactie. Is het juist dat buitenlandse productie in de nieuwe regeling niet meetelt? Is dat wel verstandig? De discussie over windenergie zal wel door de collega's worden genoemd. Zijn de tarieven die nu worden voorgesteld in grote lijnen evenredig met de milieueffecten?

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik ben enigszins verbaasd dat de heer Hofstra nu de vraag stelt hoe het zit als wij het wetsvoorstel niet op tijd hebben behandeld, terwijl volgens mij de eindeloze procedurevergaderingen daarover gingen. Hij zegt dat hij geen nieuwe fiscale regeling wil. Zegt hij daarmee eigenlijk dat hij de oude fiscale regeling wil handhaven zolang de andere wet, al dan niet met terugwerkende kracht, er niet is?

De heer **Hofstra** (VVD): Als ik dat vond, zou ik dat waarschijnlijk ook hebben gezegd.

Mevrouw **Giskes** (D66): U zegt soms niet alles wat u denkt. Daarom help ik u.

De **voorzitter**: Zullen wij maar afspreken dat de heer Hofstra zelf bepaalt wat hij zegt en denkt?

Mevrouw **Giskes** (D66): Ja, maar hij mag wel antwoord geven op mijn vraag wat hij wil. Hij zegt wel wat hij niet wil.

De heer **Hofstra** (VVD): Wij vinden het verstandig om op korte termijn het wetsvoorstel MEP te behandelen. Daartoe heeft de Kamer ook vol enthousiasme besloten. Dat schema zal sluiten op de kerst. Ik hoop dat het voor elkaar komt, maar je weet het nooit, want de sector heeft ook allerlei kritische geluiden laten horen. Er kan ergens een kink in de kabel komen. Ik zeg voor dat geval nu alvast maar dat wij er dan geen behoefte aan hebben om voor drie, vier maanden een nieuwe regeling te bedenken en dat wij dan liever willen dat de wet begin volgend jaar met terugwerkende kracht tot 1 januari 2003 in werking treedt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Vindt u dan wel dat tot die tijd de bestaande regeling intact moet blijven?

De **voorzitter**: De heer Hofstra vervolgt zijn betoog.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik heb nog een vraag over de boscertificaten en de DOA. Van de DOA wordt nog 27 mln euro ingeboekt. Dit bedrag is door de landbouwsector betaald, met name door de invoering van btw op kunstmest en bestrijdingsmiddelen. De landbouw krijgt daarvoor nu echter niets terug. Klopt hetgeen ik nu zeg? Zo ja, dan kunnen wij die maatregel die voor de landbouw is bedoeld, toch moeilijk schrappen en zeggen dat de landbouw het geld niet terug krijgt? Ik snap het probleem in Europa overigens wel. Zouden wij hiervoor niet een reparatieregeling treffen?
Ik zie dat de energieadviezen van VROM gehandhaafd zullen blijven. Zijn dit de adviezen waarop de STER-spotjes zijn gericht? Die leveren toch administratieve lasten op. Zou het niet verstandig zijn daarmee nu ook iets te doen?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De fietsaftrek moet worden gehandhaafd. Ik dring erop aan dat de staatssecretaris niet zo moeilijk doet. Ik ben het met de heer Hofstra eens dat de regeling voor autokosten die nu wordt bevroren, nergens op lijkt. Wat ons betreft zou het oorspronkelijke plan moeten herleven. Wij spraken over grondslagverbreding, terwijl het voorstel van de heer Hofstra neerkomt op grondslagversmalling. Dit begrijp ik niet. Het wordt echt tijd dat de auto van de zaak op evenwichtige wijze fiscaal

wordt belast. Het oorspronkelijke plan van het vorige kabinet heeft dus onze voorkeur boven wat de staatssecretaris nu voorstelt.
Ik kom nu op de duurzame energie. Kort gezegd: van REB en MEP worden wij gek. Dit kan procedureel echt niet. Wij hebben dit vorige week gezegd en de week daarvoor ook al. De manier waarop dit soort grote en complexe voorstellen door het parlement worden gejaagd, is een oude geschiedenis van de afgelopen vier jaar. Deze week moeten wij een beslissing nemen over de REB en nog voor kerstmis over de MEP. De heer Hofstra weet dat hij naar de bekende weg vraagt, want dit betekent natuurlijk dat de Wet MEP niet op 1 januari 2003 van kracht kan zijn. Die zal pas op 1 april van kracht zijn, want dan zal de Eerste Kamer pas een besluit hebben genomen en kan de wet in het Staatsblad worden gepubliceerd.
Staatssecretaris: dit moeten wij zo niet doen. Wij hebben een alternatief dat erop neer komt dat wij de huidige vrijstelling voor duurzame energie willen handhaven. Wij volgen het kabinet in zekere zin. Wij hebben goed gekeken naar het fiscale alternatief dat was gevoegd bij de brief van vorige week. De producentenkorting voor biomassa en waterkracht wordt uit de regeling gehaald. Daarmee slaan wij twee vliegen in een klap. Dit levert geld op en wij dichten een fors deel van het buitenlandlek, want ik meen dat 99% van de import van duurzame energie uit het buitenland bestaat uit waterkracht en biomassa. Als die twee producentenkortingen worden afgeschaft, is er al 100 mln euro gewonnen. Als dan de vernieuwing van de REB en de huidige MEP in een apart wetsvoorstel worden samengevoegd, kunnen wij dit goed bespreken. Dan krijgen de Kamer en het veld wat meer tijd, evenals het Centraal Planbureau want wij willen een doorrekening zien van dit hele nieuwe pakket op milieuefficiency, CO_2-effecten, etc. Het kabinet zou dit ook moeten willen. Wij hebben daarvoor even tijd nodig. Wij kunnen het nieuwe wetsvoorstel dan goed bespreken en het kan voor 1 juli ingaan op een wat ordelijker manier dan nu. Dit is echt geen doen voor de Kamer. Ook in dekking kan worden voorzien. Ik noemde al de 100 mln euro. Het is de vraag wat je dan nog handhaaft van de andere rationaliseringen als EPR, VAMIL, EIA, etc. Dit is in hoofdlijnen ons voorstel. U doet daarmee niet alleen ons een plezier, maar ook het veld en volgens mij ook uzelf, want u wilt ook graag dat wij toetsen en controleren samen met het veld en in overleg met een goed voorstel komen. Niemand is tegen het verder rationaliseren van de fiscale omgeving voor duurzame energie, niemand zit te wachten op weggegooid subsidiegeld, maar ook niemand zit te wachten op het instorten van de markt voor duurzame energie met allerlei ongewenste effecten. Dat bindt ons hier. Laten wij hier dan even wat meer tijd voor nemen.

De heer **Crone** (PvdA): Voorzitter. De Kamer en de staatssecretaris zijn al een tijdje bezig met het fiscale dossier, terwijl ik hier net fris en groen ben komen binnen wandelen. In alle ernst over het groene is een aantal dingen wel heel fundamenteel aan het misgaan. Dit kabinet kiest niet voor de lijn ''de vervuiler betaalt'', maar voor de lijn ''de vervuiler betaald''. Mensen die het goed doen, schone technologie hebben, duurzame energie gebruiken en schone auto's kopen, moet meer gaan betalen. Zij krijgen een lastenverzwaring. Mensen die vuil, grijs gedrag vertonen krijgen of een subsidie, wat lagere lasten oplevert, of wordt in ieder geval geen hogere lasten opgelegd. Er is dus absoluut sprake van een omkering die alle mensen in de milieu- en economiewereld die slechts één boekje hebben gelezen, volstrekt ineffectief vinden.
Toch is het MEP-voorstel een goed voorstel. Het loopt parallel aan wat onze fractie vijf à zes jaar geleden heeft ingebracht, maar toen mocht het allemaal niet. De VVD-fractie wilde alles toen regelen in het kader van de fiscale regelingen. Dat gebeurde bij monde van de heer Remkes. Nu komt het voorstel toch op tafel. Omdat ik consequent ben, vind ik het een goed idee. Je krijgt namelijk subsidieregelingen die geënt worden op CO_2- en energiebesparingseffecten. Het ziet er fundamenteel goed uit, maar hoewel wij al acht weken vragen om een hoofdlijnennotitie, is het voorstel pas een dag of vijf in ons bezit. Nu blijkt dat er nog veel onvolkomenheden in zitten. Dat is geen kritiek, want zo gaat het altijd met wetten. Je hebt gemeen overleg nodig om dit op te lossen. Dat gaan wij ook voluit voeren. Ik hoor nu echter dat de sector pas vrijdag voor het eerst is voorgelicht over hetgeen er allemaal in staat. Dat is bijna een Poolse landdag geworden waarbij tachtig aanwezigen volstrekt geen antwoord hebben gekregen op vragen. Er moeten nu allemaal nieuwe berekeningen worden gemaakt. Ook dat is overigens heel normaal in een normaal proces. Ik denk daarom dat wij te heroïsche veronderstellingen hebben als wij zeggen dat het voor Kerstmis klaar is. Daar komt bij dat er nog geen Brusseltoets is, dat er nog geen verslagen zijn gemaakt van allerlei tussenvergaderingen en dat de berekeningen over de bedrijfseconomische effecten nog niet zijn gepubliceerd, ook niet voor de betrokkenen. Er bestaat slechts een samenvatting op hoofdlijnen. Ik heb het dan over het ECN/KEMA-rapport. Ik zwijg er dan nog over dat nog helemaal niet is doorgerekend wat de klimaat- en energiebesparingseffecten zijn. Dat is allemaal nog niet bekend. Hoe kunnen wij dat in hemelsnaam in de komende vijf weken nog behandelen?
Het drama is dus dat wij nu schoenen weggooien die wij al hadden, terwijl wij er nieuwe schoenen voor terugkrijgen die in ieder geval kleiner van maatvoering zijn. De MEP-voorziening is namelijk kleiner dan de REB-voorziening was. Er is maar één conclusie mogelijk: vanaf 1 januari lopen wij met blote voeten. Dat zie je nu al voorgespiegeld. Het leidt tot dramatische effecten. Ik heb vandaag nog twee windmolenmensen, boeren, gesproken. De een heeft zo'n windmolenpark en gaat nu failliet, omdat hij geen prijscourant kan uitbrengen over de prijzen vanaf 1 januari. De bank financiert daardoor niet meer en de afnemers, de gewone energiebedrijven, nemen niet meer af, want zij verliezen hun subsidie. De windmolenman verliest zijn subsidie en weet niet wat er na 1 januari gebeurt. Dat valt niet te overbruggen met onzekerheidsfinanciering.
Ook dramatisch is dat in de nieuwbouw alles wordt stilgelegd. Essent, Nuon en al die andere bedrijven hebben gezegd dat zij niets nieuws meer bouwen in dit land. De bedoeling van de MEP-voorziening was juist dat er meer in eigen land gebouwd zou worden. De staatssecretaris heeft alle brieven over

warmtekrachtkoppeling van de glas- en tuinbouw en de industrie gekregen. Volgend jaar gaan heel veel WKK-installaties dicht. 40% van de Nederlandse productiecapaciteit is warmtekrachtkoppeling. Dat komt niet van grote kern- of gasenergiecentrales. Als de helft van de helft dicht gaat, hebben wij een capaciteitsverlies van een kwart van ons nationaal energiepark. Ik spreek hier dus niet met een grijzesokkenideologie; dit is de bittere werkelijkheid. Toevallig ben ik in mijn vrije tijd ook wel eens energiewoordvoerder en om die reden gaat mij dat ook erg aan het hart. Wij moeten een vangnetregeling hebben. Niet omdat de MEP-voorziening er niet moet komen, maar omdat je realistisch moet zijn. Die voorziening zal er niet zijn voor 1 april, en naar ik vermoed zelfs in geen enkele vorm voor 1 juli. Als wij nu in de haast foutjes gaan maken, juridisch of technisch, zal de Eerste Kamer het om die reden moeten terugsturen. Dat zullen zij ook doen, want als er ergens energiedeskundigen zijn, dan is het meestal in de Eerste Kamer. Zij zullen dat ook moeten doen, nog los van wat Brussel ervan vindt.
De vangnetregeling is heel eenvoudig. Daarin wordt gesteld dat de vervuiler betaalt en dat degene die goed doet wordt beloond. In feite wordt het hele bestaande pakket integraal gehandhaafd. De WKK blijft integraal, evenals wind, zon en het liefst ook biomassa, maar dat is moeilijk. Wij geven aan het kabinet toe dat het buitenlandlek daarvoor eerst gedicht moet worden. Dit is wat de heer Vendrik al zei. Wij schrappen dan de waterkrachtsubsidie die vooral op het buitenland is gericht. Je moet daarbij de biomassa meenemen, want anders wordt dat gesubstitueerd. Ik kan het niet verder toelichten, maar dat is wat het kabinet ook in zijn overgangsnotitie schrijft.
Wat ik nu eigenlijk zou willen, is het volgende; wij hebben dat op papier gezet en ik zal het zo meteen laten uitdelen. Deze maatregel is eenvoudig gedekt. Immers, je kunt uit de stukken afleiden dat eigenlijk de besparing volgend jaar maar 250 mln euro is en wij moeten het dan voor een halfjaar dekken, want daarna komt de MEP. Eigenlijk hoef je dus maar 150 mln euro te dekken. Wij maken het ons echter niet makkelijk. Ik heb in de notitie gezegd dat je zelfs 250 mln euro zou moeten dekken. Nu, dat doen wij voor 100 mln euro via het waterkrachtlek en wij financieren dat af met een heel kleine verhoging van de regulerende energiebelasting op grijze en vuile stroom en op gas. Naar onze berekening is dan minder dan 0,65 cent nodig en misschien is slechts de helft nodig; wij zijn natuurlijk in voor een nieuwe berekening van het kabinet. Je doet dan precies wat er moet gebeuren: je gaat geen lastenverzwaring toepassen voor mensen die het goed doen maar voor mensen die het wat minder schoon doen.
Ik wil graag een politieke reactie op die inzet, want ik begrijp niet waarom het kabinet ons sinds een paar dagen brieven stuurt waarin alleen staat: wij denken aan een vangnetregeling. Wij krijgen die echter niet te zien als een juridische nota van wijziging of wat dan ook. Deze speelt wel in de achterhoofden van de bewindslieden een expliciete rol en dat waardeer ik, want dat betekent dat het kabinet ook rekening houdt met een worstcasescenario. Ik zou in het kader van de politieke reactie op ons voorstel dan ook niet alleen een inhoudelijke reactie willen hebben, maar ook letterlijk ''overnight'' een nota van wijziging waarin zo'n vangnetregeling zit, zodat wij dit in de stemmingen kunnen meenemen.
In onze dekking zit ook – dat hoef ik verder niet toe te lichten, want dat begrijpt iedereen na alle discussies – het handhaven van groen beleggen ad 30 mln euro. Voorts zit erin het handhaven van de stimuleringspremie zuinige auto's, maar dan de zuinigste categorie, te weten de A-klasse, ad 7 mln euro. Verder zit er een reservering in van 50 mln euro met betrekking tot de MEP, omdat je nu geld moet reserveren om de MEP later dit jaar of begin volgend jaar wat ruimer te kunnen vaststellen.
Voorzitter. Ik verzoek u om dit voorstel aan het verslag van dit overleg toe te voegen. Het is een kort en helder overzicht. Het betekent dat wij niet met blote voeten het nieuwe jaar in hoeven maar nog even op oude schoenen kunnen doorlopen, al worden die iets kleiner dan zij al waren.

De **voorzitter**: Ik neem aan dat tegen het opnemen van een noot in het verslag geen bezwaren bestaan.
(De noot is opgenomen aan het eind van dit verslag.)[2]

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Voorzitter. Het mag duidelijk zijn dat de CDA-fractie er gelukkig mee is dat in de procedurevergadering is besloten om de behandeling van de MEP door te zetten, met name omdat anders een groot budgettair gat zou ontstaan, iets wat wij ons in deze tijd niet kunnen veroorloven. Ik hecht er wel aan dat wij ervan uitgaan dat de MEP er per 1 januari komt en dat er wat dat betreft geen vertraging ontstaat. Mocht er toch vertraging komen, dan zal de MEP wat ons betreft met terugwerkende kracht werken na 1 januari 2003. Ik hecht eraan om hier te zeggen dat dit ook kan.
Stel nu dat er op de een of andere manier helemaal geen MEP tot stand zou komen, ook niet in vertraagde zin, hetgeen op zich zeer onwaarschijnlijk is, dan zou er na 1 januari 2003 niets zijn noch komen. Welnu, dan zou er een fiscaal alternatief komen dat ook terugwerkend kan zijn. Dit alternatief moet natuurlijk wel geschieden binnen het budget van de MEP. Het CDA is blij met de toezegging van de staatssecretaris dat dit alternatief of dit vangnet, zoals het vanavond ook genoemd is, er zal komen. Wij volgen dat met argusogen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik heb op het punt van zorgvuldigheid en fiscaliteit zeer goede herinneringen aan de heer Reitsma, uw voorganger in de vorige periode. Deze bepleitte altijd het belang ervan om voor ingrijpende fiscale veranderingen even de tijd te nemen. Die tijd is er hier niet. Het gaat ons er niet om de boel te frustreren, maar er is gewoon niet voldoende tijd om dit allemaal even in samenhang goed te beschouwen. Dat is allemaal uitgelegd. Kan de CDA-fractie nu niet in de geest van oud-collega Reitsma het pleidooi invoelen van onze kant? U hoeft het niet te steunen, maar misschien kunt u invoelen dat het belangrijk is om hier wat meer tijd voor te nemen.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ik wil de heer Vendrik in herinnering brengen dat wij ook bij de belastingherziening 2001, die ik uit andere bankjes mocht volgen, enorm hebben geklaagd over de

snelheid. Wat dat betreft is er weinig veranderd. Ik wil er voorts op wijzen dat de tijden veranderd zijn, ook in economische zin. Wij moeten dan ook onze verantwoordelijkheid nemen.

De heer **Crone** (PvdA): Er is nog nooit zo weinig tijd voor een zo omvangrijk wetsvoorstel geweest; dat weet u ook. De heer Reitsma kreeg altijd, als hij om tien dagen vroeg, er vier extra. Nu, dat zou al heel veel helpen. Mijn punt betreft meer de inhoud van de zaak. Natuurlijk is er financieel iets te regelen, maar je kunt dat ook doen zoals wij dat voorstellen. Dat is even neutraal voor het financieringstekort als wat het kabinet doet. Het gaat dan om twee stappen: je handhaaft het even en daarna komt er een nieuwe regeling. Als wij het eens zijn over de budgettaire uitgangspunten, dan kunt u uit dat oogpunt geen bezwaar meer hebben tegen ons voorstel. Luistert u dan ook naar de GLTO, naar de industrie enz.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Onze grootste angst en de grootste verantwoordelijkheid die wij op ons voelen drukken, zijn inderdaad de budgettaire consequenties en het grote gat dat wij zien opdoemen na 1 januari 2003. Wij nemen uw voorstel graag in overweging. Wij zullen het bestuderen en er woensdagavond op terugkomen.
Ik kom dan op de terugsluizing van de ecotax. Ik koppel het dan even terug naar de heer Reitsma. Bij het kleine belastingplan 2001 heeft de heer Reitsma een amendement ingediend en aangenomen gekregen. Daardoor kregen ook non-profitinstellingen recht op terugsluizing van de ecotax. De wetgever heeft dit uiteindelijk ingeperkt tot de algemeen nut beogende instellingen. Het CDA is van mening dat een bepaalde groep daardoor buiten de boot valt. Wij hechten eraan dat dit gecorrigeerd wordt. Wij hebben het dan met name over jeugdorganisaties, scoutingclubs, speeltuinverenigingen en dergelijke. Wij zouden graag zien dat deze groepen alsnog onder de regeling vallen. Daartoe hebben wij een amendement ingediend.
Ik eindig dit blokje met de bevriezing van de regeling voor de auto van de zaak. Ik hecht eraan om, in het verlengde van de heer Hofstra, te zeggen dat wij op dit punt graag een gedegen integrale visie van de staatssecretaris krijgen. De leaseauto wordt nu als melkkoe gezien. Op zichzelf is dat niet erg, want wij zien ook al die IT-bakjes over de weg rollen en wij zien ook dat die als loon worden beschouwd. Dat mag dan ook zo worden belast. Daar hebben wij absoluut geen problemen mee. In de ogen van het CDA zijn woon-werkkilometers echter altijd nog zakelijk van aard. Die behoren dan ook als zodanig te worden opgevat.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Ik begin met de fietsaftrek. D66 vindt dat deze aftrek niet zo makkelijk weer de deur uit moet worden gedaan. Het is misschien moeilijk te controleren, maar met het stimuleren van deze manier van woon-werkverkeer geven wij een belangrijk signaal af. Als je het vergelijkt met het overmatig gebruik van auto's van de zaak, is het ook een klein detail. Daarom zeggen wij dat deze aftrek in stand moet worden gehouden. Daarmee wordt uiting gegeven aan de gewenste vergroening, niet alleen van het belastingstelsel maar ook van de samenleving.
Ik hoorde net het CDA zeggen dat woon-werkverkeer zakelijk verkeer is. In de vorige periode waren wij eindelijk zover gekomen dat woon-werkverkeer privéverkeer is, ongeacht de vraag of men nu wel of geen auto van de zaak heeft. Wij hebben geprobeerd om in die richting te gaan. Ik vind het jammer dat dit kabinet die ontwikkeling nu afstopt. Ik roep het kabinet dan ook op om dat niet te doen. Eventueel moet daar met een motie of anderszins werk van worden gemaakt bij de komende afhandeling van dit onderwerp.
Het stemt ons ook droevig dat het hele idee van variabiliseren, dat altijd zo vurig werd verdedigd door de vorige minister van Financiën, de heer Zalm, verlaten lijkt te worden door dat hele gedoe rond het kwartje van Kok. Als je het al nodig vindt om dat geld terug te geven, laten wij dat dan in ieder geval in de geest van dat variabiliseren doen. Ik weet dat dit niet in het plan voor volgend jaar zit, maar ik zeg het toch maar. Zoek dus naar een oplossing om dat in ieder geval in de vaste lasten te doen. Mensen zeggen dan altijd: ik krijg dan maar € 30 per jaar terug en dat is een schijntje; ik wil het bij de pomp. Alsof je dan opeens meer geld terugkrijgt. Dit zeuren over het kwartje van Kok is een rare psychologische bezigheid. Dat zou een beter doel waardig zijn.
De aftrek voor duurzaam ondernemen waartoe indertijd bij een motie van de heer De Graaf is opgeroepen, wordt nu weer afgeschaft. De fractie van D66 vindt dat heel jammer. Daarom wacht ik met belangstelling de antwoorden op de vragen van de heer Hofstra op dit punt af. Ik zou graag zien dat die regeling doorgezet wordt.
Ik kom nu op de hoofdschotel, namelijk de relatie tussen de REB en de MEP. De D66-fractie heeft er in december vorig jaar als eerste aandacht voor gevraagd dat er zoiets als een buitenlandlek is. Zij is dan ook de eerste die vindt dat wij daarvan afmoeten. Ik hoopte dat het kabinet sindsdien al driftig op zoek was geweest naar mogelijkheden om dat lek te dichten. Het is dus een beetje gênant dat wij nu, zo laat in het jaar, worden geconfronteerd met een poging tot verbeterde regelgeving. Door de hoge druk lopen wij ook nog eens het risico dat er slechte regelingen tot stand komen, terwijl datgene wat wij hebben, alvast met een grote boog wordt weggegooid. De D66-fractie heeft er steeds voor gepleit om in ieder geval voor een overgangsregeling te zorgen. Een en ander is in procedurele zin hoog opgelopen, maar dat slaat nergens op want de D66-fractie heeft er alleen maar voor gepleit dat ervoor gezorgd moest worden dat er geen gat ontstond tussen de ene regeling en de andere regeling. De CDA-fractie zegt nu vrolijk dat wij het straks gewoon met terugwerkende kracht doen, maar er ontstaat dan toch een gat. Ik denk dat hetgeen je daarmee oproept in die wereld, niet goed is en dat je het risico loopt dat wij met een slechte regeling komen te zitten.
Tot slot vraag ik specifiek aandacht voor de warmtekrachtkoppeling. Wij komen daar nog uitvoerig over te spreken bij de behandeling van de MEP, maar ik hoop dat de staatssecretaris ons nu al kan verzekeren dat het streven erop is gericht om de warmtekrachtkoppeling op een evenwichtige en goede manier van een nieuwe regeling te voorzien.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter. Ik heb u beloofd dat ik wat geserreerd aanwezig zou zijn, althans hoorbaar, omdat ik geen aansluiting

vind op wat er vandaag is verhandeld op het totale dossier. Vanwege de door u meegedeelde omstandigheden kon ik dat niet bijwonen.
Als de emoties ergens traditioneel hoog oplopen bij het bespreken van de fiscaliteit als beleidsinstrument, dan is het wel als het gaat om het zetten van bepaalde accenten om bijvoorbeeld het thema duurzaamheid of het thema vergroening te bevorderen. Dat blijkt ook vanavond weer. De SGP-fractie heeft er geen voorgesorteerde, dogmatische opvattingen over welk pakketje instrumenten wel aangehangen moet worden en welk liever niet, als het maar gaat om een forse winst op het punt van duurzaamheid, milieu etc. Het gaat dan om alle effecten en waar die neerslaan. Het moet namelijk wel redelijk en billijk zijn. Vorig jaar hebben wij bij de bespreking van de stelselherziening en het Belastingplan 2002 enkele bellen aan de kerstboom georganiseerd, zoals sommigen dat noemden. Wij vroegen ons toen echter al af of dat wel efficiënt was en of een en ander wel gehandhaafd kon worden. Voor ons was het dus de vraag of daar echt iets mee gedaan zou worden in positieve zin. Welnu, die aarzeling hebben wij nog steeds.
Ik treed nu niet in het wel of niet handhaven van de fietsaftrek en nog een paar van dergelijke regelingen, maar beperk mij tot de hoofdlijnen van wat nu voorligt. De MEP is een van de belangrijkste zaken. Nadat ik een en ander heb doorgenomen, moet ik zeggen dat het volgens mij een te zware klus is om de MEP hier voor 19 december behandeld te hebben. Dat moeten wij gewoon in alle nuchterheid vaststellen.

De **voorzitter**: Ik wijs u erop dat de vaste commissie voor Economische Zaken morgen in een procedurevergadering zal spreken over de afhandeling van de MEP.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik heb begrepen – dat is bij herhaling door mijn collega's gezegd – dat door een meerderheid in dit huis de inspanningsverplichting is aanvaard om dit nog voor de kerst gerealiseerd te krijgen. Welnu, dat is een politiek feit waar ik op reageer. Wat er morgen in die procedurevergadering gezegd wordt, hoor ik dan wel.

De **voorzitter**: Ik herinner u er alleen aan dat de ten aanzien van de MEP te volgen procedure morgen in de vaste commissie voor Economische Zaken wordt besproken.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik vind het allervriendelijkst van u dat u mij daaraan herinnert. Maar dat neemt niet weg dat ik weet heb van een inspanningsverplichting van de meerderheid in deze Kamer, en dat ik vanuit mijn ervaring zeg dat dat een hele klus zal zijn, die de kwaliteit en de zorgvuldigheid niet zal dienen. Dat is mijn heel heldere stellingname. Daarom moeten wij ons realiseren dat er een gat valt. De Eerste Kamer zal daar pas in het voorjaar aan toe kunnen komen. Terugwerkende kracht valt zeer te bezien; wij weten, hoe de Eerste Kamer daarop gewend is te reageren als het om een substantieel stuk wetgeving gaat. Mijn inschatting is dus, zoals gezegd, dat wij dat niet redden dan alleen door hei- en stampwerk, en we hadden nu juist afgesproken dat wij dat bij dit dossier zouden voorkomen, want daarvan hebben wij de laatste tijd staaltjes genoeg meegemaakt, die ons niet bevielen. Geen verzet tegen het inhoudelijke dat wordt voorgesteld, wel zware kanttekeningen bij de voorgenomen procedure. Daarom heb ik belangstelling voor een beleidsreactie op de alternatieven, bijvoorbeeld die van – het is niet mijn kleur, zeker niet dogmatisch gesproken – de linkse fracties. In dit geval denk ik dat zij een punt hebben: er moet voor worden gezorgd dat er geen ongelukken gebeuren.
Ik werd bijzonder getroffen door de opmerking van collega Hofstra over de DOA, wat mij in herinnering bracht hoe wij dat ooit hebben gedekt. Hij heeft daarin gelijk: we kunnen niet gaan roven bij de landbouwsector, die moet daarvoor wel wat terugkrijgen. Ik heb daar overigens goede ideeën over.
Volgende week bespreken we de landbouwbegroting, waarbij we het onder andere gaan hebben over de bedrijfsopvolging bij innovatieve plannen. Als zo'n nieuwe ondernemer een innovatief plan heeft dat zich oriënteert op de duurzaamheid als thema, denk ik dat dat een heel goede bestemming kan vinden. Dat komt mij wel heel erg goed uit.

De vergadering wordt van 22.13 uur tot 22.20 uur geschorst.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik dank de nu aanwezige leden, evenals de leden van de vaste commissie voor Economische Zaken voor het feit dat men bereid was zo welwillend mee te denken over het probleem van de taxualisering van het milieubeleid. Wij weten dat wij de grenzen hebben gezocht van wat kan worden getolereerd, ook kijkend naar de procedurevergadering die eraan vooraf is gegaan. Er zijn inderdaad geen grenzen overschreden, want uiteindelijk is met de Kamer afgestemd dat er een bepaalde procedure zou worden gevolgd.
Voor de structuur zoals wij die hier met elkaar bespreken, bestaat brede steun. Het MEP-plan als zodanig wordt breed gedragen en is goed ontvangen, ook door de sector. De sector is enthousiast over de voorgestelde structuur. Bij de bijeenkomst was geen sprake van een Poolse landdag. Er zijn kanttekeningen geplaatst bij het plan, maar die hadden met name betrekking op de vastgestelde tarieven, niet op de structuur.

De heer **Crone** (PvdA): Er was ons door EZ een verslag toegezegd. Dat zouden wij krijgen, maar dat is er nog niet. Er is veel meer dan alleen de tariefstructuur besproken. Er is ook gesproken over de systematiek, over wat voor metingen je moet doen om het bij te houden en over wat er wel en niet onder valt. Dat zijn ook heel principiële vragen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat klopt. Het is terecht dat die vragen zijn gesteld, want het gaat om ingrijpende maatregelen. Dan dien je alert te zijn en te zorgen dat je rekening houdt met wat de sector voelt. Dat laat onverlet dat de structuur, waarbij het buitenlandlek wordt gedicht en waarbij veel specifieker wordt ingezet op het stimuleren van milieubeleid via bedrijven die er in Nederland specifieke activiteiten voor verrichten, de voorkeur verdient boven de generieke maatregel waarbij de REB gewoon op nul werd gezet. Dat is een herkenbaar geluid. Ondanks de tijdsdruk moet er nog veel worden nagedacht. Er moet ook nog veel overleg worden gevoerd over de concrete invulling. Dat is volstrekt helder.
Laten wij even bezien hoe het Belastingplan 2003 het wetsvoorstel MEP invult en op welke wijze het

kabinet daarmee omgaat. In eerste instantie staan wij voor meer maatwerk via het stimuleren van duurzame elektriciteit, WKK, en klimaatneutrale fossiele energiedragers, KFE's. Voorts zijn wij voor lagere kosten door vermindering van het weglekken van belastinggeld naar het buitenland. Daarvan is door EZ al eerder aangegeven om welke bedragen het ging. Ik laat die bedragen nu in het midden, maar ik constateer met de Kamer dat er aanzienlijke bedragen weglekken.
Er is een aantal opmerkingen gemaakt over de procedure en over de angst dat de wetgevingstrajecten voor de MEP en de REB niet op tijd klaar zijn. Stel dat het wetsvoorstel MEP nog dit jaar door de Tweede Kamer wordt aanvaard. Dan zou de regeling met terugwerkende kracht kunnen worden ingevoerd, per 1 januari 2003. Dat zijn wij met elkaar eens. Als de procedure goed loopt, dan hebben wij geen probleem. Onze mening dat wij het plan op die manier moeten inzetten, wordt kamerbreed gedragen. Stel dat dit niet lukt. Dan moeten wij een vangnet hebben. Dan is er een tijdelijk fiscaal alternatief nodig. Ik zal de Kamer daar via de contouren nog een nadere schets van geven. Ik zeg ''tijdelijk'', omdat dit fiscale alternatief niet te prefereren is boven datgene wat de combinatie REB-verhoging tot het nihiltarief en de inzet van de MEP met zich brengt. Voor dat fiscale alternatief, hoe dat eruit komt te zien, moeten wel dezelfde uitgangspunten gelden. je kunt niet opeens van je beleid afstappen. Wat betekent dat? Allereerst het respecteren van de budgettaire kaders. Het totale besparingsbedrag van 338 mln euro voor duurzame energie moet in dat milieupakket worden bereikt, hoe dan ook. Je kunt daar niet een gat laten ontstaan. Als wij niets zouden doen, ontstaat dat gat automatisch en dat kan niet. De PvdA heeft daar overigens ook over meegedacht en heeft dat onderkend en komt met een aanpak van een plan tot 1 juli 2003. Ik kom daar straks nog even op terug. Wij onderkennen echter gemeenschappelijk dat dat gat niet mag ontstaan.
Een volgend punt dat buitengewoon belangrijk is, is de beperking van het weglekken naar het buitenland. De omzetting van die generieke REB stel ik dan op 0%. Het inzetten op de continuering en de intensivering van de stimulering van de productie van groene stroom in Nederland is ook een specifiek item waar wij voor hebben gekozen. Het fiscale alternatief vormt dan ook in die zin een integraal onderdeel van het Belastingplan 2003. De heer Crone heeft gevraagd of er nog meer komt dan een contourennota. Natuurlijk, u krijgt een nota van wijziging. Die wilt u uiteraard woensdag hebben, want dat weet u waarover het gaat. Ik zeg dan ook toe dat u die nota van wijziging woensdag in huis zult hebben. Ik hoop dat hiermee helder is dat wij ons aan de afspraken houden die indertijd bij de algemeen financiële beschouwingen zijn gemaakt. In die nota van wijziging staat dan de volledige uitwerking van het fiscale plan, zodat u precies weet wat die vangnetbepaling inhoudt.
Wij moeten eerlijk zijn. Er zitten beperkingen aan dat fiscale alternatief. Een fiscaal alternatief kan nu eenmaal geen verschil maken tussen een binnenlands systeem of stroom geproduceerd in het buitenland. Dat onderscheid kunnen wij niet maken. Verder is een fiscaal instrument vrijwel per definitie een generiek instrument en heeft dus niet de mogelijkheid om te stimuleren op maat, wat bij de MEP wel het geval is. Daardoor blijft er een bepaalde mate van overstimulering. Het kan dus zijn dat, onafhankelijk van de kostenstructuur, een bepaalde subsidie wordt toegekend, waardoor in het ene geval sprake is van een overstimulering is en in het andere geval van een onderstimulering. Dat komt door de kostenstructuur die er achter zit. Een fiscale stimulering kan daarnaast geen meerjarige zekerheid bieden. Bij de vangnetbepaling gaat het dan ook om een regeling in afwachting van de invoering van de MEP. Wij hebben allemaal het voornemen om dat zo snel mogelijk af te wikkelen, ondanks de overladen agenda's. Mocht het zo zijn dat het niet binnen de gestelde termijn gerealiseerd wordt, blijft de vangnetbepaling van toepassing en wel tot het moment dat die regeling daarvoor in de plaats komt.

De heer **Crone** (PvdA): U zegt nu dat er woensdag een nota van wijziging komt. Die wordt in principe altijd overgenomen, tenzij die wordt weggestemd. Nota's van wijziging hebben echter altijd een groot draagvlak. U zult daarin waarschijnlijk een AMvB opnemen die u buiten werking kunt stellen op het moment dat de MEP van kracht wordt.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat klopt. Er mag namelijk geen gat ontstaan.

De heer **Crone** (PvdA): Ons alternatief suggereert veel dingen die lijken op wat er in het vangnet zit, maar in het vangnet worden bepaalde dingen verslechterd, bijvoorbeeld op het gebied van wind en warmtekrachtkoppeling. Daarom zouden wij graag zien dat wij de nota van wijziging kunnen amenderen. Daarvoor is nodig dat die nota van wijziging woensdag heel tijdig hier is. Dan kunnen wij amendementen maken die op kleine onderdelen, zoals WKK en wind, herstellen wat u schrapt.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Zonder meer. Ik wil daar echter een kanttekening bij maken. U heeft niet voor niets een voorstel gedaan voor een fiscaal pakket groen. Dat wordt gesteund door de PvdA, GroenLinks en D66. Het kan dan ook niet zijn dat wij alleen zeggen: dan moet u maar met amenderingen komen op hetgeen wij straks voorstellen. Ik zal dan ook eerst kort reageren, voor zover wij inzicht hebben in de problematiek die daar al dan niet door ontstaat, op hetgeen u heeft ingeleverd. Ik kan mij echter voorstellen dat u wilt dat ik wat uitgebreider reageer, bijvoorbeeld morgen of overmorgen per brief. Dan kan ik meer in detail op dit commentaar ingaan, zodat u ook ziet wat de verschillen zijn tussen uw voorstel en het voorstel dat wij hebben gedaan.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Praktisch gesproken zou het buitengewoon welkom zijn als wij die uitgebreide reactie op ons voorstel en de nota van wijziging niet woensdag, maar morgen ontvangen. Ik weet dat ik daarmee de zaak onder druk zet, maar u zet ons ook heel erg onder druk. Voor een enigszins fatsoenlijke voorbereiding op weg naar woensdagavond, is dat heel hard nodig. Wellicht moeten wij dan woensdag overdag een algemeen overleg beleggen om daar met elkaar over te spreken. De staatssecretaris noemt niet het aspect van de kwaliteit van het totale fiscale pakket, zoals dat straks gaat gelden. Voor veel fracties is zeer

wezenlijk, inzicht te krijgen in een nadere berekening van het CPB over de totale CO_2-effecten. Alleen al daarom hebben wij tijd nodig om de kwaliteit te kunnen toetsen. Dat kunnen wij nu niet.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Voorzitter. Ik begrijp dat de staatssecretaris met een nota van wijziging komt. De heer Crone heeft gezegd dat die nota van wijziging onmiddellijk wordt aangenomen. Daarna kan ik het niet meer volgen, want dat houdt in dat wij niet meer het normale traject van de MEP aflopen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Ik wil alleen maar zeggen dat ik blij ben dat de staatssecretaris wel begrijpt wat de Kamer de hele tijd heeft willen bewerkstelligen in tegenstelling tot het CDA. Hulde daarvoor.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Nog één keer voor alle duidelijkheid: het alternatief gaat per 1 januari in en het duurt tot het moment waarop de MEP is aangenomen. Dan ontstaat er geen gat. Dat is door de heer Crone zojuist perfect geschetst in wetgevende zin en door de heer Vendrik bevestigd als het gaat om algemene maatregelen van bestuur.
Voorzitter. De heer Vendrik heeft om een brief gevraagd. Ik kan hem toezeggen dat die brief er morgen is. De nota van wijziging zal woensdag klaar zijn, zo mogelijk 's morgens.
Voor alle duidelijkheid: de CPB-doorrekening slaat op de MEP en is niet gerelateerd aan de REB. De procedure daar loopt niet via Financiën, maar via EZ.
Ik zal de maatregelen in het fiscale alternatief duidelijk schetsen. Met betrekking tot de verhoging van de belastingvermindering zal ik de Kamer de schema's doen toekomen die wij hebben. Dan zal men zien wat een schitterend plan het eigenlijk is. Het is tranentrekkend. De verhoging van de belastingvermindering per elektriciteitsaansluiting met € 34 vervalt in het belastingplan zoals het nu voorligt. Er zijn nu geen faciliteiten voor de AVI's en de kolencentrales. Dat ziet specifiek op artikel 36r en 36u in de REB operationeel. In afwachting van die regeling van de MEP worden daar voortaan ook geen fiscale faciliteiten ingevoerd. Waterkracht als onderdeel van de producentenvergoedingen voor groene stroom wordt geschrapt. Dit in verband met het grote budgettaire weglekken. Ook elektriciteit opgewekt uit de biomassa – de 36o-bepaling – wordt volledig geschrapt. Hiermee wordt tegelijkertijd een belangrijke binnenlandse opwekkingsbron getroffen. Dat betekent het volgende. De regeling voor de WKK-installaties wordt budgettair met 20% beperkt. Een voortzetting van een fiscale wijze van stimulering van die warmte-krachtkoppeling betekent dat de met de MEP voorziene verbetering van de marktcondities achterwege blijft. Stimulering van de klimaatneutrale fossiele energiedragers wordt geschrapt. Het nihiltarief voor groene stroom wordt minder verhoogd dan in het belastingplan. Het tarief voor groene stroom tot een verbruik van 10.000 kW per uur wordt 1,2 cent per kWh. Tot slot merk ik op dit punt nog op dat het om een tijdelijk fiscaal noodscenario gaat dat ingaat op 1 januari en duurt totdat het wetsvoorstel MEP in werking is getreden. De bedragen die daarbij horen zullen de Kamer nog toegezonden worden.
Vervolgens wil ik ingaan op het voorstel dat door de fracties van PvdA, GroenLinks en D66 is ingeleverd. Ik begrijp dat men uit bepaalde suggesties opmaakt dat het betalen van vervuiling, de vervuiling als zodanig legitimeert. Er zitten in het vangnet een aantal zaken die we kunnen overzien, maar er zitten ook zaken in die we nu niet kunnen overzien. We zullen daar morgen per brief op reageren.
Allereerst hartelijk dank dat er meegedacht wordt om tot een regeling te komen, zij het dat het de voorkeur geniet om straks een structurele regeling in het leven te roepen die ook in het belastingplan wordt opgenomen. Deze regeling moet alleen als een tijdelijke regeling worden ingezet.
Er zijn een aantal getallen die in onze optiek een nadere toelichting behoeven, omdat hier in een adem de VAMIL, de EIA en de EPR meegenomen worden. Wij zullen concreet aangeven waar dit op ziet.

De heer **Crone** (PvdA): Mag ik dit even corrigeren opdat hier geen misverstand over ontstaat? De EIA en de EPR zaten in het bedrag van 250 mln euro als beoogde bezuiniging voor een halfjaar. Ik laat deze regelingen niet per se herleven. U mag ze eruit halen. Het wordt dan iets goedkoper. Ik accepteer dan op dat punt de bezuinigingen van het kabinet.

Staatssecretaris **Van Eijck**: We moeten een keuze maken om de zaken vergelijkbaar te maken. We moeten deze regelingen er of wel of niet bij betrekken.

De heer **Crone** (PvdA): Haal deze zaken er dan maar uit.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat is goed. We zullen het hele verhaal nog even herrekenen.
In tweede instantie lijken een aantal elementen, zoals ze hier worden neergelegd, hetzelfde. We zullen daar vrij snel met elkaar tot overeenstemming kunnen komen. De dekking is het structureel verhogen van de REB. Ik heb al eerder aangegeven dat dit mij niet wenselijk lijkt, omdat je dan het buitenlandlek in stand houdt. Dat willen we juist niet. We moeten kijken hoe we hier op een andere manier vorm aan kunnen geven.

De heer **Crone** (PvdA): Dat is een misverstand. U verhoogt de REB door de vrijstellingen te schrappen. U verhoogt de REB bij de mensen die groene stroom hebben. Wij verhogen de REB bij de mensen die grijze stroom hebben. Per saldo is het bedrag evenveel.

De **voorzitter**: Mijnheer Crone, ik stel voor dat de staatssecretaris nu snel reageert op wat hier ligt. U kunt voor het overige bij de behandeling van de MEP straks discussiëren zo veel als u wilt.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zoem met mijn opmerking kennelijk in op de dekking, de verhoging van de REB grijze stroom/gas met 0,65 eurocent.

De heer **Crone** (PvdA): Dat is niet genoeg.

De **voorzitter**: Mijnheer Crone, u heeft echt voor de laatste keer het woord gehad, ook gezien de tijd die uw fractie gebruikt heeft. Het spijt me zeer.

Staatssecretaris **Van Eijck**: De onderdelen die zien op het stoppen van de waterkrachtkoppeling en de biomassa komen ons sympathiek voor. Mijn toezegging is dat er morgen een brief ligt, waarin specifiek wordt gereageerd. We halen de regelingen VAMIL, EIA en

EPR eruit in het dekkingsverhaal. We komen in de brief en vervolgens een dag later in de nota van wijziging hieraan specifiek tegemoet. Als er behoefte aan is, dan kunnen we daarover morgen of overmorgen nog contact hebben. Dit in antwoord op de vragen die gesteld zijn over ''groen''.
Voorzitter. Er zijn ook nog enkele andere vragen geweest. Er is gesproken over een verwachte prijsstelling door mevrouw Gerkens, waarbij ik wijs op de Nuon-spotjes die wij nu al zien en waarmee de garantie wordt afgegeven dat groene stroom niet duurder wordt. Ik vraag me af of de markt dat signaal al heeft opgepikt, zodat we uiteindelijk toch op de 500 mln euro geplande bezuiniging uitkomen zonder dat er al te veel bloed vloeit.
Ik wil ook nog een ander onderdeel aan u voorleggen, dat op het amendement inzake scouting ziet. Het gaat over de teruggave-mogelijkheid van de helft van de betaalde REB voor gas en elektriciteit voor onroerende zaken die in hoofdzaak worden gebruikt voor charitatieve, culturele, wetenschappelijke of algemeen nut beogende instellingen. Het is inderdaad juist om te constateren dat er ten aanzien van een bepaalde doelgroep, namelijk de scouting, door de toepassing van de jurisprudentie op het begrip ''algemeen nut beogende instelling'' een uitzondering werd gemaakt. Dit punt wordt neem ik aan nog in behandeling genomen. We zullen er dan uitgebreider op terugkomen. De bezwaren, zoals deze zich nu laten aanzien, zijn van verschillende aard. Allereerst is de teruggaveregeling ontstaan vanuit de compensatieproblematiek bij invoering van de REB. De verbruiksbelastingen moeten wat ons betreft naar hun aard echter een zo breed mogelijke werking hebben. Het streven moet eerder gericht zijn op afbouw van regelingen als de teruggaveregeling dan op structurele uitbreiding. Dat is dus al een nadeel van het voorstel om de regeling op die manier vorm te geven. Ik denk overigens dat er, als we kijken naar de belastingdienst en de uitvoeringproblematiek, niet alleen administratieve lasten maar ook administratieve complexe situaties ontstaan.
Een ander bezwaarpunt dat we onderkennen, is dat dit ook repercussies kan hebben voor de wijze waarop over algemeen nut beogende instellingen wordt gesproken met oog op de giftenaftrek. Dat zou betekenen dat de wijze waarop ten aanzien van die doelgroep een omschrijving plaatsvindt, ook uitstraalt op heffingen als de inkomstenbelasting en dergelijke.
Er zijn verder door de heer Hofstra opmerkingen gemaakt over schoon en zuinig. Hij is vol begrip voor het feit dat dit leidt tot het schrappen van die regelgeving. Hij vraagt zich echter af of, ingeval er sprake is van een onderuitputting, deze naar de koperstakingbestrijding zou kunnen gaan. Het antwoord daarop is natuurlijk: als dat vrijvalt, valt het terug naar de algemene middelen. Die begrotingssystematiek is bekend. Dit kan dus niet worden aangewend voor een dergelijke bestrijding.
Enkele fracties hebben naar voren gebracht dat de wijze waarop nu opschoning van een heel klein stukje van de autoregelingen plaatsvindt, wel of niet tot een verademing leidt; dat is afhankelijk van de vraag of men kilometers tussen de woning en het werk als zakelijk dan wel als privé kwalificeert. Daaraan is het vervolg gegeven dat er nog steeds een woud aan regelgeving op het gebied van het autobezit bestaat. Er is een klemmend beroep gedaan om de komende periode vooral nuttig te maken door te komen met voorstellen, die wellicht door een toekomstige staatssecretaris kunnen worden opgepikt om dat woud aan regelgeving te schrappen en met heldere en overzichtelijke regelgeving te komen. Die garantie kan men van mij krijgen: dit krijgt alle aandacht en wij zullen op dat punt ook suggesties doen.
Er zijn ook vragen gesteld over de duurzame ondernemersaftrek. Er is naar voren gebracht dat indertijd bij de agrarische sector een heffing tot stand is gebracht die een bepaald bedrag genereerde en dat toen is gezegd dat het plezierig zou zijn als dat bedrag zou worden aangewend voor een duurzame ondernemersaftrek. Nu wordt de kwestie in feite als volgt omgedraaid: als die uitgifte van die gelden niet plaatsvindt conform de eerder gemaakte afspraken, is het eigenlijk ook niet rechtvaardig dat die heffing nog blijft bestaan. Die link ligt er in die zin natuurlijk niet. Over deze problematiek heeft overigens een uitgebreide correspondentie met LNV plaatsgevonden. Wat ons betreft, is het helder dat in de totale fiscale omgeving uiteraard regelmatig sprake is van dingen die in onderlinge samenhang kunnen worden bezien, maar het is niet zo dat dit als een ''een of eenrelatie'' kan worden onderkend. Daar hebben wij eerder voorbeelden van gezien, toen wij spraken over de deal met de verzekeraars over het schrappen van de lijfrenteaftrek ten opzichte van VPB-bepalingen. In dit kader wijs ik er overigens ook op dat de DOA in Brussel nog steeds tot mogelijke problemen zou kunnen leiden.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Als het opleggen van een heffing zo wordt ''verkocht'' dat ter compensatie daarvan een DOA onder andere in de landbouwsector domein krijgt en als een paar jaar later de helft daarvan wordt weggenomen, zal men zich voor die andere helft gepakt voelen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik begrijp die gevoelens. Ik geef aan dat die gevoelens ook op alle andere vlakken zullen leven en overigens ook bij alle andere sectoren. Alle sectoren moeten inleveren. Vandaag, maar ook eerder zijn al enkele sectoren de revue gepasseerd die financieel te lijden zullen hebben onder het fiscale regime. Dat is nu eenmaal de economische omstandigheid waar wij met elkaar tegen aankijken. Ik heb overigens niet het idee dat de landbouwsector nu het zwaarst gepakt wordt; dat is een eufemisme.

De **voorzitter**: Er resteert deel II van het belastingplan, waaronder het aspect van de gehandicapten, terwijl er nog 16 minuten over zijn. Ik ben echt van plan, om 23.00 uur de bijl te laten vallen. Wat dan nog niet behandeld is of wat dan nog niet door de staatssecretaris is beantwoord, zal woensdagavond of schriftelijk aan de orde moeten komen. Ik vraag daarom om de bijdragen te beperken tot 1 of 1,5 minuut. Aan de orde is nu dus deel II van het belastingplan.

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. Komen de sale- en lease-backconstructies bij de overheid niet meer voor? Geldt dat ook voor bestaande gevallen, die dan dus vanzelf verdwijnen?
Wij hebben het al even over de fietsregeling gehad. Ik heb nog niet het bedrag gehoord inzake de fietsen die weggegeven worden.

Er wordt nogal uitvoerig ingegaan op de BPM. Wij zien op dat punt twee problemen. Op korte termijn zou de administratievelastendruk aanmerkelijk kunnen worden verlaagd door BPM-betaling uitsluitend te koppelen aan de importeurs van auto's en niet aan de dealers. Daarop krijg ik graag een reactie van de staatssecretaris. Op langere termijn – dit zijn de woorden van de heer Bolkestein – moeten wij van die belasting af en er moeten dan ook suggesties gedaan worden voor een alternatief.
Dan is er nog iets met de btw voor paardrijden. Wij hebben de antwoorden van de staatssecretaris gelezen, maar wij hebben toch het gevoel dat het in de praktijk niet zo gaat als de staatssecretaris zegt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. De staatssecretaris heeft ons een brief gestuurd over de codificatie jurisprudentie hulpmiddelen. Het betreft een AMvB met de vraag aan de Kamer of die nu wel of niet in werking kan treden. Daar komt het huiselijk gezegd op neer. Ik schort mijn oordeel op tot woensdagavond.
Ik ben niet tevreden over het belangrijke punt van de definitie van het begrip hulpmiddel. Betreft het zaken die alleen door chronisch zieken of gehandicapten gebruikt kunnen worden of die noodzakelijk zijn om een levenswaardig bestaan te hebben? Dat wil zeggen dat een aftrek wordt toegelaten. Of gaat het om meerkosten die voortvloeien uit zaken die iedereen gebruikt, maar die voor chronisch zieken en gehandicapten leiden tot meerkosten? Ik heb nog één vraag op dit punt. Ik weet niet of de staatssecretaris daar nu antwoord op kan geven. Ik heb die vraag woensdag ook al gesteld, maar ik kan het antwoord niet terugvinden in de brief. Het betreft de kwestie van de gas- en elektriciteitsrekening. Er zijn chronisch zieken en gehandicapten – het zijn er duizenden – die de thermostaat in huis op 23 graden hebben staan. Het lukt ze anders niet om relatief klachtenvrij de dag door te komen. Zij hebben daardoor forse meerkosten, eigenlijk gewoon een dubbele energierekening. Volgens mij zijn dat meerkosten die, met de huidige tekst en met de voorzichtige aanpassing die de staatssecretaris op pagina 3 voorstelt, nog steeds niet als aftrek worden toegelaten. Daar zit fiscaal gesproken de pijn voor chronisch zieken en gehandicapten. Daar komt de uitermate beperkte werking van de buitengewone lastenaftrek bij. Laten wij niet vergeten dat het om kleine dingen gaat. Zelfs op de vierkante millimeter van de buitengewone lastenaftrek doen wij heel zuinig en dat stelt mij teleur.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Voorzitter. Ik ben nog niet overtuigd van het nut van het aftrekken van AWBZ-kosten tot een percentage van 25. Tot nu toe kunnen mensen meer aftrekken en ik ben bang dat mensen daardoor gedupeerd worden.
Volgens mij heeft de SP-fractie daar een amendement over ingediend. Kan de staatssecretaris daarop reageren?
Ik ben er ook niet van overtuigd dat de definitie moet zijn dat hulpmiddelen alleen door gehandicapten worden gebruikt. Ik denk nog steeds dat het heel wel mogelijk is om na te gaan of ze primair door gehandicapten gebruikt worden. Ik snap ook niet waarom de belastingdienst dat niet zou kunnen doen als de WVG dat wel kan. Ik krijg daar graag een toelichting op.
Er is een nota van wijziging over de alfahulpen. Dat speelt al zo lang dat het nu maar eens opgelost moet worden. Het stoort mij enorm dat er staat dat er iets recht gebreid moet worden en dat het gedekt wordt uit een lichte versobering van de regeling zelf. Er staat een aantal getallen, maar ik wil gewoon weten wat het in de praktijk voor alfahulpen kan betekenen.
Tot slot nog een technische vraag over de blote eigendom. Wij hebben brieven gekregen van verschillende mensen, onder anderen van iemand met een Wajong-uitkering. Die persoon moest belasting betalen over het eigendom bij vruchtgebruik. Bij testament is dat niet het geval. De reactie daarop is dat die mensen een keuze hadden. Naar ons idee hadden zij die keuze niet, omdat de effecten van de grote belastingherziening nog niet duidelijk waren. Voor zover ik het begrijp, zijn daardoor veel mensen gedupeerd, met name in het noorden van het land. Ik denk dan aan erfgebruik op de boerderij van de ouders of andere familieleden. Ik krijg daar graag een reactie op. Dat kan eventueel schriftelijk.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Wat de inkomenspositie van de gehandicapten betreft, kan de CDA-fractie zich vinden in het uitvoeringsbesluit zoals die er nu ligt, maar heeft nog een probleem met de vermenigvuldigingsfactoren in de buitengewonelastenregeling die voorligt. In de brief die de staatssecretaris ons heeft gestuurd, geeft hij uitdrukkelijk toe dat het belastinggeld nu wel bij de armere gehandicapten terechtkomt, maar dat niet de vraag is beantwoord of het wel bij de echte gehandicapten terechtkomt. Die vraag hebben wij vorige week donderdag in het algemeen overleg ook behandeld. Ik krijg graag van de staatssecretaris de toezegging dat de regeling wordt aangepast als blijkt dat deze aftrekpost niet voldoende terechtkomt bij de echte gehandicapten.
Wij hebben in het verslag gevraagd of verhoging van de afvalstoffenheffing niet leidt tot een vlucht van afval naar met name Duitsland. De staatssecretaris stelt in zijn antwoord dat dit absoluut niet waar is, maar ik markeer toch graag dat wel degelijk is aangetoond dat verhoging van de afvalstoffenheffing een dergelijke vlucht bewerkstelligt en daardoor een enorme derving van belastinginkomsten met zich brengt. Dit punt komt volgende week aan de orde in de commissie voor LNV. Graag krijg ik een reactie op mijn opmerking.
De alfahulpen van mevrouw Bussemaker raken de CDA-fractie uiteraard ook, maar bij mijn weten is dat een punt van Veegwet 3, waarvan wij het ontwerp volgende week behandelen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ja, maar hier staat ook iets bij.

Mevrouw **Van Vroonhoven-Kok** (CDA): Ik vind het heel erg mooi dat mevrouw Bussemaker nu begint over de blote eigendom van het huis. De CDA-fractie heeft daar bij de behandeling van het Belastingplan 2001, waarin de regeling is bewerkstelligd, een amendement over ingediend, maar toen gaf de PvdA-fractie niet thuis.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Wij begrijpen de bedoeling van artikel 13g. Alleen, in het Financieele Dagblad heeft de staatssecretaris gezegd dat wij goed moeten kijken naar wat in andere landen gebeurt. Inmiddels doet Luxemburg precies hetzelfde als Nederland. Als je het dicht gaat maken, zijn er allerlei andere landen

die het helemaal overnemen. Dat zouden met name Luxemburg en Denemarken kunnen zijn. Ik vraag hierop een antwoord van de staatssecretaris. Dat mag hij eventueel schriftelijk geven.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik begrijp dat de aanpassing van de codificatie hulpmiddelen die door de staatssecretaris wordt voorgesteld, namelijk om niet meer te spreken over ''alleen in gebruik bij gehandicapten'', maar over ''voornamelijk in gebruik bij gehandicapten'' tegemoetkomt aan de klachten uit die hoek. Het enige probleem dat er nu nog is, is de manier waarop de waardevermeerdering door woningaanpassingen in rekening wordt gebracht. De suggestie uit de gehandicaptenwereld is om daarvoor een vast percentage te nemen, bijvoorbeeld 40% van de drukkende kosten, zoals dat wordt genoemd. Ik hoop dat de staatssecretaris ons, al dan niet schriftelijk, kan melden hoe hij tegen die suggestie aankijkt, zodat wij weten wat wij er woensdag van moeten vinden.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Voorgaande sprekers hebben al mijn meeste punten genoemd, maar ik noem er toch nog enkele. Wij zijn niet voor de omzet in een forfaitaire aftrek van het medische deel van de AWBZ-bijdrage omdat daardoor mensen zullen worden getroffen voor wie het hoger uitpakt. Mevrouw Van Vroonhoven sprak over doelmatigheid versus rechtvaardigheid. Wij zijn van mening dat de rechtvaardigheid in het gedrang komt. Daarom hebben wij ook hierover een amendement ingediend. Graag krijg ik hierop een reactie.

De **voorzitter**: Ik heb met de staatssecretaris afgesproken dat hij tot uiterlijk 23.00 uur mondeling kan reageren op een of twee hoofdpunten en dat hij een reactie op wat dan niet door hem is behandeld tijdig schriftelijk aan de Kamer zal doen toekomen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: De heer Hofstra vroeg of de sale- en lease-backconstructies wenselijk waren. Ik denk dat wij die juist als overheid niet moeten entameren. Hij heeft ook een vraag gesteld over de BPM, meer gerelateerd aan het voorstel van de heer Bolkestein. Ik wijs erop dat de raderen in Europees perspectief altijd langzaam draaien. Dat betekent niet dat wij hier achterover moeten leunen totdat het in Europees perspectief wordt gedicteerd. Het betekent wel dat wij er niet op moeten wachten, maar de BPM zelf moeten meenemen in het kader van het hele autodossier. Hij onderkent de kwestie van de btw in het kader van de paardrijproblematiek als zodanig, maar zegt dat die in de praktijk toch anders vormgegeven wordt. Die praktijkervaring mis ik. Ik weet niet of ik daar helaas bij moet zeggen. Wij zullen het daarover vermoedelijk niet eens worden.
De heer Vendrik heeft gesproken over de codificatie van de hulpmiddelen. Hij heeft aangegeven dat hij behoefte heeft aan een nadere duiding van de definitie, specifiek met betrekking tot warmte, gas, elektriciteit en dergelijke. De meerkosten van gas en elektriciteit komen in aftrek via de extra algemene aftrek voor gehandicapten. Hiermee is dus in feite al rekening gehouden. Een essentieel probleem is dat de belastingdienst niet kan toetsen wanneer er sprake is van een medische indicatie die leidt tot de noodzaak van extra verwarmingskosten. Op de een of andere manier zou moeten worden gemeten hoe dit warmteverschil zich vertaalt in een financiële aderlating die vervolgens weer in mindering zou moeten worden gebracht. Het is niet mogelijk om tot een zodanige uitbreiding van de definitie te komen dat in ieder geval rekening wordt gehouden met de noodzaak van verwarmingskosten.
Mevrouw Bussemaker heeft gesproken over de ABWZ. Zij heeft een amendement voorgesteld waarin het aftrekbare deel van de eigen bijdrage van de AWBZ wordt geschrapt dat nu forfaitair wordt gesteld op 25%. Dit heeft tot gevolg dat de huidige situatie in stand blijft en dit was nu juist onwenselijk. Wij hebben dit voorstel ingediend om te voorkomen dat een ingewikkelde en ondoorzichtige regeling blijft bestaan en verschillende methoden naast elkaar van kracht blijven. Zowel belastingplichtigen als de vertegenwoordigers van de uitvoeringspraktijk hebben aangegeven dat zij behoefte hebben aan een eenduidige regeling. Verder weet ik uit ervaring dat – indien de regeling in stand blijft – mensen toch de behoefte hebben om na te rekenen of zij wel het onderste uit de kan halen.
Mevrouw Bussemaker heeft terecht gesproken over de alfahulpen. Zij vraagt waarom er nu toch weer een correctie wordt toegepast waardoor het ministerie van SZW weer een ander geluid laat horen. Ik wijs op de ontstaansgeschiedenis van deze aanpassing. Er is een berekening gemaakt die heeft geleid tot de vaststelling van een inkomen dat was gebaseerd op 40 uur in plaats van 36 uur. Die toets heeft geleid tot een inkomensverhoging van ongeveer 11%. Dit heeft echter niet geleid tot een fiscale aanpassing. Ik heb hierover gesproken met staatssecretaris Ross. Ik ben van mening dat deze doelgroep niet de dupe mag worden van deze aanpassing en heb daarom voorgesteld om dit budgettair neutraal op te lossen. Mevrouw Bussemaker vindt het jammer dat die oplossing niet in andere middelen kon worden gevonden. Als zij kijkt naar de marges waarbinnen deze aanpassing is getroffen, zal zij moeten toegeven dat dit acceptabel is.
Zij heeft nog gesproken over de blote eigendom en vruchtgebruiksituatie en de belastbaarheid van erfrechtelijke verkrijging. Dit vloeit rechtstreeks voort uit de Wet op de inkomstenbelasting, maar is overigens niet in het belastingplan als zodanig opgenomen. Ik erken dat er een verschil is in heffingstechniek. Daarvoor hebben wij echter bewust gekozen.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Ik ben bereid een paar voorbeelden schriftelijk aan de staatssecretaris voor te leggen, want ik wil graag een antwoord op mijn vragen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zie die voorbeelden met belangstelling tegemoet. Ik kan mij voorstellen dat zich dit met name in de agrarische sector voordoet, zoals mevrouw Bussemaker zegt.
De heer De Nerée heeft gesproken over 13g. Wij sluiten een fiscale sluiproute af en daarvan zal toch iedereen voorstander zijn. Hier is ook onze Europese geloofwaardigheid in het geding. De discussie over de schadelijke belastingconcurrentiemaatregelen is ook hier bekend. Ik heb oog voor de buitenlandse situatie. Tijdens de conferentie van VNO/NCW heb ik aan de aanwezige

fiscalisten gevraagd of zij hun blik willen verruimen en willen nagaan wat er in andere landen al wordt gedaan voor het bedrijfsleven in het kader van de deelnemingsvrijstelling en of wij dit kunnen overnemen. Dit is bij mij in goede handen.
Mevrouw Van Vroonhoven sprak over de vermenigvuldigingsfactoren en de uitleg daarbij. Zij zegt dat de armere mensen worden bevoordeeld. Het is waar dat dit op deze wijze uitwerkt. Zij vraagt of ik de garantie kan geven dat dit met name geldt voor gehandicapten. Het antwoord op die vraag is nee. Daarom is er gekozen voor deze invulling.
Wij zullen het niet met elkaar eens worden over de afvalstoffenheffing.

Staatssecretaris **Van Eijck**: 13g had ik al gehad. Mevrouw Giskes heeft al gememoreerd dat de codificatie tot een wenselijke aanpassing heeft geleid, namelijk dat het begrip ''alleen'' is vervangen door ''voornamelijk''. Er is echter gevraagd of de waardevermeerdering niet kan worden overgenomen van de CG-Raad die met een rapport over het percentage is gekomen. De Kamer noemt daarbij concreet 40% van wat erbij wordt gebouwd. Ik denk dat ik tijdens het algemeen overleg bij de codificatie van de hulpmiddelen heb aangegeven dat mij dat onwenselijk lijkt. Ik denk dat wij dat niet moeten willen, omdat juist bij de bewijslast in het geval dat er geen sprake van is geweest een dergelijke verhoging van 40% aan de belastingplichtige gegund moet worden. Het is werkelijk in het belang van de chronisch zieken en gehandicapten om in de codificatie nu juist niet daarvoor te kiezen.

De **voorzitter**: Ik dank de staatssecretaris en zijn ambtenaren hartelijk voor hun inbreng hier vandaag. Ik dank iedereen op de tribune voor zijn aanwezigheid en het uitzitten van deze vergadering en ik dank de collega's voor de grote bereidheid om binnen de orde van de vergadering precies om 23.00 uur gereed te zijn.

Sluiting 23.00 uur.

Noot 1 (zie blz. 50)

Tabel 2. Uitstel levensloopregeling

Uitstel Levensloopregeling	In mln. €
Gederfde inkomsten BP2003	
Inperken Witteveenkader	– 59
Afdrachtvermindering betaald ouderschapsverlof	– 32
Extra uitgaven	
Wet Financiering loopbaanonderbreking	– 7
Totaal gederfde inkomsten en extra uitgaven	**– 98**
Opbrengsten i.v.m. uitstel overgangsregelingen BP03	
Overgangsregeling inperken Witteveenkader	59
Overgangsregeling afdrachtvermindering betaald ouderschapsverlof	21
Opbrengsten overig	
Uitstel levensloopregeling (Verlofknip)	100
Totale opbrengsten	**180**
Opbrengst door uitstel levensloopregeling	**82**

Noot 2 (zie blz. 62)

Voorstel Fiscaal Pakket «Groen» PvdA, GroenLinks, D66

De vervuiler betaalt, in plaats van de vervuiler betaald

Vangnet MEP tot 1 juli 2003
Helaas kan geen zekerheid worden geboden dat de MEP-regeling tijdig tot stand komt. Het is dan beter thans zekerheid te bieden aan de markt door de huidige fiscale voorzieningen te handhaven tot 1 juli 2003. Dit kost een half jaar van de beoogde bezuiniging: 250 mln.
Wel wordt voorgesteld het buitenlandlek grotendeels te dichten door de producentenvergoeding voor waterkracht en biomassa te beëindigen: opbrengst op half jaar basis 100 mln.

Te dekken besparingstekort (250–100):	150 mln.
Handhaven groen/maatschappelijk beleggen	
Besparingsverlies	30 mln.
Handhaven stimuleringspremie zuinige auto's	
De zuinigste auto's behouden een premie (A-klasse)	7 mln.
Reservering voor verruiming voorgestelde MEP	
Het voorgestelde kabinetsvoorstel is waarschijnlijk te beperkt Wind- en WKK-energie.	
Reservering half jaar	50 mln.
Totaal	237 mln.

Dekking: verhoging REB grijze stroom/gas met ca. 0,65 €cent.